This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

UC-NRLF
$B 290 203

Digitized by Google

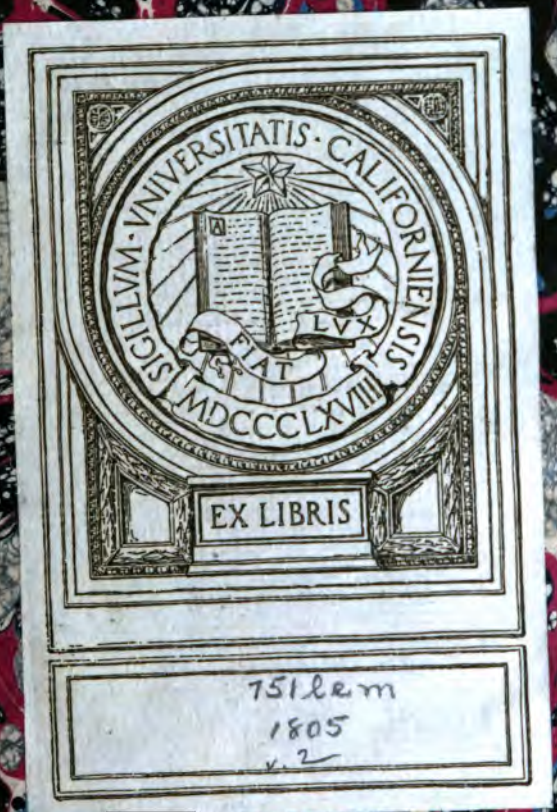

751.lem
1805
v. 2

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

EMPEDOCLES

AGRIGENTINVS

DE VITA ET PHILOSOPHIA EIVS

EXPOSVIT

CARMINVM RELIQVIAS

EX ANTIQVIS SCRIPTORIBVS COLLEGIT

RECENSVIT ILLVSTRAVIT PRAEFATIONEM

ET INDICES ADIECIT

M. FRIDER. GVIL. STVRZ

TOMVS SECVNDVS

LIPSIAE

LITERIS ET SVMTIBVS GOESCHENII

CIↃIↃCCCV.

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIV. OF CALIFORNIA

PA3968
E6
1805
v. 2
MAIN

§. 14.

Persequamur iam etiam de reliquis mundi, inprimis terrae, partibus placita Empedoclis. Et de lapidum quidem virtutibus earumque causis eum exposuisse, diserte ostendit *Psellus* [1]): *τῶν παρὰ τοῖς λίθοις δυνάμεων αἰτίας πολλοὶ ἐθάῤῥησαν ἀποδοῦναι, τῶν μὲν ἀρχαιοτέρων σοφῶν Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος.* Sed nihil eius sententiarum ex hoc genere hodie superest, nisi quod de magnete seruauit *Alexander Aphrodisiensis* [2]): *Ἐμπεδοκλῆς μὲν ταῖς ἀποῤῥοίαις ταῖς ἀπ' ἀμφοτέρων* (np. *λίθου καὶ σιδήρου*), *καὶ τοῖς πόροις τοῖς λίθου, συμμέτροις οὖσιν τοῖς ἀπὸ τοῦ σιδήρου, τὸν σίδηρον φέρεσθαι λέγει πρὸς τὴν λίθον. αἱ μὲν*

1) de lapidum virtutibus p. 38. ed. *Bernard.* Lugd. Bat. 1745. 8.

2) in *Ζητήμασι φυσικοῖς*, ap. *Trincauellum* editis 1536. fol. lib. 2. cap. 23.

Digitized by Google

301606

γὰρ ταύτης ἀπόῤῥοιαι τὸν ἀέρα τὸν ἐπὶ τοῖς τοῦ σιδήρου πόροις ἀπωθοῦσί τε καὶ κινοῦσι τὸν ἐπιπωματίζοντα αὐτούς. τούτου δὲ χωρισθέντος ἀθρόᾳ ἀποῤῥοίᾳ ῥεούσῃ τὸν σίδηρον ἔπεσθαι. φερομένων δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀποῤῥοιῶν ἐπὶ τοὺς τῆς λίθου πόρους, διὰ τὸ συμμέτρους τε αὐτοῖς εἶναι καὶ ἐναρμόζειν, καὶ τὸν σίδηρον σὺν ταῖς ἀποῤῥοίαις ἔπεσθαί τε καὶ φέρεσθαι. Et quae de praecipitiorum, scopulorum et saxorum origine ex Empedoclis mente tradunt *Aristoteles* atque *Plutarchus*. Illius quidem haec sunt verba [3]): διὰ τί ὑπὸ τῶν θερμῶν ὑδάτων μᾶλλον, ἢ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πήγνυνται λίθοι; πότερον ὅτι τῇ τοῦ ὑγροῦ ἐκλείψει γίνεται λίθος, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἢ τοῦ ψυχροῦ ἐκλείπει τὸ ὑγρὸν, καὶ ἀπολιθοῦται δὴ διὰ τὸ θερμόν; καθάπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι τάς τε πέτρας καὶ τοὺς λίθους, καὶ τὰ θερμὰ τῶν ὑδάτων γίνεσθαι. Vbi ante τὰ θερμὰ excidisse διὰ videtur, nisi pro καὶ malis διὰ reponere, quae ratio mihi quidem magis placebat. Paulo luculentiora sunt haec *Plutarchi* [4]):

3) problemm. 24, 11.

4) de primo frigido T. II. opp. p. 953. E.

Digitized by Google

τὰ ἐμφανῆ, κρημνοὺς καὶ σκοπέλους καὶ πέτρας, Ἐμπεδοκλῆς ὑπὸ τοῦ πυρὸς οἴεται τοῦ ἐν βάθει τῆς γῆς ἑστάναι καὶ ἀνέχεσθαι διερειδόμενα φλεγμαίνοντος. De poris, quorum paulo ante facta erat mentio, affert Empedoclis doctrinam *Aristoteles* [5]): οἱ μὲν ἐπί τινων οὕτως διώρισαν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ποιούντων καὶ τῶν πασχόντων, ἀλλὰ καὶ μίγνυσθαί φασιν, ὅσων οἱ πόροι σύμμετροι πρὸς ἀλλήλους εἰσίν. Exemplum habuimus supra in magnete et ferro. Deinde, vbi Leucippum docuisse dixit, ἐκ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἑνὸς οὐκ ἂν γενέσθαι πλῆθος, οὐδ' ἐκ τῶν ἀληθῶς πολλῶν ἕν· ἀλλ' εἶναι τοῦτ' ἀδύνατον, adiicit haec: ἀλλ' ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ τῶν ἄλλων τινές φασι πάσχειν διὰ τῶν πόρων, οὕτω πᾶσαν ἀλλοίωσιν καὶ πᾶν τὸ πάσχειν τοῦτον γίνεσθαι τὸν τρόπον, διὰ τοῦ κενοῦ γιγνομένης τῆς διαλύσεως καὶ τῆς φθορᾶς. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς αὐξήσεως, ὑπεισδυομένων στερεῶν [6]). σχεδὸν δὲ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ ἀναγκαῖον λέγειν, ὥσπερ καὶ Λεύκιππός φησιν· εἶναι γὰρ ἅττα στερεὰ, ἀδιαίρετα δὲ, εἰ μὴ πάντη

5) de generat. et corrupt. 1, 8.

6) *Ioh. Philoponus* ad h. l. fol. 35. a. habet ἑτέρων, quod vix cuiquam probabitur.

Digitized by Google

πόροι συνεχεῖς εἰσι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· οὐδὲν γὰρ ἔσται ἕτερον στερεὸν παρὰ τοὺς πόρους, ἀλλὰ πᾶν κενόν. ἀνάγκη ἄρα, τὰ μὲν ἀπτόμενα εἶναι ἀδιαίρετα, τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν κενὰ, οὓς ἐκεῖνος λέγει πόρους. Ex his intelligi potest alius *Aristotelis* locus [7]): εἰ δὲ στήσεταί (*cessabit*) που ἡ διάλυσις, ἤτοι ἄτομον ἔσται τὸ σῶμα, ἐν ᾧ ἵσταται, ἢ διαιρετὸν μὲν, οὐ μέντοι διαιρεθησόμενον οὐδέποτε· καθάπερ ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς βούλεσθαι λέγειν. Satis prolixus est *Iohannis Philoponi* in priorem *Aristotelis* locum commentarius. Sed tamen potiora ex eo huc referenda videbantur [8]): οἱ μὲν διὰ πόρων ἔλεγον γίνεσθαι τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, ὧν ἦν καὶ Ἐμπεδοκλῆς. εἶναι γὰρ πόρους ἐν τοῖς σώμασιν, ἐν οἷς εἰσιὸν τὸ ποιοῦν οὕτω δρᾶν εἰς τὸ πάσχον. — οἱ δὲ περὶ Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον διὰ τοῦ κενοῦ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν γίνεσθαι ἔλεγον. κενῷ γὰρ διαλαμβάνεσθαι τὰς ἀτόμους, ἐν ᾧ γινόμενον τὸ ποιοῦν, οὕτως ἀλλοιοῦν μεταθὲν τῇ κινήσει ἢ μετατάττον τὰς ἀτόμους, ἢ προστιθέμενον αὔξειν. διαφέρουσι δὲ τοῦ

7) de coelo 3, 6.

8) ad *Aristot.* de generat. et interitu l. l. fol. 35. b.

Digitized by Google

κενοῦ οἱ πόροι, διότι οἱ τοὺς πόρους εἰσάγοντες κενὸν εἶναι οὐκ ἔλεγον. πεποροποιῆσθαι μὲν γὰρ τὰ σώματα, πλήρεις δ' εἶναι τοὺς πόρους τούτους ἑτέρου σώματος, οἷον ἀέρος ἤ τινος τοιούτου. ἐπαινεῖ δὲ (Aristoteles) μᾶλλον τοὺς περὶ Δημόκριτον Ἐμπεδοκλέους. — περὶ Ἐμπεδοκλέους λέγων, εἰσιέναι φησὶ λέγειν αὐτὸν τὸ ποιοῦν εἰς τοὺς πόρους, καὶ οὕτω ποιεῖν· οὐχ ὡς τὸ πρώτως δὲ ποιοῦν, οἷον τὴν ἰατρικήν, ἀλλ' ὡς τὸ προσεχῶς, οἷον τὸ φάρμακον ἢ τὸ σιτίον. καὶ διὰ τοῦτο δὲ, φησὶν, ἔλεγε μᾶλλον ὁρᾶσθαι τὰ ὁρατὰ διὰ τὸ (leg. τῶν) μᾶλλον διαφανῶν, διότι τὰ μᾶλλον διαφανῆ, μᾶλλον ἔχει καὶ πυκνοτέρους καὶ κατὰ στοῖχον τοὺς πόρους. Idem nonnullis interiectis haec dicit [9]): ἐξ ὧν ὑποτίθεται ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἀνάγκη αὐτὸν ἄτομα εἰσάγειν σώματα. εἰ γὰρ διὰ πόρων ὑποτίθεται τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἀνάγκη πᾶσα, εἰσιόντα εἰς τοὺς πόρους τοῦ ποιοῦντος καὶ τοῦ πάσχοντος, τὰ περιέχοντα τοὺς πόρους σώματα, ἀπαθῆ εἶναι καὶ ἀδιαίρετα. εἰ γὰρ πάσχοιεν, ἐπειδὴ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν οὐκ ἄλλως ἢ διὰ πόρων φησὶ γίνεσθαι, ἀνάγκη

9) ibid. fol. 36. b. Cf. fol. 40. a.

Digitized by Google

πόροι συνεχεῖς εἰσι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· οὐδὲν γὰρ ἔσται ἕτερον στερεὸν παρὰ τοὺς πόρους, ἀλλὰ πᾶν κενόν. ἀνάγκη ἄρα, τὰ μὲν ἁπτόμενα εἶναι ἀδιαίρετα, τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν κενὰ, οὓς ἐκεῖνος λέγει πόρους. "Ex his intelligi potest alius *Aristotelis* locus [7]): εἰ δὲ στήσεταί (*cessabit*) που ἡ διάλυσις, ἤτοι ἄτομον ἔσται τὸ σῶμα, ἐν ᾧ ἵσταται, ἢ διαιρετὸν μὲν, οὐ μέντοι διαιρεθησόμενον οὐδέποτε· καθάπερ ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς βούλεσθαι λέγειν. Satis prolixus est *Iohannis Philoponi* in priorem *Aristotelis* locum commentarius. Sed tamen potiora ex eo huc referenda videbantur [8]): οἱ μὲν διὰ πόρων ἔλεγον γίνεσθαι τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, ὧν ἦν καὶ Ἐμπεδοκλῆς. εἶναι γὰρ πόρους ἐν τοῖς σώμασιν, ἐν οἷς εἰσιὸν τὸ ποιοῦν οὕτω δρᾶν εἰς τὸ πάσχον. — οἱ δὲ περὶ Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον διὰ τοῦ κενοῦ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν γίνεσθαι ἔλεγον. κενῷ γὰρ διαλαμβάνεσθαι τὰς ἀτόμους, ἐν ᾧ γινόμενον τὸ ποιοῦν, οὕτως ἀλλοιοῦν μεταθὲν τῇ κινήσει ἢ μεταάττον τὰς ἀτόμους, ἢ προστιθέμενον αὔξειν. διαφέρουσι δὲ τοῦ

7) de coelo 3, 6.

8) ad *Aristot.* de generat. et interitu l. l. fol. 35. b.

Digitized by Google

κενοῦ οἱ πόροι, διότι οἱ τοὺς πόρους εἰσάγοντες κενὸν εἶναι οὐκ ἔλεγον. πεποροποιῆσθαι μὲν γὰρ τὰ σώματα, πλήρεις δ' εἶναι τοὺς πόρους τούτους ἑτέρου σώματος, οἷον ἀέρος ἢ τινος τοιούτου. ἐπαινεῖ δὲ (Aristoteles) μᾶλλον τοὺς περὶ Δημόκριτον Ἐμπεδοκλέους. — περὶ Ἐμπεδοκλέους λέγων, εἰσιέναι φησὶ λέγειν αὐτὸν τὸ ποιοῦν εἰς τοὺς πόρους, καὶ οὕτω ποιεῖν· οὐχ ὡς τὸ πρώτως δὲ ποιοῦν, οἷον τὴν ἰατρικὴν, ἀλλ' ὡς τὸ προσεχῶς, οἷον τὸ φάρμακον ἢ τὸ σιτίον. καὶ διὰ τοῦτο δὲ, φησὶν, ἔλεγε μᾶλλον ὁρᾶσθαι τὰ ὁρατὰ διὰ τὸ (leg. τῶν) μᾶλλον διαφανῶν, διότι τὰ μᾶλλον διαφανῆ, μᾶλλον ἔχει καὶ πυκνοτέρους καὶ κατὰ στοῖχον τοὺς πόρους. Idem nonnullis interiectis haec dicit [9]): ἐξ ὧν ὑποτίθεται ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἀνάγκη αὐτὸν ἄτομα εἰσάγειν σώματα. εἰ γὰρ διὰ πόρων ὑποτίθεται τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἀνάγκη πᾶσα, εἰσιόντα εἰς τοὺς πόρους τοῦ ποιοῦντος καὶ τοῦ πάσχοντος, τὰ περιέχοντα τοὺς πόρους σώματα, ἀπαθῆ εἶναι καὶ ἀδιαίρετα. εἰ γὰρ πάσχοιεν, ἐπειδὴ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν οὐκ ἄλλως ἢ διὰ πόρων φησὶ γίνεσθαι, ἀνάγκη

9) ibid. fol. 36. b. Cf. fol. 40. a.

Digitized by Google

καὶ ἐκεῖνα πόρους ἔχειν, καὶ πάλιν τὰ σώματα τὰ περιέχοντα τοὺς πόρους ἐκείνους· ὥστε ἢ τὸ ὅλον πόρος ἔσται, ἢ, εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ἀνάγκη εἶναί τινα ἔσχατα ἀπαθῆ καὶ ἀδιαίρετα σώματα. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Δημόκριτος ἔλεγεν. — ἀναγκαῖον τῷ Ἐμπεδοκλεῖ λέγειν, εἶναί τινα στερεὰ καὶ ἀδιαίρετα, διὰ τὸ μὴ εἶναι πάντη τοῦ σώματος πόρους συνεχεῖς. τοῦτο γὰρ ἀδύνατον· πόρος γὰρ ἂν εἴη τὸ πᾶν σῶμα καὶ κενόν. ὥστε εἰ τοῦτο ἄτοπον, ἀνάγκη τὰ μὲν ἁπτόμενα μόρια τοῦ σώματος στερεὰ εἶναι καὶ ἀδιαίρετα, τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν κενά, ἅπερ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πόρους ἐκάλεσεν. Ex his intelligitur, quam late pateat τῶν πόρων nomen, sed etiam magis id apparet ex alio eiusdem Grammatici loco. Verba *Philoponi* sunt [10]): Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἅπασι τοῖς σώμασι τοῖς ὑπὸ σελήνην, οἷον ὕδασι, ἐλαίοις καὶ τοῖς ἄλλοις, εἶναι ἔλεγεν — ἀναμεμιγμένους πόρους καὶ ναστά. καὶ τοὺς μὲν πόρους ἐκάλεσε κοῖλα· τὰ δὲ ναστὰ, πυκνά. καὶ ὧν μέν εἰσι τὰ ναστὰ καὶ οἱ πόροι, τουτέστι τὰ κοῖλα καὶ πυκνὰ, σύμμετρα, ὥστε δύνασθαι δ' (leg. δι') ἀλλήλων χωρεῖν, τούτων

10) ad *Aristot.* de generat. animm. 2, fol. 59. a.

Digitized by Google

ἔφασκεν εἶναι μίξιν καὶ κρᾶσιν, οἷον ὕδατος καὶ οἴνου· ὧν δὲ ἀσύμμετρα, ἄμικτα ταῦτα εἶναι ἔφασκεν, ὥσπερ ἔλαιον καὶ ὕδωρ. Quod Empedocles dicitur negasse, vacuum esse in mundo, id comprobatur etiam aliis locis non paucis, vt *Aristotelis* [11]): ἔνιοι τῶν μὴ φασκόντων εἶναι κενὸν, οὐδὲν διώρισαν περὶ κούφου καὶ βαρέως· οἷον Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς. *Plutarchi* [12]): οἱ ἀπὸ Θάλεω φυσικοὶ πάντες μέχρι Πλάτωνος τὸ κενὸν ἀπέγνωσαν. Ἐμπεδοκλῆς,

οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.

Ita enim legendum putabam cum *Theodoreto* *) pro οὐδέν τι τοῦ π. κενὸν π. *Simplicii* [13]): Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ἔλεγον εἶναι κενόν. Item [14]): εἴπερ ὅλως οὐδέν ἐστι κενὸν, οὔτε κεχωρισμένον οὔτ' ἐνεσπαρμένον, οὐδ' ἐκτείνεται τὰ σώματα, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον τῇ ἐναπολήψει τοῦ κενοῦ

11) de coelo 4, 2. Paululum mutata repetit *Aristotelis* verba *Simplicius* ad h. l. fol. 167. b.

12) plac. philos. 1, 18. in quo loco Cel. *Heeren* ad *Stobae.* ecl. phys. 19, p. 380. non immerito suspecta habet verba *μέχρι Πλ.*

*) de Graec. affect. curatione diss. IV. Vol. IV. opp. p. 796.

13) ad *Aristot.* de coelo 3, fol. 156. a.

14) ibid. fol. 155. b.

Digitized by Google

καὶ ἐκεῖνα πόρους ἔχειν, καὶ πάλιν τὰ σώματα τὰ περιέχοντα τοὺς πόρους ἐκείνους· ὥστε ἢ τὸ ὅλον πόρος ἔσται, ἢ, εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ἀνάγκη εἶναί τινα ἔσχατα ἀπαθῆ καὶ ἀδιαίρετα σώματα. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Δημόκριτος ἔλεγεν. — ἀναγκαῖον τῷ Ἐμπεδοκλεῖ λέγειν, εἶναί τινα στερεὰ καὶ ἀδιαίρετα, διὰ τὸ μὴ εἶναι πάντη τοῦ σώματος πόρους συνεχεῖς. τοῦτο γὰρ ἀδύνατον· πόρος γὰρ ἂν εἴη τὸ πᾶν σῶμα καὶ κενόν. ὥστε εἰ τοῦτο ἄτοπον, ἀνάγκη τὰ μὲν ἁπτόμενα μόρια τοῦ σώματος στερεὰ εἶναι καὶ ἀδιαίρετα, τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν κενά, ἅπερ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πόρους ἐκάλεσεν. Ex his intelligitur, quam late pateat τῶν πόρων nomen, sed etiam magis id apparet ex alio eiusdem Grammatici loco. Verba *Philoponi* sunt [10]): Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἅπασι τοῖς σώμασι τοῖς ὑπὸ σελήνην, οἷον ὕδασι, ἐλαίοις καὶ τοῖς ἄλλοις, εἶναι ἔλεγεν — ἀναμεμιγμένους πόρους καὶ ναστά. καὶ τοὺς μὲν πόρους ἐκάλεσε κοῖλα· τὰ δὲ ναστὰ, πυκνά. καὶ ὧν μέν εἰσι τὰ ναστὰ καὶ οἱ πόροι, τουτέστι τὰ κοῖλα καὶ πυκνὰ, σύμμετρα, ὥστε δύνασθαι δ' (leg. δι') ἀλλήλων χωρεῖν, τούτων

10) ad *Aristot.* de generat. animm. 2, fol. 59. a.

Digitized by Google

ἔφασκεν εἶναι μέξιν καὶ κρᾶσιν, οἷον ὕδατος καὶ οἴνου· ὧν δὲ ἀσύμμετρα, ἄμικτα ταῦτα εἶναι ἔφασκεν, ὥσπερ ἔλαιον καὶ ὕδωρ. Quod Empedocles dicitur negasse, vacuum esse in mundo, id comprobatur etiam aliis locis non paucis, vt *Aristotelis* [11]): ἔνιοι τῶν μὴ φασκόντων εἶναι κενὸν, οὐδὲν διώρισαν περὶ κούφου καὶ βαρέως· οἷον Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς. *Plutarchi* [12]): οἱ ἀπὸ Θάλεω φυσικοὶ πάντες μέχρι Πλάτωνος τὸ κενὸν ἀπέγνωσαν. Ἐμπεδοκλῆς,

οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.

Ita enim legendum putabam cum *Theodoreto* *) pro οὐδέν τι τοῦ π. κενὸν π. *Simplicii* [13]): Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ἔλεγον εἶναι κενόν. Item [14]): εἴπερ ὅλως οὐδέν ἐστι κενὸν, οὔτε κεχωρισμένον οὔτ' ἐνεσπαρμένον, οὐδ' ἐκτείνεται τὰ σώματα, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον τῇ ἐναπολήψει τοῦ κενοῦ

11) de coelo 4, 2. Paululum mutata repetit *Aristotelis* verba *Simplicius* ad h. l. fol. 167. b.

12) plac. philos. 1, 18. in quo loco Cel. *Heeren* ad *Stobae.* ecl. phys. 19, p. 380. non immerito suspecta habet verba *μέχρι Πλ.*

*) de Graec. affect. curatione diss. IV. Vol. IV. opp. p. 796.

13) ad *Aristot.* de coelo 3, fol. 156. a.

14) ibid. fol. 155. b.

Digitized by Google

ἐκτείνεσθαί φασιν αὐτὰ, ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν καὶ τὰ μικτὰ φυλάττει, ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας ἐβουλήθησαν. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ ταῦτα λέγοντες. *Bruckerus* [15]) ex alio loco *Plutarchi* [16 a]) sequi dicit, non dari vacuum extramundanum, quale tamen admiserit schola Pythagorea. Non igitur recordatus videtur illorum locorum, quos modo attuli, vbi omnino vacuum negatur. Cum eadem illa de poris doctrina cohaeret Empedoclis sententia de ratione, qua fiat, vt arbores retineant folia. *Plutarchus* [16 b]): ἔνιοι μὲν ὁμαλότητι πράσεως οἴονται παραμένειν τὸ φύλλον· Ἐμπεδοκλῆς δὲ πρὸς τούτῳ καὶ πόρων τινὰ συμμετρίαν αἰτιᾶται, τεταγμένως καὶ ὁμαλῶς τὴν τροφὴν διϊέντων, ὥστ' ἀρκούντως ἐπιῤῥεῖν. Eodem pertinet placitum de colore, quem auctoribus *Plutarcho* [17]), *Stobaeo* [18]) et *Galeno* [19]) putabat esse τὸ τοῖς πόροις τῆς ὄψεως ἐναρμόττον. Apud *Stobaeum* addita reperiuntur haec: τέτταρα δὲ τοῖς στοιχείοις ἰσάριθμα, λευκὸν, μέλαν,

15) hist. crit. philos. T. I. p. 1114.
16 *a*) quem supra attuli §. 11. ad n. 63. p. 376.
16 *b*) sympos. 3, 2, 2. T. II. opp. p. 649. C.
17) plac. philos. 1, 15.
18) ecl. phys. 17, p. 362. et 364.
19) hist. philos. c. 10. Cf. paulo post ad n. 21.

Digitized by Google

ἐρυθρὸν, ὠχρόν. quod dogma *Plutarchus* in vniuersum Pythagoreis tribuit. Scilicet statuebat omnium rerum extra nos positarum emanationes quasdam, ἀποῤῥοίας siue ἀποῤῥοὰς, h. e. species ex rebus ipsis quasi emanantes, et per visus poros siue meatus in nos penetrantes. *Plutarchus* [20]): σκόπει δὴ, κατ' Ἐμπεδοκλέα,

γνοὺς ὅτι πάντων εἰσὶν ἀπόῤῥοιαι ὅσσ' ἐγένοντο.

Plato [21]): ΣΩ. οὐκοῦν λέγετε ἀποῤῥοάς τινας τῶν ὄντων κατὰ Ἐμπεδοκλέα; MEN. σφόδρα γε. ΣΩ. καὶ πόρους, εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀποῤῥοαὶ πορεύονται; MEN. πάνυ γε. ΣΩ. καὶ τῶν ἀποῤῥοῶν τὰς μὲν ἁρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δὲ, ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι; MEN. ἔστι ταῦτα. ΣΩ. οὐκοῦν καὶ ὄψιν καλεῖς τι; MEN. ἔγωγε. ΣΩ. ἐκ τούτων δὴ σύνες ὅ τι λέγω, ἔφη Πίνδαρος. ἔστι γὰρ χρόα, ἀποῤῥοὴ σχημάτων ὄψει σύμμετρος καὶ αἰσθητός. *Alexander Aphrodisiensis* [22]): λέγει (Aristoteles) τὸν αὐτὸν (np. Ἐμπεδοκλέα) ποτὲ μὲν τὸ ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκπεμπόμενον φῶς αἰτιᾶσθαι τοῦ ὁρᾶν, ποτὲ δὲ ἀποῤῥοίας τινὰς ἀπὸ

20) quaestt. natural. T. II. opp. p. 916. C.
21) in Menone T. II. opp. p. 76. C. D.
22) ad *Aristot.* de sensu fol. 97. a. Cf. fol. 103. a.

Digitized by Google

τῶν ὁρωμένων. Ex eadem hypothesi explicasse narratur species rerum, quas in speculo videmus. *Plutarchus* [23]) et *Galenus* [24]): Ἐμπεδοκλῆς κατὰ ἀποῤῥοίας μὲν τὰς συνισταμένας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κατόπτρου, τελειουμένας δὲ ὑπὸ τοῦ ἐκκρινομένου ἐκ τῆς κατόπτρου [25 a]) πυρώδους, καὶ τὸν προκείμενον ἀέρα εἰς ὃν φέρεται τὰ ῥεύματα συμμεταφέροντος. Exp. *Kühnius* [25 b]) ita interpretatur: „Empedocles cernere nos arbitra„batur imagine rei externae visu percipien„dae ad oculos nostros translata: ipsam vero „imaginem a radiis formari ex omni re visu „percipienda oculos ingressis, ibique a vi „quadam ignea, aërem, in quem ista efflu„uia ferrentur, simul transferente, collectis „atque dispositis." Sed haec interpretatio dubito an se probare viris eruditis possit. Plura ex hoc genere afferenda sunt infra, vbi Empedoclis de visu placita exponere animus est.

Plantarum causam Empedocli fuisse litem et amicitiam, videtur tradere voluisse *Themistius* [26]), vbi dicit: „terra ex se nec plantam

23) plac. philos. 4, 14.

24) hist. philos. c. 25.

25 *a*) Verba τελειουμένας — κατόπτρου perperam omissa sunt in *Galeni* libris. Sed pro τ. κατόπτρου legendum videtur τοῦ ὀφθαλμοῦ.

25 *b*) in laudata diss. p. 37.

26) paraphras. in duodecimum librum *Aristot.* de prima

Digitized by Google

„producit, nec semen vllum, at sol mouet „terram ceteraque elementa, et semina ad plan„tam generandam. Hinc veritatis vi conuin„citur, ponentes materiam omnia praecedere, „velint nolint causam actu existentem adesse „fateri, vt — Empedocles litem et amicitiam.“ De incremento plantarum Empedoclis placitum supra iam *Aristotelis* et *Simplicii* verbis exposui [27]). Non vero pigebit hic legisse verba *Themistii* [28]): *Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ὀρθῶς ποιεῖ, τὴν αἰτίαν τῆς αὐξήσεως ἀνάπτων ταῖς ῥοπαῖς τῶν στοιχείων, οὐ τῇ ψυχῇ. τὰ γὰρ φυτά φησι κάτω μὲν ῥιζοῦσθαι, διὰ τὸ τὴν γῆν φέρεσθαι κάτω, καὶ ὅσον ἐν αὐτοῖς μᾶλλον γεώδες· ἄνω δὲ, τοῖς κλάδοις, καὶ ὅσον ἐν αὐτοῖς μᾶλλον πυρῶδες. οὔτε γὰρ τὸ ἄνω καὶ κάτω καλῶς λαμβάνει. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ πᾶσι τὸ ἄνω καὶ κάτω, ἀλλ' ἡμῖν μὲν ταυτὸν τὸ ἄνω, ὅπερ καὶ ἐν τῷ παντί· τοῖς φυτοῖς δὲ, τοὔμπαλιν ἔχει. τὸ γὰρ κάτω τοῦ παντὸς, ἐκείνοις ἄνω ἐστίν· ὃ γὰρ ἡ κεφαλὴ τῷ ζώῳ, τοῦτο ἡ ῥίζα τῷ φυτῷ, εἰ χρὴ τὰ ὄργανα*

philosophia p. 11. Alia de plantarum origine dedi infra §. 14. ad n. 73. sqq.

27) §. 12. extr. Verba *Theophrasti* non dissimilia allata sunt ibid. ad n. 34. p. 317.

28) ad *Aristot.* de anima 2, 4. fol. 76. b.

Digitized by Google

λέγειν ἕτερα καὶ ταυτὰ τοῖς ἔργοις. ὥσπερ οὖν τοῖς ζώοις ἡ κεφαλὴ ἄνω, ἐν ᾗ τὸ στόμα καὶ τὰ ὄργανα τὰ πρὸς τροφὴν, οὕτω τοῖς φυτοῖς αἱ ῥίζαι ἄνω, δι' ὧν ἕλκουσι τὴν τροφήν. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο ἄν τις παρὰ Ἐμπεδοκλέους οὕτω λέγοντος ἐπιζητήσειε· τί τὸ συνέχον εἰς τἀναντία φερόμενα τό τε πῦρ καὶ τὴν γῆν. διασπασθήσεται γὰρ ἐπὶ τὰ ἀντικείμενα, γενομένης τῆς φορᾶς τῶν στοιχείων, εἰ μὴ τὸ συνέχον ἄμεινον ἔσται, καὶ διαπρατήσει τὰς ἀντικειμένας ῥοπάς· τοῦτο δὲ οὐ τῶν στοιχείων ἄν τι εἴη, ἀλλὰ ψυχή· εἰ δὲ τοῦτο, αὕτη αἰτία τοῦ αὐξάνεσθαι καὶ τοῦ τρέφεσθαι, οὐ τὰ στοιχεῖα. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν τὴν γῆν καὶ τὸ πῦρ τῆς αὐξήσεως αἰτιᾶται. In eandem sententiam disputat *Iohannes Philoponus* [29]), nisi quod etiam ostendit, quomodo quis defendere Empedoclem aduersus Aristotelem possit: πρὸς ὃ τις ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογούμενος ἐρεῖ, ὅτι ἐκεῖνος τὸ ἄνω καὶ κάτω ὡς πρὸς τὸ πᾶν ἔλεγεν. αἱ μὲν γὰρ ῥίζαι ὡς ἐπὶ τὸ κέντρον αὔξουσαι· τὸ δὲ λοιπὸν, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανόν. Et sane Aristoteles de hoc quoque Empedocleo dogmate nimis sophistice argutatus videtur. Porro Empedocles tribuisse

29) ad *Aristot.* de anima 2. H, 15. 16. (fol. 64. a. b.)

Digitized by Google

plantis dicitur mentem, sensum, cupiditatem, et alia animalium attributa. *Aristoteles* [30]): *Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐπιθυμίᾳ ταῦτα* (np. *τὰ φυτὰ*) *κινεῖσθαι λέγουσιν, αἰσθάνεσθαί τε καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἥδεσθαι διαβεβαιοῦνται. — ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ ὁ Δημόκριτος, καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ νοῦν καὶ γνῶσιν ἔχειν εἶπον τὰ φυτά.* *Simplicius* [31]): *ἔνιοι καὶ τὰ φυτὰ* (np. *ἐδόκουν ταῖς λογικαῖς ζωοῦν* [32]) *ψυχαῖς*), *ὡς Ἐμπεδοκλῆς.* *Plutarchus* [33]): *Πλάτων, Ἐμπεδοκλῆς, καὶ τὰ φυτὰ ἔμψυχα καὶ ζῶα. φανερὸν δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ σαλεύεσθαι, καὶ ἐντεταμένους ἔχειν τοὺς κλάδους, καὶ ἐν ταῖς ἐπαναγωγαῖς εἴκειν, καὶ πάλιν σφοδρῶς ἀναχαλᾶσθαι, ὥστε καὶ συνέλκειν βάρη* [34]). Videatur quidem his aduersari *Plutarchus*, *τηρεῖται*, inquiens [35]), (np. *ἡ φύσις*) *τοῖς μὲν*

30) de plantis 1, 1.

31) ad *Aristot.* de anima 1, fol. 19. b.

32) Quodsi vera est lectio, *ζωοῦν* potest accipi pro infinitiuo verbi antiqui *ζωόω*.

33) plac. philos. 5, 26.

34) Ita Cel. *Beckius* e *Galeni* hist. philos. c. 58. edidit pro monstro lectionis *πάλιν σπονδιὸς ἀναχαλασθέν· ὥστε καὶ συνελθεῖν.* quanquam *Galenus* pro *Πλάτων*, *Ἐμπ.* habet *Θαλῆς καὶ Πλάτων*.

35) Sympos. 6, 2, 2. T. II. opp. p. 688. A.

Digitized by Google

φυτοῖς ἀναισθήτως ἐκ τοῦ περιέχοντος, ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, ὑδρευομένοις τὸ πρόσφορον· ἡμᾶς δὲ ἡ ὄρεξις ζητεῖν διδάσκει καὶ διώκειν τὸ ἐκλεῖπον τῆς κράσεως. Verum ex his omnibus nihil ad Empedoclem pertinere putabam, nisi vocabulum τοῦ περιέχοντος, h. e. τοῦ οὐρανοῦ [36]). Et, quod caput rei est, *Sextus Empiricus* [37]) seruauit ipsius Empedoclis versum, e quo apparet, vera tradidisse *Aristotelem* vel quisquis scripsit libellos de plantis. Verba *Sexti* sunt: ῥητῶς ὁ Ἡράκλειτός φησι τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔτι παραδοξότερον πάντα ἠξίου λογικὰ τυγχάνειν, καὶ οὐ ζῶα μόνον, ἀλλὰ καὶ φυτά, ῥητῶς γράφων·

πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν, καὶ νώματος αἶσαν.

Ex hoc loco aliisque argumentis *Bruckerus* demonstratum ibat [38]), Empedoclem docuisse animam mundi, ob quem conatum ille reprehensus fuit a *Tiedemanno* [39]) et aliis. Et profecto, quamuis *Bruckeri* opinionem non omni-

36) v. supra §. 12. ad n. 9. 10. et §. 13. ad n. 13. p. 322.

37) adu. Mathematt. 8, 286.

38) hist. crit. philos. T. I. p. 1113. sq. Cf. infra §. 15. ad n. 106.

39) Syst. des Emped. p. 70. sq.

Digitized by Google

no ineptam putandam esse arbitrer, malim ego tamen ex iis rem explicare, quae supra [40]) ducibus scriptoribus antiquis Empedoclem de elementorum vi cognoscendi statuisse ostendi. Denique docuisse quidem legitur Empedocles, plantas aeque atque animalia generare, et genus in illis vtrumque reperiri, masculinum et femininum, sed commixta esse haec duo genera. *Aristoteles* [41]): ὁ Ἐμπεδοκλῆς γένος ἐν τούτοις (τοῖς φυτοῖς) κεκραμένον εἶναι ἐδόξασεν. Item [42]): ζητητέον — τοῦτό ἐστιν, ὅπερ εἶπεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἦγουν εἰ εὑρίσκεται ἐν τοῖς φυτοῖς γένος θῆλυ καὶ γένος ἄῤῥεν, καὶ εἰ ἔστιν εἶδος κεκραμένον ἐκ τούτων τῶν δύο γενῶν. — πάλιν ὀφείλομεν ζητεῖν, πότερον εὑρίσκονται ταῦτα τὰ δύο γένη κεκραμένα ἅμα ἐν τοῖς φυτοῖς, ὡς εἶπεν Ἐμπεδοκλῆς. — εἶπε πάλιν Ἐμπεδοκλῆς, ὅτι τὰ φυτὰ, εἰ καὶ νεοσσοὺς (ita enim legendum pro νεοσσὸς) οὐ γεννῶσι· διότι τὸ γεννώμενον οὐ γεννᾶται, εἰ μὴ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ σπέρματος, καὶ ὅπερ μὲν εἰ ἐξ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τροφὴ γίνεται τῆς ῥίζης, καὶ τὸ γεννώμενον κινεῖ αὐτὸ ἑαυτὸ

40) §. 9. n. 179 — 194. p. 205. sqq. Cf. §. 15. ad n. 106.
41) de plantis 1, 1.
42) ibid. 1, 2.

Digitized by Google

οὕτω ἐλαῖαι, εἶπεν, οὕτω δ' ὠοτοκεῖ. διὰ γὰρ τὸ εἶναι τὸ ὠὸν, οὐ τὸ ὑπηνέμιον, ἀλλὰ τὸ ἐξ ὀχείας γεγονὸς, κύημα, εἶναι δὲ καὶ ἑκάστην τῶν πυρινῶν κύημα, τροπῇ χρησάμενος ὡς ποιητὴς, εἴρηκε τὰς ἐλαίας, αὐτὰ φημὶ τὰ ἤδη καρποφορεῖν δυνάμενα δένδρα, ὄρνιθας ὠοτοκούσας, τικτούσας δὲ οὐχὶ ὠὰ, ἀλλὰ ἐλαίας [46]). δένδρα δὲ μικρὰ ἐκάλεσεν αὐτὰς, ὅτι δυνάμει δένδρα εἰσίν. ὥσπερ δὲ, φησὶ (Aristoteles, cuius verba vulgo vitiose edi solita, ex his *Philoponi* possunt emendari), μέρος μέν τι τοῦ ὠοῦ γίνεται νεοττὸς, μέρος δέ τι καταλιμπάνεται, εἰς τροφὴν τοῦ νεοττοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν μέρος μέν τι γίνεται βλάστη, μέρος δέ τι τροφὴ τῆς βλάστης, ἥτινι (ita lego pro ἥ τινι) τροφὴ ἐπιγίνεται καὶ ἄλλη καθ' ἑκάστην ἐκ τῆς γῆς, καὶ οὕτω καταβραχὺ αὔξεται ἡ βλάστη. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο εἴη ἂν τὸν Ἐμπεδοκλέα εἰπεῖν τὰς ἐλαίας ὠοτοκεῖν. Iam negari quidem nequit, *Philoponum* nomen ἐλαίας bene explicasse de fructu, non de arbore, oleae, atque adeo de nucleo vel ossiculo oliuae, et vero etiam bene obseruasse poeticam dicendi formam, qua

46) Sic enim rescribere ausus sum pro δένδρα. ὄρνιθας ὠοτοκούσας, οὐχὶ ὠὰ, ἀλλὰ ἐλαίας, δένδρ.

Digitized by Google

oleae comparantur cum volucribus oua parientibus. Sed reliquam eius interpretationem nemo concoquet, qui intellexerit, eum verba μικρὰ δένδρεα accepisse in accusatiuo, cum oporteat ea vt nominatiuos accipi, quoniam alias desit subiectum, ad quod referatur verbum ὠοτοκεῖ. Excusari tamen *Philoponus* facile ab eo poterit, qui eum perpenderit deprauata lectione, quae in *Aristotelis* quoque libris regnat, deceptum fuisse. Legendum enim esse μακρὰ δένδρεα, h. e. *arbores adolefactae, procerae*, manifesto docet hic locus *Theophrasti* [47]): οὐ κακῶς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε, φάσκων ὠοτοκεῖν μακρὰ δένδρα. παραπλησία γὰρ τῶν σπερμάτων ἡ φύσις τοῖς ὠοῖς. πλὴν ἔδει περὶ πάντων (intell. φυτῶν) εἰπεῖν, καὶ μὴ μόνον τῶν δένδρων. Caeterum non negligendum est, etiam a recentioribus Botanicis germen fructus, quod infimum locum occupat in plantarum pistillo, nominari *ouarium*. Quemadmodum autem paulo ante oleam Empedocles nominasse videtur pro arboribus in vniuersum, ita aliis in locis laurum eodem modo adhibuisse reperitur. *Plutarchus* [48]): οὐ μόνης, ὡς ἔοικε, κατ' Ἐμπεδοκλέα τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν ἔχεσθαι χρὴ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων

47) de causis plantarum 1, 7.

48) sympos. 3, 1, 2. T. II. opp. p. 646. D.

Digitized by Google

φείδεσθαι δένδρων ἁπάντων. Versum philosophi, qui haud dubie in his verbis latet, potes vel ita constituere:

τῆς δάφνης χρὴ τῶν φύλλων ἀπὸ πάμπαν ἔχεσθαι,

vel sic:

χρὴ τῆς δάφνης τῶν φ. ἀ. π. ἔχ.

Cur vero laurum potissimum nominauerit, et cur ab eius foliis abstineri iusserit, nemo veterum attulit causam. Iam non ego quidem contemnendum putarem commentum, si quis Empedoclem diceret ideo sic docuisse, quia veteres omnino laurum putauerint arborem inprimis sacram, quippe quam obseruassent egregie valere ad sanandos morbos permultos [49]), et vero etiam saepe ea ad superstitionem abusi sint [50]), verbi causa lauri folia noctu puluino supposita opinati vim habere somnia vera et veridica efficiendi [51]). Fateor tamen mihi magis placere, vt causa repetatur ab illa Empedoclis opinione, qua plantis facultatem sentiendi et intelligendi, laetandi item atque dolendi tribuebat [52]), et laurum specia-

49) v. *Ioh. Gerardi Wagneri* laurus ex omni antiquitate eruta, Helmst. 1732. 8. p. 144 — 170. et *Mich. Gottli. Agnethleri* diss. de lauro, Hal. 1751. 4. p. 14 — 35.

50) v. *Wagner.* l. l. p. 89 — 112. et *Agnethler* p. 39 — 42.

51) v. *Fulgentii* mytholog. 1, 13. p. 46. Tom. II. mythographor. *Munckeri.*

52) de qua sententia paulo ante exposui ad n. 30. sqq.

Digitized by Google

tim existimasse fertur eam arborem esse, in quam, si tamen in plantam aliquam transeundum esset, optime migraret hominis anima. *Aelianus* [53 a]): *λέγει καὶ Ἐμπεδοκλῆς, τὴν ἀρίστην εἶναι μετοίκησιν τὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὲν εἰς ζῷόν ἡ λῆξις αὐτὴν* [53 b]) *μεταγάγοι, λέοντα γίνεσθαι· εἰ δὲ εἰς φυτόν, δάφνην. ἃ δὲ Ἐμπεδοκλῆς λέγει, ταῦτ' ἐστιν·*

ἐν θηρσὶ δὲ λέοντες ὀρειλεχέες χαμαιεῦναι
γίνονται, δάφναι δ' ἐνὶ δένδρεσιν ἠυκόμοισιν.

Quae Empedoclis verba, vt id obiter commemorem, dubium saltem esse potest annon rectius putentur ad originem animalium plantarumque a philosopho nostro descriptam referenda, ita vt *γίνονται*, praesens, vim praeteriti habeat. In ista enim descriptione potuit ille recte praecipuam ex vtroque genere speciem nominare, reliquas tamen non exclusas velle. Fingere etiam potuit, primos inter feras ortos esse leones, inter arbores lauros. Atque sic nouam causam haberemus, cur lauri potissimum mentionem fecerit, vbi omnes arbores vellet intelligi. Caeterum dubitari adeo potest, an vere Empedoclei sint illi versus. v. ad vers. 227. Ad animalia referuntur

53 *a*) hist. animm. 12, 7.

53 *b*) Cel. *Schneiderus*, *Gesnerum* secutus, edidit *αὐτὸν*, quod sane mihi quoque placebat.

Digitized by Google

plantae atque adeo arbores ex mente Empedoclis, in his quoque locis. *Plutarchus* [54]) et *Galenus* [55]): Ἐμπεδοκλῆς πρῶτα τῶν ζώων τὰ δένδρα ἐκ γῆς ἀναδῦναί [56]) φησι, πρὶν τὸν ἥλιον περιαπλωθῆναι, καὶ πρὶν ἡμέραν καὶ νύκτα διακριθῆναι· διὰ δὲ συμμετρίας τῆς κράσεως τὸν τοῦ ἄῤῥενος καὶ τοῦ θήλεος περιέχειν λόγον, αὔξεσθαι δ' ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ γῇ θερμοῦ διαιρουμένου, ὥστε γῆς εἶναι μέρη, καθάπερ καὶ τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ [57]) γαστρὶ, τῆς μήτρας μέρη. τοὺς δὲ καρποὺς περιττεύματα [58]) εἶναι τοῦ [59]) ἐν τοῖς φυτοῖς ὕδατος καὶ πυρός· καὶ τὰ μὲν ἐλλιπὲς ἔχοντα τὸ ὑγρὸν, ἐξικμαζομένου αὐτοῦ [60]) τῷ θέρει φυλλοῤῥοεῖν, τὰ δὲ πλείονα παραμένειν [61]), ὥσπερ ἐπὶ τῆς [62]) δάφνης, καὶ τῆς ἐλαίας, καὶ τοῦ φοίνικος [63]). τὰς δὲ διαφορὰς τῶν χυμῶν, παραλλαγὰς

54) plac. philos. 5, 26.
55) hist. philos. c. 38.
56) *Galen.* ἐκ τῆς γῆς ἀναφῦναι.
57) *Galen.* articulum τῇ et καὶ post καθάπερ omittit.
58) *Galen.* habet περιττώματα.
59) τοῦ recte legitur ap. *Galen.* Itaque addidi.
60) *Galen.* τούτου.
61) *Galen.* addit verba ἀεὶ φύλλοις τεθηλότα.
62) Articulum τῆς omittit *Galenus.*
63) Ap. *Galen.* desunt verba καὶ τοῦ φοίνικος.

Digitized by Google

τῆς πολυμερείας, καὶ τῶν φυτῶν [64]) γίνεσθαι, διαφόρους ἐχόντων [65]) τὰς ἀπὸ τοῦ τρέφεσθαι ὁμοιομερείας [66]), ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων. οὐ γὰρ αἱ διαφοραὶ τούτων χρηστικὸν οἶνον ποιοῦσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ τρέφοντος ἐδάφους [67]). *Reiskius* ab initio pro πρὶν τὸν ἥλιον περιαπλωθῆναι; quod verbum negat satis conuenire soli, quippe qui terram amicire dici nequeat, legendum censet πρὶν τὸν ἥλιον περικυκληθῆναι aut περικυκλωθῆναι καὶ τὸν ἀέρα περιαπλωθῆναι. Sed multo magis mihi probatur *Beckii* V. C. ratio, cui verbum περιαπλωθῆναι, ad solem relatum, videtur ex poetica Empedoclis oratione desumtum esse. Nam etiam *Ttzetzes*, qui primam placiti Empedoclei partem refert, vtitur verbo simplici ἁπλωθῆναι. Refert autem

64) Ita recte edidit *Beckius* e *Galeno* pro τῶν αἰτίων, et sensum verborum τὰς δὲ — γίνεσθαι dicit esse hunc: ex succorum (qui ex elementis scil. oriuntur) diuersitate oriri varietatem multarum partium, etiam in plantis.

65) Ap. *Plutarch.* vulgo legitur διαφορὰς ἐχόντων, et ap. *Galen.* διαφόρων, ἑλκόντων. Ego *Beckium* sum secutus.

66) Vulgo in *Plut.* est τοῦ τρέφοντος πολυμερείας, in *Galeno* τῶν τρεφόντων ὁμοιομερείας. Sed τοῦ τρέφεσθαι est e Cod. Mosqu. *Plut.*

67) *Galen.* αἱ διαφ. τ. ποιοῦσι τὸν οἶνον διαλλάττοντα, ἀλλὰ τοῦ τρέφοντος ἐδάφους. Vulgaris lectio ap. *Plut.* est χρηστ. οἶν. π. ἀλλ' ἐκ τοῦ τρέφεσθαι ἐδάφοις.

Digitized by Google

sic [68 a]): Ἐμπεδοκλῆς καὶ πρὸ τοῦ ἁπλωθῆναι τὸν ἥλιον φησὶ φυτὰ γενέσθαι καὶ ζῶα. Iam cum ἁπλοῦμαι in Gloss. vett. explicetur verbo *pandor*, cum apud *Pollucem* [68 b]) verba ἐκτεῖναι, προτεῖναι, ἁπλώσαι, χαλάσαι synonyma sint, et opponantur συναγαγεῖν, συστεῖλαι, συγκάμψαι, cumque a *Phauorino* [69]) verbum ἁπλῶ significare dicatur τὸ ἐπ' εὐθείας τὰς παλάμας ἐκτείνω, cum denique *Cicero* [70]) Vergilias dicat praepandere hiberni temporis ortus, et apud *Lucretium* [71]) clara lumina menti praepandere significet clare docere: non video, cur non formula πρὸ τοῦ ἁπλωθῆναι siue πρὶν περιαπλωθῆναι τὸν ἥλιον verti possit *antequam solis radii panderentur*, *antequam sol lucere primum inciperet*, prorsus vt in Mosaica de origine mundi historia plantae et arbores prius dicuntur natae esse quam sol et luna. Supra enim vidimus [72]), Empedoclem germinum auctorem existimasse aërem, et radicum causam terram.

De animalibus in Empedoclis de rerum

68 *a*) ad *Hesiodi E. κ. H.* p. 40. a.
68 *b*) onomast. 5, 168.
69) in v. ἁπλᾶ.
70) in Arateis v. 40. ed. *Ernest.*
71) 1, 145.
72) §. 12. ad n. 34. p. 317. Cf. p. 351.

Digitized by Google

natura carmine multa tradita fuisse, cum per se intelligatur, tum multi veterum scriptorum loci satis declarant. Inprimis autem diligenter eum versatum esse in exponendis paruorum animalium et reptilium historiis ac naturis, verisimile ex eo fit, quod *Plinius* se in conficiendo libro historiae naturalis vndecimo, vbi de paruis illis animalibus agit, praeter alios etiam Empedocle dicit vsum esse, in reliquis autem libris, quibus aliorum animalium historiae continentur, nullam in indice auctorum, quos in quolibet libro secutus sit, eius mentionem facit. Vt igitur primo, quae fuerit Empedoclis de origine animalium sententia, videamus, legitur ille docuisse, animalia ab initio fuisse manca necdum e membris coniunctis composita, deinde ista membra, disiuncta casu *) coiisse, tum eas partes coniunctas fuisse, quae ex se inuicem nascerentur, vel potius, quae inter se congruerent, tandem animalia non amplius orta esse ex particulis similibus, tanquam ex aqua et terra, sed per generationem. *Plutarchus* [73]) et *Galenus* [74]): Ἐμπεδοκλῆς τὰς πρώτας γενέσεις τῶν ζώων καὶ φυτῶν μηδαμῶς ὁλοκλήρους γενέσθαι, ἀσυμφυέσι δὲ τοῖς μορίοις διεζευ-

*) Cf. quae infra ad n. 106. sqq. posui, cum verbis *Philoponi* supra §. 10. ad n. 48. p. 230. allatis.

73) plac. philos. 5, 19.

74) hist. philos. c. 35.

Digitized by Google

γμένας· τὰς δὲ δευτέρας, συμφυομένων τῶν μερῶν εἰδωλοφανεῖς [75])· τὰς δὲ τρίτας, τῶν ἀλληλοφυῶν· τὰς δὲ τετάρτας [76]), οὐκ ἔτι ἐκ τῶν ὁμοίων, οἷον [77]) ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ δι' ἀλλήλων ἤδη, τοῖς μὲν πυκνοσθείσης τῆς τροφῆς [78]), τοῖς δὲ τῆς εὐμορφίας τῶν γυναικῶν, ἐπερεθισμὸν τοῦ σπερματικοῦ κινήματος ἐμποιησάσης. Pleraque animalium membra casu orta putasse Empedoclem, constans traditio est. *Aristoteles* [79]): Ἐμπεδοκλῆς — τὰ μόρια τῶν ζώων ἀπὸ τύχης γενέσθαι τὰ πλεῖστα φησίν. *Themistius*, vbi eadem retulit, addit haec [80]): ἀλλ' οὗτος μὲν εἰς μικρὰ αὐτῇ καταχρώμενος, εἰ μηδὲν (fort. μηδένα) αὐτῆς πεποίηται λόγον, ἥττονος ἄξιος κατηγορίας ἂν εἴη. Similia iisdem *Aristotelis* verbis adiecit *Iohannes Philoponus* [81]), sed statim post φασὶν, vt male apud ipsum legitur pro φησὶν, sequuntur ista:

75) Verba τὰς δὲ δευτέρας — εἰδωλοφανεῖς male omisit *Galenus*.

76) Ita haud dubie legendum est pro τέτταρας.

77) *Galen.* perperam οἵτε.

78) h. e. cibo copiosiore s. largius sumto, interprete *Beckio*.

79) physic. 2, 4.

80) ad *Aristot.* phys. 2, fol. 25. b.

81) ad *Aristot.* l. l. G, 9. v. supra §. 9. p. 196.

Digitized by Google

ὡς ἂν εἰ ἀπὸ προνοίας ἐγένοντο. Idem *Philoponus* alio loco [82]): ἐν παρεκβάσει ἀπορεῖ (Aristoteles) πρὸς Ἐμπεδοκλέα, εἰκότως ἐπὶ τῶν εἰρημένων, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ κράσει τῶν στοιχείων ἔλεγε γίνεσθαι τὰ τῶν μορίων τῶν ζώων εἴδη. ἔλεγε γὰρ ὅτι ὅδε μὲν ὁ λόγος τῶν στοιχείων ποιεῖ σάρκα, ὅδε (insere δὲ) ὀστοῦν, ἄλλος δὲ ἄλλο τι. His positis facile intelligitur illa Empedoclis sententia, qua ab initio multa monstra orta esse credidit, h. e. figuras ex hominis et bouis aliorumque animalium membris compositas *), neque raro partes nonnullas casu ita apte coniunctas fuisse, vt nunc quoque seruari et generando propagari possint, reliquas vero, monstrosas illas et inutiliter inepteque iunctas, periisse. v. c. spinam dorsi olim casu natam esse rigidam et articulis omnibus carentem, cum autem aliquando spina quaedam fracta fuisset, factum esse vt articuli inde ab illo tempore manserint. *Aristoteles* [83]): ὅπου μὲν οὖν ἅπαντα συνέβη, ὥσπερ κἂν εἰ ἕνεκά τοῦ ἐγίνετο, ταῦτα

82) ad *Aristot.* de anima 1. E, 4. (fol. 34. b.) Omnino de fortuito rerum ortu v §. 9. ad n. 157 — 164. p. 193. sqq.

*) *Festus:* „Monstra dicuntur naturae modum egredien„tia, vt serpens cum pedibus, auis cum quatuor alis, ho„mo duobus capitibus."

83) physic. 2, 8.

Digitized by Google

μὲν ἐσώθη ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου συστάντα ἐπιτηδείως· ὅσα δὲ μὴ οὕτως, ἀπώλετο καὶ ἀπόλλυται, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει τὰ βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα. Item [84]): Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ὀρθῶς εἴρηκε λέγων, ὑπάρχειν πολλὰ τοῖς ζώοις, διὰ τὸ συμβῆναι οὕτως ἐν τῇ γενέσει· οἷον καὶ ῥάχιν τοιαύτην ἔχειν, ὅτι στραφέντος καταγῆναι συνέβη. Ill. *Platnerus* [85]) his locis vsus est, vt ostenderet, Empedoclem atheum fuisse. Poterat etiam pluribus similibus vti. *Aelianus* enim [86]), Ἐμπεδοκλῆς, inquit, ὁ φυσικός φησι, περὶ ζώων ἰδιότητος λέγων, καὶ ἐκεῖνο [87]) δήπου, γίνεσθαί τινα συμφυῆ καὶ κράσει μορφῆς μὲν διάφορα, ἑνώσει δὲ σώματος συμπλακέντα. ἃ δὲ λέγει, ταῦτά ἐστι·

πολλὰ μὲν ἀμφιπρόσωπα, καὶ ἀμφίστερνα φύεσθαι,
βουγενῆ, ἀνδρόπρωρα, τὰ δ' ἔμπαλιν ἐξανατέλλειν [88])
ἀνδροφυῆ βούκρανα· μεμιγμένα τῇ μὲν ὑπ' ἀνδρῶν,
τῇ δὲ γυναικοφυῆ, σκιεροῖς ἠσκημένα γυίοις.

Simplicius [89]): εἰπὼν (Aristoteles) ὅτι τὰ τέρατα ὁμοίως γίνεται τοῖς ἐπὶ τῶν τεχνῶν

84) de partib. animall. 1, 1.

85) v. supra §. 7. ad n. 62. p. 116.

86) hist. animm. 16, 29.

87) Sic rescripsi, e coniectura *Trilleri*, pro ἐκεῖνος.

88) All. ἐξανατείνειν. Male. vt vel sequentia Empedoclis verba docent, quae ex *Simplicio* attuli.

89) ad *Aristot.* phys. 2, fol. 86. b.

Digitized by Google

ἁμαρτανομένοις, ἐπισημαίνεται ὅτι καὶ τὰ παρὰ [90]) τῷ Ἐμπεδοκλεῖ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, ἢ ἀνδρογενῆ βούπρωρα, εἰ ἐγίνετο τὰ τοιαῦτα, κατὰ ἁμαρτίαν ἐγίνετο τῶν ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἡ γένεσις, τῶν τε ποιητικῶν καὶ τῶν ὑλικῶν. — οὐχ ἱκανὰ τὰ τοιαῦτα παραδείγματα δεῖξαι, ὅτι ἡ φύσις οὐχ ἕνεκά του ποιεῖ. συγχωρήσας δὲ τὸ πρῶτον τῷ Ἐμπεδοκλεῖ, ἀπ' ἀρχῆς τερατώδη ζῶα λέγοντι τὰ βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα, καὶ τούτου δοθέντος, λύσας τὴν ἔνστασιν — καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἐνστάσεως τῆς ἀπὸ τῶν Ἐμπεδοκλέους τεράτων ἀναιρεῖ. — εἰπόντος δὲ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν φυσικῶν, πρὸ τῆς τῶν ἀνδρείων καὶ γυναικείων σωμάτων διαρθρώσεως ταῦτα τὰ ἔπη,

νῦν δ' ἄγ' ὅπως ἀνδρῶν τε πολυπλαύτων τε γυναικῶν
ἐννυχίαις ὄρπηκας ἀνήγαγε πρινόμενον πῦρ.
τῶνδε κλύ'. οὐ γὰρ μῦθος ἀπόσκοπος οὐδ' ἀδαήμων.
οὐλοφυεῖς μὲν πρῶτα τύποι χθονὸς ἐξανέτελλον,
ἀμφοτέρων ὑδατός τε καὶ εἴδεος *) αἶσαν ἔχοντες.
τοὺς μὲν πῦρ ἀνέπεμπε θέλον πρὸς ὅμοιον ἰκέσθαι,
οὔτέ τί πω μελέων ἐρατὸν δέμας ἐμφαίνοντας,
οὔτ' ἐνοπὴν οὔτ' αὖ ἐπιχώριον ἀνδράσι γῆρυν.

90) Sine controuersia sic legendum est pro *περί*.

*) Cum supra in loco *Plutarchi* ad n. 73. allato dicatur *ἐκ γῆς καὶ ὕδατος*, pro *εἴδεος* reponendum *οὔδεος*.

Digitized by Google

ταῦτα σὺν εἰπόντος Ἐμπεδοκλέους, ἐφίστησιν ὅσαι καὶ αὐτὸς, ὡς ἔοικε, σπέρμα πρὸ τῶν ἀώων γεγονέναι φησί. Deinde vocabulum οὐλοφυεῖς ita explicat: οὐλοφυὲς κυρίως ἐκεῖνο ἐστὶν, ὃ, καθ' ὃ ἔστιν, ἑαυτὸ [91 a]) πᾶν ἐστιν ὅπερ ἂν ἐστι, μήπω γενομένης ἐν αὐτῷ διακρίσεως. Itaque οὐλοφυεῖς verterim *informes*, et comparauerim cum nomine ἄσημος apud *Oppianum* [91 b]), *Theodorus Prodromus*, cuius locum mecum communicauit Cel. *Villoisonus*, in quadam ad Trapezuntis Metropolitam epistola, quam cum aliis eiusdem scriptoris epistolis edidit *Petrus Lazeri* [91 c]), morbum quo laborauerat, morbi reliquias et vestigia fusius describit, capillum sibi defluxisse dolet, et haec subiicit: ἵνα μὴ τοῖς καθ' ἕκαστον ἐπεξίω, καὶ τὴν ἐπιστολὴν αἰσχύνω τῷ αἴσχει τῆς διηγήσεως, ἀλλόκοτόν τι τέρας, κατὰ τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἀνδρόπρωρα, τὴν Βυζαντίδα περίεσμι. Pessime verba ἀλλόκοτον — ἀνδρόπρωρα *Lazerius* Etrusce vertit: *come uno non più veduto mostro, simile all' affumicato viso di Em-*

91 *a*) Hoc fortassis in αὐτὸ mutandum.

91 *b*) cyneget. 3, 160.

91 *c*) in Miscellaneorum ex MSS. libris Collegii Romani Societatis Jesu T. I. Rom. 1754. 8. vbi verba supra posita extant p. 54.

Digitized by Google

pedocle. Et Latine sic: *monstrum veluti quoddam Empedoclis vultui simile.* Nec his insulsis et ineptis versionibus contentus, idem Iesuita hanc ἀλλόκοτον annotationem adiecit: „forte ad Empedoclem spectat, cum se in Aetnae „flammas deiecit, legendumque ἀνδώποδα." Imo locus est sanus, et intellectu satis facilis. *Theodorus* post morbum valde deformis comparat se ipse cum monstro, et quidem, quemadmodum Empedocles sua monstra fingebat, humana facie praedito. Neque vocabulum ἀνδρόπρωρος adeo inusitatum aut mirum videri potest. Nam apud *Sophoclem* *) legitur βούπρωρος, apud *Hesychium* extant glossae ἀντίπρωρα, εὔπρωρον, et καλλίπρωρον, *Scholiastes Platonis* a *Ruhnkenio* editus p. 141. arietem illum, quo Phrixus et Helle dicuntur vecti esse, interpretatur κριόπρωρον πλοῖον ὑπόχρυσον, *Theophylactus* **) scribit, se viuere ἐν οὕτω πονηραῖς ταῖς ἡμέραις, καὶ τέρατα τικτούσαις, ὁποῖα τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους βουγενῆ ἀνδρόπρωρα. Permulta etiam hanc in rem afferunt *Themistius* atque *Iohannes Philoponus*. Sed quamuis, vt dixi, prolixa sint, quae disputant, tamen ea ob raritatem librorum, si quis forte eorum sententiam cognoscere voluerit, adscribere haud

*) Trachinn. 13.

**) epist. 44.

granatus sum. *Themistii* igitur verba sunt [92]): λέγουσι δέ τινες τὴν φύσιν οὐχ ἕνεκά του ποιεῖν, οὐδὲ ὅτι βέλτιον οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ὗει, φασὶν, ὁ Ζεὺς, οὐχ ἵνα τὸν ταῦ δεῖνα σῖτον αὐξήσῃ, οὐδ' ἵνα διαφθείρῃ τὸν κείμενον ἐν τῇ ἅλῳ, ἀλλ' ὗει μὲν διὰ τὴν ὑλικὴν ἀνάγκην· δεῖ γὰρ τὴν ἀνενεχθεῖσαν ἀχλίδα ψυχθῆναι, καὶ ὕδωρ γενομένην κατενεχθῆναι, κατενεχθείσης δὲ, συνέβη τὸν μὲν αὐξηθῆναι σῖτον, τὸν δὲ ἀπολέσθαι· οὕτω δὴ τί κωλύει καὶ τὰ μέρη τῶν ζώων γενέσθαι μὲν ἐξ ἀνάγκης τοιάδε, ἐπειδὴ ἐξ ὕλης τοιᾶσδε. ἀλλ' ὅταν μὲν οὕτως συνδράμῃ, ὥστε ἐπιτηδείως ἔχειν ἀλλήλοις, καὶ πρὸς ἓν ἔργον ἅπαντα συντελεῖν, ὥσπερ ἐγένετο ἄν, εἰ καὶ ἕνεκά του ἐγένετο, ταῦτα μὲν σῴζεσθαι ἀπὸ ταυτομάτου συστάντα, οἷον ἐπὶ τῶν ὀδόντων· φαίη γὰρ ἄν τις ἐξ ἀνάγκης μὲν αὐτοὺς ἀνατέλλειν, τοὺς μὲν ἐμπροσθεν ὀξεῖς, τοὺς δὲ γομφίους πλατεῖς, οὐχ ἵνα οἱ μὲν διαιρῶσιν, οἱ δὲ λεαίνωσιν, ἀλλ' ἀνατέλλειν μὲν οὕτω διά τινα ὑλικὴν ἀνάγκην, συμπεσεῖν μέντοι τὴν τοιαύτην θέσιν αὐτῶν ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς τροφῆς· ὅσα δὲ μὴ οὕτως συμπίπτει,

92) ad *Aristot.* phys. l. l. fol. 27. b.

Digitized by Google

ὠφελιμίαν χρείαν ἅπαντα συμπληροῦν, ταῦτα ἀπόλλυσθαι, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς τὰ βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα. Item [93]): οἱ παλαιοὶ τὴν ὕλην ἐσέμνυναν [94]) περιττῶς· μόνην γὰρ ἤδεισαν. — ἀλλ' ὅμως ἐμφαίνεται καὶ ἐν τούτοις ὅτι ἐστοχάζοντο μέν τινος ἀγαθοῦ, διήμαρτον δὲ ἀπολῦσαι τοῦ τυχεῖν, διὰ τὴν τῆς ὕλης ἀσθένειαν. καὶ γὰρ ὅταν διαμαρτάνωσιν, οὐκ ἐκτοπίζεταί που μακρὰν, οὐδὲ πόρρω τοῦ προκειμένου τὸ σφάλμα. οὐδέποτε γοῦν ἐξ ἀνδρὸς πλάτανος ἐπέφυη, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἀνὴρ, εἰ δὲ μὴ, γυνὴ, εἰ δὲ μὴ, ζῶον, εἰ δὲ μὴ, σάρξ. καὶ ἡ πεζυραμὶς ἢ συκῆν ἐποίησεν, ἢ ἐριννεῶνα, οὐ δρῦν, οὐδὲ ὄγχνην. ἥ τε ἐλαία πάλιν, ἐλαίαν, ἢ πόπινον [95]), καὶ οὐ πλάτανον, οὔτε πίτυν. τοιαῦτα καὶ Ἐμπεδοκλέους βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα ἐπὶ τῆς τῶν ζώων συστάσεως. ἐλαιόπρωρα δὲ ἐπὶ τῶν ζώων οὐδὲ ἐκεῖνος εἰπεῖν ἐτόλμησεν, μᾶλλον δὲ ἐπὶ τῶν φυτῶν ἀμπελογενῆ τινα καὶ τοιαῦτα ἄλλ' ἄττα δραματουργῆσαι

93) ibid. fol. 28. a. Cf. *Philopon.* ad eundem locum H. 15. 16.

94) Parperam editur vulgo *ἐσέμνηναν*, vt supra *ἀπεσχεδίασαν*.

95) Vitiose editum est *πόπινον*.

Digitized by Google

ἐδάρρησεν· καίτοι μᾶλλον ἐχρῆν. ὕστερον γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς τὰ ἕνεκά του. — ῥηθέν, ὡς εἰ καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα, οὕτως ἂν ἐγένετο ὡς τέρατα, παῦ σπέρματος ἐκκαθαιρομένου, καὶ διαφθειρομένης πινὸς ἀρχῆς, οὐκ εὐθὺς ἡμιπόμων ζώων ἡμιπόμους συγκολλωμένων. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁλόφυες, ὡς αὐτὸς ἀναμάσει, καὶ ὁλόκληρον καὶ δυνάμενον σώζεσθαι, εὐθὺς ζῶον συνίστασθαι, ἀλλ' ἀπὸ σπέρματος γίνεσθαι κρατούσης τῆς μορφῆς. *Philoponus* autem [96]) verba Aristotelis ita enucleat: Ἐμπεδοκλῆς ἐν τῷ σφαίρῳ πάντα λέγων τὰ εἴδη μεμίχθαι ἐν τῇ πρώτῃ διακρίσει τοῦ σφαίρου, καὶ τῇ ἀρχῇ τῆς κοσμοποιΐας, πρὶν τελείως τὰ εἴδη διακριθῆναι ἀπ' ἀλλήλων, γενέσθαί τινα ἔλεγε σύμμικτα ζῶα, οἷα καὶ οἱ μῦθοι τοὺς κενταύρους ὑποτίθενται, τὰ μὲν ἄλλα ἵππων ἔχοντας, τὰ ἔμπροσθεν δὲ, λέγω δὴ τὰ περὶ τὴν κεφαλήν, ἀνθρώπου. οὕτω καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πρὶν τὸ νεῖκος τελείως ἀπ' ἀλλήλων διακρῖναι τὰ εἴδη, ἔλεγε γενέσθαι σύμμικτά τινα ζῶα, ἐν οἷς καὶ τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα· ἀνδρόπρωρα δέ φησι, τοῦτ' ἔστι τὰ

96) ad *Aristot.* phys. auscultt. l. l. II, 13. 14.

Digitized by Google

ἐμπρόσθεν, λέγω δὴ τὰ πρὸς τῇ κεφαλῇ, ἀνδρὸς ἔχοντα; (πρῶρα γὰρ τὸ ἐμπρόσθιον τοῦ πλοίου μέρος·) τὰ δὲ λοιπὰ βοός· ὡς δὴ μὴ μόνον τῶν στοιχείων ἐν ἀλλήλοις μεμιγμένων [97]) ἐν τῷ σφαίρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν μορίων τῶν ζώων διαπριδέντων οὖν πάντων, φέρεσθαι τὰ διαπριδέντα ὡς ἔτυχε, καὶ πολλάκις βοὸς κεφαλὴν [98]) συνελθεῖν ἀνδρείῳ, ἢ καὶ σοῖς ἄλλοις μορίοις, καὶ ἐκ πάντων ὡς ἂν ἔτυχεν. ὅσα οὖν, φησι, τῶν μορίων οὕπω συνῆλθεν, ὡς ἂν εἰ ἕνεκα τούτου (forte ἕνεκά του) συνῆλθεν, διὰ ταῦτα τοῦ ἀνθρώπου μόρια συμπαθόντα ἀλλήλοις, ὁμοίως καὶ τὰ ἑκάστου τῶν ζώων, καὶ διὰ τὸ συνεισάγειν εἰς τὴν σωτηρίαν ἀλλήλων, ἐσώθη τὸ σύγκριμα· ὅσα δὲ οὕτως συνῆλθεν, ὡς μηδὲ συμβάλλεσθαι ἀλλήλοις εἰς σωτηρίαν, ταῦτα ἐφθάρη, διὰ [99]) τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, διὰ τὸ μηδὲν ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα εἰς σωτηρίαν συνεισάγειν. Postquam *Philoponus* multa dixerat, quae fere cum altero *Themistii* loco consentiunt, adiecit haec [100]): εἰ δὲ μὴ ἕνεκά

97) Sic legendum est pro *μεμιγμένην*.

98) Rursus mendum κεφαλὴ sustuli.

99) Vitioso editum erat *οἷαι*.

100) loco laudato II, 16.

Digitized by Google

ἐδιάρρησεν. καίτοι μᾶλλον ἐχρῆν. ὕστερον γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς τὸ ἕνεκά του. — ῥηᾴδιον, ὡς εἰ καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα, οὕτως ἂν ἐγένετο ὡς τέρατα, τοῦ σπέρματος ἐξασθενήσαντος, καὶ διαφθειρομένης πυὸς ἀρχῆς, οὔπω εὐθὺς ἡμιπόμων ζώων ἡμαύμοις συγκολλωμένων. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁλοφυὲς, ὡς αὐτὸς ὀνομάζει, καὶ ὁλόπληρον καὶ δυνάμενον σώζεσθαι, εὐθὺς ζῶον συνίσταται, ἀλλ' ἀπὸ σπέρματος γίνεται κρατούσης τῆς μορφῆς. *Philoponus* autem [96]) verba Aristotelis ita enucleat: Ἐμπεδοκλῆς ἐν τῷ σφαίρῳ πάντα λέγων τὰ εἴδη μεμίχθαι ἐν τῇ πρώτῃ διακρίσει τοῦ σφαίρου, καὶ τῇ ἀρχῇ τῆς κοσμοποιΐας, πρὶν τελείως τὰ εἴδη διακριθῆναι ἀπ' ἀλλήλων, γενέσθαι τινα ἔλεγε σύμμικτα ζῶα, οἷα καὶ οἱ μῦθοι τοὺς κενταύρους ὑποτίθενται, τὰ μὲν ἄλλα ἵππων ἔχοντας, τὰ ἔμπροσθεν δὲ, λέγω δὴ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν, ἀνθρώπου. οὕτω καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πρὶν τὸ νεῖκος τελείως ἀπ' ἀλλήλων διακρῖναι τὰ εἴδη, ἔλεγε γενέσθαι σύμμικτά τινα ζῶα, ἐν οἷς καὶ τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα· ἀνδρόπρωρα δέ φησι, τοῦτ' ἔστι τὰ

96) ad *Aristot.* phys. auscultt. l. l. II, 13. 14.

Digitized by Google

ἐμπρόσθεν, λέγω δὴ τὰ πρὸς τῇ κεφαλῇ, ἀνδρὸς ἔχοντα; (πρῷρα γὰρ τὸ ἐμπρόσθιον τοῦ πλοίου μέρος;) τὰ δὲ λοιπὰ βοός· ὡς δὴ μὴ μόνον τῶν στοιχείων ἐν ἀλλήλοις μεμιγμένων [97]) ἐν τῷ σφαίρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν μορίων τῶν ζώων διαπριθέντων οὖν πάντων, φέρεσθαι τὰ διαπριθέντα ὡς ἔτυχε, καὶ πολλάκις βοὸς κεφαλὴν [98]) συνελθεῖν ἄνδρα ἀνδρὸς, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις μορίοις, καὶ ἐκ πάντων ὡς ἂν ἔτυχεν. ὅσα οὖν, φησι, τῶν μορίων οὕτω συνῆλθεν, ὡς ἂν εἰ ἕνεκα τούτου (fort. ἕνεκά του) συνῆλθεν, οἷον τἀνθρώπου μόρια συμπαθόντα ἀλλήλοις, ὁμοίως καὶ τὰ ἑκάστου τῶν ζώων, καὶ διὰ τὸ συνεισάγειν εἰς τὴν σωτηρίαν ἀλλήλων, ἐσώθη τὸ σύγκριμα· ὅσα δὲ οὕτως συνῆλθεν, ὡς μηδὲ συμβάλλεσθαι ἀλλήλοις εἰς σωτηρίαν, ταῦτα ἐφθάρη, οἷα [99]) τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, διὰ τὸ μηδὲν ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα εἰς σωτηρίαν συνεισάγειν. Postquam *Philoponus* multa dixerat, quae fere cum altero *Themistii* loco consentiunt, adiecit haec [100]): εἰ δὲ μὴ ἕνεκά

97) Sic legendum est pro *μεμιγμένην*.

98) Rursus mendum κεφαλὴ sustuli.

99) Vitiose editum erat οἷαι.

100) loco laudato II, 16.

Digitized by Google

ἐδάρρησεν. καίτοι μᾶλλον ἐχρῆν. ὅπου γὰρ ἐν ποῖς φυτοῖς τὸ ἕνεκά του. — ῥηᾴδον, ὡς εἰ καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα, οὕτως ἂν ἐγένετο ὡς τέρατα, τοῦ ἀπέρματος ἐκπαθόντος, καὶ διαφθειρομένης πυὸς ἀρχῆς, οὐδὲ εὐθὺς ἡμιπόμων ζώων ἡμαύμοις συμπολλωμένων. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁλοφυὲς, ὡς αὐτὸς ἀναμάδει, καὶ ὁλόπληρον καὶ δυνάμενον σώζεσθαι, εὐθὺς ζῶον συνίστατο, ἀλλ' ἀπὸ σπέρματος γίνεται κρατούσης τῆς μορφῆς. *Philoponus* autem [96]) verba Aristotelis ita enucleat: Ἐμπεδοκλῆς ἐν τῷ σφαίρῳ πάντα λέγων τὰ εἴδη μεμίχθαι ἐν τῇ πρώτῃ διακρίσει τοῦ σφαίρου, καὶ τῇ ἀρχῇ τῆς κοσμοποιΐας, πρὶν τελείως τὰ εἴδη διακριθῆναι ἀπ' ἀλλήλων, γενέσθαί τινα ἔλεγε σύμμικτα ζῶα, οἷα καὶ οἱ μῦθοι τοὺς κενταύρους ὑποτίθενται, τὰ μὲν ἄλλα ἵππου ἔχοντας, τὰ ἔμπροσθεν δὲ, λέγω δὴ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν, ἀνθρώπου. οὕτω καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πρὶν τὸ νεῖκος τελείως ἀπ' ἀλλήλων διακρῖναι τὰ εἴδη, ἔλεγε γενέσθαι σύμμικτά τινα ζῶα, ἐν οἷς καὶ τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα· ἀνδρόπρωρα δέ φησι, τοῦτ' ἔστι τὰ

96) ad *Aristot.* phys. auscultt. l. l. II, 13. 14.

Digitized by Google

ἐμπρόσθεν, λέγω δὴ τὰ πρὸς τῇ κεφαλῇ, ἀνδρὸς ἔχοντα; (τριῶρα γὰρ τὸ ἐμπρόσθιον τοῦ πλοίου μέρος·) τὰ δὲ λοιπὰ βοός· ὡς δὴ μὴ μόνον τῶν στοιχείων ἐν ἀλλήλοις μεμιγμένων [97]) ἐν τῷ σφαίρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν μορίων τῶν ζώων διαπριδέντων οὖν πάντων, φέρεσθαι τὰ διαπριδέντα ὡς ἔτυχε, καὶ πολλάκις βοὸς κεφαλὴν [98]) συνελθεῖν ἀνδρείῳ, ἢ καὶ σοῖς ἄλλοις μορίοις, καὶ ἐκ πάντων ὡς ἂν ἔτυχεν. ὅσα οὖν, φησι, τῶν μορίων οὕτω συνῆλθεν, ὡς ἂν εἰ ἕνεκα τούτου (fort. ἕνεκά του) συνῆλθεν, οἷόν τανῦν τοῦ ἀνθρώπου μόρια συμπαθόντα ἀλλήλοις, ὁμοίως καὶ τὰ ἑκάστου τῶν ζώων, καὶ διὰ τὸ συνεισάγειν εἰς τὴν σωτηρίαν ἀλλήλων, ἐσώθη τὸ σύγκριμα· ὅσα δὲ οὕτως συνῆλθεν, ὡς μηδὲ συμβάλλεσθαι ἀλλήλοις εἰς σωτηρίαν, ταῦτα ἐφθάρη, οἷα [99]) τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, διὰ τὸ μηδὲν ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα εἰς σωτηρίαν συνεισάγειν. Postquam *Philoponus* multa dixerat, quae fere cum altero *Themistii* loco consentiunt, adiecit haec [100]): εἰ δὲ μὴ ἕνεκά

97) Sic legendum est pro *μεμιγμένην*.

98) Rursus mendum *κεφαλή* sustuli.

99) Vitiose editum erat *οἷαι*.

100) loco laudato II, 16.

Digitized by Google

ἐθάρρησεν. καίτοι μᾶλλον ἐχρῆν. ἧττον γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς τὸ ἕνεκά του. — ῥητέον, ὡς εἰ καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα, οὕτως ἂν ἐγένετο ὡς τέρατα, τοῦ σπέρματος ἐξασθενοῦντος, καὶ διαφθειρομένης τινὸς ἀρχῆς, οὐκ εὐθὺς ἡμιτόμων ζώων ἡμιτόμοις συγκολλωμένων. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁλοφυὲς, ὡς αὐτὸς ὀνομάζει, καὶ ὁλόκληρον καὶ δυνάμενον σώζεσθαι, εὐθὺς ζῶον συνίσταται, ἀλλ' ἀπὸ σπέρματος γίνεται κρατούσης τῆς μορφῆς. *Philoponus* autem [96]) verba Aristotelis ita enucleat: Ἐμπεδοκλῆς ἐν τῷ σφαίρῳ πάντα λέγων τὰ εἴδη μεμίχθαι ἐν τῇ πρώτῃ διακρίσει τοῦ σφαίρου, καὶ τῇ ἀρχῇ τῆς κοσμοποιΐας, πρὶν τελείως τὰ εἴδη διακριθῆναι ἀπ' ἀλλήλων, γενέσθαί τινα ἔλεγε σύμμικτα ζῶα, οἷα καὶ οἱ μῦθοι τοὺς κενταύρους ὑποτίθενται, τὰ μὲν ἄλλα ἵππου ἔχοντας, τὰ ἔμπροσθεν δὲ, λέγω δὴ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν, ἀνθρώπου. οὕτω καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πρὶν τὸ νεῖκος τελείως ἀπ' ἀλλήλων διακρῖναι τὰ εἴδη, ἔλεγε γενέσθαι σύμμικτά τινα ζῶα, ἐν οἷς καὶ τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα· ἀνδρόπρωρα δέ φησι, τοῦτ' ἔστι τὰ

96) ad *Aristot.* phys. auscultt. l. l. II, 13. 14.

ἔμπροσθεν, λέγω δὴ τὰ πρὸς τῇ κεφαλῇ, ἀνδρὸς ἔχοντα; (πρῶρα γὰρ τὸ ἐμπρόσθιον τοῦ πλοίου μέρος) τὰ δὲ λοιπὰ βοός· ὡς δὴ μὴ μόνον τῶν στοιχείων ἐν ἀλλήλοις μεμιγμένων [97]) ἐν τῷ σφαίρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν μορίων τῶν ζώων διακριθέντων οὖν πάντων, φέρεσθαι τὰ διακριθέντα ὡς ἔτυχε, καὶ πολλάκις βοὸς κεφαλὴν [98]) συνελθεῖν στήθει ἀνδρείῳ, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις μορίοις, καὶ ἐπὶ πάντων ὡς ἂν ἔτυχεν. ὅσα οὖν, φησι, τῶν μορίων οὕτω συνῆλθεν, ὡς ἂν εἰ ἕνεκα τούτου (fort. ἕνεκά του) συνῆλθεν, οἷον τανῦν τοῦ ἀνθρώπου μόρια συμπαθόντα ἀλλήλοις, ὁμοίως καὶ τὰ ἑκάστου τῶν ζώων, καὶ διὰ τὸ συνεισάγειν εἰς τὴν σωτηρίαν ἀλλήλων, ἐσώθη τὸ σύγκριμα· ὅσα δὲ οὕτως συνῆλθεν, ὡς μηδὲ συμβάλλεσθαι ἀλλήλοις εἰς σωτηρίαν, ταῦτα ἐφθάρη, οἷα [99]) τὰ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, διὰ τὸ μηδὲν ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα εἰς σωτηρίαν συνεισάγειν. Postquam *Philoponus* multa dixerat, quae fere cum altero *Themistii* loco consentiunt, adiecit haec [100]): εἰ δὲ μὴ ἕνεκά

97) Sic legendum est pro μεμιγμένην.

98) Rursus mendum κεφαλὴ sustuli.

99) Vitioso editum erat οἵαι.

100) loco laudato II, 16.

του πάντα ποιεῖ ἡ φύσις, διατί μὴ εὐθὺς ποιεῖ ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρῶτον σπέρμα, εἶτα σάρκα, εἶτα ἄλλο καὶ ἄλλο ἐφεξῆς; μέχρις ἂν τοῦ σκοπιμωτάτου τέλους τύχοι; διατί γὰρ μὴ πρότερον ἔμβρυον, εἶτα σπέρμα; ἡ γὰρ τάξις τῶν ἕνεκά του. ὥστε εἰ ἐν τάξει ἄλλο πρὸ ἄλλου παραλαμβάνει, καὶ οὐδέποτε τῆς τάξεως μεθίσταται, πρὶν ἂν φθαρῇ τὸ γινόμενον, δῆλη ἐστὶ πάντα ἕνεκά του ποιοῦσα. καὶ αὐτὸς δὲ, φησὶν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὸ οὐλοφυὲς πρῶτόν φησι γενέσθαι. τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο σημαίνοι ἂν αὐτῷ ἢ τὸ σπέρμα συνεστραμμένον [101]) καὶ ἅλως ἅμα ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς λόγους τοῦ φυομένου. παρὰ γὰρ τὸ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν περιέχειν, τὸ ὁλοφυὲς αὐτῷ κέκληται. εἰ δὲ τὸ οὐλοφυὲς πρῶτον τῶν ζώων καὶ φυτῶν γίνεται, ἕνεκα ἄρα τῶν φυτῶν καὶ ζώων γίνεται· εἰ δὲ τοῦτο, ἕνεκά του ἄρα ἡ φύσις ποιεῖ. ἕνεκα γὰρ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα. ὅπερ οὖν εἶπον, εἰ καὶ δῶμεν ἀληθῆ εἶναι τὸν Ἐμπεδοκλέους μῦθον [102 a]), ὡς κατ' ἀρχὴν συνέστη τινὰ βουγενῆ ἀνδρό-

101) Sic recte reposuisse mihi videbar pro συνεστραμμένου.

102 a) Etiam superius in hac ipsa pagina vocatur ὁ Ἐμπεδόκλειος μῦθος.

Digitized by Google

πρῶρα, τοῦ ἁλοφυοῦς τούτου φθαρέντος δηλονότι συνέστη, ὥσπερ καὶ νῦν τὰ τέρατα γίνεται τοῦ σπέρματος φθαρέντος, ἢ πλεονάσαντος, ἢ ἐλλείψαντος, ὥστε ἡ μὲν φύσις ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ τὴν προβολὴν τοῦ ἁλοφυοῦς ἐποιήσατο, συνέβη δὲ φθαρέντος αὐτοῦ, ἀπορυχεῖν ποῦ ἀκοποῦ τὴν φύσιν, Caeterum in his locis satis illustratur nominum βουγενὴς et ἀνδρόπρωρος notio. Non tamen negligendum est, hoc quidem ab *Hesychio* quoque fuisse explicatum: ἀνδρόπρωρον· ἀνδροπρόσωπον. Et: ἀντίπρωρα· ἀντιπρόσωπα· πρώρα γὰρ τὸ πρόσωπον. καὶ ἀνδρόπρωρον· ἀνδροπρόσωπον. E quibus colligi potest, quam celebrata olim fuerint Empedoclis ἀνδρόπρωρα. Sed reperiuntur etiam alius generis monstra ab Empedocle ficta vel posita fuisse. *Plutarchus* [102 b]): ταῦτα μέντοι, καὶ πολλὰ τούτων ἕτερα τραγικώτερα, τοῖς Ἐμπεδοκλέους ἐοικότα τεράτεσι, σὺν καταγελῶσιν, εἰλίποδα κριόχηλα, καὶ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα. Vbi εἰλίποδα κριόχ. interpretor *boues vngulas arietis habentes*. Nam κριτόχειρα, quod vulgo legitur, et quod *Reiskius* vel in κριοειδέα vel in κριόχη-

102. b) adu. Colot. T. II. opp. p. 1123. (T. X. p. 617. ed. *Reisk.*)

Digitized by Google

λα mutandum putabat, nihili est. Monstrorum causas perhibetur Empedocles varias attulisse. *Plutarchus* [103]) et *Galenus* [104 a]): Ἐμπεδοκλῆς τέρατα γίνεσθαι παρὰ πλεονασμὸν σπέρματος, ἢ παρ' ἔλλειψιν *), ἢ παρὰ τὴν τῆς κτήσεως ἀρχὴν, ἢ παρὰ τὴν εἰς πλείω διαίρεσιν, ἢ παρὰ τὸ ἀπονεύειν. οὕτω προειληφὼς φαίνεται σχεδόν τι πάσας τὰς ἀπολογίας. Vbi Cel. *Beckius* τὴν τῆς κυήσεως ἀρχὴν interpretatur *primam initium motus seminis*, h. e. *primum motum*. Verum optime totum locum explicare videtur Exp. *Kühnius* [104 b]): „seminis vtriusque moleculas ma„iore minoreue, quam ad formandum homi„nem necessaria esset, copia ad feminae natu„ram delatis, aut non omnibus eadem celeri„tate eodemque ordine proiectis, aut particu„lis illis, quae coniungendae essent, a se dis„cedentibus, et in alienum inuadentibus lo„cum." Recentiorum physicorum de origine monstrorum decreta enumerat *Dionysius van der Sterre* [105]). Sed ex eius libello barbare

103) plac. philos. 5, 8.

104 *a*) hist. philos. c. 32. qui tamen post Ἐμπ. addit νομίζει, verba τέρατα γίγνεσθαι collocat post ἀπονεύειν, ante verba παρὰ πλεονασμ. ponit ἢ, pro ἔλλειψιν habet ἦλλειμμα, et τὰς post πάσας omittit.

*) Cf. quae paulo ante e *Philopono* attuli.

104 *b*) diss. land. p. 34.

105) in epistola de monstrorum generatione ad Steph.

Digitized by Google

scripto vix aliquid discas, quod sit operae pretium. Membra autem animalium per amicitiam componi et coniungi docuisse traditur Empedocles. *Aristoteles* [106 a]): *μεγάλα ἄνευ ἀδύνατον διεσπασμένα σώζεσθαι, καὶ ἔμψυχα εἶναι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς γεννᾷ, ἐπὶ τῆς φιλότητος λέγων,*

ᾗ μὲν πολλαὶ πόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν.

εἶθ' οὕτως συμφύεσθαί φησι. *Iohannes Philoponus* [106 b]): *Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν, ἐπὶ τῆς φιλότητος, τουτέστι, ἐπὶ τῇ ἥττῃ μὲν τῆς φιλότητος, ἐπικρατείᾳ δὲ τοῦ νείκους, συναθροισθῆναι ἐν τῇ γῇ τὰς κεφαλὰς καὶ χεῖρας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μέρη ἔμψυχα ὄντα, καὶ αἴσθησιν ἔχοντα, εἶτα ἐκ τούτων ὥσπερ ἀπὸ ζώων πολλῶν γενέσθαι ἕκαστον τῶν ζώων.* Idem *Aristoteles* [107]): *ἐπανέροιτ' ἄν τις, πότερον δυνατὸν, ἢ οὐχ οἷόν τε ἦν κινούμενα ἀτάκτως, καὶ μίγνυσθαι τοιαύτας μίξεις ἔνια, ἐξ ὧν συνίσταται τὰ κατὰ φύσιν συνιστάμενα σώματα. λέγω δὲ οἷον*

Blancardum, quae epistola adiecta extat eiusdem epistolae de generatione ex ouo (1678. 12.) p. 49 — 149.

106 *a*) de generat. animall. 2, 18.

106 *b*) ad *Aristot.* l. l. fol. 16. b.

107) de coelo 3, 2. Cf. de anima 3, 6. et ad istum locum *Simplicius* fol. 70. a.

Digitized by Google

λα mutandum putabat, nihili est. Monstrorum causas perhibetur Empedocles varias attulisse. *Plutarchus* [103]) et *Galenus* [104 a]): Ἐμπεδοκλῆς τέρατα γίνεσθαι παρὰ πλεονασμὸν σπέρματος, ἢ παρ' ἔλλειψιν *), ἢ παρὰ τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν, ἢ παρὰ τὴν εἰς πλείω διαίρεσιν, ἢ παρὰ τὸ ἀπονεύειν. οὕτω προειληφὼς φαίνεται σχεδόν τι πάσας τὰς ἀπολογίας. Vbi Cel. *Beckius* τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν interpretatur *primum initium motus seminis*, h. e. *primum motum*. Verum optime totum locum explicare videtur Exp. *Kühnius* [104 b]): „seminis vtriusque moleculas maiore minoreue, quam ad formandum hominem necessaria esset, copia ad feminae naturam delatis, aut non omnibus eadem celeritate eodemque ordine proiectis, aut particulis illis, quae coniungendae essent, a se discedentibus, et in alienum inuadentibus locum." Recentiorum physicorum de origine monstrorum decreta enumerat *Dionysius van der Sterre* [105]). Sed ex eius libello barbare

103) plac. philos. 5, 8.

104 *a*) hist. philos. c. 32. qui tamen post Ἐμπ. addit νομίζει, verba τέρατα γίγνεσθαι collocat post ἀπονεύειν, ante verba παρὰ πλεονασμ. ponit ἢ, pro ἔλλειψιν habet ἦλλειμμα, et τὰς post πάσας omittit.

*) Cf. quae paulo ante e *Philopono* attuli.

104 *b*) diss. land. p. 34.

105) in epistola de monstrorum generatione ad Steph.

Digitized by Google

scripto vix aliquid discas, quod sit operae pretium. Membra autem animalium per amicitiam componi et coniungi docuisse traditur Empedocles. *Aristoteles* [106 a]): *μεγάλα ἄνευ ἀδύνατον διεσπασμένα σώζεσθαι, καὶ ἔμψυχα εἶναι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς γεννᾷ, ἐπὶ τῆς φιλότητος λέγων,*

ᾗ μὲν πολλαὶ πόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν.

εἶθ' οὕτως συμφύεσθαί φησι. *Iohannes Philoponus* [106 b]): *Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν, ἐπὶ τῆς φιλότητος, τουτέστι, ἐπὶ τῇ ἥττῃ μὲν τῆς φιλότητος, ἐπικρατείᾳ δὲ τοῦ νείκους, συναθροισθῆναι ἐν τῇ γῇ τὰς κεφαλὰς καὶ χεῖρας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μέρη ἔμψυχα ὄντα, καὶ αἴσθησιν ἔχοντα, εἶτα ἐκ τούτων ὥσπερ ἀπὸ ζώων πολλῶν γενέσθαι ἕκαστον τῶν ζώων.* Idem *Aristoteles* [107]): *ἐπανέροιτ' ἄν τις, πότερον δυνατὸν, ἢ οὐχ οἷόν τε ἦν κινούμενα ἀτάκτως, καὶ μίγνυσθαι τοιαύτας μίξεις ἔνια, ἐξ ὧν συνίσταται τὰ κατὰ φύσιν συνιστάμενα σώματα. λέγω δὲ οἷον*

Blancardum, quae epistola adiecta extat eiusdem epistolae de generatione ex ouo (1678. 12.) p. 49 — 149.

106 *a*) de generat. animall. 1, 18.

106 *b*) ad *Aristot.* l. l. fol. 16. b.

107) de coelo 3, 2. Cf. de anima 3, 6. et ad istum locum *Simplicius* fol. 70. a.

Digitized by Google

ὀστᾶ καὶ σάρκας, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι γίνεσθαι ἐπὶ τῆς φιλότητος. λέγει γὰρ,

ὡς πολλῶν μὲν πόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν.

Simplicius [108]): τὰ κατὰ φύσιν συνεστῶτα σώματα, οἷον ὀστᾶ καὶ κόμαι, καὶ ὅλως τὰ τῶν ζώων μέρη καὶ τῶν φυτῶν, καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ — Ἐμπεδοκλῆς γίνεσθαί φησιν ὑπὸ τῆς φιλίας, λέγων,

πολλαὶ μὲν πόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν.

— τὸ δὲ, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς γίνεσθαί φησιν ὑπὸ τῆς φιλίας, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος νοεῖ οἷον μίξεως παράδειγμα, ἐξ ἧς συνίστανται τὰ κατὰ φύσιν σώματα. καὶ συμφωνεῖν δοκεῖ τῷ λόγῳ αὐτοῦ τὸ ὑπὸ [109]) τῆς φιλίας ταῦτα λέγεσθαι, ὑπαρχούσης αἰτίας τῆς μίξεως, ὥσπερ τοῦ νείκους τῆς διακρίσεως. πῶς δ' ἂν εἴη μίξεως σημαντικὸν τὸ ἀναύχενες πόρσαι, καὶ τἄλλα ὅσα ὑπὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους λέγεται ἐν τούτοις,

γυμναὶ μεμόρφωνται οἱ βραχίονες χωρὶς ὤμων,
ὀφθαλμοὶ δὲ τοιοῦτοι ἐπλάσθησαν πτωχοὶ [110]) μετώπων.

108) ad *Aristot.* de coelo 3. fol. 144. b.

109) Nisi ante λέγεσθαι intercidit vel intelligendum putes verbum γίνεσθαι vel simile, ὑπὸ aut pro περὶ accipiendum, vt paulo post in verbis ὑπὸ τῆς φιλίας οὖν etc.

110) Apparet, hos versus passime habitos a librariis

Digitized by Google

ἄ τινα οὐκ ἔστι παραδείγματα τῆς μίξεως, ἐξ ὧν τὰ κατὰ φύσιν συνίσταται. — ἴσως οὖν οὐκ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς φιλίας ταῦτά φησι γίνεσθαι ὁ Ἐμπεδοκλῆς, — ἀλλὰ τότε, ὅτε οὔπω τὸ νεῖκος ἅπαν ὑπεχώρησεν πρὸς τὰ ἔσχατα σελεύταια τοῦ κύκλου. — ὑπὸ τῆς φιλίας οὖν ἐκεῖνα ἔφη ὁ Ἐμπεδοκλῆς, οὐχ ὡς ἐπικρατούσης ἤδη τῆς φιλίας, ἀλλ' ὡς μελλούσης ἐπικρατεῖν, οὔπω δὲ τὰ μεμιγμένα καὶ μοναδικὰ ἐμφαινούσης [111]). *Themistius* [112]): ἔοικεν αὕτη ἡ σύνθεσις τῶν ἐννοημάτων (v. c. ὁ Σωκράτης φιλοσοφεῖ) τῇ παρ' Ἐμπεδοκλεῖ τῶν μελῶν, ἣν ἐκείνῳ

vel grammaticis, et ad rationem prosaicam effictos esse. Vt igitur pristinae ac genuinae formae restituantur, fieri non nisi per bonos codices potest. Interim vide, Lector, num Empedoclei tibi videantur ita reficti:

γυμνωθέντα τὰ γυῖα μεμόρφωται, δίχα τ' ὤμων,
ὅσσε δὲ τοίω ἐπλάσθησαν (vel οἵω ἐβλάστησαν) νόσφι μετώπων.

Saltem neminem, opinor, offendet, quod τὰ γυῖα posui pro οἱ βραχίονες, quanquam τὰ γυῖα saepissime significent pedes. Nam tralatitium est, hoc nomen dici inprimis de pedibus et manibus, omninoque de membris humanis, v. c. Il. χ, 448. τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔπεσε παρειή. Schol. Villois. χαλασθέντων αὐτῇ τῶν μελῶν, ἐπίπτει τῶν χειρῶν.

111) v. supra §. 10. ad n. 103. p. 235. sq.

112) ad *Aristot.* de anima 3, fol. 91. a.

Digitized by Google

συντίθησιν ἡ φιλία τὰ μέλη τῶν ζώων διεσπαρμένα. καὶ ὥσπερ ἐκείνῳ οὐ πᾶσα σύνθεσις τῶν μελῶν ποιεῖ τὸ ζῶον, οὕτως οὐδ' ἐνταῦθα πᾶσα σύνθεσις τὸ ἀληθὲς, ἀλλὰ τὶς μὲν τὸ ἀληθὲς ποιεῖ σύνθεσις, τὶς δὲ ψεῦδος. — καὶ ὥσπερ ἐκεῖ ἐξ ἁπλῶν τῶν μελῶν ἁπλοῦν γίνεται αὖθις τὸ ζῶον, οὕτως ἐξ ἁπλῶν σημαινομένων ἁπλοῦς αὖθις γίνεται ὁ λόγος.

Iam cum supra viderimus, Empedocli originem animalium visam esse maxime quadruplicis generis, cumque de duobus tribusue modis hucusque exposuerim, sequitur vt persequar quartum originis modum, h. e. generationem. Priusquam vero id faciam, praemittendos puto eos veterum scriptorum locos, in quibus ille omnia animalia distribuisse legitur in certa quaedam genera, prout quodque huic vel illi elemento esset aptissimum, vel maximam elementi alicuius partem in sese contineret. Nam hic quoque apparet dogma illud Empedocleum, similia comprehendi et sociari iungique similibus [113]). *Plutarchus* [114]) et *Galenus* [115]): Ἐμπεδοκλῆς — τῶν ζώων πάντα [116]) τὰ γένη διακριθῆναι διὰ τὰς ποιὰς

113) de quo dogmate v. supra §. 9. ad n. 179 sqq. p. 205.
114) plac. philos. 5, 19.
115) hist. philos. c. 35.
116) *Galen.* habet τῶν ζώων πάντων.

Digitized by Google

πράσεις· τὰ μὲν οἰκειότερα [117]) εἰς τὸ ὕδωρ τὴν ὁρμὴν ἔχειν, τὰ δὲ εἰς ἀέρα [118]) ἀναπνεῖν, ἕως ἂν πυρῶδες ἔχῃ τι πλέον· τὰ δὲ βαρύτερα ἐπὶ τὴν γῆν, τὰ δὲ ἰσόμοιρα τῇ πράσει, πᾶσι τοῖς ϑώραξι πεφωνηκέναι [119]). Iohannes Philoponus paulo magis perspicue [120]): τοῦ διαιρεῖσθαι τὰ μόρια ἀπ' ἀλλήλων, οἷον τοὺς πόδας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὴν μὲν ἄνω γενέσθαι, τοὺς δὲ κάτω, καὶ ὅλως τοῦ πάντα τὰ ἐν ἑκάστῳ τῶν ζώων μέρη κεῖσθαι, ἐν ᾧ τυγχάνουσιν

117) *Galen.* εἰκότερα vel οἰκότερα, quod *Beckius* tribuit operarum vitio. Librarius forsitan voluit ἐοικότερα dare, quanquam etiam εἰκότερα per se possit ferri. Sententia vero, id quod iam *Reiskius* vidit, postulat ὑγρότερα.

118) *Galen.* εἰς τὸν ἀέρα. Sed ante haec verba possit quis excidisse suspicari πουφότερα, quod referatur ad sequens βαρύτερα, nisi verbis τὰ δὲ, quae sunt post ἔχειν, declarari putes partem et speciem eorum, quae habent naturam humidiorem. Paulo post *Reiskius* pro ἕως coniicit ὅσα, quod non ego necessarium putabam, modo pro τι cum Monacensi et Petauiano Codicibus legas τὸ, quod tamen ponatur ante πυρῶδες, vt ἔχῃ πλέον dictum sit pro πλεονεκτῇ siue ἐπικρατῇ.

119) *Reiskius* volebat τόποις ξυμπεφωνηκέναι, *locis conuenire*. Sed *Beckio* placebat scriptura Codicis Petauiani 9. πεφυκέναι, quam explicat: *cuiuis habitui, cuiuis elemento, natura apta esse*, vt ϑώραξι tropice capiatur, quemadmodum in nostrae linguae formula: *er ist in alle Büttel recht*. Sensus enim poscit τόποις, vel στοιχείοις.

120) ad *Aristot.* de generat. animm. 2., fol. 49. a.

Digitized by Google

ὄντα, αἰτίαν ἀπεδίδου Ἐμπεδοκλῆς τὸ φέρεσθαι τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον. ἔλεγεν γὰρ, ἐπειδὴ τὰ μὲν κοῦφα πέφυκεν ἄνω φέρεσθαι· πάντα δὲ τὰ κοῦφα, ἢ κοῦφα, ὅμοια· τῶν μερῶν ὅσα μέν εἰσι κοῦφα, κατέσχον τὸν ἄνω τόπον· ὅσα δὲ βαρέα, τὸν κάτω· τὰ δὲ μεταξὺ, τὸν μέσον. Patet, in hoc loco ad singula animalium membra referri, quod a Plutarcho et Galeno ad animalia in vniuersum relatum est. Referenda quoque huc videbantur verba Aristotelis [121]): Ἐμπεδοκλῆς οὐ καλῶς τοῦτ' εἰρηκε, φάσκων τὰ θερμότητα καὶ πῦρ ἔχοντα μάλιστα πλεῖστον [122]) τῶν ζώων ἔνυδρα εἶναι, φεύγοντα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐν τῇ φύσει θερμότητος, ὅπως, ἐπειδὴ πολὺ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ ἐλλείπει, κατὰ τοῦτον τόπον ἀνισάζῃ ἐναντία ὄντα· θερμὸν γὰρ εἶναι τὸ ὑγρὸν ἧττον τοῦ ἀέρος. Similia tradit Theophrastus [123]): τὰ ἐναντία ἐν ταῖς ἐναντίαις (np. χώραις) δύνασθαι διαμένειν· τὰ

121) de respiratione c. 14. Multa de h. l. disputat Nic. Leonicus Thomaeus ad Aristot. parua quae vocant naturalia p. 356 – 358.

122) Ego quidem legerim: πῦρ ἔχοντα πλεῖστον μάλιστα τῶν ζώων, vt hi genitiui pendeant a superlatiuo μάλιστα, sed πλεῖστον tanquam adiectiuum referatur ad πῦρ.

123) de causis plantarum 1, 26.

Digitized by Google

μὲν θερμὰ ἐν ταῖς θερμαῖς, τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν ταῖς ψυχραῖς. οὕτω γὰρ εὐθὺς καὶ τὴν φύσιν γεννᾷν, ὡς ὑπὸ μὲν τοῦ ὁμοίου φθειρομένων διὰ τὴν ὑπερβολὴν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου σωζομένων, οἷον εὐκρασίας τινὸς γενομένης· ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τῶν ζώων. τὰ γὰρ ὑπέρπυρα τὴν φύσιν ἄγειν εἰς τὸ ὑγρόν. Et alio loco [124]): οὔτε γεννᾷν, οὔτε εὖ τρέφειν, οὔτε σώζειν πέφυκε τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ὅμοιον. ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ' ἄτοπον, ὅπερ καὶ ἐν ἑτέροις εἴρηται, τὸ γεννήσασαν τῷ ξηρῷ τὴν φύσιν μεταίρειν εἰς τὸ ὑγρόν. Vix dubitandum puto, quin in postremis vtriusque loci verbis lateat versus Empedoclis. Quomodo vero ille sit constituendus, id cuiusque iudicio permissum esto. Nimirum hi *Aristotelis* ac *Theophrasti* loci pertinere videri possunt ad illud Empedoclis placitum, de quo §. 9. ad n. 169. sqq. exposui, totam naturam ortam esse ex elementis, aduersantibus quidem sibi inuicem, sed inter sese iunctis vel mixtis. Eodem igitur modo in locis laudatis animalia orta dicuntur, ita vt quodlibet eorum genus compositum sit ex igni, aqua, aëre, terra, h. e. particulas materiae calidas et humidas, leuio-

124) ibid. 1, 27.

Digitized by Google

res et grauiores, non quidem aeque magnas aut aeque multas, sed tamen temperamento quodam commixtas *), in se contineat, non vero vnum animalium genus conflatum sit ex solis calidis particulis, aliud non nisi ex humidis, et sic porro. Verum possunt hi tres loci, inprimis Aristotelicus, et prior Theophrasteus [125]), etiam ita intelligi, vt Empedocles putetur causam afferre voluisse, cur multa animalia in aqua viuere ament, atque adeo statuisse dicatur, animalia illa, quae sint calidioris quam frigidioris naturae, quo refrigerent se, petere aquam, prorsus vt crocodilus, ratione contraria, ab *Herodoto* [126 a]) narratur τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβειν ἐν τῷ ξηρῷ· τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν, ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δή ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης, καὶ τῆς δρόσου. Atque *Aristotelem* sic cepisse mentem Empedoclis, totus orationis eius nexus declarat. Neque mihi interpretatio ista displicet. Posui tamen etiam

*) Cf. *Scipio Aquilianus* p. 170. sq.

125) in quo tamen loco vix dubium erit cuiquam, quin transposita a librariis fuerint verba θερμαῖς et ψυχραῖς, atque adeo rescribendum sit ita: τὰ μὲν θερμὰ ἐν ταῖς ψυχραῖς, τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν ταῖς θερμαῖς. Alias enim ζῶα ἐναντία non versari dicerentur ἐν ταῖς ἐναντίαις χώραις, quod tamen dicere debuit *Theophrastus*.

126 *a*) 2, 68.

Digitized by Google

aliam, quoniam locum habere eam quodammodo posse existimabam.

Vt autem, quaenam fuerit Empedoclis de ipsa animalium generatione sententia, quam etiam nuperrime vir quidam doctissimus [126 b]) fere totam adoptauit, ostendere incipiam, primo loco ponere placuit, quam ille partus masculi et feminei reddiderit causam. In quo rursus apparebit, quantum ignis elemento tribuendum putauerit. *Aristoteles* enim [127]), *Ἐμπεδοκλῆς*, inquit, *τὰ μὲν εἰς θερμὴν ἐλθόντα τὴν ὑστέραν, ἄῤῥενα γίνεσθαί φησι· τὰ δὲ εἰς ψυχράν, θήλεα. τῆς δὲ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, τὴν τῶν καταμηνίων αἰτίαν εἶναι ῥύσιν* [128]), *ἢ ψυχροτέραν ἢ θερμοτέραν, καὶ παλαιοτέραν ἢ προσφατωτέραν.* *Plutarchus* [129]) et *Galenus* [130]): *Ἐμπεδοκλῆς* [131]) *ἄῤῥενα καὶ θήλεα* [132]) *γίνεσθαι παρὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα* [133]).

126 *b*) v. *Benedicti Höschii* Versuch einer neuen Zeugungstheorie, Lemgouiae 1801. 8.

127) de generat. animall. 4, 1.

128) Videbantur iterum verba male transposita, pro *ψυχρότητος αἰτίαν εἶναι τὴν τῶν καταμηνίων ῥύσιν.*

129) de plac. philos. 5, 7. Cf. infra ad n. 157.

130) hist. philos. c. 32.

131) *Galen. Ἐμπ. οἴεται.*

132) *Galen. ἄῤῥεν καὶ θῆλυ.*

133) *Galen. θερμότητος καὶ ψυχρότητος.* Non male.

Digitized by Google

ὅθεν ἰσορεῖται τοὺς μὲν πρώτους ἄῤῥενας πρὸς ἀνατολῇ καὶ μεσημβρίᾳ γεγενῆσθαι [134]) μᾶλλον ἐκ τῆς γῆς, τὰς δὲ θηλείας πρὸς ταῖς ἄρκτοις. Ipsius Empedoclis hanc in rem verba retulit *Aristoteles* [135]): εἰ τὸ θῆλυ καὶ ἄῤῥεν τῇ κυήσει διαφέρει, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει·

ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖσι· τὰ δὲ τελέθουσι γυναῖκες ψύχεος ἀντιάσαντα.

Vbi tamen manifestum est, manca esse verba Empedoclea, fortassis etiam corrupta. Videntur enim ad ἐχύθη deesse verba τὰ ἄῤῥενα, et pro καθαροῖσι possit quis legendum suspicari θερμοῖσι, nisi καθαροῖσι explicare malit sic, vt genitiuum ψύχεος etiam ab isto adiectiuo, non tantum a participio ἀντιάσαντα, pendere dicat. Vidit has difficultates etiam *Iohannes Philoponus* [136]), καθαρώτερα, inquiens, καὶ [137]) θερμότερα, ἀφ' ὧν τὰ ἄῤῥενα γίνεται, ψυχρότερα δὲ τὰ ἀφ' ὧν

134) *Galen.* γίγνεσθαι. Minus recte.

135) de generat. animm. 1, 18. e quo loco facile videbis me non nisi ea exscripsisse, quae hic necessaria essent, atque adeo apodosin omisisse.

136) ad *Aristot.* l. l. fol. 17. a.

137) Particula καὶ habet h. l. vim explicandi, vt idem sit quod τουτέστι. Eodem modo paulo post ante θερμοτέρων et ante γίνονται. Cf. n. 147.

Digitized by Google

τὰ θῆλεα. λέγει δὲ τοῦτο καὶ Ἐμπεδοκλῆς. ἀσαφῶς δὲ τέθεικε (Aristoteles) τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους, διὰ τὸ μὴ ὁλόκληρα ἀπαγγεῖλαι τὰ ἔπη, ἀλλὰ μόνας αὐτῶν τὰς ἀρχὰς, καὶ ταύτας οὐκ ἀπὸ τῶν ἐφεξῆς ἀλλήλοις ὄντων στίχων, ἀλλὰ πόρρω ἀπ' ἀλλήλων ὄντων, καὶ τὸ μὲν δηλούμενον διὰ τοῦ,

ἐν δ' ἐχύθη καθαρεῖσι,

ποιοῦτον ἂν εἴη· τὸ δὲ ἄρρεν χέεται ἤτοι συνίσταται ὑπὸ καθαρωτέρων καὶ θερμοτέρων αἱμάτων, τὰ δὲ τῶν αἱμάτων τελέθουσι καὶ γίνονται γυναῖκες, ψυχθέντα. Ad argumentum propositum pertinent etiam alii veterum loci, vt quod in vniuersum frigore et calore vtrumque sexum inter se differre credidit Empedocles. *Aristoteles* [138]): Ἐμπεδοκλῆς ῥᾳθυμότερον ὑπείληφεν, οἰόμενος ψυχρότητι καὶ θερμότητι διαφέρειν μόνον [ἀλλήλων τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν], ὁρῶν ὅλα τὰ μόρια μεγάλην ἔχοντα διαφορὰν, τά τε τῶν αἰδοίων καὶ τὰς ὑστέρας. — Ἐμπεδοκλέους λόγον, ὃς διορίζει τὸ θῆλυ πρὸς τὸ ἄρρεν, θερμότητι καὶ ψυχρότητι τῆς ὑστέρας. Item [139]): Παρμενίδης τὰς γυναῖκας

138) de generat. animm. 4, 1.
139) de partibus animm. 2, 2.

Digitized by Google

τῶν ἀνδρῶν θερμοτέρας εἶναί φησι, καὶ ἕτεροί τινες: ὡς διὰ τὴν θερμότητα καὶ σαλευομούσας γινομένων τῶν γυναικείων. Ἐμπεδοκλῆς δὲ τοὐναντίον. Ad semen animalium quod attinet, putabat Empedocles illud vtrique sexui esse commune, non totum ab alterutro proficisci. Quare illud comparabat cum tessera hospitali, quam constat ab hospitibus in duas partes dissectam fuisse, vt vterque dimidiam acciperet. Similis est nota illa fabula de hominibus olim Iouis iussu ab Apolline dissectis, vnde orta sint duo hominum genera, masculinum et femininum [140]). *Aristoteles* [141]): Ἐμπεδοκλῆς — φησὶ ἐν τῷ ἄρρενι καὶ ἐν τῷ θήλει οἷον σύμβολον εἶναι, ὅλον δ' ἀπ' οὐδετέρου ἀπιέναι·

ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις, ἡ μὲν ἐν ἀνδρός,

Deinceps quodammodo probari sibi ostendit *Aristoteles* hanc Empedoclis sententiam, sed alio loco eandem improbat sic [142 a]): οὔτε γὰρ

140) Narratur fabula in *Platonis* symposio. Imprimis huc pertinet locus, qui T. III. ed. *Steph.* p. 191. D. extat: ἕκαστος ἡμῶν ἐστιν ἀνθρώπου σύμβολον, ἅτε τετμημένος, ὥσπερ αἱ ψῆτται, ἐξ ἑνὸς δύο. Cf. *Mart. Heluici* epist. ad Menonem Hannekenium, in *Ioh. Henr. a Seelen* philocalia epistolica (Lubecae 1728. 8.) p. 77. sqq.

141) de generat. animm. 1, 18. Cf. supra ad n. 106. et *Kühn.* l. l. p. 34.

142 *a*) de generat. animm. 4, 1.

Digitized by Google

διεσπασμένον ἐνδέχεται τὸ σῶμα τοῦ σπέρματος εἶναι, τὸ μὲν ἐν τῷ θήλει, τὸ δὲ ἐν τῷ ἄῤῥενι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησιν, εἰπών·

ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις· ἡ μὲν ἐν ἀνδρὸς, ἡ δ' ἐν γυναικός.

Quae postrema verba, ἡ δ' ἐν γυναικὸς, cum haud dubie sint ab *Aristotele* addita, quo melius cohaereret oratio: putabam ego, statim subiungendum versum supra laudatum:

ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖσι· τὰ δὲ etc.

vt ἡ μὲν referatur ad φύσις μελέων, i. e. μέλη, atque adeo opponatur τὰ δὲ, et ordo verborum proprie sit: τὰ μὲν ἐχύθη ἐν καθαροῖσι ἀνδρός. nisi praeferas ἄνδρες, h. e. ἄῤῥενά. Sensus igitur esset: „diuisa sunt membra, h. e. singulorum membrorum particulae „ac veluti elementa, inter marem et feminam. „Et membra virilia quidem sparguntur in cali„dis corporis siue vteri partibus. Alia vero, „quae frigescere coeperunt, euadunt feminae.“ Quoniam vero, an haec mea interpretatio probatura se viris doctis esset, ignorabam [142 b]), apponere debui etiam aliorum veterum verba, qui huius, de quo agimus, dogmatis Empedoclei mentionem fecerunt. *Galenus* qui-

142 *b*) Cf. ad vers. 244 — 246.

Digitized by Google

dem [143]), ὁ Ἐμπεδοκλῆς, inquit, διεσπᾶσθαι φησὶ τὰ τοῦ γεννηθησομένου μόρια καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι, τὰ δ' ἐν τῷ τῆς θηλείας περιέχεσθαι. καὶ αὐτῆς γε τῆς ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὀρεγομένων ἀλλήλοις ἑνωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. *Censorinus* [144]): „ambiguam fa„cit inter auctores opinionem, utrumne ex „patris tantummodo semine partus nascatur, — „an etiam ex matris, quod Anaxagorae et „Alcmaeoni, nec non Parmenidi Empedocli„que et Epicuro visum est." Rem omnem, duce *Aristotele* in locis supra allatis, prolixe et satis bene illustrat *Iohannes Philoponus*, cuius commentariis nonnulla hic apponere visum est. Scilicet, εἴπερ, inquit [145]), οὕτω χρὴ λέγειν, ὅτι ὁμοίως καὶ ἀπὸ πάντων τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπὸ πάντων τῆς μητρὸς μορίων ἐξέρχεται μόρια (εἰ χρὴ οὕτω λέγειν), συμφωνότερα τῷ τοιούτῳ λόγῳ, καὶ ὁμολογούμενα λέγει μᾶλλον Ἐμπεδοκλῆς. — ὁ γὰρ δὴ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ἀπέρχεσθαι καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, μέρη, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνοι (nimi-

143) de semine 2, 7. T. I. p. 241, 47. ed. Basil.

144) de die natali c. 5. p. 26. ed. *Hauercamp.*

145) ad *Aristot.* de animalium generatione 1, fol. 16. a.

Digitized by Google

rum Plato et alii). ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς πάντα ὅσα συνίστησι τὸ ζῷον, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὁμοίως τὰ αὐτὰ πάντα· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ὅτι τινὰ μὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τινὰ δὲ ἀπὸ τῆς μητρός. ἀπὸ μὲν τοῦ πατρὸς τὰ κυριώτερα, οἷον κεφαλὴ, καρδία, ἧπαρ, τὰ ὅμοια· ἀπὸ δὲ τῆς μητρὸς, τὰ ἀκυρότερα [146]), οἷον πόδες, χεῖρες, τὰ ὅμοια. τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐξερχόμενα ἔτι ὄντα ἐν τῷ πατρὶ ζῇ, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὁμοίως· ὥστε συμφωνότερα καὶ τοῖς φαινομένοις λέγει Ἐμπεδοκλῆς. οὐ γὰρ ἀναγκάζει ὁ τούπου λόγος, δίδυμα τίκτειν πάσας καὶ πάντοτε τὰς γυναῖκας. οἷον οὖν σύμβολον, καὶ συνδρομὴν, καὶ [147]) συνέλευσιν τῶν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἐξελθόντων μορίων, ἀπεφαίνετο ὁ Ἐμπεδοκλῆς εἶναι τὸ τεχθέν, ἀλλ' οὔτε μόνου τοῦ πατρὸς, οὔτε μόνης τῆς μητρός. — εἴπερ ὅλως δοτέον, ὅτι ἀπέρχεται (ἀπὸ πατρὸς ἅπαντα), οὕτω ἂν ἀπήρχετο, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει,

146) h. e. *partes minus principales.* Ita enim rescripsi pro ἀπηρότερα.

147) Iterum καὶ bis est pro τουτέστι. v. ad n. 157.

Digitized by Google

dem [143]), ὁ Ἐμπεδοκλῆς, inquit, διεσπᾶσθαι φησὶ τὰ τοῦ γεννηθησομένου μόρια καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι, τὰ δ' ἐν τῷ τῆς θηλείας περιέχεσθαι. καὶ αὐτῆς γε τῆς ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὀρεγομένων ἀλλήλοις ἑνωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. *Censorinus* [144]): „ambiguam fa„cit inter auctores opinionem, vtrumne ex „patris tantummodo semine partus nascatur, — „an etiam ex matris, quod Anaxagorae et „Alcmaeoni, nec non Parmenidi Empedocli„que et Epicuro visum est." Rem omnem, duce *Aristotele* in locis supra allatis, prolixe et satis bene illustrat *Iohannes Philoponus*, e cuius commentariis nonnulla hic apponere visum est. Scilicet, εἴπερ, inquit [145]), οὕτω χρὴ λέγειν, ὅτι ὁμοίως καὶ ἀπὸ πάντων τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπὸ πάντων τῆς μητρὸς μορίων ἐξέρχεται μόρια (εἰ χρὴ οὕτω λέγειν), συμφωνότερα τῷ τοιούτῳ λόγῳ, καὶ ὁμολογούμενα λέγει μᾶλλον Ἐμπεδοκλῆς. — ὁ γὰρ δὴ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ἀπέρχεσθαι καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, μέρη, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνοι (nimi-

143) de semine 2, 7. T. I. p. 241, 47. ed. Basil.

144) de die natali c. 5. p. 26. ed. *Hauercamp.*

145) ad *Aristot.* de animalium generatione 1, fol. 16. a.

Digitized by Google

rum, *Plato* et alii). ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς πάντα ὅσα συνίστησι τὸ ζῷον, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὁμοίως τὰ αὐτὰ πάντα· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ὅτι τινὰ μὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τινὰ δὲ ἀπὸ τῆς μητρός. ἀπὸ μὲν τοῦ πατρὸς τὰ κυριώτερα, οἷον κεφαλὴ, καρδία, ἧπαρ, τὰ ὅμοια· ἀπὸ δὲ τῆς μητρὸς, τὰ ἀκυρότερα [146]), οἷον πόδες, χεῖρες, τὰ ὅμοια. τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐπερχόμενα ἔτι ὄντα ἐν τῷ πατρὶ ζῇ, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὁμοίως· ὥστε συμφωνότερα καὶ τοῖς φαινομένοις λέγει Ἐμπεδοκλῆς. οὐ γὰρ ἀναγκάζει ὁ τούπου λόγος, δίδυμα τίκτειν πάσας καὶ πάντοτε τὰς γυναῖκας. οἷον οὖν σύμβολον, καὶ συνδρομὴν, καὶ [147]) συνέλευσιν τῶν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἐξελθόντων μορίων, ἀπεφαίνετο ὁ Ἐμπεδοκλῆς εἶναι τὸ τεχθέν, ἀλλ' οὔτε μόνου τοῦ πατρὸς, οὔτε μόνης τῆς μητρός. — εἴπερ ὅλως δοτέον, ὅτι ἀπέρχεται (ἀπὸ πατρὸς ἅπαντα), οὕτω ἂν ἀπήρχετο, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει,

146) h. e. *partes minus principales.* Ita enim rescripsi pro ἀκηρότερα.

147) Iterum καὶ bis est pro τουτέστι. v. ad n. 137.

Digitized by Google

ὅτι τὰ μὲν κυριώτερα ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα ἀπὸ τῆς μητρός. ὥστε καὶ ἀνάγκη κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέους [148]) λόγον ὁμιλίαν γίνεσθαι, καὶ συνδυασμὸν, εἰ μέλλει σύλληψις γενέσθαι [149]). Idem *Philoponus* [150]): Ἐμπεδοκλῆς — ἔλεγεν ὅτι

— διέσπασται μελέων φύσις, ἡ μὲν, ἐν ἀνδρὸς,
ἡ δ' ἐν γυναικός.

ἦν δὲ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοιοῦτον. ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ἀπὸ μὲν τοῦ ἄῤῥενος ἄπεισιν ἡ ἡμίσεια καρδία, πάνυ σμικρὰ καὶ ἀναίσθητος πρὸς αἴσθησιν, ἀπὸ δὲ τοῦ θήλεος ἡ ἡμίσεια. ὁμοίως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἄῤῥενος, ἥμισυ κεφαλῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ θήλεος τὸ ἥμισυ, καὶ ἁπλῶς ἐπὶ πάντων τῶν μερῶν ἑκάστου τούτων τὸ μὲν ἥμισυ ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος, τὸ δὲ ἥμισυ ἀπὸ τοῦ θήλεος. τούτων δὲ ἀπελθόντων καὶ ἐν τῇ ὑστέρᾳ συναθροισθέντων, εἰ μὲν τύχῃ θερμὴ οὖσα ἡ ὑστέρα, νικᾷ ἡ ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος ἀπελθοῦσα ἡμίσεια καρδία τὴν ἀπὸ τοῦ θήλεος, καὶ μεταβάλλει εἰς τὴν ἑαυτῆς φύσιν. παρα-

148) Sic edidi pro *Ἐμπεδοκλέως*, vt paulo post *ὁμιλίαν* pro *ὁμιλία*.

149) Cf. *Galen.* supra ad n. 143.

150) ad *Aristot.* de generat. animm. 4, fol. 81. b.

Digitized by Google

πλησίως δὲ τοῦτο ποιεῖ καὶ ἡ κεφαλὴ, καὶ τὸ αἰδοῖον, καὶ τὰ ἄλλα μόρια, καὶ γίνεται ἄῤῥεν. εἰ δὲ τοὐναντίον ψυχρὰ τύχῃ οὖσα ἡ ὑστέρα, κρατεῖ τὰ τοῦ θήλεος, καὶ μεταβάλλει εἰς ἑαυτὰ τὴν τοῦ ἄῤῥενος, καὶ γίνεται θῆλυ. καὶ διὰ τοῦτο φησὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ἀλλήλων ὁμιλίας τὰ ἄῤῥενα καὶ τὰ θήλεα, διὰ τὸ εἶναι καὶ ἐν τῷ ἄῤῥενι τὰ τοῦ θήλεος, καὶ ἐν τῷ θήλει τὰ τοῦ ἄῤῥενος. τὸ γὰρ ἥμισυ τῆς τοῦ Ἐμπεδοκλέους καρδίας, ὡς ἔλεγεν Ἐμπεδοκλῆς, θήλεος ἦν. ὁμοίως καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἥμισυ, καὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων. ὁμοίως δὲ καὶ πάντα τὰ τοῦ θήλεος ἥμισυ, ἄῤῥενος ἥμισυ [151]) εἶναι ἔλεγεν. τὰ μὲν οὖν εἰς θερμὴν ἐλθόντα φησὶ Ἐμπεδοκλῆς ὑστέραν μόρια ἄῤῥενος καὶ θήλεος, κρατεῖν τὰ τοῦ ἄῤῥενος καὶ γίνεσθαι ἄῤῥενα, εἰ δ' εἰς ψυχρὰν, θήλεα. τοῦ δὲ θερμὴν ἢ ψυχρὰν εἶναι τὴν ὑστέραν, ἠτιᾶτο τὴν τῶν καταμηνίων ῥύσιν. εἰ μὲν γὰρ, φησὶ, εἰσὶ θερμὰ τὰ καταμήνια, ἐστὶ καὶ ἡ ὑστέρα θερμὴ, εἰ δὲ ψυχρὰ, ὁμοίως καὶ αὕτη ψυχρά. καὶ παλαιοτέραν ἢ προσφατωτέραν [152]), τουτ-

151) Videtur pro vtroque ἥμισυ legendum esse ἡμίσῃ vel ἡμίσεα.

152) Sunt verba *Aristotelis*. v. ad n. 127.

Digitized by Google

ἐστι, καὶ εἰ μὲν γέγονε προσφάτως [153]) καὶ νεωστὶ ἡ τῶν καταμηνίων ῥῦσις, ἀνάγκη θερμοτέραν εἶναι τὴν ὑστέραν, εἰ δὲ μὴ νεωστὶ ἡ τῶν καταμηνίων, ἀλλὰ πρὸ πέντε φέρε εἰπεῖν ἡμερῶν, ψυχροτέραν. Plura in hanc sententiam disputat idem *Philoponus* aliis in locis [154]), quae, quia non admodum ab iis, quae iam exscripsi, differre reperiuntur, commode omittere potui. Vt tamen appareat, quam celebris fuerit haec doctrina Empedoclis, adscribere placuit verba *Vincentii Bellquacensis* [155]): „Dicit Empedocles, quod sperma ca„dens in matricem calidam, fit mas, in fri„gidam vero, fit femina." Superest vt de quodam *Censorini* loco quid statuendum videatur, paucis exponam. Verba *Censorini* sunt [156]): „E dextris partibus profuso semine mares „gigni, at e laeuis feminas, Anaxagoras Em„pedoclesque consentiunt; quorum opiniones „vt de hac specie congruae, ita de similitu„dine liberorum sunt dispariles. Super qua „re Empedoclis disputata ratio talis profertur. „Si par calor in parentum seminibus fuerit, „patri similem marem procreari, si frigus,

153) Ita reponendum putaui pro πρόσφατος.

154) vt ad *Aristot.* de generat. animm. 4, fol 82. b. fol. 83. a. b.

155) in speculo naturali 22, 37.

156) de die natali c. 6. p. 29.

Digitized by Google

„feminam matri similem. Quod si patris cali„dum erit, et frigidum matris, puerum fore, „qui matris vultum repraesentet; at si cali„dum matris, patris autem fuerit frigidum, „puellam futuram, quae patris reddat simili„tudinem.“ Scilicet dubitari potest, an Empedocles vere docuerit, e dextris partibus profuso semine mares gigni, at e laeuis feminas. Nam *Galenus* 157 a) tribuit quidem et ipse hoc dogma Empedocli, sed versus Empedoclei, quos statim addidit, nullo modo id demonstrare mihi videntur. Versus illi sunt:

ἐν γὰρ θερμοτέρῳ τὸ κατ' ἄῤῥενα ἔκλετο γαίης.
καὶ μέλανες διὰ τοῦτο, καὶ ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες,
καὶ λαχνήεντες μᾶλλον.

Imo pertinent, opinor, haec verba ad narrationem supra e *Plutarcho* traditam, primos mares inprimis orientem versus et meridiem e terra prouenisse, id quod vel haec docere possunt: *καὶ μέλανες διὰ τοῦτο*, nempe ob insignem solis feruorem, et verba *ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες*. Insigniter huc facit locus *Hippocratis* 157 b): *ἡ πρὸς μεσημβρίαν κειμένη, θερμοτέρη, καὶ ξηροτέρη τῆς πρὸς τὰς ἄρκτους κειμένης, διότι ἐγγυτέρω τοῦ ἡλίου ἐστίν· ἐν δὲ ταύτῃσι τῇσι χώρῃσιν ἀνάγκη,*

157 *a*) Commentar. II. ad *Hippocr.* epidem. VI. T. V. p. 472, 53. ed. Basil.

157 *b*) initio lib. 2. de diaeta.

Digitized by Google

καὶ τὰ ἔθνεα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ φυόμενα ἐκ τῆς γῆς, ξηρότερά, καὶ θερμότερα, καὶ ἰσχυρότερα εἶναι, ἢ ἐν τῇσιν ἐναντίῃσιν. *Iohannes Philoponus* [158]) sequitur eandem, quam *Censorinus*, traditionem, quanquam *Aristoteles*, e quo ille sua hausit, non diserte Empedoclem statuisse dicit, quod paulo ante de causis partus masculi vel feminei ei placuisse e *Censorino* relatum legimus, sed tantum e placito supra ad n. 127. sqq. exposito colligit. Nimirum *Aristoteles* [159]) primo dicit: γίνεται δίδυμα θῆλυ καὶ ἄῤῥεν ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ μορίῳ πολλάκις τῆς ὑστέρας· καὶ τοῦθ' ἱκανῶς τεθεωρήκαμεν ἐκ τῶν ἀνατομῶν ἐν πᾶσι τοῖς ζωοτοκουμένοις, καὶ ἐν τοῖς πεζοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἰχθύσι· περὶ ὧν εἰ μὴ συνεωράκει, εὐλόγως ἂν ἡμάρτανε, ταύτην τὴν αἰτίαν εἰπών· εἰ δὲ ἑωρακὼς, ἄτοπόν τι, τὸ ἔτι νομίζειν αἰτίαν εἶναι τὴν τῆς ὑστέρας θερμότητα ἢ ψυχρότητα. ἄμφω γὰρ ἂν ἐγένετο ἢ θήλεα, ἢ ἄῤῥενα. νῦν δὲ τοῦτο οὐχ ὁρῶμεν συμβαῖνον. Ex his recte cum *Philopono* [160]) iudicari potest, de Empedocle adhuc

158) ad *Aristot.* de generat. animm. 4, fol. 82. b.

159) de generat. animm. 4, 1.

160) Scilicet *Philoponus* l. l. habet haec: εἰ δέ τις λέγει, ὅτι τὸ μὲν ἄῤῥεν ἐν τοῖς δεξιοῖς ἐστι, τὸ δὲ θῆλυ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, οὐδ' οὕτως ὑγιῶς λέγει. ὥσπαι γὰρ

Digitized by Google

agi, quamuis antea Democritus esset nominatus. Deinde, non paucis interiectis, pergit *Aristoteles*: ὁ αὐτὸς λόγος καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας, τὸ μὲν ἄῤῥεν, ἀπὸ τῶν δεξιῶν εἶναι· τὸ δὲ θῆλυ, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν· ὥσπερ καὶ πρὸς Ἐμπεδοκλέα καὶ πρὸς Δημόκριτον. Ex his videatur Empedocles prorsus alienus fuisse ab opinione illa, quam ei a *Censorino* tribui vidimus. Paulo post sequuntur ea *Aristotelis* verba, quae supra ad n. 138. posui: ὁμοίως ἀναγκαῖον ἁπανταχὴ καὶ πρὸς τὸν Ἐμπεδοκλέους λόγον, ὃς — ὑστέρας. Quibus statim subiungit haec: οἱ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι, τοῖς δεξιοῖς καὶ τοῖς ἀριστεροῖς ὁρίζοντες, ὁρῶντες διαφέροντα τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν καὶ μορίοις ἄλοις. Denique, postquam plura hanc in rem disseruit, e quibus rursus patere videatur, non in hac sententia fuisse Empedoclem, addit ista: τὸ μὲν οὖν θερμότητα καὶ ψυχρότητα αἴτιον οἴεσθαι τοῦ ἄῤῥενος καὶ τοῦ θήλεος, καὶ τὸ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν δεξιῶν γίνεσθαι, ἢ τῶν ἀριστερῶν, ἔχει τινὰ λόγον. θερμότερα γὰρ

καὶ θῆλυ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ὑστέρας πάνυ πολλάκις, καὶ ἄῤῥεν ὁμοίως ἐν τῷ ἀριστερῷ. περὶ ὧν εἰ μὲν μὴ συνεωράκει, μηδ' ὅλως ἀνέτεμεν Ἐμπεδοκλῆς, εἰκότως ἡμάρτανεν. Vbi non negligendum est, quod ab initio in vniuersum dicit? εἰ δέ τις.

Digitized by Google

τῶν ἀνδρῶν θερμοτέρας εἶναί φησι, καὶ ἕκαστοι τινες: ὡς διὰ τὴν θερμότητα καὶ σαλευομούσαις γινομένων τῶν γυναικείων. Ἐμπεδοκλῆς δὲ τοὐναντίον. Ad semen animalium quod attinet, putabat Empedocles illud vtrique sexui esse commune, non totum ab alterutro proficisci. Quare illud comparabat cum tessera hospitali, quam constat ab hospitibus in duas partes dissectam fuisse, vt vterque dimidiam acciperet. Similis est nota illa fabula de hominibus olim Iouis iussu ab Apolline dissectis, vnde orta sint duo hominum genera, masculinum et femininum [140]). *Aristoteles* [141]): Ἐμπεδοκλῆς — φησὶ ἐν τῷ ἄρρενι καὶ ἐν τῷ θήλει οἷον σύμβολον εἶναι, ὅλον δ' ἀπ' οὐδετέρου ἀπιέναι·

ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις, ἡ μὲν ἐν ἀνδρός,

Deinceps quodammodo probari sibi ostendit *Aristoteles* hanc Empedoclis sententiam, sed alio loco eandem improbat sic [142 a]): οὔτε γὰρ

140) Narratur fabula in *Platonis* symposio. Imprimis huc pertinet locus, qui T. III. ed. *Steph.* p. 191. D. extat: ἕκαστος ἡμῶν ἐστιν ἀνθρώπου σύμβολον, ἅτε τετμημένος, ὥσπερ αἱ ψῆτται, ἐξ ἑνὸς δύο. Cf. *Mart. Heluici* epist. ad Menonem Hannekenium, in *Ioh. Henr. a Seelen* philocalia epistolica (Lubecae 1728. 8.) p. 77. sqq.

141) de generat. animm. 1, 18. Cf. supra ad n. 106. et *Kühn.* l. l. p. 34.

142 *a*) de generat. animm. 4, 1.

Digitized by Google

διεσπασμένου ἐνδέχεται τὸ σῶμα τοῦ σπέρματος εἶναι, τὸ μὲν ἐν τῷ θήλει, τὸ δὲ ἐν τῷ ἄῤῥενι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησιν, εἰπών·

ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις· ἡ μὲν ἐν ἀνδρὸς, ἡ δ' ἐν γυναικός.

Quae postrema verba, ἡ δ' ἐν γυναικὸς, cum haud dubie sint ab *Aristotele* addita, quo melius cohaereret oratio: putabam ego, statim subiungendum versum supra laudatum:

ἐν δ' ἐχύθη καθαροῖσι· τὰ δὲ etc.

vt ἡ μὲν referatur ad φύσις μελέων, i. e. μέλη, atque adeo opponatur τὰ δὲ, et ordo verborum proprie sit: τὰ μὲν ἐχύθη ἐν καθαροῖσι ἀνδρός. nisi praeferas ἄνδρες, h. e. ἄῤῥενά. Sensus igitur esset: „diuisa sunt membra, h. e. singulorum membrorum particulae ac veluti elementa, inter marem et feminam. „Et membra virilia quidem sparguntur in cali„dis corporis siue vteri partibus. Alia vero, „quae frigescere coeperunt, euadunt feminae.“ Quoniam vero, an haec mea interpretatio probatura se viris doctis esset, ignorabam [142 b]), apponere debui etiam aliorum veterum verba, qui huius, de quo agimus, dogmatis Empedoclei mentionem fecerunt. *Galenus* qui-

142 *b*) Cf. ad vers. 244 — 246.

Digitized by Google

dem [143]), ὁ Ἐμπεδοκλῆς, inquit, διεσπᾶσθαι φησὶ τὰ τοῦ γεννηθησομένου μόρια καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι, τὰ δ' ἐν τῷ τῆς θηλείας περιέχεσθαι. καὶ αὐτῆς γε τῆς ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὀρεγομένων ἀλλήλοις ἑνωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. *Censorinus* [144]): „ambiguam fa„cit inter auctores opinionem, vtrumne ex „patris tantummodo semine partus nascatur, „an etiam ex matris, quod Anaxagorae et „Alcmaeoni, nec non Parmenidi Empedocli„que et Epicuro visum est." Rem omnem, duce *Aristotele* in locis supra allatis, prolixe et satis bene illustrat *Iohannes Philoponus*, e cuius commentariis nonnulla hic apponere visum est. Scilicet, εἴπερ, inquit [145]), οὕτω χρὴ λέγειν, ὅτι ὁμοίως καὶ ἀπὸ πάντων τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπὸ πάντων τῆς μητρὸς μορίων ἐξέρχεται μόρια (εἰ χρὴ οὕτω λέγειν), συμφωνότερα τῷ τοιούτῳ λόγῳ, καὶ ὁμολογούμενα λέγει μᾶλλον Ἐμπεδοκλῆς. — ὁ γὰρ δὴ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ἀπέρχεσθαι καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, μέρη, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνοι (nimi-

143) de semine 2, 7. T. I. p. 241, 47. ed. Basil.

144) de die natali c. 5. p. 26. ed. *Hauercamp.*

145) ad *Aristot.* de animalium generatione 1, fol. 16. a.

Digitized by Google

rum Plato et alii). ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς πάντα ὅσα συνίστησι τὸ ζῷον, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὁμοίως τὰ αὐτὰ πάντα· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ὅτι τινὰ μὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τινὰ δὲ ἀπὸ τῆς μητρός. ἀπὸ μὲν τοῦ πατρὸς τὰ κυριώτερα, οἷον κεφαλὴ, καρδία, ἧπαρ, τὰ ὅμοια· ἀπὸ δὲ τῆς μητρὸς, τὰ ἀκυρότερα [146]), οἷον πόδες, χεῖρες, τὰ ὅμοια. τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐξερχόμενα ἔτι ὄντα ἐν τῷ πατρὶ ζῇ, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὁμοίως· ὥστε συμφωνότερα καὶ τοῖς φαινομένοις λέγει Ἐμπεδοκλῆς. οὐ γὰρ ἀναγκάζει ὁ τούπου λόγος, δίδυμα τίκτειν πάσας καὶ πάντοτε τὰς γυναῖκας. οἷον οὖν σύμβολον, καὶ συνδρομὴν, καὶ [147]) συνέλευσιν τῶν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἐξελθόντων μορίων, ἀπεφαίνετο ὁ Ἐμπεδοκλῆς εἶναι τὸ τεκνοῦν, ἀλλ' οὔτε μόνου τοῦ πατρὸς, οὔτε μόνης τῆς μητρός. — εἴπερ ὅλως δοτέον, ὅτι ἀπέρχεται (ἀπὸ πατρὸς ἅπαντα), οὕτω ἂν ἀπήρχετο, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει,

146) h. e. *partes minus principales.* Ita enim rescripsi pro ἀκηρότερα.

147) Iterum καὶ bis est pro τουτέστι. v. ad n. 137.

Digitized by Google

ὅτι τὰ μὲν κυριώτερα ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα ἀπὸ τῆς μητρός. ὥστε καὶ ἀνάγκη κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέους [148]) λεῖον ὁμιλίαν γίνεσθαι, καὶ συνδυασμὸν, εἰ μέλλει σύλληψις γενέσθαι [149]). Idem *Philoponus* [150]): Ἐμπεδοκλῆς — ἔλεγεν ὅτι

— διέσπασται μελέων φύσις, ἡ μὲν, ἐν ἀνδρὸς,
ἡ δ' ἐν γυναικός.

ἦν δὲ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοιοῦτον. ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ἀπὸ μὲν τοῦ ἄῤῥενος ἄπεισιν ἡ ἡμίσεια καρδία, πάνυ σμικρὰ καὶ ἀναίσθητος πρὸς αἴσθησιν, ἀπὸ δὲ τοῦ θήλεος ἡ ἡμίσεια. ὁμοίως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἄῤῥενος, ἥμισυ κεφαλῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ θήλεος τὸ ἥμισυ, καὶ ἁπλῶς ἐπὶ πάντων τῶν μερῶν ἑκάστου τούτων τὸ μὲν ἥμισυ ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος, τὸ δὲ ἥμισυ ἀπὸ τοῦ θήλεος. τούτων δὲ ἀπελθόντων καὶ ἐν τῇ ὑστέρᾳ συναθροισθέντων, εἰ μὲν τύχῃ θερμὴ οὖσα ἡ ὑστέρα, νικᾷ ἡ ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος ἀπελθοῦσα ἡμίσεια καρδία τὴν ἀπὸ τοῦ θήλεος, καὶ μεταβάλλει εἰς τὴν ἑαυτῆς φύσιν. παρά-

148) Sic edidi pro *Ἐμπεδοκλέως*, vt paulo post *ὁμιλίαν* pro *ὁμιλία*.

149) Cf. *Galen.* supra ad n. 143.

150) ad *Aristot.* de generat. animm. 4, fol. 81. b.

Digitized by Google

πλησίως δὲ τοῦτο ποιεῖ καὶ ἡ κεφαλὴ, καὶ τὸ αἰδοῖον, καὶ τὰ ἄλλα μόρια, καὶ γίνεται ἄῤῥεν. εἰ δὲ τοὐναντίον ψυχρὰ τύχῃ οὖσα ἡ ὑστέρα, κρατεῖ τὰ τοῦ θήλεος, καὶ μεταβάλλει εἰς ἑαυτὰ τὴν τοῦ ἄῤῥενος, καὶ γίνεται θῆλυ. καὶ διὰ τοῦτο φησὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ἀλλήλων ὁμιλίας τὰ ἄῤῥενα καὶ τὰ θήλεα, διὰ τὸ εἶναι καὶ ἐν τῷ ἄῤῥενι τὰ τοῦ θήλεος, καὶ ἐν τῷ θήλει τὰ τοῦ ἄῤῥενος. τὸ γὰρ ἥμισυ τῆς τοῦ Ἐμπεδοκλέους καρδίας, ὡς ἔλεχεν Ἐμπεδοκλῆς, θήλεος ἦν. ὁμοίως καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἥμισυ, καὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων. ὁμοίως δὲ καὶ πάντα τὰ τοῦ θήλεος ἥμισυ, ἄῤῥενος ἥμισυ [151]) εἶναι ἔλεγεν. τὰ μὲν οὖν εἰς θερμὴν ἐλθόντα φησὶ Ἐμπεδοκλῆς ὑστέραν μόρια ἄῤῥενος καὶ θήλεος, κρατεῖν τὰ τοῦ ἄῤῥενος καὶ γίνεσθαι ἄῤῥενα, εἰ δ' εἰς ψυχρὰν, θήλεα. τοῦ δὲ θερμὴν ἢ ψυχρὰν εἶναι τὴν ὑστέραν, ἠτιᾶτο τὴν τῶν καταμηνίων ῥύσιν. εἰ μὲν γὰρ, φησὶ, εἰσὶ θερμὰ τὰ καταμήνια, ἐστὶ καὶ ἡ ὑστέρα θερμὴ, εἰ δὲ ψυχρὰ, ὁμοίως καὶ αὕτη ψυχρά. καὶ παλαιοτέραν ἢ προσφατωτέραν [152]), τουτ-

151) Videtur pro vtroque ἥμισυ legendum esse ἡμίσῃ vel ἡμίσεα.

152) Sunt verba *Aristotelis*. v. ad n. 127.

Digitized by Google

ἐστι, καὶ εἰ μὲν γέγονε προσφάτως [153]) καὶ νεωστὶ ἡ τῶν καταμηνίων ῥῦσις, ἀνάγκη θερμοτέραν εἶναι τὴν ὑστέραν, εἰ δὲ μὴ νεωστὶ ἡ τῶν καταμηνίων, ἀλλὰ πρὸ πέντε φέρε εἰπεῖν ἡμερῶν, ψυχροτέραν. Plura in hanc sententiam disputat idem *Philoponus* aliis in locis [154]), quae, quia non admodum ab iis, quae iam exscripsi, differre reperiuntur, commode omittere potui. Vt tamen appareat, quam celebris fuerit haec doctrina Empedoclis, adscribere placuit verba *Vincentii Bellquacensis* [155]): „Dicit Empedocles, quod sperma ca„dens in matricem calidam, fit mas, in fri„gidam vero, fit femina." Superest vt de quodam *Censorini* loco quid statuendum videatur, paucis exponam. Verba *Censorini* sunt [156]): „E dextris partibus profuso semine mares „gigni, at e laeuis feminas, Anaxagoras Em„pedoclesque consentiunt; quorum opiniones „vt de hac specie congruae, ita de similitu„dine liberorum sunt dispariles. Super qua „re Empedoclis disputata ratio talis profertur. „Si par calor in parentum seminibus fuerit, „patri similem marem procreari, si frigus,

153) Ita reponendum putaui pro πρόσφατος.

154) vt ad *Aristot.* de generat. animm. 4, fol 82. b. fol. 83. a. b.

155) in speculo naturali 22, 37.

156) de die natali c. 6. p. 29.

Digitized by Google

„feminam matri similem. Quod si patris cali„dum erit, et frigidum matris, puerum fore„qui matris vultum repraesentet; at si cali„dum matris, patris autem fuerit frigidum, „puellam futuram, quae patris reddat simili„tudinem.“ Scilicet dubitari potest, an Empedocles vere docuerit, e dextris partibus profuso semine mares gigni, at e laeuis feminas. Nam *Galenus* [157 a]) tribuit quidem et ipse hoc dogma Empedocli, sed versus Empedoclei, quos statim addidit, nullo modo id demonstrare mihi videntur. Versus illi sunt:

ἐν γὰρ θερμοτέρῳ τὸ κατ' ἄρρενα ἔκλεπτο γαίης.
καὶ μέλανες διὰ τοῦτο, καὶ ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες,
καὶ λαμπνήεντες μᾶλλον.

Imo pertinent, opinor, haec verba ad narrationem supra e *Plutarcho* traditam, primos mares inprimis orientem versus et meridiem e terra prouenisse, id quod vel haec docere possunt: *καὶ μέλανες διὰ τοῦτο*, nempe ob insignem solis feruorem, et verba *ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες*. Insigniter huc facit locus *Hippocratis* [157 b]): *ἡ πρὸς μεσημβρίαν κειμένη, θερμοτέρη, καὶ ξηροτέρη τῆς πρὸς τὰς ἄρκτους κειμένης, διότι ἐγγυτέρω τοῦ ἡλίου ἐστίν· ἐν δὲ ταύτῃσι τῇσι χώρῃσιν ἀνάγκη,*

157 *a*) Commentar. II. ad *Hippocr.* epidem. VI. T. V. p. 472, 53. ed. Basil.

157 *b*) initio lib. 2. de diaeta.

Digitized by Google

καὶ τὰ ἔθνεα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ φυόμενα ἐκ τῆς γῆς, ξηρότερα, καὶ θερμότερα, καὶ ἰσχυρότερα εἶναι, ἢ ἐν τῇσιν ἐναντίῃσιν. *Iohannes Philoponus* [158]) sequitur eandem, quam *Censorinus*, traditionem, quanquam *Aristoteles*, e quo ille sua hausit, non diserte Empedoclem statuisse dicit, quod paulo ante de causis partus masculi vel feminei ei placuisse e *Censorino* relatum legimus, sed tantum e placito supra ad n. 127. sqq. exposito colligit. Nimirum *Aristoteles* [159]) primo dicit: γίνεται δίδυμα θῆλυ καὶ ἄῤῥεν ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ μορίῳ πολλάκις τῆς ὑστέρας· καὶ τοῦθ' ἱκανῶς τεθεωρήκαμεν ἐκ τῶν ἀνατομῶν ἐν πᾶσι τοῖς ζωοτοκουμένοις, καὶ ἐν τοῖς πεζοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἰχθύσι· περὶ ὧν εἰ μὴ συνεωράκει, εὐλόγως ἂν ἡμάρτανε, ταύτην τὴν αἰτίαν εἰπών· εἰ δὲ ἑωρακὼς, ἄτοπόν τι, τὸ ἔτι νομίζειν αἰτίαν εἶναι τὴν τῆς ὑστέρας θερμότητα ἢ ψυχρότητα. ἄμφω γὰρ ἂν ἐγένετο ἢ θῆλεα, ἢ ἄῤῥενα. νῦν δὲ τοῦτο οὐχ ὁρῶμεν συμβαῖνον. Ex his recte cum *Philopono* [160]) iudicari potest, de Empedocle adhuc

158) ad *Aristot.* de generat. animm. 4, fol. 82. b.

159) de generat. animm. 4, 1.

160) Scilicet *Philoponus* l. l. habet haec: εἰ δέ τις λέγει, ὅτι τὸ μὲν ἄῤῥεν ἐν τοῖς δεξιοῖς ἐστι, τὸ δὲ θῆλυ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, οὐδ' οὕτως ὑγιῶς λέγει. ὧπται γὰρ

Digitized by Google

agi, quamuis antea Democritus esset nominatus. Deinde, non pauçis interiectis, pergit *Aristoteles*: ὁ αὐτὸς λόγος καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας, τὸ μὲν ἄῤῥεν, ἀπὸ τῶν δεξιῶν εἶναι· τὸ δὲ θῆλυ, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν· ὥσπερ καὶ πρὸς Ἐμπεδοκλέα καὶ πρὸς Δημόκριτον. Ex his videatur Empedocles prorsus alienus fuisse ab opinione illa, quam ei a *Censorino* tribui vidimus. Paulo post sequuntur ea *Aristotelis* verba, quae supra ad n. 138. posui: ὁμοίως ἀναγκαῖον ἅπαντᾶν καὶ πρὸς τὸν Ἐμπεδοκλέους λόγον, ὃς — ὑστέρας. Quibus statim subiungit haec: οἱ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι, τοῖς δεξιοῖς καὶ τοῖς ἀριστεροῖς ὁρίζοντες, ὁρῶντες διαφέροντα τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν καὶ μορίοις ὅλοις. Denique, postquam plura hanc in rem disseruit, e quibus rursus patere videatur, non in hac sententia fuisse Empedoclem, addit ista: τὸ μὲν οὖν θερμότητα καὶ ψυχρότητα αἴτιον οἴεσθαι τοῦ ἄῤῥενος καὶ τοῦ θήλεος, καὶ τὸ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν δεξιῶν γίνεσθαι, ἢ τῶν ἀριστερῶν, ἔχει τινὰ λόγον. θερμότερα γὰρ

καὶ θῆλυ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ὑστέρας πάνυ πολλάκις, καὶ ἄῤῥεν ὁμοίως ἐν τῷ ἀριστερῷ. περὶ ὧν εἰ μὲν μὴ συνεωράκει, μηδ' ὅλως ἀνέτεμεν Ἐμπεδοκλῆς, εἰκότως ἡμάρτανεν. Vbi non negligendum est, quod ab initio in vniuersum dicit? εἰ δέ τις.

Digitized by Google

τὰ δεξιὰ τοῦ σώματος, τῶν ἀριστερῶν· καὶ τὸ σπέρμα τὸ πεπεμμένον, θερμότερον. τοιοῦτον δὲ τὸ συνεστώς. γονιμώτερον δὲ τὸ συνεστὼς μᾶλλον. Manet igitur, quod dixi, Empedoclem ea, quae *Censorinus* narrat, non ipsum diserte docuisse dici, atque adeo apparet, me non sine causa de veritate traditionis *Censorini* dubitasse. Sed vt dicam, quod sentio, fieri potuit vt Empedocles, vbi de animalium, in his hominum, origine exponeret, meminisset τῶν δεξιῶν. Nego vero eum intellexisse partes dextras vteri, sed plagam mundi septentrionalem [161]), et tamen alio loco aio dicere potuisse, ἐν θερμοτέρῳ γαίης [162]) mares primum esse ortos. Nimirum cum ipse *Aristoteles* plus semel calori tribuat vim augendi et nutriendi [163]), cumque adeo dicat aliquo in loco [164]): ἀνδρεῖοι δέ εἰσιν, οἱ τὴν φύσιν θερμοὶ, et tamen ibidem neget regionum calidarum homines fortes esse: quidni Empedocles, qui tantum tribuit igni, regionibus calidioribus etiam hoc tribuerit, vt animalia fortiora atque adeo mascula primum ibi nata

161) v. §. 13. p. 336.

162) v. paulo ante ad n. 157.

163) v. c. de partib. animm. 3, 6. τὸ γὰρ θερμὸν, αὐξητικόν. de generat. animm. 5, 8. αὐξητικὸν γὰρ τὸ θερμόν. de sensu et sensili c. 4. τὸ γὰρ θερμὸν αὐξάνει καὶ δημιουργεῖ τὴν τροφὴν, et saepius.

164) problemm. 14, 19.

Digitized by Google

putavet [165])? Et nonne Empedocles aliter sentire potuit de primo animalium hominumque ortu, aliter de generatione eorundem proprie dicta [166]), atque adeo, vbi de hac loqueretur, fortes et mares gigni dicere in regionibus frigidioribus, ἐν τοῖς δεξιοῖς? quae verba quam facile potuerint vel ab Aristotele perperam explicari, quis non intelligit? Accedit, quod etiam alias in gignendis formandisue animalium membris Empedocles respexisse reperitur ad regionum naturam *). Quod vero de similitudine liberorum, vt ipse vocat, *Censorinum* dicere vidimus, de eo non admodum dissentiunt *Plutarchus* [167]) et *Galenus* [168]): Ἐμπεδοκλῆς ὁμοιότητας [169]) parentum et liberorum γίνεσθαι κατ' ἐπικράτειαν τῶν σπερματικῶν γόνων [170])· ἀνομοιότητας [171]) δὲ, τῆς ἐν τῷ σπέρματι θερμασίας ἐξατμισθείσης. *Aristoteles* [172]) de eadem re exponit paulo luculen-

165) Cf. ad n. 129. sqq. et 157. b. p. 387. 397.

166) v. ad n. 75. sqq. p. 365.

*) v. infra ad n. 228. Cf. tamen quae dixi ad vers. 241 — 243.

167) plac. philos. 5, 11.

168) hist. philos. c. 32.

169) *Galen.* Ἐμπεδοκλῆς οἴεται ὁμοιότητα.

170) *Galen.* τῶν σπερμάτων. Sensus est: quo plures vel pater vel mater seminis moleculas in foetus formationem impenderit.

171) *Galen.* ἀνομοιότητα.

172) de generat. animm. 4, 3.

Digitized by Google

tius: ἔνιοι μέν φασιν, ἀφ' ὁποτέρου ἂν ἔλθῃ σπέρμα πλέον, τούτῳ γίγνεσθαι μᾶλλον ἐοικὸς, ὁμοίως παντί τε πᾶν καὶ μέρει μέρος, ὡς ἀπιόντος ἀφ' ἑκάστου τῶν μορίων σπέρματος· ἂν δ' ἴσον ἔλθῃ ἀφ' ἑκατέρου, τοῦτο δ' οὐδετέρῳ γίγνεσθαι ὅμοιον. εἰ δὲ τοῦτ' ἔστι ψεῦδος, καὶ μὴ ἀπὸ παντὸς ἀπέρχεται, δῆλον ὡς οὐδὲ τῆς ὁμοιότητος καὶ ἀνομοιότητος αἴτιον ἂν εἴη τὸ λεχθέν. ἔτι δὲ πῶς ἅμα (np. cum gemini nascuntur) θῆλυ μὲν πατρὶ ἐοικὸς, ἄῤῥεν δὲ μητρὶ ἐοικὸς, οὐκ εὐπόρως δύνανται διορίζειν. οἱ μὲν γὰρ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγοντες, ἢ Δημόκριτος, περὶ τοῦ θήλεος καὶ ἄῤῥενος τὴν αἰτίαν, ἄλλον τρόπον ἀδύνατον λέγουσιν· οἱ δὲ τὸ πλεῖον ἢ ἔλαττον ἀπιέναι ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος ἢ θήλεος, ἢ διὰ τοῦτο γίγνεσθαι τὸ μὲν θῆλυ, τὸ δὲ ἄῤῥεν, οὐκ ἂν ἔχοιεν ἀποδεῖξαι, τίνα τρόπον τό τε θῆλυ τῷ πατρὶ ἐοικὸς ἔσται καὶ τὸ ἄῤῥεν τῇ μητρί· ἅμα γὰρ ἐλθεῖν πλέον ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδύνατον

Sed ne in his quidem diserte ostenditur, quae vere fuerit Empedoclis hac de re sententia. Cur vero liberi aliis interdum, quam parentibus, similes nascantur, hanc causam attulisse ille narratur a *Plutarcho* [173]) et *Ga-*

173) plac. philos. 5, 12.

Digitized by Google

lenio [174]): Ἐμπεδοκλῆς τῇ κατὰ τὴν σύλληψιν φαντασίᾳ [175]) τῆς γυναικὸς μορφοῦσθαι τὰ βρέφη. πολλάκις γὰρ [176]) εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων ἠράσθησαν γυναῖκες, καὶ ὅμοια τούτοις ἀπέτεκον [177]). De geminis ac tergeminis iidem [178]) ita referunt opinionem Empedoclis: Ἐμπεδοκλῆς [179 a]), δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεσθαι κατὰ πλεονασμὸν καὶ περισχισμὸν τοῦ σπέρματος, h. e. seminis maris et feminae particularum vnaquaque bis terue aequaliter diuisa, aut in vniuersum genitali humore nimium affluente [179 b]). *Censorinus* autem [180]) de eadem tradit haec: „Empedo„cles — causas quidem, cur diuideretur (se„men, vt gemini nascantur), non posuit: tan„tummodo ait, si vtrumque sedes aeque cali„das occupauerit, vtrumque marem nasci: si „frigidas aeque, vtramque feminam, si vero

174) hist. philos. c. 32.

175) *Galen.* τῇ κατὰ σύλληψιν ὄψει δὲ (leg. τε) καὶ φαντασ.

176) *Galen.* οὖν (fort. γοῦν) ἀνδριάντων καὶ εἰκόνων ἠράσθ.

177) *Galen.* τετόκασιν. Plures tales veterum locos collegit *Bochartus* hieroz. P. I. 2, 49. p. 545. sqq.

178) *Plutarch.* plac. philos. 5, 10. et *Galen.* hist. philos. c. 32.

179 *a*) *Galen.* Ἐμπ. οἴεται δίδ.

179 *b*) v. *Kühn.* l. l. p. 34.

180) de die natali c. 6. p. 30.

Digitized by Google

„alterum calidiorem, alterum frigidiorem, dis„pari sexu partum futurum.“ De tempore partus humani idem *Censorinus* [181]) exponit sic: „Septimo mense parere mulierem posse, „plurimi adfirmant, vt Theano Pythagorica, — „Empedocles, Epigenes, multique praeterea.“ Sed etiam decimo mense parere posse mulierem, Empedocles statuisse legitur apud *Plutarchum* et *Galenum* [182]), qui simul ostendunt, quam eius rei rationem reddiderit philosophus Agrigentinus, nimirum quia natura voluerit olim infantem crescere et maturescere eodem die, in cuius praecedente nocte ille conceptus fuerit, dies autem propter lentum solis incessum olim aequauerit decem mensium spatium. Ex quo recte colligit *Tiedemannus* [183]), philosopho nostro ad maturandum foetum e limo ortum vim solis necessariam visam fuisse. Omnino enim incrementum fieri Empedocles statuebat per appositionem siue accessionem elementorum. *Aristoteles* [184]): οὐδ' αὔξησις ἂν εἴη κατ' Ἐμπεδοκλέα, ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ προσθεσιν. πυρὶ γὰρ αὔξει τὸ πῦρ·

αὔξει δὲ χθὼν μὲν σφέτερον γένος, αἰθέρα δ' αἰθήρ.

181) ibid. c. 7. p. 33.

182) v. §. 13. ad n. 41. sq. p. 328.

183) Syst. des Empedocl. p. 53.

184) de generat. et corrupt. 2, 6. Cf. *Philopon.* ad h. l. fol. 58. b.

Digitized by Google

Ex his videtur ille putasse, corpora incrementum capere ita, vt igneis eorum particulis subinde iungantur igneae, terrenis terrenae, aëreis aëreae, aquosis aquosae. *Simplicius* [185]): ὁ Ἐμπεδοκλῆς, εἰ καὶ μὴ σαφῶς, ἀλλὰ δῆλός ἐστιν ὡς συναίτια τὰ στοιχεῖα τῆς τροφῆς αἰτιώμενος. τὰ γὰρ σώματα ἠτιᾶτο. Similiter intelligenda videntur verba *Plutarchi* [186]) et *Galeni* [187 a]): Ἐμπεδοκλῆς τρέφεσθαι μὲν τὰ ζῶα διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ οἰκείου, αὔξεσθαι δὲ διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ θερμοῦ· μειοῦσθαι δὲ καὶ φθίνειν διὰ τὴν ἔλλειψιν ἑκατέρων, h. e. subsidentibus corporique appositis particulis, quae corporis animalis oeconomiae essent accommodatae, nutriri animalia, et calore accedente crescere: imminui vero ac destrui, secretione particularum nutrientium imminuta aut plane sublata, et calore imminuto vel omnino extincto [187 b]). Vbi patet incrementum tribui elemento ignis, quod in Empedocle quidem mirum esse non potest. Per τὸ οἰκεῖον olim intellexeram alimentum innatum, quale est lac. De lacte

185) ad *Aristot.* de anima 2, fol. 31. a. Similes locos ex *Aristotele* et *Simplicio* habes §. 12. p. 320. sq. atque e *Themistio* et *Philopono* §. 14. ad n. 28. sq. p. 351. sq.

186) plac. philos. 5, 27.

187 *a*) hist. philos. c. 38.

187 *b*) Sic fere *Kühn.* l. l. p. 36.

Digitized by Google

autem mire sensisse Empedoclem, auctor est *Aristoteles* [188]: Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ὀρθῶς ὑπελάμβανεν, ἢ οὐκ εὖ μετήνεγκε ποιήσας, ὡς τὸ γάλα

μηνὸς ἐν ὀγδοάτου δεμάτῃ πύον ἔπλετο λευκόν.

σαπρότης γὰρ καὶ πέψις ἐναντία· τὸ δὲ πύον, σαπρότης ἐστί. In quae verba ita commentatur *Iohannes Philoponus* [189]: ἐγκαλεῖ (Aristoteles) τῷ Ἐμπεδοκλεῖ, πύον εἰπόντι αὐτὸ (np. τὸ γάλα), καὶ φησὶ, εἰ μὲν ἀληθῶς πύον ἔλεγεν αὐτὸ, οὐκ ὀρθῶς ὑπελάμβανεν, εἰ δ' ὡς ποιητὴς μετήνεγκε, τουτέστι τροπῇ ἐχρήσατο, οὐ καλῶς μετήνεγκε. αἱ γὰρ τροπαὶ οὐκ ὀφείλονται ἐναντιοῦσθαι τοῖς ἀφ' ὧν μετηνέχθησαν. ἡ δὲ τροπὴ αὕτη τοῦ Ἐμπεδοκλέους, ἐναντιοῦται. εἰ γὰρ τὸ πύον σαπρότης, τὸ δὲ γάλα πέψις, ἐναντίον δὲ σαπρότης καὶ πέψις, ἐναντίον ἄρα καὶ γάλα καὶ πύον. ὥστε οὐ καλῶς μετήνεγκεν, εἰπὼν τὸ γάλα πύον. ὅμοιον γάρ τι πεποίηκε, ὡς εἴ τις τὸ μὲν λευκὸν λέγει μέλαν, ἢ σύγκρισιν ὄψεως, τὸ δὲ μέλαν λευκὸν, ἢ διάκρισιν ὁμοίως ὄψεως. ἡ δὲ τοῦ Ἐμπεδοκλείου στίχου διάνοια — αὕτη

188) de generat. animm. 4, 8.

189) ad *Aristot.* l. l. fol. 101. b.

Digitized by Google

ἐστὶν ἐν τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ ὀγδόου μηνὸς γέγονε τὰ γάλα πύον λευκόν. τὸ γὰρ ὀγδοάτου ἀντὶ τοῦ ὀγδόου εἴληπται.

Ossium et carnis originem ex Empedoclis mente deriuandam esse ab amicitia, supra iam ex *Aristotele* et aliis ostendimus [190]). Sed reperiuntur etiam loci, in quibus Empedocles statuisse traditur, ossa esse ratione. *Aristoteles* [191]): ψελλιζομένη ἔοικεν ἡ πρώτη φιλοσοφία περὶ πάντων, ἅτε νέα τε καὶ κατ' ἀρχὰς οὖσα, καὶ τὸ πρῶτον· ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὀστοῦν τῷ λόγῳ φησὶν εἶναι. τοῦτο δέ ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον καὶ σάρκα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον-*) εἶναι τὸν λόγον, ἢ μηδὲ ἕν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ σὰρξ καὶ ὀστοῦν ἐστι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, καὶ οὐ διὰ τὴν ὕλην, ἣν ἐκεῖνος λέγει πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα. *Apostolius* [192]): ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ, Ἐμπεδοκλῆς εἶπεν, αἰνιττόμενος τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος.

190) ad n. 107. sqq. p. 379. sq.

191) metaphys. 1, 7. extr.

*) Videatur legendum esse: καὶ σαρκὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου — ἢ μηδὲ ἑνός.

192) prouerbb. 14, 85.

Digitized by Google

Erasmus [193]) vertit: „os inest orationi; eam „monī inest os ac vigor," et dicit, hoc proverbium adhiberi de oratione non inani, sed solidas habente sententias, tribui autem illud Themistocli, et videri e poeta quopiam desumtum, cum sit iambicus dimeter. Eodem modo *Quinctilianum* rerum inuentionem appellare orationis ossa. Verum haec omnia falsa esse, patet ex his *Aristotelis* [194]) verbis: ἀρχὴ ἡ φύσις μᾶλλον τῆς ὕλης. ἐνιαχοῦ δέ που αὐτῇ καὶ Ἐμπεδοκλῆς περιπίπτει, ἀγόμενος ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν ἀναγκάζεται φάναι τὸν λόγον εἶναι, οἷον ὀστοῦν ἀποδιδοὺς τί ἐστιν. οὔτε γὰρ ἓν τι τῶν στοιχείων λέγει αὐτὸ, οὔτε δύο, ἢ τρία, οὔτε πάντα, ἀλλὰ λόγον τῆς μίξεως αὐτῶν. δῆλον τοίνυν ὅτι καὶ ἡ σὰρξ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μορίων ἕκαστον. Apparet igitur, λόγον τῆς μίξεως esse proportionem illam, quam sequitur natura in miscendis elementis ad ossa et reliqua membra procreanda [195]). Istam autem rationem siue proportionem qualem statuerit Empedocles, docet *Aristoteles* [196])

193) adagg. 4, 3, 56.

194) de partibus animm. 1, 1.

195) Cf. §. 10. ad n. 119. p. 251. et *Scipio Aquilian.* p. 169.

196) de anima 1, 5.

Digitized by Google

ipsius verbis: πρὸ σύμπαντος τίνι γνωριεῖ ἢ αἰσθήσεται, εἴτε θεὸς τί ἐστιν, ἢ ἄνθρωπος, ἢ σάρξ, ἢ ὀστοῦν· ὁμοίως δὲ καὶ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν συνθέτων· δυ γὰρ ὅπωσοῦν ἔχοντα τὰ στοιχεῖα τούτων ἕκαστον, ἀλλὰ λόγῳ τινὶ καὶ συνθέσει, καθάπερ φησὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς πρὸ ὀσπρῦν:

ἡ δὲ χθὼν ἐπίηρος ἐν εὐστέρνοις [197]) χοάνοισι,
πῶν δύο τῶν ἀπὸ μοίρων [198]) λάχε Νήστιδος αἴγλης,
τέσσαρα δ' Ἡφαίστοιο· τὰ δ' ὀστέα λευκὰ [199]) γένοντο.

Iohannis Philoponi horum verborum interpretationem hic legisse non poenitebit [200]): ὅτι ἑκάστου λόγος ἰδιός ἐστι συνθέσεως, παρατίθεται αὐτὸ τοῦτο πιστούμενος (Aristoteles) καὶ τὰ Ἐμπεδόκλεια ἐπὶ [201]) τοῦτο δηλοῦντα. Quos versus Empedocleos postquam attulit, pergit sic: ἐπειδὴ τῶν ἐπῶν τούτων ἐμνήσθη πρὸς πίστιν τοῦ κατά τινα λόγον συνθέσεως ποιεῖν αὐτοὺς τὰ πράγματα. εἰ

197) *Themistius* ad *Aristot.* l. l. fol. 72. a. habet εὐρυστέρνοις.

198) Idem legit τῶν δύο, vt *Philoponus*, cum ap. *Aristot.* extet τὰ δύο, et pro μοίρων habet μερέων, *Philoponus* autem μοιράων.

199) Idem *Themistius* legit δὲ Ἡφαίστ. et λεύκ' ἐγένοντο.

200) ad *Aristot.* l. l. E, 16. et F, 1. (fol. 40. b. et 41. a.)

201) Nisi ἐπὶ accipere velis pro ἐπὶ τούτοις, *praeterea, insuper*, legerim ἔτι.

Digitized by Google

μέλλοιμεν παρακολουθεῖν τοῖς ἔπεσι, δεῖ μικρὰ εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. ὀκτὼ μοίρας παραλαμβάνει εἰς τὴν τῶν ὀστῶν γένεσιν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὡς τέσσαρας μὲν πυρὸς, δύο δὲ γῆς, ἀέρος δὲ καὶ ὕδατος ἀνὰ μίαν. διὰ τί δὲ ὀκτὼ λέγομεν, ἴσμεν ὅτι εἰς τὴν γένεσιν τῶν ὄντων τοὺς ἁρμονικοὺς οἱ Πυθαγόρειοι παρελάμβανον ἀριθμούς. — ἐπήρους, τουτέστιν εὐάρμοστος. εὐάρμοστος δὲ, ὡς κυβική. διότι ἐξ ἁρμονικῶν ὁ κῦβος ἀριθμῶν. — εὐστέρνοις, ἀντὶ τοῦ πλατέσι. καὶ γὰρ τὰ στέρνα πλατύτερα τῶν ἄλλων τοῦ ζώου μερῶν. ὥσπερ δὲ ὁ ποιητὴς ὑποτίθεται τὸν Ἥφαιστον ἐν χονείᾳ, βάλλοντά τε χρυσὸν καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὰ λοιπὰ, οὕτω καὶ ὁ αὐτὸς τὴν χονείαν ἐν τῇ γῇ ὑποτίθεται. τῶν δύο τῶν ὀκτὼ μοιράων λάχε Νήστιδος αἴγλης. λέγει δὲ ὕδατος καὶ ἀέρος δύο μοίρας ἐν τῇ γῇ ἐμβληθῆναι [202]). — τέσσαρα δέ φησιν Ἡφαίστοιό, ὥστε τὰ λειπόμενα δύο, γῆς εἶεν ἄν, ἅπερ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ ἐμβληθέντα ἐν τῇ γῇ, ὡς ἐν χονείᾳ ἀποδιέλαβε καὶ ἐκέρασεν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ξηρὰ καὶ λευκά ἐστι τὰ ὀστᾶ,

202) Quae nunc sequuntur, sunt iam §. 12. ad n. 36. p. 317.

Digitized by Google

πλεῖον παραλαμβάνει γῆς καὶ πυρός· δύο μὲν γῆς, τέσσαρα δὲ πυρός. τῇ πυρίᾳ γὰρ οὐσίᾳ τὸ λευκὸν ἀποδιδόασιν. ἑκατέρας δὲ τῶν ὑγρῶν οὐσιῶν, τῆς τε τοῦ ἀέρος λέγω καὶ τῆς τοῦ ὕδατος, ἀνὰ μίαν μοῖραν. Idem *Philoponus* etiam alio loco [203]) de hoc argumento disserit: ἐν παρεκβάσει ἀπορεῖ (Aristoteles) πρὸς Ἐμπεδοκλέα εἰκότως ἐκ τῶν εἰρημένων. ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς κράσεως τῶν στοιχείων ἔλεγε γίνεσθαι τὰ τῶν μορίων τῶν ζώων εἴδη. ἔλεγε γὰρ, ὅτι ὅδε μὲν ὁ λόγος τῶν στοιχείων ποιεῖ σάρκα, ὅδε ὀστοῦν, ἄλλος δὲ ἄλλο τι. Et *Simplicius* [204]): μαρτύρεται καὶ Ἐμπεδοκλέα ἐπὶ τῶν ὀστῶν, καὶ τὸν λόγον τῆς συνθέσεως παραδιδόντα. — μίγνυσι δὲ πρὸς τὴν τῶν ὀστῶν γένεσιν, τέσσαρα μὲν πυρὸς μέρη, διὰ τὸ ξηρὸν καὶ λευκὸν χρῶμα ἴσως πλείστου λέγων αὐτὰ μετέχειν πυρός· δύο δὲ γῆς, καὶ ἓν μὲν ἀέρος, ἓν δὲ ὕδατος. ἃ δὴ ἄμφω Νῆστιν αἴγλην προσαγορεύει. Originem igitur ossium explicauit Empedocles vtcunque. Sed diuersitatis ossium causam simpliciter

203) ad *Aristot.* de anima lib. 1. E, 4. (fol. 34. b.) Cf. ad *Aristot.* metaphys. 1, fol. 6. b. et lib. 14. fol. 66. b.

204) ad *Aristot.* de anima 1, fol. 18. b. Cf. *Syrian.* ad *Aristot.* metaphys. 13, fol. 118. a.

Digitized by Google

attulisse ab *Aristotele* [205]) dicitur *τὴν τοῦ ὀστοῦ φύσιν*, hoc est, plane nullam. Quemadmodum autem ossa nasci Empedocles docuit per subtilissimam aggregationem particularum elementi cuiusque secundum proportionem supra traditam [206]): ita reliquas quoque corporum partes, carnem, neruos, et alia, e simili proportione oriri putabat. Videntur hoc significare voluisse *Plutarchus* [207]) et *Galenus* [208]), quorum verba, corrupta quidem et partim manca, sunt haec: *Ἐμπεδοκλῆς τὰς μὲν σάρκας γεννᾶσθαι ἐκ τῶν ἔσω τῇ κράσει τεττάρων στοιχείων* [209])· *τὰ δὲ νεῦρα, πυρὸς, γῆς, τὰ διπλασίονα μιχθέντα* [210]). *τοὺς δὲ ὄνυχας τοῖς ζώοις γεννᾶσθαι τῶν νεύρων* [211]) *καθὸ τῷ ἀέρι συνέτυχε περιψυχθέντων* [212]).

205) de spiritu c. 9. si tamen auctor huius libelli est *Aristoteles*.

206) Cf. *Brucker*. ad *Scip. Aquilian*. p. 169.

207) plac. philos. 5, 22.

208) hist. philos. c. 36.

209) *Galen. σάρκας γίγνεσθαι ἐκ τῆς ἰσοπαρείας τῶν δ' στοιχ.*

210) *Galen. νεῦρα ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ γῆς, ὕδατος διπλασίου μιχθέντος. Kühnius* l. l. p. 35. intelligit: neruos, praeter pares aëris et aquae portiones duplam ignis terraeque continere.

211) *Galen. ὄνυχας γίγνεσθαι τοῖς ζώοις ἐκ τῶν νεύρων.*

212) *Galen. περιψυχθ. τῶν λοιπῶν στοιχείων. Kühnius* l. l. interpretatur: neruos libero expositos aëri, igneis

Digitized by Google

ἀσπᾷ δὲ δοκεῖ μὲν ὕδατος, καὶ τῆς ἔσω γῆς· τεττάρων δὲ, πυρὸς, γῆς, τούτων συγκραθέντων μερῶν, ἱδρῶτα καὶ δάκρυον γίνεσθαι τοῦ σωματικοῦ οὕτως [213]). Quae equidem, apud *Plutarchum* saltem, ita correxerim: Ἐμπ. τ. μ. σάρκας γεννᾶσθαι (siue γίγνεσθαι) ἐκ τῶν ἴσων τῇ κράσει τετ. στοιχείων· τὰ δὲ νεῦρα, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ γῆς, ὕδατος διπλασίου μιχθέντος· τοὺς δὲ ὀν. τ. Ζ. γεννᾶσθαι ἐκ τῶν νεύρων καθὸ τῷ ἀέρι συνέτ. περιψυχθέντων. ὀστᾶ δὲ δοκεῖ (h. e. *putat*) ὕδατος μὲν καὶ ἀέρος ἴσων, τεττάρων δὲ πυρὸς, γῆς δὲ δύο συγκραθέντων μερῶν (vt ἴσων et τεττάρων et δύο συγκρ. cohaereant cum μερῶν)· ἱδρῶτα δὲ καὶ δάκρ. γίνεσθαι τηκομένου τοῦ αἵματος, καὶ παρὰ τὸ λεπτύνεσθαι διαχεομένου, quae verba sic explicat *Beckius: sudorem et lacrymas oriri sanguine liquefacto, et propterea, quod tenuior redditus est, diffuso, vel effuso.* Ex hac mea [214]) correctione apparet, quam fere elementorum pro-

exhalantibus particulis, in massam abire duram, et hominum vngues animaliumque aliorum vngulas formare.

213) *Galen.* δάκρ. γίν. τηκομένου τοῦ αἵματος, καὶ περὶ τὸ λεπτύνεσθαι διαχεομένου.

214) Praetermittendum tamen non est, *Beckium* iam emendasse ἐκ τῶν ἴσων τῇ κράσει et παρὰ τὸ λεπτύνεσθαι.

Digitized by Google

portionem Empedocles statuerit necessariam esse in gignendis animalium membris, et *Plutarchi* traditio neque ab ipsius Empedoclis verbis, neque ab aliis, quae supra ex antiquis scriptoribus de ossium origine retuli, vllo modo differt. De vnguibus consentit cum *Plutarcho* etiam *Aristoteles* [216]): Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἐκ νεύρου τὸν ὄνυχα τῇ πήξει. De lacrymis autem *Plutarchus* alio loco [216]) sententiam Empedoclis ita refert: ἔνιοι φασὶν, ὥσπερ γάλακτος ὀρρὸν τοῦ αἵματος παραχθέντος, ἐκκρούεσθαι τὸ δάκρυον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς. Iam si quis comparauerit verba *Aristotelis* [217]): πᾶν γάλα ἔχει ἰχῶρα ὑδατώδη, ὃ καλεῖται ὀρρός: videbit, opinor, *Galenum*, cum diceret τηκομένου τοῦ αἵματος — διαχεομένου, nihil fecisse, nisi verbis Empedoclis, quorum vestigia deprehendere in loco *Plutarchi* modo allato mihi visus sum, vestem poeticam exuisse. Possit tamen παραχθέντος apud *Plutarchum* in ταπέντος mutandum videri. Scilicet Empedocles aquosos humores esse putabat sudorem aeque ac lacrymas, et oriri colliquefactione sanguinis, ad loca sudori et lacrymis secernendis dicata confluentis, eaque sanguinis attenuatione fieri,

215) vel quisquis est auctor libelli de spiritu c. 6.

216) quaestt. naturr. T. II. p. 917. A.

217) hist. animm. 3, 20.

Digitized by Google

vt is in locis istis diffundatur. Quam opinionem Vir Experientissimus, *Ioh. Christianus Fridericus Harles* [218]), vix alio modo explicandam videri dicit, quam quod Empedocles vasa quaedam minima, excipiendoque cruori haud idonea, sub cute et in oculis sita putarit, vel etiam, saltem ratione lacrymarum secretionis, ipse animaduerterit, vtpote in quibus sanguis attenuatus sudoris lacrymarumque speciem subiret.

De articulis membrorum quid placuerit Empedocli, vix intelligas ex his *Aristotelis* [219]) verbis: ἡ γραμμὴ καὶ τὸ ἐπίπεδον, ἄρθρα ἔσονται· ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν· ὅτι τὸ ἄρθρον διάφορόν πως ἐστί. διὸ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησε, διὸ δεῖ ὀρθῶς. Manca enim haec esse et corrupta, quilibet perspicit. *Iulius Martianus Rota* vertit ea sic: „Si lineam „statuamus articulos, superficiem quoque ar„ticulos concedamus oportet, idcirco, quia „proportionem inter se seruant. Praeterea „articulus quodammodo differentia est, quam„obrem Empedocles in suis carminibus inquit:

„Articulis semper constat iunctura duobus."

Iam si ponamus, *Rotam* in vertendo secutum esse lectionem veriorem, inuenit ille fortassis

218) in dissertatione, qua exhibetur historia physiologiae sanguinis antiquissimae, edita Erlangae 1794. 8. p. 46.

219) in fine libelli de insecabilibus lineis.

Digitized by Google

in libro suo pro verbis διὸ δεῖ ὀρθῶς hunc versum:

ἐξ ἄρθροιν δὲ δυοῖν καρκὸς συντάσσεται αἰεί.

Causam visus siue videndi rationis et facultatis putabat Empedocles nunc lucem esse, quae ex oculis emitteretur, nunc emanationes quasdam corpusculorum subtilissimorum ex illis ipsis rebus, quae oculis cernuntur. De priore illa ratione testem habemus *Aristotelem* [220]): *εἴ γε πῦρ ἦν, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι, — καὶ συνέβαινε τὸ ὁρᾶν ἐξιόντος ὥσπερ ἐκ λαμπτῆρος τοῦ φωτὸς, διὰ τί οὐ καὶ ἐν τῷ σκότει ἑώρα ἂν ἡ ὄψις;* Quo eodem referenda videntur verba *Plutarchi* [221]) et *Galeni* [222 a]): *Ἐμπεδοκλῆς τοῖς εἰδώλοις τὰς ἀκτῖνας ἀνέμιξε, προσαγορεύσας τὸ γιγνόμενον, ἀκτῖνας εἰδώλου συνθέτου.* De vtraque ratione *Aristoteles* [222 b]): *Ἐμπεδοκλῆς*

220) de sensu c. 2. Cf. supra ad n. 22. p. 349. sq. et §. 12. ad n. 8. p. 308.

221) plac. philos. 4, 13.

222 *a*) hist. philos. c. 25.

222 *b*) l. l. vbi *Nic. Leonicus Thomaeus* in commentario ad *Aristot.* parua quae vocant naturalia (Paris. 1530. fol.) p. 25. *τὰς ἀποῤῥοίας τὰς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων* explicat *defluxiones quasdam et emanationes a visis rebus minutarum quarundam partium, quae visui appellentes, quando aptae conuenientesque fuerint poris et meatibus ibidem existentibus et repertis, illos sane ingrediuntur et penetrant, et eo visionem*

Digitized by Google

ἔοικε νομίζουτι, ὁτὲ μὲν ἐξιόντος τοῦ φωτὸς, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, βλέπειν, — ὁτὲ δὲ ταῖς ἀποῤῥοίαις ταῖς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων. De emanationibus autem, etiam de poris, quos singulis corporibus tribuebat Empedocles, et quos non minus conferre ad videndum statuebat, dixi iam supra [223]). Sed de poris tamen alios quoque veterum locos videamus, vt *Plutarchi* [224]) et *Galeni* [225]): Ἐμπεδοκλῆς, — παρὰ τὰς συμμετρίας τῶν πόρων τὰς κατὰ μέρος αἰσθήσεις γίνεσθαι τοῦ οἰκείου τῶν αἰσθητῶν ἑκάστη ἁρμόζοντος. Quae verba *Bruckerus* [226]) ita vertit: „sensum quemlibet pro ratione pororum at„que aditus, quo res admittit, affici, vbi „nempe recte se habeat, quod sensui cuiuis „congruens est sensile." Verum ne haec quidem versio mentem auctoris satis illustrat. Magis perspicua sunt, quae *Iohannes Philoponus* [227]) tradidit: οἱ μὲν, — ὧν ἦν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, — οὕτω (np. διὰ πόρων) καὶ

efficiunt modo. Cf. quae idem dixit in eadem pagina paulo superius, et p. 23. et in prooemio p. 6.

223) ab initio huius §. vsque ad n. 25. p. 341 — 350.

224) plac. philos. 4, 9.

225) hist. philos. c. 24.

226) hist. crit. philos. T. I. p. 1111.

227) ad *Aristot.* de generat. et interitu 2, fol 35. b. Cf. supra ad n. 8. p. 344.

Digitized by Google

in libro suo pro verbis διὸ δεῖ ὀρθῶς hunc versum:

ἐξ ἄρθροιν δὲ δυοῖν παρκὸς συντάσσεται αἰεί.

Causam visus siue videndi rationis et facultatis putabat Empedocles nunc lucem esse, quae ex oculis emitteretur, nunc emanationes quasdam corpusculorum subtilissimorum ex illis ipsis rebus, quae oculis cernuntur. De priore illa ratione testem habemus *Aristotelem* [220]): *εἴ γε πῦρ ἦν, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι, — καὶ συνέβαινε τὸ ὁρᾶν ἐξιόντος ὥσπερ ἐκ λαμπτῆρος τοῦ φωτὸς, διὰ τί οὐ καὶ ἐν τῷ σκότει ἑώρα ἂν ἡ ὄψις;* Quo eodem referenda videntur verba *Plutarchi* [221]) et *Galeni* [222 a]): *Ἐμπεδοκλῆς τοῖς εἰδώλοις τὰς ἀκτῖνας ἀνέμιξε, προσαγορεύσας τὸ γιγνόμενον, ἀκτῖνας εἰδώλου συνθέτου.* Utraque ratione *Aristoteles* [222 b]): *Ἐμπεδοκλῆς*

220) de sensu c. 2. Cf. supra ad n. 22. p. 349. sq. et §. 12. ad n. 8. p. 308.

221) plac. philos. 4, 13.

222 *a*) hist. philos. c. 25.

222 *b*) l. l. vbi *Nic. Leonicus Thomaeus* in commentario ad *Aristot.* parua quae vocant naturalia (Paris. 1530. fol.) p. 25. *τὰς ἀποῤῥοίας τὰς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων* explicat *defluxiones quasdam et emanationes a visis rebus minutarum quarundam partium, quae visui appellentes, quando aptae conuenientesque fuerint poris et meatibus ibidem existentibus et repertis, illos sane ingrediuntur et penetrant, et eo visionem*

Digitized by Google

ἔοικὲ νομίζοντι, ὁτὲ μὲν ἐξιόντος τοῦ φωτὸς, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, βλέπειν, — ὁτὲ δὲ ταῖς ἀπορρόαις ταῖς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων. De emanationibus autem, etiam de poris, quos singulis corporibus tribuebat Empedocles, et quos non minus conferre ad videndum statuebat, dixi iam supra [223]). Sed de poris tamen alios quoque veterum locos videamus, vt *Plutarchi* [224]) et *Galeni* [225]): Ἐμπεδοκλῆς, — παρὰ τὰς συμμετρίας τῶν πόρων τὰς κατὰ μέρος αἰσθήσεις γίνεσθαι τοῦ οἰκείου τῶν αἰσθητῶν ἑκάστη ἁρμόζοντος. Quae verba *Bruckerus* [226]) ita vertit: „sensum quemlibet pro ratione pororum at„que aditus, quo res admittit, affici, vbi „nempe recte se habeat, quod sensui cuiuis „conueniens est sensile.“ Verum ne haec quidem versio mentem auctoris satis illustrat. Magis perspicua sunt, quae *Iohannes Philoponus* [227]) tradidit: οἱ μὲν, — ὧν ἦν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, — οὕτω (np. διὰ πόρων) καὶ

efficiunt modo. Cf. quae idem dixit in eadem pagina paulo superius, et p. 23. et in prooemio p. 6.

223) ab initio huius §. vsque ad n. 25. p. 341 — 350.

224) plac. philos. 4, 9.

225) hist. philos. c. 24.

226) hist. crit. philos. T. I. p. 1111.

227) ad *Aristot.* de generat. et interitu 1, fol 35. b. Cf. supra ad n. 8. p. 344.

Digitized by Google

in libro suo pro verbis διὸ δεῖ ὀρθῶς hunc versum:

ἐξ ἄρθροιν δὲ δυοῖν καρκὸς συνάσσεται αἰεί.

Causam visus siue videndi rationis et facultatis putabat Empedocles nunc lucem esse, quae ex oculis emitteretur, nunc emanationes quasdam corpusculorum subtilissimorum ex illis ipsis rebus, quae oculis cernuntur. De priore illa ratione testem habemus *Aristotelem* [220]): εἴ γε πῦρ ἦν, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι, — καὶ συνέβαινε τὸ ὁρᾶν ἐξιόντος ὥσπερ ἐκ λαμπτῆρος τοῦ φωτὸς, διὰ τί οὐ καὶ ἐν τῷ σκότει ἑώρα ἂν ἡ ὄψις; Quo eodem referenda videntur verba *Plutarchi* [221]) et *Galeni* [222 a]): Ἐμπεδοκλῆς τοῖς εἰδώλοις τὰς ἀκτῖνας ἀνέμιξε, προσαγορεύσας τὸ γιγνόμενον, ἀκτῖνας εἰδώλου συνθέτου. De vtraque ratione *Aristoteles* [222 b]): Ἐμπεδοκλῆς

220) de sensu c. 2. Cf. supra ad n. 22. p. 349. sq. et §. 12. ad n. 8. p. 308.

221) plac. philos. 4, 13.

222 *a*) hist. philos. c. 25.

222 *b*) l. l. vbi *Nic. Leonicus Thomaeus* in commentario ad *Aristot.* parua quae vocant naturalia (Paris. 1530. fol.) p. 25. τὰς ἀποῤῥοίας τὰς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων explicat *defluxiones quasdam et emanationes a visis rebus minutarum quarundam partium, quae visui appellentes, quando aptae conuenientesque fuerint poris et meatibus ibidem existentibus et repertis, illos sane ingrediuntur et penetrant, et eo visionem*

Digitized by Google

ἔοικε νομίζουσι, ὁτὲ μὲν ἐξιόντος τοῦ φωτὸς, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, βλέπειν, — ὁτὲ δὲ ταῖς ἀπορρόαις ταῖς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων. De emanationibus autem, etiam de poris, quos singulis corporibus tribuebat Empedocles, et quos non minus conferre ad videndum statuebat, dixi iam supra [225]). Sed de poris tamen alios quoque veterum locos videamus, vt *Plutarchi* [224]) et *Galeni* [225]): Ἐμπεδοκλῆς, — παρὰ τὰς συμμετρίας τῶν πόρων τὰς κατὰ μέρος αἰσθήσεις γίνεσθαι τοῦ οἰκείου τῶν αἰσθητῶν ἑκάστῃ ἁρμόζοντος. Quae verba *Bruckerus* [226]) ita vertit: „sensum quemlibet pro ratione pororum at„que aditus, quo res admittit, affici, vbi „nempe recte se habeat, quod sensui cuiuis „conueniens est sensile." Verum ne haec quidem versio mentem auctoris satis illustrat. Magis perspicua sunt, quae *Iohannes Philoponus* [227]) tradidit: οἱ μὲν, — ὧν ἦν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, — οὕτω (np. διὰ πόρων) καὶ

efficiunt modo. Cf. quae idem dixit in eadem pagina paulo superius, et p. 23. et in prooemio p. 6.

[225]) ab initio huius §. vsque ad n. 25. p. 341 — 350.

[224]) plac. philos. 4, 9.

[225]) hist. philos. c. 24.

226) hist. crit. philos. T. I. p. 1111.

227) ad *Aristot.* de generat. et interitu 1, fol 35. b. Cf. supra ad n. 8. p. 344.

Digitized by Google

τὸ ὁρᾶν ἔλεγον γίνεσθαι. εἶναι μὲν γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς σώμασι πόρους, ἐν δὲ τοῖς διαφανέσι πυκνοτέρους μᾶλλον καὶ κατὰ στοῖχον, δι' ὧν διϊούσας τὰς ὄψεις οὕτω προσβάλλειν τοῖς ὁρατοῖς· ἐν δὲ τοῖς μὴ διαφανέσι σώμασι, διὰ τὸ μὴ εἶναι κατὰ στοῖχον τοὺς πόρους, μὴ δύνασθαι δι' ὅλου διϊούσας τὰς ὄψεις προσβάλλειν τοῖς ὁρατοῖς. τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν αἰσθάνεσθαι, οἷον ἀκούειν ἢ ὀσφραίνεσθαι. Nec negligenda sunt ea, quae de oculorum caesiorum et nigrorum natura docuisse Empedocles legitur apud *Aristotelem* [228]): διὰ τί οἱ πρὸς μεσημβρίαν οἰκοῦντες, μᾶλλόν εἰσι μελανόφθαλμοι; ἢ γλαυκὰ μέν ἐστι τὰ ὄμματα, δι' ὑπερβολὴν τοῦ ἐντὸς θερμοῦ· μέλανα δὲ, διὰ τὴν τούτου ἀπουσίαν; ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι. Et iterum [229]): τὸ ὑπολαμβάνειν τὰ μὲν γλαυκὰ (ὄμματα), πυρώδη, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι· τὰ δὲ μελανόμματα, πλεῖον ὕδατος ἔχειν, ἢ πυρὸς, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἡμέρας οὐκ εὖ βλέπειν, τὰ γλαυκὰ, δι' ἔνδειαν ὕδατος· θάτερα δὲ νύκτωρ, δι' ἔνδειαν πυρὸς, οὐ λέγεται καλῶς. Ad quem

228) problemm. 14, 14.

229) de generat. animm. 5, 1.

Digitized by Google

locum ita commentatur *Iohannes Philoponus* [230]): *Ἐμπεδοκλῆς τὸ μὲν αἰσθητήριον τῆς ὄψεως — ποιῶν ἐκ τῶν δ' στοιχείων, τὴν δὲ ὄψιν αὐτὴν φησὶ τὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν καθ' ἣν ὁρῶμεν, ἥτις καὶ ἐστὶν εἶδος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ταύτην δὴ τὴν ὄψιν πῦρ λέγων, ἔλεγε ὅτι ἐν οἷς ὄμμασιν* [231]) (*ἐπεὶ ἐκ τῶν δ' εἰσὶ στοιχείων*) *πλεονάζει μὲν τὸ πῦρ, ἐλλείπει δὲ τὸ ὕδωρ, ταῦτα τὰ ὄμματα εἰσὶ γλαυκά· τὸ γὰρ πῦρ λευκὸν, καὶ ὁ γλαυκὸς ὀφθαλμὸς τοιοῦτος· λευκὸς γὰρ καὶ αὐτός· ἐν οἷς δὲ τὸ μὲν πῦρ ἐλλείπει, πλεονάζει δὲ τὸ ὕδωρ, μελανόμματα. καὶ διὰ τοῦτο φησὶ Ἐμπεδοκλῆς τὰ γλαυκὰ* [232 a]) *ἡμέρας μὴ ὁρᾶν, δι' ἔνδειαν ὕδατος· δεῖ γὰρ τῷ μέλλοντι ὁρᾶν ὕδατος· τὰ μὲν οὖν γλαυκὰ ἔλεγε μὴ ὁρᾶν τῆς ἡμέρας διὰ ταῦτα, τὰ δὲ μελανόμματα πάλιν τῆς νυκτὸς μὴ ὁρᾶν δι' ἔνδειαν πυρός. διὰ γὰρ τὸ μὴ ἔχειν πῦρ πολὺ, διὰ τοῦτο, φησὶ, οὐχ ὁρῶσι τὰ μελανόμματα νυκτός.* Scilicet secundum Empedoclis opinionem oculi res eas, quae poros

230) ad *Aristot.* l. l. fol. 105 b.

231) Ita edidi pro *ὄμματα*, quod facile ob sequens *ὄμματα* oriri potuit.

232 *a*) Rursus sic correxi *γλαυκὴ*, quod erat in editione Veneta 1526. fol.

Digitized by Google

habent plures, et ita collocatos vt alter alterum excipiat, non tantum vident, sed etiam perspiciunt, atque illi oculi, in quibus ignis dominatur, siue qui aggregatis igneis plerumque particulis compositi sunt, noctu res cernere etiam facilius et clarius quam interdiu possunt, aliis vero oculis, in quibus aqua dominatur, noctu videre aliquid non licet, sed neutri perspicere neque noctu neque interdiu possunt res illas, quae poros habent pauciores nec se inuicem excipientes. Caeterum commemorandum hoc loco videtur, quod *Ioseplus Iustus Scaliger* narrat *), se et patrem, oculis caeruleis praeditos, interdum etiam noctu vidisse, vt in crepusculo solemus, idque sibi contigisse a pueritia ad vigesimum tertium aetatis annum. Et quod *Plinius* [232a,b]) tradit, Tiberio Caesari, qui caesiis praeditus esset oculis, fuisse naturam, vt expergefactus noctu paulisper, haud alio modo, quam luce clara, contueretur omnia. Cf. *Festus* in v. Luscitio et Nusciciosum.

Quemadmodum autem in doctrina de visu Empedocles praecipuas partes tribuit ignis et aquae elementis, sic in explicanda auditus et olfactus ratione omnia retulit ad aërem, ita

*) de vetustate et splendore gentis Scaligerae, Lugd. Bat. 1594. 4. p. 49.

232 *b*) H. N. 11, 37. Cf. *Sueton.* Tiber. 68. ibique *Casaub.*

Digitized by Google

vt vbique vis elementorum appareat. *Theophrastus* [232 c]) enim Empedoclem statuisse dicit, *τὴν ἀκοὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν γίνεσθαι ψόφων· ὅταν γὰρ ὑπὸ τῆς φωνῆς κινηθῇ, ἠχεῖν ἐντός· ὥσπερ γὰρ εἶναι κώδωνα τῶν εἴσω ἦχων τὴν ἀκοήν, ἣν προσαγορεύει σάρκινον ὄζαν· κινουμένην δὲ παίειν τὸν ἀέρα πρὸς τὰ ἀπερεὰ καὶ ποιεῖν ἦχον.* Et alio loco [232 d]) eandem sententiam notat sic: *ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν ἀκοὴν ὅταν ἀποδῷ* (Empedocles) *τοῖς ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφοις, ἄτοπον τὸ οἴεσθαι δῆλον εἶναι, πῶς ἀκούουσιν ἔνδον ποιήσαντα ψόφον ὥσπερ κώδωνας* (leg. *κώδωνος*)· *τῶν μὲν γὰρ ἔξω δι' ἐκεῖνα ἀκούομεν, ἐκείνου δὲ ψοφοῦντος διὰ τί;* *Plutarchus* [233]) et *Galenus* [234]): *Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι κατὰ πρόσπτωσιν πνεύματος* [235]) *τῷ κοχλιώδει χόνδρῳ* [236]), *ὅπερ φησὶν ἐξηρ-*

232 *c*) de sensu p. 19. vbi vulgo editur *κινηθὲν*, *ἠχεῖ ἐντὸς* et *τῶν ἴσων ἤχων*.

232 *d*) ibid. p. 23.

233) plac. philos. 4, 16.

234) hist. philos. c. 26.

235) *Galen. ἔμπτωσιν τοῦ πνεύμ.*

236) Recte sic habet *Galen.* cum in *Plutarchi* libris vulgo desit *χόνδρῳ*. Nam verba *κατὰ πρόσπτ. — χόνδρῳ* intelligebam hoc modo: *eo quod ventus s. aër incidat s. allidatur ad cartilaginem cochleae instar formatam.* Cf. *Kühn.* l. l. p. 32. qui Empedoclem recte defendit ab iis viris doctis,

Digitized by Google

habent plures, et ita collocatos vt alter alterum excipiat, non tantum vident, sed etiam perspiciunt, atque illi oculi, in quibus ignis dominatur, siue qui aggregatis igneis plerumque particulis compositi sunt, noctu res cernere etiam facilius et clarius quam interdiu possunt, aliis vero oculis, in quibus aqua dominatur, noctu videre aliquid non licet, sed neutri perspicere neque noctu neque interdiu possunt res illas, quae poros habent pauciores nec se inuicem excipientes. Caeterum commemorandum hoc loco videtur, quod *Ioseplus Iustus Scaliger* narrat *), se et patrem, oculis caeruleis praeditos, interdum etiam noctu vidisse, vt in crepusculo solemus, idque sibi contigisse a pueritia ad vigesimum tertium aetatis annum. Et quod *Plinius* [232a,b]) tradit, Tiberio Caesari, qui caesiis praeditus esset oculis, fuisse naturam, vt expergefactus noctu paulisper, haud alio modo, quam luce clara, contueretur omnia. Cf. *Festus* in v. Luscitio et Nusciciosum.

Quemadmodum autem in doctrina de visu Empedocles praecipuas partes tribuit ignis et aquae elementis, sic in explicanda auditus et olfactus ratione omnia retulit ad aërem, ita

*) de vetustate et splendore gentis Scaligerae, Lugd. Bat. 1594. 4. p. 49.

232 *b*) H. N. 11, 37. Cf. *Sueton.* Tiber. 68. ibique *Casaub.*

Digitized by Google

vt vbique vis elementorum appareat. *Theophrastus* [232 c]) enim Empedoclem statuisse dicit, *τὴν ἀκοὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν γίνεσθαι ψόφων· ὅταν γὰρ ὑπὸ τῆς φωνῆς κινηθῇ, ἠχεῖν ἐντός· ὥσπερ γὰρ εἶναι κώδωνα τῶν ἔσω ἦχων τὴν ἀκοήν, ἣν προσαγορεύει σάρκινον ὄζαν· κινουμένην δὲ παίειν τὸν ἀέρα πρὸς τὰ στερεὰ καὶ ποιεῖν ἦχον.* Et alio loco [232 d]) eandem sententiam notat sic: *ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν ἀκοὴν ὅταν ἀποδῷ* (Empedocles) *τοῖς ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφοις, ἄτοπον τὸ οἴεσθαι δῆλον εἶναι, πῶς ἀκούουσιν ἔνδον ποιήσαντα ψόφον ὥσπερ κώδωνας* (leg. *κώδωνος*)· *τῶν μὲν γὰρ ἔξω δι' ἐκεῖνα ἀκούομεν, ἐκείνου δὲ ψοφοῦντος διὰ τί;* *Plutarchus* [233]) et *Galenus* [234]): *Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι κατὰ πρόσπτωσιν πνεύματος* [235]) *τῷ κοχλιώδει χόνδρῳ* [236]), *ὅπερ φησὶν ἐξηρ-*

232 *c*) de sensu p. 19. vbi vulgo editur *κινηθὲν*, *ἠχεῖ ἐντὸς* et *τῶν ἴσων ἦχων*.

232 *d*) ibid. p. 23.

233) plac. philos. 4, 16.

234) hist. philos. c. 26.

235) *Galen. ἔμπτωσιν τοῦ πνεύμ.*

236) Recte sic habet *Galen.* cum in *Plutarchi* libris vulgo desit *χόνδρῳ*. Nam verba *κατὰ πρόσπτ.* — *χόνδρῳ* intelligebam hoc modo: *eo quod ventus s. aër incidat s. allidatur ad cartilaginem cochleae instar formatam.* Cf. *Kühn.* l. l. p. 32. qui Empedoclem recte defendit ab iis viris doctis,

Digitized by Google

τῆσθαι ἐντὸς τοῦ ὠτὸς κώδωνος δίκην [237]) αἰωρούμενον καὶ τυπτόμενον. Et paulo post [238]): Ἐμπεδοκλῆς ταῖς ἀναπνοαῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ πνεύμονος συνεισκρίνεσθαι [239]) τὴν ὀδμήν. ὅταν γοῦν [240]) ἡ ἀναπνοὴ βαρεῖα γένηται, κατὰ τραχύτητα μὴ συναισθάνεσθαι, ὡς [241]) ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων. Facile patet, hoc placitum interpretandum esse e doctrina de emanationibus siue exhalationibus. Atque etiam magis id videtur ex hoc loco *Plutarchi* [242 a]) intelligi: αἱ κύνες, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς,

πέμματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶσαι,

τὰς ἀποῤῥοίας ἀναλαμβάνουσιν, ἃς ἐναπολείπει τὰ θηρία τῇ ὕλῃ. Vbi versus Empedocleus hoc modo debet restitui [242 b]):

τέρματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν.

qui eum dicerent innuisse tortuosos cartilaginis anfractus, aurem externam constituentes.

237) *Galen.* τρόπον. Eodem sensu. Sed αἰωρούμενον alienum videtur.

238) *Plutarch.* plac. philos. 4, 17. et *Galen.* l. l. et *Kühn.* p. 37.

239) *Galen.* συνεκκρίνεσθαι.

240) *Galen.* οὖν.

241) *Galen.* ὥσπερ.

242 *a*) quaestt. naturr. T. II. p. 917. E.

242 *b*) v. infra ad vers. 236.

Digitized by Google

De fide sensibus habenda quid Empedocles statuisse narretur, videamus postea, vbi de homine decreta eius refero.

Respirationis nullam omnino causam attulisse fertur, sed tantum, quomodo illa fiat, indicasse [243]). Modus iste exponitur a *Plutarcho* [244]) et *Galeno* [245]): *Ἐμπεδοκλῆς τὴν πρώτην ἀναπνοὴν τοῦ πρώτου ζώου γενέσθαι, τῆς ἐν τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχώρησιν λαμβανούσης· πρὸς δὲ τὸ παρακενωθὲν ἐπεισόδου* [246]) *ἔξωθεν τοῦ ἐκτὸς ἀερώδους γιγνομένης εἰς τὰ παρανοιχθέντα τῶν ἀγγείων· τὸ δὲ* [247]) *μετὰ τοῦτο ἤδη τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ τῇ πρὸς τὸ ἐκτὸς ὁρμῇ τὸ ἀερῶδες ὑπαναθλίβοντος τὴν ἐκπνοὴν, τῇ δ' εἰς τὸ ἐντὸς ἀνθυποχωρήσει τῷ ἀερώ-*

243) v. *Aristot.* de spiritu c. 3.

244) plac. philos. 4, 22. Cf. omnino *Kühn.* l. l. p. 38. et *Nic. Leonicus Thomaeus* ad *Aristot.* parua naturalia p. 340. qui modum Empedoclis secundum cum Anaxagora et Diogene Democritoque conuenire arbitratur.

245) hist. philos. c. 29.

246) Post *ἐπεισόδου* olim legebatur articulus *τῆς*, quem recte deleuerunt *Reiskius* et *Beckius*.

247) h. e. *partim*, interprete *Beckio*. Fortasse tamen verba *τὸ δὲ μετὰ τοῦτο* nihil aliud sunt quam *μετὰ δὲ τοῦτο*. Sic *τὸ* redundat in formulis *τὸ μέχρι τούτου*, *τὸ ἀπὸ τούτου*, et similibus. Et sic *Leonicus* l. l. formulam *τὸ δὲ μετὰ τοῦτο* vertit *postea autem*.

Digitized by Google

δει την ἀντεπείσοδον παρεχόμενου τὴν εἰσπνοήν, τὴν δὲ νῦν κατέχουσαν, φερομένου πρὸς αἷμα τος ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ πὸ ἀερώδες διὰ τῶν ῥινῶν ταῖς ἑαυτοῦ ἐπιῤῥοίαις ἀναθλίβοντος, καὶ [248]) τὴν ἐκχώρησιν αὐτοῦ γίνεσθαι τὴν ἐκπνοήν· παλινδρομοῦντος δὲ, καὶ τοῦ ἀέρος ἀντεπεισαχθέντος εἰς τὰ διὰ τοῦ αἵματος ἀραιώματα, τὴν εἰσπνοήν. ὑπομιμνήσκει δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῆς κλεψύδρας. Pene eadem repetit *Plutarchus* alio loco [249]) sic: πρώτως [250]) δὲ ἀναπνοὴν τοῦ ζώου γίνεσθαι κατὰ τὴν ἀποκύησιν, τῆς μὲν ἐν τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχώρησιν λαμβανούσης, πρὸς δὲ πὸ παρακενωθὲν ἐπεισόδου τοῦ ἐντὸς ἀερώδους [251]) γενομένης εἰς τὰ παρανοιχθέντα τῶν ἀγγείων [252]). Equidem ita intelligebam: Primam primi animalis respirationem factam esse postquam abscesserint humores foetui in matris vtero membranis adhuc inuoluto circumfusi [253]), vbi ad eas partes, quae iam humo-

248) Hanc particulam *Beckius* delendum putabat.

249) plac. philos. 5, 15. Etiam *Galenus* hist. philos. c. 33.

250) *Galen.* πρώτην, quod *Beckius* apud *Plutarchum* recepit.

251) *Galen.* ἀέρος.

252) *Galen.* ἀέρων.

253) In hunc fere modum *Reiskius* interpretatur verba τῆς ἐν τοῖς βρέφεσιν — λαμβανούσης.

Digitized by Google

ribus vacuae essent, materia aërea externa extrinsecus venerit in vasa aperta: postea (np. cum iam foetus propior partui est) respirationem fieri, dum calidum innatum impetu illo, qui fertur ad externa, et quo embryo nititur ad exitum ex vtero, materiam aëream elidit, atque adeo efficit vt emitti spiritus possit, reditu autem in interna materiam aëream rursus intrare permittit, eoque modo facit, vt duci siue inhalari spiritus queat: eam vero respirationem, quae nunc (np. postquam in lucem editum est animal) locum habet, fieri ita, vt sanguis feratur ad corporis superficiem, et influxu suo vel potius affluendo per nares aërem elidat, quo egresso spiritus emittatur, sanguine autem recurrente et rursus illato in hiatus siue meatus illos, qui sunt per sanguinem, spiritus immittatur. Cur vero riuulos consectamur, neque potius a fontibus haurimus? *Aristoteles* enim [254]), postquam ita de hoc vltimo placito exposuit: *λέγει δὲ περὶ ἀναπνοῆς καὶ Ἐμπεδοκλῆς. — γίνεσθαι δέ φησι τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν, διὰ τὸ φλέβας εἶναί τινας, ἐν αἷς ἐστι μὲν αἷμα, οὐ μέντοι πλήρεις εἰσὶν αἵματος. ἔχουσι δὲ πόρους εἰς τὸν ἔξω ἀέρα, τῶν μὲν τοῦ αἷ-*

254) de respiratione c. 7. (all. c. 3.) Iidem versus Empedoclei leguntur etiam in *Henr. Stephani* poesi philosophica p. 17. sq.

Digitized by Google

ματος (ita enim legendum est pro σώματος) μορίων ἐλάττους, τῶν δὲ τοῦ ἀέρος μείζους. διὸ τοῦ αἵματος κινεῖσθαι ἄνω καὶ κάτω πεφυκότος, κάτω μὲν φερομένου εἰσρεῖν τὸν ἀέρα, καὶ γίνεσθαι ἀναπνοήν· ἄνω δ' ἰόντος, ἐκπίπτειν θύραζε, καὶ γίνεσθαι τὴν ἐκπνοὴν, παρεικάζων τὸ συμβαῖνον ταῖς κλεψύδραις. His, inquam, expositis, seruauit nobis hos versus Empedoclis:

ὧδε δ' ἀναπνεῖ πάντα καὶ ἐκπνεῖ· πᾶσι λίφαιμοι
σαρκῶν σύριγγες πύματον κατὰ σῶμα τέτανται,
καί σφιν ἐπὶ στομίοις πυκνοῖς τέτρηνται ἄλοξι
ῥινῶν ἔσχατα τέρθρα διαμπερές· ὥστε φανὸν *) μὲν
κεύθειν, αἰθέρι δ' εὐπορίαν διόδοισι τετμῆσθαι.
ἔνθεν ἔπειθ' ὁπόταν μὲν ἐπαΐξῃ τέρεν αἷμα,
αἰθὴρ παφλάζων καταβήσεται οἴδματι μάργῳ.
εὖτε δ' ἀναθρώσπει, πάλιν ἐκπνεῖ, ὥσπερ ὅταν παῖς
κλεψύδραις παίζουσα δι' εὐπετέος χαλκοῖο·
εὖτε μὲν αὐλοῦ πορθμὸν ἐπ' εὐειδεῖ χερὶ θεῖσα,
εἰς ὕδατος βάπτῃσι τέρεν δέμας ἀργυφέοιο,
οὐδέ γ' ἐς ἄγγος ἔτ' ὄμβρος ἐσέρχεται, ἀλλά μιν εἴργει
ἀέρος ὄγκος ἔσωθι πεσὼν ἐπὶ τρήματα πυκνά,
εἰσόκ' ἀποστεγάσῃ πυκινὸν ῥόον· αὐτὰρ ἔπειτα,
πνεύματος ἐλλείποντος, ἐσέρχεται αἴσιμον ὕδωρ·
ὡς δ' αὖτως ὅθ' ὕδωρ μὲν ἔχῃ κατὰ βένθεα χαλκοῦ,
πορθμοῦ χωσθέντος βροτέῳ χροΐ, ἠδὲ πόροιο,
αἰθὴρ δ' ἐντὸς ἔσω λελιημένος ὄμβρον ἐρύπει
ἀμφὶ πύλας ἰσθμοῖο δυσηχέος, ἄκρα κρατύνων,
εἰσόκε χειρὶ μεθῇ, τότε δ' αὖ πάλιν, ἔμπαλιν ἢ πρὶν,
πνεύματος ἐμπίπτοντος, ὑπεκθεῖ αἴσιμον ὕδωρ·

*) *Steph.* l. l. bene legit φόνον, i. e. αἷμα.

Digitized by Google

ὡς δ' αὖτως τέρεν αἷμα κλαδασσόμενον διὰ γυίων 255),
ὁππότε μὲν παλίνορσον ἐπαΐξειε μυχόνδε,
θάτερον εὐθὺς ῥεῦμα πατέρχεται οἶδματι θῦον,
αὖτε δ' ἀναθρώσκει, πάλιν ἔπνευε ἶσον ὀπίσσω.

Singula huius loci verba infra explicare constitui. Interim legas licet versionem *Francisci Vitabli* 256):

„Omnia sic ducuntque animam redduntque vicissim.
„Ex parte exsangues per corporis vltima venae
„Se fundunt cunctae, crebroque feruntur hiatu
„Ad nares: sed ita vt cruor occultetur, et aurae
„Accessus pateat facilis, facilisque recursus.
„Hinc postquam mollis redit ad praecordia sanguis,
„Spiritus inflammans delabitur agmine longo.
„Ast vbi summa petit cruor, hic tum redditur: vt quum
„Virgo domi ludens clepsydram cepit ahenam,
„Ora solet primum formosa occludere dextra,
„Hinc in aquae fundum vas illud mergere mollis.
„Necdum in vas accessus aquae datur: arcet at illam
„Aëris infusi per crebra foramina moles,
„Dum pressam illa viam detexerit. ocius at tunc
„Aëre depulso mollis sese ingerit humor.
„Sed quum lympha quidem vasis partes tenet imas,
„Virginis atque manus studiose comprimit ora:
„Spiritus obsistens illa vndam sede coercet,
„Circum isthmi portas streperi suprema tenendo,
„Dum trahat illa manum: tum contra quam prius aer
„Irrumpens mollem sibi aquam concedere cogit.
„Haud aliter tener ille cruor per membra recurrens,

255) Sic haud dubie cum *Stephano* l. l. reponendum erat pro δι' ἀγυιῶν.

256) Descripsi eam e *Stephani* poesi philosophica p. 12.

Digitized by Google

„Dum fusus celeri rursum petit intima cursu,
„Longo alter statim delabitur agmine fluxus:
„Ast vbi summa petit cruor, hic tum efflatur abunde."

Nec pigebit hic legisse *Iosephi Scaligeri* interpretationem[257]):

„Sic flant et reflant animantia. habentur in omni
„Corpore venarum salientes sanguine cassi.
„Scilicet hinc caecis crebro cerebrantur anhela
„Callibus intercepta foramina narium, vt intra
„Se capiat cruor, et facilis via detur in auras,
„Ergo vbi praecipitem sese dat in intima sanguis,
„Spiritus intus ouans citus incubat agmine presso:
„Emicat vt, tunc aura reciprocat. haud secus ac quum
„Olim clepsydris virguncula ludit ahenis,
„Atque caui digitos interserit oscula vasi,
„Inde loci liquidas ludens immersat in vndas:
„Tum nec adhuc liquor insinuat: sed praestruit illum
„Stipatum rimis in inanibus aëris agmen:
„Ostia dum fluxus reseret manus: ilicet intra
„Aëre depulso tenuis grassabitur humor.
„Nec secus et fundo quum sederit humor in imo,
„Et dum virgo caui digitis premit oscula vasi:
„Tum laticem oppilans extrinsecus aura coercet,
„Angustum subigens ad iter, faucesque sonoras,
„Donec iter laxet. tunc aëris agmine toto
„Ocius irrumpente, foras fugit incitus humor.
„Sic quoque qui sanguis per nostros fluctuat artus,
„Vt primum refugo tractu petit ima resorbens,
„Densior huic moles alia ingruit impete magno:
„Vt vero erumpit, tunc fundo exaestuat imo."

257) petitam ex eadem *Stephani* poesi philosophica p. 13.

Digitized by Google

Ex his iam intelligitur, cur *Plutarchus* in priore loco addiderit verba: ὑπομιμνήσκει δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῆς κλεψύδρας, quae tamen quin corrupta sint, nullo modo videtur posse dubitari. Equidem legerim ὑ. δ. αὐτὸς τὸ ἐπὶ τ. κ. nempe συμβαῖνον siue γινόμενον, et verterim: *ipse commemorat* siue *affert* exempli et illustrandi causa *illud de clepsydra*, ita vt *Plutarchus* posuisse putandus sit, omnibus notam esse istam illustrandi rationem. Patet etiam, haec verba, vt iam *Beckius* praeclare obseruauit, ad Empedoclem pertinere, non ad Asclepiadem, ad quem male referri in libris ante *Beckium* editis solent. Quamuis autem, vt dixi, infra explicare verba Empedoclea constituerim, hoc tamen loco, quid per κλεψύδραν intelligendum videatur, ostendere visum est. Qua in re non meis verbis vti, sed *Dionysii Petauii* [258]) verba mea facere liceat. „Clepsydram, inquit, vas quoddam „ad iudiciorum vsum fuisse, nemo est, quin „audierit. Illud vero haud aeque protritum „est, quae eius forma fuerit. — Frustra enim „literatorum vulgo persuasum est, huic no„stro simile fuisse, quo horarum interualla „partimur. Nam neque duobus ex vasculis „veterum clepsydra constabat, sed vno tan-

258) in notis ad *Synesii* Dionem p. 21. operum *Synesii* edit. Paris. 1612. fol.

Digitized by Google

„tum, eoque aqua non perpetua, sed quae „infusa identidem transmitteretur, subiecto, „vt opinor, vase recepta, aut certe quae sin„gulis causis noua atque appensa transfunde„retur. Fuit vero vna ex parte tenue et „angustum foramen, qua parte scilicet orifi„cium erat in vicem coli graciliter fistula„tum, per quod guttatim aqua deflueret [259]). „Altera vero parte non vnum foramen erat, „sed plurima, per quae aqua infundebatur: „vnde translata, vt arbitror, clepsydrae ap„pellatio ad ea vasa, quibus ad perpluendas „hortorum areolas vtimur [260]), quorum etiam „in orificio vnicum foramen est, inde fundo „pluribus aqua defluit. Lucem inde acci„piunt vicissimque praebent Empedoclis ver„sus, qui ab Aristotele laudantur. — Quem „enim vocat αὐλοῦ πορϑμὸν, pars ea fuit „angustior, per quam aqua ad iudiciales vsus „laberetur, quae per τρήματα πυκνὰ infun„debatur.“ Caeterum non improbabilis vide-batur Experientissimi *Harlesii* *) coniectura, forsan in hac de respiratione doctrina cerni

259) Laudauit *Petauius* hanc in rem *Apuleium* metamm. lib. 3. Nimirum extant illa verba p. 130, 19. ed. *Elmenhorst.*

260) de quo nominis κλεψύδρα vsu egit etiam *Petr. Victorius* varr. lectt. 32, 1. et *Nic. Leonicus Thomaeus* ad *Aristotelis* parua quae vocant naturalia p. 337.

*) in dissertat. ad n. 218. laudata p. 43.

Digitized by Google

posse cognitionis aliquantulae vasorum lymphaticorum, saltem cutaneorum, vestigia.

Somnum Empedocles et Parmenides refrigerationem affirmant, inquit *Tertullianus* [261]). Ac pene eadem tradita sunt a *Plutarcho* [262]) et *Galeno* [263]), qui simul, quae fuerit Empedoclis de morte sententia, referunt: *Ἐμπεδοκλῆς τὸν μὲν ὕπνον καταψύξει τοῦ ἐν τῷ αἵματι θερμοῦ συμμέτρῳ γίνεσθαι, παντελεῖ δὲ θάνατον* [264]). Et paulo post [265]): *Ἐμπεδοκλῆς τὸν θάνατον γεγενῆσθαι διαχωρισμὸν τοῦ πυρώδους καὶ γεώδους* [266]), *ἐξ ὧν ἡ σύγκρισις τῷ ἀνθρώπῳ συνεστάθη· ὥστε κατὰ τοῦτο* [267]) *κοινὸν εἶναι τὸν θάνατον σώματος καὶ ψυχῆς· ὕπνον δὲ γίνεσθαι διαχωρισμόν τινα τοῦ πυρώδους.*

Duo placita addo, quae ad solas bestias spectant. Prius est, rationis participes esse

261) de anima c. 43. p. 593. ed. *Pamel.*

262) plac. philos. 5, 24. ed. *Beck.* All. 23.

263) hist. philos. c. 37.

264) *Galen.* habet: *Ἐ. τ. μ. ὕ. καταψύξειν τ. ἐ. τ. αἵμ. θ. σύμμετρον· ἀσύμμετρον δὲ τὸν ἐπαγγέλλειν θάνατον.* Vocabulum *σύμμετρος* in vtroque loco significare *modicum*, facile intelligitur. Sed vltima *Galeni* verba ego quidem ita legerim: *τὸν θάνατον ἐπάγειν.*

265) *Plutarch.* plac. philos. 5, 25. et *Galen.* l. l.

266) Verba *καὶ γεώδους* debentur *Reiskii* ingenio.

267) Intell. *δόγμα.*

Digitized by Google

bestias. *Porphyrius* [268]): Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Πυθαγόρας, Δημόκριτός τε — ἐγνώσθαν τὸ μετέχον τοῦ λόγου, nimirum in bestiis. Potuit hoc inde fluxisse, quod Empedocles negasse dicitur differre vim sentiendi et intelligendi, de quo eius dogmate paulo post plura dicenda erunt. Et iuuat interpretationem istam locus *Stobaei* [269]): Παρμενίδης, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ Δημόκριτος, ταυτὸν νοῦς καὶ ψυχὴ, καθ' οὓς οὐδὲν ἂν εἴη ζῶον ἄλογον πυρίως. Iuuant etiam plures alii loci, in quibus Empedocles non modo animalibus, sed plantis adeo, cupiditates, affectus, rationemque tribuisse legitur, de qua sententia supra exposui [270]), vbi etiam ostendi, mihi illam explicandam videri ex iis, quae de elementorum vi cognoscendi philosophus Agrigentinus statuerit. Cum nemine tamen pugnem, si quis malit e dogmate de anima mundi vel de metempsychosi interpretari.

Alterum pertinet ad mulos, qui cum sint steriles et ad generandum inepti, hanc causam Empedocles attulisse traditur a *Plutarcho* [271]) et *Galeno* [272]): διὰ τὴν σμικρότητα

268) de abstinentia ab esu animantium 3, p. 259.
269) eclog. phys. 51, p. 790.
270) ad n. 50. sqq. p. 365.
271) plac. philos. 5, 14.
272) hist. philos. c. 32.

Digitized by Google

καὶ ταπεινότητα καὶ ἀσθενότητα τῆς μήτρας, κατεστραμμένως προαπεφυκυίας τῇ γαστρὶ, μήτε τοῦ σπέρματος εὐθυβολοῦντος εἰς αὐτὴν, μήτε, εἰ καὶ ἔβαλεν, αὐτῆς ἐκδεχομένης. Patet, hic de femellis agi, sed de vtroque mulierum sexu capienda videntur verba Aristotelis[273]): τὸ τῶν ἡμιόνων γένος, ὅλον ἄγονόν ἐστι. περὶ δὲ τῆς αἰτίας — Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος, λέγων ὁ μὲν οὐ καλῶς, Δημόκριτος δὲ γνωρίμως μᾶλλον, οὐδὲ καλῶς εἰρήκασι. — Ἐμπεδοκλῆς αἰτιᾶται τὸ μέγμα τῶν σπερμάτων γίνεσθαι πυκνὸν, ἐκ μαλακῆς τῆς γονῆς οὔσης ἑκατέρας. συναρμόττειν γὰρ τὰ ποῖλα τοῖς πυκνοῖς ἀλλήλων. ἐκ δὲ τῶν τριούτων γίνεσθαι ἐκ μαλακῶν σκληρὸν, ὥσπερ τὸ κατατιτέρωω μιχθέντα τὸν χαλκόν. Quid τὰ ποῖλα significent, supra docui[274]) verbis *Iohannis Philoponi*, qui post illa verba dicit haec: φησὶ γὰρ,

ὕδωρ οἴνῳ μᾶλλον ἐναρίθμιον[275]), αὐτὰρ ἐλαίῳ οὐκ ἐθέλει.

ταῦτα λέγων κατὰ παντὸς σώματος, τὴν

273) de generat. animm. 2, 8.

274) v. hac §. ad n. 10. p. 346.

275) Propter metri leges transponenda sunt verba sic: οἴνῳ μᾶλλον ὕδωρ ἐναρίθμιον, αὐτὰρ ἐλαίῳ

Digitized by Google

αἰτίαν τῆς τῶν ἡμιόνων ἀτεκνίας ἀπεδίδου, λέγων, ὅτι τὰ κοῖλα καὶ πυκνὰ τοῦ ἱππείου σπέρματος, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ καταμηνίου τῆς ὄνου (ἔνεισι γὰρ κατ' ἐκεῖνην καὶ ἐν τῷ καταμηνίῳ πυκνὰ καὶ κοῖλα), ὥσπερ καὶ ἐν τῇ τοῦ ἵππου γονῇ· τὰ δὲ κοῖλα καὶ πυκνὰ ἀμφοτέρων τῶν σπερμάτων, τῆς τε ὄνου καὶ τοῦ ἵππου, ὑγρὰ καὶ μαλακὰ ὄντα, δύνανται διὰ τὴν μαλακόπηγα μίγνυσθαι ἀλλήλοις, καὶ εἰσιέναι τὰ μὲν τῆς γονῆς πυκνὰ, εἰς τὰ τοῦ καταμηνίου κοῖλα, καὶ τὰ τοῦ καταμηνίου πυκνὰ, εἰς τὰ τῆς γονῆς κοῖλα, καὶ γίνεσθαι τὸ πᾶν μίγμα πυκνὸν, ἤτοι ναστὸν, ὡς μηδὲν ὅλως εὑρίσκεσθαι ἐν αὐτῷ κοῖλον, ἤτοι πόρον, ἀλλὰ τὸ πᾶν εἶναι ναστὸν καὶ πλῆρες. Et nonnullis interiectis [276]): ὅτι δὲ ὑγρὰ καὶ ἡ τῆς ἵππου γονὴ, δῆλον. εἰ γὰρ ἦν σκληρὰ, ἔδει κατὰ Ἐμπεδοκλέα τὸ ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ ἄῤῥενος ὄνου γεγονὸς ζῶον, γόνιμον εἶναι. — τὸ λεγόμενον δυνάμει τριῳῦτόν ἐστι, εἰ τἄλλα [277]) καὶ οὐκ ἀποδείκνυσιν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅμως διὰ τὸ ἐπάγειν τὴν

276) ad *Aristot.* de generat. animm. 2, fol. 59. b. Cf. fol. 60. a.

277) Verba: εἰ τἄλλα καὶ, explico: *etsi caeteroqui.* Vulgo legitur τάλα.

Digitized by Google

δοκοῦσαν αὐτῷ εἶναι ἀπόδειξιν, κατὰ ἀμφοτέρων, τῶν γινομένων ἔκ τε τοῦ ἵππου καὶ τῆς ὄνου, καὶ τοῦ ὄνου καὶ τῆς ἵππου, κατά γε δὴ τοῦτο καλῶς πεποίηκε. τὴν γὰρ τοιαύτην ἀπόδειξιν ἔφασκεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς κατὰ τῆς τῶν ἀμφοτέρων ἀτεκνίας ἁρμόττειν, τοῦ τε ἐξ ἵππου καὶ τῆς ὄνου γεγονότος, καὶ τοῦ ἐκ τῆς ὄνου καὶ τοῦ ἵππου. ἀλλ' εἴπερ ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ὃ ἄρρεν ἡμίονος ὀχεύσας ἵππον θῆλειάν, ἢ ὄνον, γεννᾶ ὡς φασὶν, εἴπερ οὖν διὰ τοῦτο δώσομεν ἀληθῆ εἶναι τὴν τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἀπόδειξιν, ἐπὶ μόνης ἂν ἀληθεύοι τῆς θηλείας ὄνου.

§. 15.

Postquam, quae Empedoclis de animalibus eorumque partibus et affectionibus in vniuersum feruntur decreta, exposuimus, sequitur vt eiusdem de homine speciatim placita ex variis conquisita scriptoribus proponamus, quanquam nonnulla, quae ad hominem solum spectare viderentur, superioribus iam passim admixta sunt.

Dicebat autem Empedocles, homines natos esse ex terra, qua de re cum supra [1]) locos

1) v. §. 13. p. 328. §. 14. p. 387. sqq. vbi etiam de generatione dictum est, vt §. 14. p. 365. sq. et 379. sqq. de

Digitized by Google

veterum attulerim, non nisi duo iam addere licet. *Varro* [2]): „Empedocles natos homines „ex terra ait, vt blitum." *Censorinus* [3]): „Em„pedocles egregio suo carmine — tale quid„dam confirmat. primo membra singula ex „terra quasi praegnante passim edita, deinde „coisse, et effecisse solidi hominis materiam, „igni simul et humori permistam." Velamen illud tenuius atque mollius, quo embryo inuolutus est, ἀμνίον vocabat Empedocles. *Pollux* [4]): δύο περὶ τῷ ἐμβρύῳ χιτῶνές εἰσιν. ὧν τὸ μὲν ἔνδοθεν, λεπτότερόν τε καὶ μαλακώτερον ὄν, ἀμνίον Ἐμπεδοκλῆς καλεῖ· τὸ δὲ ἔξωθεν ἐπ' αὐτῷ, τὸ πρὸς τῇ ὑστέρᾳ, χορίον ὀνομάζεται. Nihil de hac nominis ἀμνίον siue ἄμνιον potestate monuerunt Grammatici veteres [5]). Sed *Theophilus Protospatharius* [6]) primo ita disserit de embryonis inuo-

fortuita membrorum coniunctione, et ad n. 244. sqq. p. 423. de prima embryonis respiratione.

2) in Eumenidibus, ap. *Nonium Marcellum* p. 575.

3) de die natali c. 4. p. 19.

4) Onomast. 2, 223.

5) vt *Hesychius* et *Suidas* in h. v. *Schol. Homer.* Odyss. γ, 444. et *Eustathius* ibidem p. 1476, 35.

6) de corporis humani fabrica 5, 20. p. 897. sq. in *Fabricii* biblioth. Graec. Vol. XII. Cf. cap. 19. p. 896. vbi scripsit ἀμνεῖον. Ap. *Galenum* (de vsu partium 15, 4. T. I. ed. Basil. p. 532, 13.) vitiose vocatur ἄγνιος, sed cap. 5. saepius ἄμνιος. *Theophilus* autem debet sua *Galeno*.

Digitized by Google

lucris: πάντες οἱ χιτῶνες οἱ περιέχοντες τὸ ἔμβρυον, ἐντὸς τῆς μήτρας κεῖνται. ὁ μὲν οὖν ἀμνειὸς ἀμέσως περιέχων τὸ ἔμβρυον, ὑποδέχεται τὸν ἐκ τοῦ ἐμβρύου συναγασσόμενον [7]) ἱδρῶτα. ὁ δὲ ἀλλαντοειδὴς, συντέτρηται μὲν κατὰ τὸ αἰδοῖον τοῦ ἐμβρύου, — ὑποδέχεται δὲ τὸν οὐραχὸν, κατ' αὐτὸ τὸ τρῆμα ἐξάγοντά εἰς αὐτὸ τὸ τοῦ ἐμβρύου οὖρον, ὅπως μὴ μιχθῇ τῷ τοῦ ἱδρῶτος ὑγρῷ. τὸ μὲν γὰρ οὖρον δριμὺ ὂν, διέβρωσεν ἂν τὸ ἔμβρυον τῇ δριμύτητι. — τρίτος δὲ χιτὼν τὸ χωρίον [8]) κατεσκευάσθη, ἐκτὸς μὲν τῆς μήτρας κείμενος· πόρρω δὲ τοῦ ἐμβρύου κατεσπαρμένα ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰ ἀγγεῖα τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν, δι' ὧν τρέφονται πάντα τὰ μόρια τὰ ἐντὸς τῆς μήτρας. Deinde reddit quidem nominum ἀλλαντοειδὴς et χωρίον rationem, sed non item nominis ἀμνίον, siue vt ipse scribit, ἀμνειός. Putem tamen, illud proprie significasse membranam illam, qua foetus agni in vulua inuolutus est. Veteres enim inprimis agnis et capris in facienda anatome vtebantur. Docent hoc ipsius *Theophili* verba, quae verba

7) Legerim συννασάμενον, vel certe συναγόμενον.

8) Alii hanc membranam vocant χόριον, v. *Foesii* Oeconom. Hippocr. in h. v.

Digitized by Google

modo allata praecedunt: *εἰ λαβὼν οὖν τις ἐγκύμονα αἶγα, σχίσας τε αὐτὴν ἐντέχνως βουληθείη γνῶναι*, etc. Et *Hesychii* atque *Phauorini* haec: *χόρια· τὰ τῶν ἀρνῶν καὶ ἐρίφων ἀγγεῖα.* Fortassis igitur, quemadmodum *τὰ χόρια* proprie non erant hominum, sed tamen deinde ob similitudinem de humanis quoque dici solebant, ita etiam Empedocles primus nomen *ἀμνίον*, ab agnis ad homines transtulit, et reliquos physicos medicosque habuit hoc in genere sequaces. Quoniam tamen et *Galenus* et *Theophilus* genere masculino dixerunt *τὸν ἄμνιον*, *τὸν ἀμνεῖον*, *τὸν ἀμνειὸν*, fieri potest vt *Pollux* nihil significare voluerit, nisi Empedoclem genere neutro dixisse *τὸ ἀμνίον*.

De embryonis articulatione siue membrorum in vtero formatione quid senserit Empedocles, discimus ex iis quae *Plutarchus* [9]) et *Galenus* [10]) retulere: *Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων (τὸ ἔμβρυον) ἄρχεσθαι τῆς διαρθρώσεως ἀπὸ ἕκτης καὶ τριακοστῆς* [11 a]), *τελειοῦσθαι δὲ τοῖς μορίοις ἀπὸ πεντηκοστῆς*,

9) plac. philos. 5, 21.

10) hist. philos. c. 36.

11 *a*) *Galenus* addit *ἡμέρας*.

Digitized by Google

μιᾶς δεούσης. Item *Theon Smyrnaeus* [11 b]): τὸ βρέφος δοκεῖ τελειοῦσθαι ἐν ἑπτὰ ἑβδομάσιν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς αἰνίττεται ἐν τοῖς Καθαρμοῖς. Quantum haec opinio ab aliorum, in his recentiorum, medicorum sententia differat, ostendere hic non licet. Interim conferri possunt, quae *Theophilus* tradidit [12]). Quod autem supra [13]) e *Plutarcho* et *Galeno* retuli, Empedoclem foetum, qui in vtero est, non pro homine existente habuisse, sed vt partem matris siue vuluae censuisse, id etiam aliis veterum multis visum est [14]).

„Ante omnia, inquit *Censorinus* [15]), Empe„docles, quem in hoc *Aristoteles* [16 a]) secutus „est, cor iudicauit increscere, quod hominis „vitam maxime contineat." Et *Theodoretus* [16 b]): Ἐμπεδοκλῆς δὲ, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ τῶν Στωϊκῶν ἡ ξυμμορία, τὴν καρδίαν ἀπεκλήρωσαν τούτῳ (np. τῷ ἡγεμονικῷ)· καὶ τούτων δ' αὖ πάλιν, οἱ μὲν, ἐν τῇ κοι-

11 *b*) in Expositione eorum, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia sunt p. 162.

12) de corporis humani fabrica 2, 5.

13) §. 14. p. 362. εἶναι τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ γαστρὶ, τῆς μήτρας μέρη.

14) v. quos laudat *Grotius* ad Lucae euangel. 1, 15.

15) de die natali c. 6. p. 27.

16 *a*) de partibus animm. 3, 4.

16 *b*) de Graecor. affectib. diss. V. Vol. IV. p. 824.

Digitized by Google

modo allata praecedunt: *εἰ λαβὼν οὖν τις ἐγκύμονα αἶγα, σχίσας τε αὐτὴν ἐντέχνως βουληθείη γνῶναι*, etc. Et *Hesychii* atque *Phauorini* haec: *χόρια· τὰ τῶν ἀρνῶν καὶ ἐρίφων ἀγγεῖα.* Fortassis igitur, quemadmodum *τὰ χόρια* proprie non erant hominum, sed tamen deinde ob similitudinem de humanis quoque dici solebant, ita etiam Empedocles primus nomen *ἀμνίον* ab agnis ad homines transtulit, et reliquos physicos medicosque habuit hoc in genere sequaces. Quoniam tamen et *Galenus* et *Theophilus* genere masculino dixerunt *τὸν ἄμνιον*, *τὸν ἀμνεῖον*, *τὸν ἀμνειὸν*, fieri potest vt *Pollux* nihil significare voluerit, nisi Empedoclem genere neutro dixisse *τὸ ἀμνίον.*

De embryonis articulatione siue membrorum in vtero formatione quid senserit Empedocles, discimus ex iis quae *Plutarchus* [9]) et *Galenus* [10]) retulere: *Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων (τὸ ἔμβρυον) ἄρχεσθαι τῆς διαρθρώσεως ἀπὸ ἕκτης καὶ τριακοστῆς* [11 a]), *τελειοῦσθαι δὲ τοῖς μορίοις ἀπὸ πεντηκοστῆς,*

9) plac. philos. 5, 21.

10) hist. philos. c. 36.

11 *a*) *Galenus* addit *ἡμέρας.*

Digitized by Google

μῆς δεούσης. Item *Theon Smyrnaeus* [11 b]): τὸ βρέφος δοκεῖ τελειοῦσθαι ἐν ἑπτὰ ἑβδομάσιν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς αἰνίττεται ἐν τοῖς Καθαρμοῖς. Quantum haec opinio ab aliorum, in his recentiorum, medicorum sententia differat, ostendere hic non licet. Interim conferri possunt, quae *Theophilus* tradidit [12]). Quod autem supra [13]) e *Plutarcho* et *Galeno* retuli, Empedoclem foetum, qui in vtero est, non pro homine existente habuisse, sed vt partem matris siue vuluae censuisse, id etiam aliis veterum multis visum est [14]).

„Ante omnia, inquit *Censorinus* [15]), Empe„docles, quem in hoc *Aristoteles* [16 a]) secutus „est, cor iudicauit increscere, quod hominis „vitam maxime contineat." Et *Theodoretus* [16 b]): Ἐμπεδοκλῆς δὲ, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ τῶν Στωϊκῶν ἡ ξυμμορία, τὴν καρδίαν ἀπεκλήρωσαν τούτῳ (np. τῷ ἡγεμονικῷ)· καὶ τούτων δ' αὖ πάλιν, οἱ μὲν, ἐν τῇ κοι-

11 *b*) in Expositione eorum, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia sunt p. 162.

12) de corporis humani fabrica 2, 5.

13) §. 14. p. 362. εἶναι τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ γαστρὶ, τῆς μήτρας μέρη.

14) v. quos laudat *Grotius* ad Lucae euangel. 1, 15.

15) de die natali c. 6. p. 27.

16 *a*) de partibus animm. 3, 4.

16 *b*) de Graecor. affectib. diss. V. Vol. IV. p. 824.

Digitized by Google

modo allata praecedunt: εἰ λαβὼν οὖν τις ἐγκύμονα αἶγα, σχίσας τε αὐτὴν ἐντέχνως βουληθείη γνῶναι, etc. Et *Hesychii* atque *Phauorini* haec: χόρια· τὰ τῶν ἀρνῶν καὶ ἐρίφων ἀγγεῖα. Fortassis igitur, quemadmodum τὰ χόρια proprie non erant hominum, sed tamen deinde ob similitudinem de humanis quoque dici solebant, ita etiam Empedocles primus nomen ἀμνίον, ab agnis ad homines transtulit, et reliquos physicos medicosque habuit hoc in genere sequaces. Quoniam tamen et *Galenus* et *Theophilus* genere masculino dixerunt τὸν ἄμνιον, τὸν ἀμνεῖον, τὸν ἀμνειὸν, fieri potest vt *Pollux* nihil significare voluerit, nisi Empedoclem genere neutro dixisse τὸ ἀμνίον.

De embryonis articulatione siue membrorum in vtero formatione quid senserit Empedocles, discimus ex iis quae *Plutarchus* [9]) et *Galenus* [10]) retulere: Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων (τὸ ἔμβρυον) ἄρχεσθαι τῆς διαρθρώσεως ἀπὸ ἕκτης καὶ τριακοστῆς [11 a]), τελειοῦσθαι δὲ τοῖς μορίοις ἀπὸ πεντηκοστῆς,

9) plac. philos. 5, 21.
10) hist. philos. c. 36.
11 a) *Galenus* addit ἡμέρας.

Digitized by Google

μιᾶς δεούσης. Item *Theon Smyrnaeus* [11 b]): τὸ βρέφος δοκεῖ τελειοῦσθαι ἐν ἑπτὰ ἑβδομάσιν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς αἰνίττεται ἐν τοῖς Καθαρμοῖς. Quantum haec opinio ab aliorum, in his recentiorum, medicorum sententia differat, ostendere hic non licet. Interim conferri possunt, quae *Theophilus* tradidit [12]). Quod autem supra [13]) e *Plutarcho* et *Galeno* retuli, Empedoclem foetum, qui in vtero est, non pro homine existente habuisse, sed vt partem matris siue vuluae censuisse, id etiam aliis veterum multis visum est [14]).

„Ante omnia, inquit *Censorinus* [15]), Empe„docles, quem in hoc *Aristoteles* [16 a]) secutus „est, cor iudicauit increscere, quod hominis „vitam maxime contineat." Et *Theodoretus* [16 b]): Ἐμπεδοκλῆς δὲ, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ τῶν Στωϊκῶν ἡ ξυμμορία, τὴν καρδίαν ἀπεκλήρωσαν τούτῳ (np. τῷ ἡγεμονικῷ)· καὶ τούτων δ' αὖ πάλιν, οἱ μὲν, ἐν τῇ κοι-

11 *b*) in Expositione eorum, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia sunt p. 162.

12) de corporis humani fabrica 2, 5.

13) §. 14. p. 362. εἶναι τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ γαστρὶ, τῆς μήτρας μέρη.

14) v. quos laudat *Grotius* ad Lucae euangel. 1, 15.

15) de die natali c. 6. p. 27.

16 *a*) de partibus animm. 3, 4.

16 *b*) de Graecor. affectib. diss. V. Vol. IV. p. 824.

Digitized by Google

λία τῆς καρδίας· οἱ δὲ, ἐν τῷ αἵματι· καὶ οἱ μὲν, ἐν τῷ περικαρδίῳ ὑμένι· οἱ δὲ, ἐν τῷ διαφράγματι. Vnde intelligi possunt, quae Empedocles, ab aliis aliter, de origine animae statuisse narratur. *Tertullianus* quidem [17]), „Animam effingunt, inquit, Empe„docles et Critias ex sanguine." *Cicero* autem [18]): „Empedocles animum esse censet „cordi suffusum sanguinem." *Galenus* [19]): αὐτὸς (Hippocrates) ἐπιλανθανόμενος τῶν οἰκείων δογμάτων αἷμα φησὶν εἶναι τὴν ψυχὴν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ Κριτίας ὑπέλαβον. *Macrobius* [20]): „Plato dixit animam essentiam „se mouentem, — Empedocles et Critias san„guinem." *Auctor Etymologici Magni* [21]): αἷμα ἡ ψυχὴ κατὰ Ἐμπεδοκλῆν. *Pollux* [22]): ὁ νοῦς — περὶ τὸ αἷμα, ὡς Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Ἀριστοτέλης. *Plutarchus* [23]) et *Eusebius* [24]) et *Galenus* [25]): Ἐμπεδοκλῆς (τὸ ἡγε-

17) de anima c. 5. p. 570.

18) Tusc. 1, 9. Cf. cap. 17. extr.

19) περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων lib. 2. extr. T. I. p. 264.

20) in Somn. Scip. 1, 14.

21) in v. αἷμα.

22) Onomast. 2, 226.

23) plac. philos. 4, 5.

24) de praeparat. euangel. 15, 61.

25) hist. philos. c. 28.

Digitized by Google

μονικὸν et animi sedem dicit esse) ἐν τῇ τοῦ αἵματος συνκράσει. Idem *Eusebius* [26]): Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος — τὸ ἡγεμονικὸν οὔτε ἐν κεφαλῇ, οὔτε ἐν θώρακι, ἀλλ' ἐν αἵματι φησὶν οὕτω καθ' ὅτι ἂν μέρος τοῦ σώματος πλεῖον ἢ παρεσπαρμένον τὸ ἡγεμονικόν, οἴεται κατ' ἐκεῖνο προτερεῖν τοὺς ἀνθρώπους. Alii igitur dicunt, Empedoclem putasse, animam ortam esse e sanguine; alii, animum esse sanguinem; alii, esse circa sanguinem vel in sanguine. Alludit ad hoc Empedoclis placitum *Plato* [27]): πότερον τὸ αἷμά ἐστιν, ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀήρ, ἢ τὸ πῦρ. Item *Clemens Alexandrinus* [28]): τὸ αἷμα — ὃ δή τινες οὐσίαν εἰπεῖν ψυχῆς τετολμήκασι. Non vero ab Empedocle dogma illud inuentum, sed ex *Homeri* carminibus haustum esse, ostendere conatur *Porphyrius* [29]): οἴεται γὰρ καὶ Ὅμηρος, καθὰ καὶ πλεῖστοι τῶν μετ' αὐτὸν ὑπέλαβον, ἐν τῷ αἵματι εἶναι ἀν-

26) de praep. euang. 1, 8. p. 24.

27) in Phaedone T. I. p. 96. B. ed. *Steph.* siue cap. 45. ed. *Fischer.* cuius notae 22. sqq. legendae sunt.

28) paedagog. lib. 1. p. 100. C.

29) in *Stobaei* eclog. phys. c. 52. p. 1024. et 1026. quem locum iam olim tractaui in prolus. secunda de vestigiis doctrinae de animi hum. immortalitate in *Homero*, Gerae 1796. 4. p. 4 — 6.

Digitized by Google

ἀνθρώποις τὴν περὶ τὰ ἀνητὰ φρόνησιν, ἐπεὶ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν πολλοὶ τοῦτο πιστοῦνται, δεικνύντες ὅτι καὶ ὑποθερμανθὲν ὑπὸ πυρετοῦ καὶ χολῆς, ἀφραίνειν ποιεῖ καὶ ἀνοηταίνειν. Ἐμπεδοκλῆς τε οὕτω φαίνεται, ὡς ὀργάνου πρὸς σύνεσιν τοῦ αἵματος ὄντος, λέγων·

αἵματος ἐν πελάγεσσι τεθραμμένη [30]) ἀντιθροῶντος,
τῇ τε νόημα μάλιστα κυκλίσκεται ἀνθρώποισιν.
αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα.

Hunc vltimum versum habet etiam *Etymologicum Magnum* [31]); et *Tertullianus* dicit [32]), τὸ ἡγεμονικὸν esse „nec in superciliorum „meditullio, vt Strato Physicus, nec in tota „lorica pectoris, vt Epicurus, sed (intell. *in „sanguine*) quod et Aegyptii renunciauerunt „ei, qui diuinarum commentatores videban„tur, et ille versus Orphei vel Empedoclis:

„Namque hominis sanguis circumcordialis est sensus."

Ad rem explicandam videtur *Chalcidius* [33]) aliquid contulisse his verbis: „Empedocles prin-

30) Intell. σύνεσις, vel νόησις, vel ψυχή.

31) in v. αἷμα, vbi tamen vitiose editum est ἀνθρώποισι.

32) de anima c. 15. p. 576. Cf. *Theod. Canter.* varr. lectt. 1, 5.

33) ad Timaeum p. 305.

Digitized by Google

„cipalem animae vim constituit in corde, sic „dicens:

„ Sanguine cordis enim noster viget intellectus.

„Siquidem intimis nostris sensibus sentimus „ea, quae sunt extra nos, propter cognatio„nem. Ideoque ait:

„ Terram terreno sentimus, at aethera flammis,
„ Humorem humecto, nostro spirabile flatu."

Nimirum sedem animi praecipuam ponebat Empedocles in corde atque adeo in sanguine, non vero animum dicebat e sanguine ortum esse, sed potius, vt reliqua omnia, e quatuor elementis, maxime tamen ex igni. Quare etiam dixit, sanguinem esse vim intelligendi, quippe qui, cum calefaciendi vim habeat, videri potuit particulas igneas in se continere. Quam in rem supra iam passim [34]) veterum locos attuli, et hic alios apponendos putaui. *Simplicius* [35]): *Ἐμπεδοκλέα ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτὴν* (np. *τὴν ψυχὴν*) *ὑφιστάνειν στοιχείων, καὶ ἐκ τῶν δύο κινητικῶν ἀρχῶν, φιλίας τε καὶ νείκους, οὐ μόνον τὸ ἐκ πασῶν μίγμα ψυχὴν λέγοντα, ἀλλὰ καὶ ἑκάστην ἀρχὴν γνωστικὴν οὖσαν τοῦ ὁμοίου. τὸ γὰρ γνωστικὸν ὁτουοῦν ψυχὴν εἶναι.*

34) v. c. §. 9. p. 205. sq. 208. sq. §. 10. p. 240.
35) ad *Aristot.* de anima 1, fol. 6. b.

Digitized by Google

Iterum [36]): *ὁποίας ἂν καὶ ὁπόσας ἕκαστος ὑπετίθετο ἀρχὰς, ἐκ τοιούτων καὶ τοσούτων καὶ τὴν ψυχὴν συνέστησαν, σωματικὰς μὲν οἱ φυσιολόγοι θέμενοι, ἀσωμάτους δὲ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλάτων, μίξαντες δὲ ἀπ' ἀμφοῖν Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Ἀναξαγόρας.* Themistius [37]): *Ἐμπεδοκλῆς ἀρχὰς ἡγούμενος εἶναι πάντων τὰ τέτταρα στοιχεῖα, καὶ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν, ἐκ ταυτοῦ ποιεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν αἴσθησιν. λέγει γὰρ,*

ὡς γαίῃ μὲν γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ.

τίθεται δὲ καὶ ἕκαστον τούτων ψυχήν· ὡς οὐκ ἂν ἄλλως αἰσθανομένης τῶν ἐξωθέν, εἰ μὴ τῷ ὁμοίῳ. Et alio loco [38]): *ὅσοι τιθέασιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐναντίωσιν, καὶ τὴν ψυχὴν συνιστᾶσι* [39]) *ἐκ τῶν ἐναντίων, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς· δοὺς γὰρ ἐν τοῖς στοιχείοις θερμότητα, ψυχρότητα, ὑγρότητα, ξηρότητα, δίδωσι καὶ τῇ ψυχῇ τὰς ἐναντιώσεις ταύτας ὑπάρχειν.*

γαίῃ μὲν γὰρ (φησὶ) γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ.

36) ibid. fol. 7. b. Cf. ad n. 43.
37) ad *Aristot.* de anima 1, fol. 66. b.
38) ibid. fol. 67. b.
39) Sic correxi vitiosum *συνιστάσῃ*.

Digitized by Google

Iohannes Philoponus [40]): *πάντα ἐκ τῶν τεσσάρων γεννῶν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ τούτων ἐγέννα.*

γαίῃ μὲν γὰρ (φησὶ) γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖαν [41]*, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,*
στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.

Et aliter alio loco [42]): *ποτὲ μὲν ἡ ψυχὴ νοητῶς ἐνεργεῖ καὶ ἀνατείνεται πρὸς τὰ θεῖα, ποτὲ δὲ καταγεται εἰς τὴν ὕλην. διὰ ταῦτα οὖν ἔλεγεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἐκ τῆς φιλίας εἶναι καὶ τοῦ νείκους τὴν ψυχήν· ἐπειδὴ καὶ τῶν ὄντων πάντων ταύτας ὑπετίθετο ποιητικὰς εἶναι ἀρχάς. διότι ἑώρα ἐν πᾶσι καὶ ταυτότητα καὶ ἑτερότητα, καὶ ἕνωσιν καὶ διάκρισιν. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς νοητοῖς μᾶλλον κρατεῖν τὴν φιλίαν, ἤ τὸ νεῖκος· ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς, ἔμπαλιν.* Et rursus [43]): *οἱ φυσικοὶ — ἐνόμιζον τὴν ψυχὴν ἐκ πάντων τῶν ὄντων συγκεῖσθαι, ἵνα ἐκ τῶν ἀρχῶν συγκειμένη, οἷον ὁμήρους ἔχουσα αὐτῶν γινώσκῃ αὐτά. οὕτω γὰρ καὶ τὸ Ἐμπεδόκλειον ἔπος. φησὶ γὰρ,*

γαίῃ γαῖαν ὀπώπαμεν.

40) ad *Aristot.* de generat. et corrupt. 2, 6. fol. 59. b.

41) Ita rescribendum fuit pro δῖαν.

42) ad *Aristot.* de anima lib. 1. C, 1. (fol. 17. a.)

43) ibid. lib. 3. R, 11. (fol. 134. a.) Cf. ad lib. 1. E, 4. sq. (fol. 34. b. et 35. a.)

Digitized by Google

Manifesto hanc doctrinam in mente habuit *Iamblichus*, cum haec scriberet [44]): τινὲς εἰς τὰς τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀρχὰς τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἐπαναφέρουσιν. εἶναι μὲν γὰρ τὰ πρῶτα σώματα ἄτομα, πρὸ τῶν στοιχείων στοιχειωδέστερα [45])· ἐλλιπρινῆ δὲ ὄντα, καὶ πεπληρωμένα πάντη καθαρᾶς πρώτης οὐσίας, μὴ δέχεσθαι μηδ' ὁπωστινοῦν εἰς αὐτὰ διαίρεσιν. ταῦτα τοίνυν ἄπειρα ἔχειν σχήματα, ἓν δὲ αὐτῶν εἶναι τὸ σφαιροειδὲς, ἀπὸ δὴ τῶν σφαιροειδῶν ἀτόμων εἶναι τὴν ψυχήν. Cum igitur Empedocles animi originem et quasi fontes putauerit elementa esse, ipsa autem elementa pro diis habuerit [46]): mirum esse nemini potest, eidem θείας visas esse τὰς ψυχάς [47 a]). Nemini item obscura iam erunt, quae scripserunt *Theodoretus* [47 b]): ὁ Ἐμπεδοκλῆς (κέκληκε τὴν ψυχὴν) μίγμα ἐξ αἰθερώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας. Et *Interpres Horatii Cruquianus* [48]):

44) seruata a *Stobaeo* eclog. phys. c. 52. p. 860. Cf. p. 900. extr. ibique *Heeren* V. C. p. 901. in nota f.

45) v. supra §. 9. ad n. 66. p. 154. sq.

46) v. §. 9. extr. p. 213. sq.

47 *a*) v. ibid. ad n. 91. sq. p. 166.

47 *b*) diss. V. de Graec. affect. Vol IV. p. 822.

48) ad art. poet. 465. p. 638. Scilicet Empedocles ibi ab *Horatio* vocatur *frigidus*, quod *Iodocus Badius* explicat *male sanus*. Sed *Barthius* aduersarr. 41, 11. per contemtum

Digitized by Google

„Erat autem Empedocles Agrigentinus, Pythagoricus, qui dicebat, tarda ingenia frigido „circa praecordia sanguine impediri.“ Vera scripsisse hunc scholiasten, intelligi ex eo potest, quod etiam *Virgilius* [49]), cum dicere vellet: „sin stupor siue stupiditas animi im„pediat, quo minus possim“ ita dixit:

„Sin, has ne possim naturae accedere partes,
„Frigidus obstiterit circum praecordia sanguis.“

Vbi Ill. *Heynius* primo obseruat, ex antiqua Italorum philosophia *praecordia*, *φρένας*, *παραπίδας*, sedem non modo motuum animi, sed et mentis fuisse. Reliqua inde explicat, quod antiquissimis temporibus nullus fuerit sapiens, qui non esset poeta, nullus autem poeta, qui non maiore animi motu atque aestu raperetur, aut diuino spiritu (*ἐνθουσιῶν*) ageretur, quodque adeo calor sanguinis cum animi vi, cum ingenii subtilitate, cum facultate poetica, naturae aliquam coniunctionem habere visus sit.

ipsius dogmatum ita dictum putat Empedoclem, ac si tutus suo frigore flammas Aetnae insiluisset. Idem *Barthius* in scholiis *Acronis*, qui fere eadem quae Interpres supra laudatus scripsit illustrando loco *Horatii*, nisi quod adiectiuum *tarda* omisit, libro vitiose scripto vsus sit necesse est. Nam pro „Emp. *vnum* dicebat ingenia“ legi iubet *hominum*, vel *virûm*, vel *vulgi*, cum tamen in editione illa operum *Horatii*, quae 4o Grammaticorum commentariis instructa prodiit Basil. 1580. fol. p. 1136. recte legatur: Emp. *enim*.

49) Georg. 2, 483. sq.

Digitized by Google

Quae autem hucusque dixi, ea omnia pertinere videntur ad primam animorum humanorum originem. Alia res est, cum quaeritur, quid Empedocles statuerit de coniunctione eorundem cum corporibus, quae fit per generationem. Scilicet sicut animos putabat diuinae esse originis, et daemonas vocabat: ita eorum ad generationem aduentum comparabat cum peregrinatione vel potius exilio, quoniam animi, qui cum corporibus in hac terra coniungerentur, abesse deberent a diis, quorum ipsi tamen pars essent. Locus hanc in rem fere classicus est apud *Plutarchum* [50]), cuius magnam partem in Florilegium suum *Stobaeus* [51]) transscripsit. Verba *Plutarchi* sunt: *ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἀρχῇ τῆς φιλοσοφίας προαναφωνήσας* [52]),

ἔστιν ἀνάγκης [53]) *χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιὸν,*
εὐρύ τις ἀμπλακίῃσι φόνῳ φίλα γυῖα μιήνῃ

50) de exilio c. 17. T. II. opp. p. 607. C. (T. X. p. 387. ed. *Hutten.*)

51) Serm. 58. p. 230. edit. tertiae Gesnerianae, Tiguri 1559. fol. siue Serm. 158. p. 554. edit. Wechelianae, Frcf. 1581. fol. Nimirum habet *Stobaeus* verba *τὸ δὲ ἀληθέστατον — φρόνησιν.*

52) Versus Empedocleos habet etiam *Steph.* in poesi philos. p. 25

53) Sic edidi cum *Reiskio* et *Heerenio* ad *Stobae.* ecl. phys. c. 52. p. 895. et *Hoeschelio* ad *Origen.* contr. Cels. 8. 53. pro *ἔστι τῆς ἀναγκ.* *Steph.* aliique legunt *ἔστι τι ἀν.* *Wyttenbachius ἔστι τ' ἀν.* quem sequitur *Hutten.*

Digitized by Google

δαίμων 54), (οἵ τε μακραίωνες 55) λελάχασι βίοιο) τρὶς μὶν 56) μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθαι. τὴν 57) καὶ ἐγὼ νῦν εἰμὶ φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης,

οὐχ ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ πάντας ἀποδείκνυσι μετανάστας ἐνταῦθα καὶ ξένους καὶ φυγάδας ἡμᾶς ὄντας. οὐ γὰρ αἷμα, φησὶν, ἡμῖν οὐδὲ πνεῦμα συγκραθὲν, ὦ ἄνθρωποι, ψυχῆς οὐσίαν καὶ ἀρχὴν παρέσχεν, ἀλλ' ἐκ τούτων τὸ σῶμα συμπέπλασται γηγενὲς καὶ θνητόν· τῆς δὲ ψυχῆς ἀλλαχόθεν ἡκούσης

54) Secutus sum *Heerenium* l. l. Vulgo legitur δαίμονες.

55) *Scaliger* ad *Stephani* poes. philos. p. 216. coniicit μακραίωνος. Et sic legit *Hoeschelius* l. l. qui etiam λελάχασι habet pro λελόγχασι, in quo eum secutus sum.

56) In editione Wecheliana et ap. *Origenem* contr. Cels. 8, p. 412. est μὲν pro μιν. In *Origene* est etiam ἀλαλῆσθαι.

57) Pro vitioso τὴν legi fortasse possit τῇ, i. e. ταύτῃ, *itaque*, vel *hic*, *in hac terra*. Cf. ad n. 63. *Scaliger* l. l. et *Wyttenbach* volunt τῶν, quod referatur ad μακάρων, sed Iac. *Windet* in Σπωματεῖ ἐπιστολικῷ de vita functorum statu, p. 107. ed. 3. Lond. 1677. 8. siue in *Th. Crenii* fasciculo quarto opusculor. quae ad historiam ac philologiam sacram spectant, Roterod. 1694. 8. p. 85. dicit, legendum esse δὴν κ. ἐ. υ. εἶμι, quam emendationem fateor mihi valde placere. Saltem τῶν, quod volunt viri docti, frigere videbatur, quia deinceps sequitur θεόθεν. *Iohannes Philoponus*, qui ter laudauit hunc versum, ad *Aristot.* de generat. et corrupt. 2, fol. 59. a. de anima lib. 1. C, 1. (fol. 17. a.) et phys. auscultt. lib. 1. A, 10. bis habet: ὡς καὶ ἐγὼ δεῦρό εἰμι φ. sed vltimo loco: ὡς καὶ ἐγὼ δεῦρ' εἰμὶ φ.

Digitized by Google

δεῦρο, τὴν γένεσιν ἀποδημίαν ὑποκορίζεται, τῷ πραοτάτῳ τῶν ὀνομάτων. τὸ δὲ ἀληθέστατον, φεύγει καὶ πλανᾶται θείοις ἐλαυνομένη δόγμασι καὶ νόμοις. εἶτα, ὥσπερ ἐν νήσῳ σάλον ἐχούσῃ πολὺν, καθάπερ φησὶν ὁ Πλάτων, ὀστρέου τρόπον ἐνδεδεμένη τῷ σώματι διὰ τὸ μὴ μνημονεύειν μηδ' ἀναφέρειν [58]),

ἐξ οἵης τιμῆς τε καὶ ὄσσου [59]) μήκεος ὄλβου

μεθέστηκεν, οὐ Σάρδεων Ἀθήνας, οὐδὲ Κορίνθου Λῆμνον ἢ Σκῦρον, ἀλλ' οὐρανοῦ καὶ σελήνης γῆν ἀμειψαμένη καὶ τὸν ἐπὶ γῆς βίον, ἐὰν μικρὸν ἐνταῦθα [60]) τόπον ἐκ τόπου παραλλάξῃ, δυσανασχετεῖ καὶ ξενοπαθεῖ, καθάπερ φυτὸν ἀγεννὲς ἀπομαραινομένη. καίτοι φυτῷ μὲν ἐστί τις χώρα μᾶλλον ἑτέρας ἑτέρα [61]) πρόσφορος, ἐν ᾗ τρέφεται καὶ βλαστάνει βέλτιον· ἀνθρώπου δ' οὐδεὶς ἀφαι-

58) *Stob.* inuerso ordine: *ἀναφέρειν μηδὲ μνημονεύειν.* Versum sequentem etiam *Clemens Alexandr.* stromm. 4, p. 479. C. tribuit Empedocli, et *Stephanus* inseruit poesi philos. p. 29.

59) Ita *Stobaeus.* Sed ap. *Plutarchum* ante *Wyttenbachium* legebatur ὅσου. *Clemens Alex.* l. l. legit οἵου, et omittit τε post τιμῆς.

60) Ita edidi cum *Wyttenb.* et *Hutten.* Vulgo pro ἐὰν legitur ἵνα. *Stobaeus* habet: ἂν μικρὸν δὲ ἐντ.

61) Operarum vitio, opinor, ap. *Stobaeum* est ἐτ. ἑτέρα.

Digitized by Google

ρεῖται τόπος εὐδαιμονίαν, ὥσπερ οὐδ' ἀρετὴν, οὐδὲ φρόνησιν. Praeterea meminerunt huius sententiae Empedocleae alii multi, vt *Porphyrius* [62]): λύειν ἐκ τῶν δεσμῶν πειρᾶσθαι· ὡς ἂν τοῦ πρὸς τὰ τῇδε [63]) ἐστραμμένου, καὶ ἑαυτὸν θεῖον ὄντα καταλελαπότος, ὡς φησὶ,

— φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης.

Hierocles [64]): λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλείτου, ὅτι ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. κάτεισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ἄνθρωπος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησιν ὁ Πυθαγόρειος,

— φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης,
νείκεϊ μαινομένῳ πίσυνος.

ἄνεισι δὲ, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἕξιν ἀπολαμβάνει, εἰ φύγοι τὰ περὶ γῆν καὶ τὸν

— ἀτέρπεα χῶρον [65]),

62) Sentent. 41. p. 276. ed. Cantabrig. 1655. 8.

63) h. e. *ea quae hic sunt, res terrestres.* Cf. ad n. 67. et praefat. n. 75.

64) in aurea carmina p. 186. ed. *Needham.* Cantabr. 1709. 8.

65) *Guil. Irhouius* de palingenesia veterum s. metempsychosi sic dicta Pythagorica, Amst. 1733. 4. p. 249. integrum ex his versum constituit, et sic legit:

εἰ φεύξει τὰ περὶ γῆν, καὶ τὸν ἀτερπέα χῶρον.

Debebat χθόνα ponere pro γῆν.

Digitized by Google

ὡς αὐτὸς λέγει,

ἔνθα φόνος τε, κότος τε, καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν [66]).

εἰς ὃν οἱ ἐμπεσόντες, Ἄτης

— ἀνὰ λειμῶνά τε καὶ σκότος ἠλάσπουσιν [67]).

Iamblichus [68]): οὗτοι (Platonici) προϋποπειμένων τῶν ἀτάκτων καὶ πλημμελῶν κτημάτων, ἐπεισιέναι φασὶν ὕστερα τὰ κατακοσμοῦντα αὐτὰ καὶ διατάττοντα, καὶ τὴν συμφωνίαν ἀπ' ἀμφοτέρων οὕτως συννφαίνουσι· κατὰ μὲν Πλωτῖνον τῆς πρώτης ἑτερότητος· κατ' Ἐμπεδοκλέα δὲ τῆς πρώτης ἀπὸ τοῦ θεοῦ φυγῆς. Animos ob delicta hoc exilio damnatos esse ex Empedoclis mente, docet *Plutarchus* etiam his verbis [69]): προαναφωνῆ-

66) A *Synesio* de prouidentia 1, p. 89. D. sine auctoris nomine affertur hic versus sic:

ἔνθα φθόνος τε, etc. vbi tamen alii legunt φόνος.

67) *Synesius* l. l. exhibet ita:

Ἄτης ἐν λειμῶνι κατὰ σκότον ἠλάσπουσιν.

Et epist. 146. dicit: οἶμαί σε καὶ πρὸ εὐχῆς εὖ πράττειν, ὅς γε ἀφεὶς τοὺς ἀνθρώπους ἡμᾶς

Ἄτης ἐν λειμῶνι κατὰ σκότον ἠλάσποντας,

καὶ ταῖς χθονίαις ἐγκαλινδουμένους φροντίσιν — ἀνεχώρησας.

68) ap. *Stobaeum* eclog. phys. c. 52. p. 894. Cf. *Sallustius* de diis et mundo c. 4. p. 251. ed. *Gale* in Opusc. mythol.

69) de esu carnium orat. I. extr.

Digitized by Google

σαι τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους. ἀλληγορεῖ γὰρ ἐνταῦθα τὰς ψυχὰς, ὅτι φόνων καὶ βρώσεως σαρκῶν καὶ ἀλληλοφαγίας δίκην τίνουσαι σώμασι θνητοῖς ἐνδέδενται. Eodem pertinent verba *Plotini* *): Ἐμπεδοκλῆς εἰπὼν ἁμαρτανούσαις νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς, πεσεῖν ἐνταῦθα, καὶ αὐτὸς φυγὰς θεόθεν γενόμενος ἦκειν πίσυνος μαινομένῳ νείκει **). Et alio loco ***): οὐ διαφωνεῖ ἀλλήλοις — οὐδ' ἡ Ἐμπεδοκλέους φυγὴ ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πλάνη, οὐδ' ἁμαρτία ἐφ' ᾗ ἡ δίκη. Etiam verba *Origenis* 70): ἢ εὐλογώτερον, ἑπάστην ψυχὴν κατά τινας ἀπορρήτους λόγους (λέγω δὲ ταῦτα νῦν κατὰ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα καὶ Ἐμπεδοκλέα —) εἰσκρινομένην σώματι κατ' ἀξίαν, εἰσκρίνεσθαι καὶ κατὰ τὰ πρότερα ἤθη; Item *Aeneae Gazaei* 71): ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἐκφοβεῖ, νόμον εἶναι λέγων ταῖς ψυχαῖς ἁμαρτούσαις, ἐνταῦθα πεσεῖν. Et paulo post 72): οὐκ ἔχω τίς γένωμαι, οὐκ

*) Ennead. 4. lib. 8. cap. 1. p. 468. C.

**) Vitiose editum est *μαινομένων εἴκει*.

***) Ennead. 4, 9, 5.

70) contra Celsum 1, p. 26.

71) in Theophrasto s. dialogo de animorum immortalitate p. 9. ed. *Casp. Barth.* Lips. 1655. 4.

72) ibid. p. 11. Locum *Procli* huc pertinentem dedi infra ad n. 174.

Digitized by Google

εἰδὼς ὅτῳ χρὴ μᾶλλον συνέπεσθαι. πότερον Ἡρακλείτῳ — καὶ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ, ὃς κατὰ τίσιν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν ἀπέρριψεν, ἢ τῷ Πλάτωνι μᾶλλον. Ad poenas igitur delictorum luendas putabat Empedocles animos, vel verius daemonas, per elementa agi atque torqueri, donec purgati expiatique pristinam naturam locumque recuperent. Versus Empedoclei huc pertinentes sunt hi [73]):

αἰθέριον μὲν γάρ σφε μένος πόντονδε 74) διώκει,
πόντος δ' ἐς χθονὸς οὐδας ἀπέπτυσε 75), γαῖα δ' ἐς αὐγὰς 76)
ἠελίου ἀκάμαντος, ὁ δ' 77) αἰθέρος ἔμβαλε δίναις·
ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, στυγέουσι δὲ πάντες.

Vnde hunc mundum, maxime terram, vocabat speluncam tristem et tenebricosam. *Plo-*

73) Leguntur ap. *Plutarch.* de Isido et Osir. c. 26. T. II. opp. p. 361. C. et de vitando aere alieno c. 7. T. II. p. 830. F. vbi tamen deest versus quartus. Quae in vtroque loco hos versus praecedunt verba *Plutarchi*, ea dedi iam §. 11. p. 298. et 306. Omnes quatuor versus habet etiam *Eusebius* de praep. euang. 5, 5. p. 187.

74) Ita scripsi cum *Stephano* in poesi philos. p. 24. pro πόντον δὲ, quod in libro de Is. et Osir. habet editio Wecheliana.

75) De vit. aere alieno et ap. *Euseb.* nisi quod hic legitur ἀπέπτ. editum est ἀνέπτυσε, et πόντος δὲ χθον. οὐδας.

76) De Is. et Osir. est γαῖα δ' ἐσαῦθις.

77) De vit. aere alieno male editur ὅδ' αἰθ.

Digitized by Google

tinus †): τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας (Plato), καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος, ἐν δεσμῷ τε εἶναι καὶ τεθάφθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, ὃς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησὶν εἶναι. καὶ τὸ σπήλαιον αὐτῷ, ὥσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον. *Aeneas Gazaeus* [78]): τόδε τὸ πᾶν Ἐμπεδοκλῆς ἄντρον πεποίηκεν. ἐν πολιτείᾳ δὲ Πλάτων [79]) μεταβάλλων σπήλαιον ὀναμάζει. *Porphyrius* [80]): οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ μετὰ τούτους Πλάτων, ἄντρον καὶ σπήλαιον τὸν κόσμον ἀπεφήναντο. παρὰ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ αἱ ψυχοπομποὶ δυνάμεις λέγουσιν·

ἠλύθομεν τόδ' ὑπ' ἄντρον ὑπόστεγον.

Appellabat item hanc terram eadem de causa ἀτερπέα χῶρον et Ἄτης λειμῶνα [81]), cuius etiam a *Proclo* [82]) mentio fit: ἐν πολιτείᾳ

†) Ennead. 4, 8, 1. p. 469. B.

78) l. l. p. 10.

79) initio libri VII. de rep. Cf. ibid. T. II. opp. p. 539. E.

80) de antro Nympharum c. 8.

81) v. paulo ante ad n. 64. sqq. Cf. *Wyttenbach.* ad *Plutarch.* de sera num. vind. p. 114. sq. edit. Lugd. Bat. 1772. 8.

82) ad Timaeum 5, p. 339.

Digitized by Google

εἰδὼς ὅτῳ χρὴ μᾶλλον συνέπεσθαι. πότερον Ἡρακλείτῳ — καὶ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ, ὃς κατὰ τίσιν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν ἀπέρριψεν, ἢ τῷ Πλάτωνι μᾶλλον. Ad poenas igitur delictorum luendas putabat Empedocles animos, vel verius daemonas, per elementa agi atque torqueri, donec purgati expiatique pristinam naturam locumque recuperent. Versus Empedoclei huc pertinentes sunt hi [73]):

αἰθέριον μὲν γάρ σφε μένος πόντονδε [74]) διώκει,
πόντος δ' ἐς χθονὸς οὐδας ἀπέπτυσε [75]), γαῖα δ' ἐς αὐγὰς [76])
ἠελίου ἀκάμαντος, ὁ δ' [77]) αἰθέρος ἔμβαλε δίναις·
ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, στυγέουσι δὲ πάντες.

Vnde hunc mundum, maxime terram, vocabat speluncam tristem et tenebricosam. *Plo-*

73) Leguntur ap. *Plutarch.* de Iside et Osir. c. 26. T. II. opp. p. 361. C. et de vitando aere alieno c. 7. T. II. p. 830. F. vbi tamen deest versus quartus. Quae in vtroque loco hos versus praecedunt verba *Plutarchi*, ea dedi iam §. 11. p. 298. et 306. Omnes quatuor versus habet etiam *Eusebius* de praep. euang. 5, 5. p. 187.

74) Ita scripsi cum *Stephano* in poesi philos. p. 24. pro πόντον δὲ, quod in libro de Is. et Osir. habet editio Wecheliana.

75) De vit. aere alieno et ap. *Euseb.* nisi quod hic legitur ἀπέπτ. editum est ἀνέπτυσε, et πόντος δὲ χθον. οὐδας.

76) De Is. et Osir. est γαῖα δ' ἐσαῦθις.

77) De vit. aere alieno male editur ὅδ' αἰθ.

Digitized by Google

tinus †): τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας (Plato), καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος, ἐν δεσμῷ τε εἶναι καὶ τεθάφθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν εἶναι, ὃς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχὴν φησὶν εἶναι. καὶ τὸ σπήλαιον αὐτῷ, ὥσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον. *Aeneas Gazaeus* [78]): τόδε τὸ πᾶν Ἐμπεδοκλῆς ἄντρον πεποίηκεν. ἐν πολιτείᾳ δὲ Πλάτων [79]) μεταβάλλων σπήλαιον ὀνομάζει. *Porphyrius* [80]): οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ μετὰ τούτους Πλάτων, ἄντρον καὶ σπήλαιον τὸν κόσμον ἀπεφήναντο. παρὰ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ αἱ ψυχοπομποὶ δυνάμεις λέγουσιν·

ἠλύθομεν τόδ' ὑπ' ἄντρον ὑπόστεγον.

Appellabat item hanc terram eadem de causa ἀτερπέα χῶρον et Ἄτης λειμῶνα [81]), cuius etiam a *Proclo* [82]) mentio fit: ἐν πολιτείᾳ

†) Ennead. 4, 8, 1. p. 469. B.

78) l. l. p. 10.

79) initio libri VII. de rep. Cf. ibid. T. II. opp. p. 539. E.

80) de antro Nympharum c. 8.

81) v. paulo ante ad n. 64. sqq. Cf. *Wyttenbach.* ad *Plutarch.* de sera num. vind. p. 114. sq. edit. Lugd. Bat. 1772. 8.

82) ad Timaeum 5, p. 339.

Digitized by Google

(Plato) τὸν τῆς λήθης ποταμὸν ἀπεκάλεσε πᾶσαν τὴν γενεσιουργὸν φύσιν, ἐν ᾗ καὶ ἡ λήθη καὶ ὁ τῆς Ἄτης λειμὼν, ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς. Et a *Themistio* [83]): δι' ὑμᾶς τοι, ὦ μακάριοι, οἱ θεοὶ τὴν γῆν οὔπω ἀπολελοίπασι· καὶ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ μέχρι τέλους ἀπομαχόμενοι μὴ παντάπασι τὴν θνητὴν φύσιν τῆς ἀθανάτου ἀποῤῥαγῆναι· μήτε Ἐμπεδοκλεῖ συγχωροῦντες ἀληθῆ λέγειν, δυσφημοῦντι τὸν ἔγγειον τόπον, καὶ Ἄτης λειμῶνα ἐπονομάζοντι. Item [84]): σὺ μὲν ὄλβιός τε καὶ εὐδαίμων πρὸς ὀλβίους τε ἀνέδραμες καὶ εὐδαίμονας τοὺς καταπέμψαντας· ἡμᾶς δὲ ἀπέλιπες ἐν τῷ κλύδωνι καὶ τῷ λειμῶνι τῆς Ἄτης [85]). Qui vero animi prorsus maligni neque per hanc exilii poenam emendati essent, eos nunquam ad pristinam naturam conditionemque redire existimasse videtur Empedocles. id quod apparet, ni fallor, partim ex eorum, quos modo laudaui, locorum non paucis, partim e loco *Plutarchi* iam superius allato [86]). Quatenus igitur Empedo-

83) orat. 13. ad Gratianum p. 178. A. ed. *Harduin.*

84) orat. 20. p. 240. C.

85) In editione Aldina 1534. fol. p. 111. legitur λ. τ. ἄττης. et in ed. *Harduin.* χειμῶνι τ. Ἄτης. Vtrumque vitiose.

86) §. 11. ad n. 143. p. 306.

Digitized by Google

cles alios animos, qui poenae causa in corpora humana relegati essent, ad meliorem frugem redire putabat, alios in vitiositate perseuerare, hactenus dici potest statuisse daemonas bonos et malos [87]). Ex omnibus autem, quae ex antiquis scriptoribus retuli, patet, opinor, intelligendos maxime esse manes siue defunctorum animos, qui iam aliquando in corporibus humanis versati praue peruerseque egerint, inprimis mactandis animalibus [88]). Neque dubium videtur, quin Empedocles in his duces secutus sit Pythagoram atque Hesiodum, quippe quos et ipsos censuisse constat, animos hominum bonorum hac vita functorum fieri δαίμονας [89]), quanquam ipse longius progressus etiam malorum hominum animos appellauerit daemonas, ac deinde, vbi corpore excesserint, poenae loco relabi in corpora mortalia, atque, si mali esse pergerent, per omnia elementa agitari existimauerit. Nimirum Pythagorei, auctore *Hierocle* [90]), crediderunt daemo-

87) v. §. 11. p. 299.

88) Docent hoc non solum verba Empedoclis ad n. 52. sqq. adscripta, sed etiam *Synesii* de prouidentia 1, p. 89. D. vbi malos morientes ait εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐλισθῆναι πνευμῶνας, quibus verbis statim subiicit, quae in nota 66. posui.

89) v. *Irhouii* liber laudatus p. 111 — 115.

90) ad aurea carmina p. 226. sqq. Cf. *Plutarch.* de *EI* apud Delphos c. 13.

Digitized by Google

nas siue deos esse triplicis generis, quorum praecipui et praestantissimi proxime accederent ad rerum omnium auctorem siue deum summum, et omnino eadem quae ille sentirent, immortalesque essent, nec vllum delictum possent committere; alios vocarunt mortales, quippe animos humanos, qui per virtutem suam euecti essent in aetherem purum, ibique versari cum diis semper possent, nisi nouis se inquinassent vitiis, quo facto rursus in corpora mortalia detruderentur; alios, qui medium inter vtrosque locum tenerent, appellarunt heroas. Alii [91]) Pythagoram dicunt duo tantum daemonum genera posuisse, ita vt ii, quos ego secundo et tertio loco memoraui, non differant, et communi nomine daemones et heroes nominentur. Vtut sit, videtur Empedocles hac doctrina vsus esse suo ex ingenio, hoc est ita, vt summam seruaret, in singulis autem partibus quaedam immutaret; et optime ex eadem doctrina explicari potest, quod Empedocles se deum fore, nempe post mortem, dixisse legitur [92]), neque opus est vt illum arrogantiae superbiaeque nimiae accusemus.

His omnibus diligenter consideratis, eua-

91) v. *Tiedemanni* Griechenlands erste Philosophen p. 401. sqq.

92) v. supra §. 6. p. 74. et §. 7. p. 111 — 113. et §. 8. p. 123.

Digitized by Google

nescit, si quid video, difficultas illa, quam sibi finxit *Bruckerus* [93]), duplicem animam Empedocli placuisse ratus, alteram diuinam et e diuina mundi anima ortam, alteram sensitiuam et ex elementorum principiis conflatam. Cuius placiti mihi quidem nullum reperiri videtur neque in ipsius Empedoclis, neque in aliorum veterum scriptorum verbis vestigium.

Quae vero hucusque exposui, ea simul pertinere patet ad doctrinam de animi immortalitate, quam vt doceant ab Empedocle creditam fuisse, variis formulis vtuntur scriptores, vt *Iustinus Martyr* [94 a]): πεισάτωσαν ὑμᾶς, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον ἐν αἰσθήσει εἰσὶν αἱ ψυχαὶ, — καὶ τὰ τῶν συγγραφέων διδάγματα, Ἐμπεδοκλέους καὶ Πυθαγόρου, Πλάτωνός τε καὶ Σωκράτους. *Theodoretus* [94 b]): Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ξενοκράτης ἄφθαρτον εἶναι τὴν ψυχὴν ἀπεφήναντο. *Tertullianus* [95]) Empedoclem ponit in eorum philosophorum numero, qui immortalitatem animae, qualiter volunt, tantum vindicant, nempe vt suas solas, id est sapientum, animas in supernis

93) hist. crit. philosophiae T. I. p. 1117. sq.

94 *a*) Apolog. 2. p. 65. B. (siue Apol. 1. cap. 24. ed. *Thalemann.*)

94 *b*) de Graec. affect. curatione diss. V. Vol. IV. p. 824.

95) de anima c. 54. Cf. de resurrectione carnis c. 1.

Digitized by Google

mansionibus collocent. *Clemens Alexandrinus* [96]) et ex eo *Eusebius* [97]): *ἣν ὁσίως καὶ δικαίως διαβιώσωμεν, μακάριοι μὲν ἐνταῦθα, μακαριώτεροι δὲ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν, οὐ χρόνῳ τινὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἔχοντες, ἀλλὰ ἐν αἰῶνι ἀναπαύεσθαι* [98]) *δυνάμενοι,*

ἀθανάτοις ἄλλοισιν ὁμέστιοι, ἔν τε τραπέζαις [99])
εὔνιες ἀνδρείων ἀχέων, ἀπόκηροι, ἀτειρεῖς [100]),

ἡ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλέους λέγει ποιητική. *Theodoretus* [101]): *εἰ τῶν εὐσεβῶς βεβιωκό-*

96) stromm. 5, p. 607. B. Est item hic locus in *Stephani* poesi philos. p. 28.

97) de praeparat. euangel. 13, 13. p. 684. sq.

98) *Euseb.* *ἀλλ' ἐ. αἰ. ἀναπαύεσθαι.*

99) *Euseb.* *ὁμέστιοι, αὐτοτράπεζοι.*

100) Ita cum *Irhouio* l. l. p. 243. hunc versum legendum putabam ex emendatione *Scaligeri* ad *Steph.* poes. philos. p. 216. Nam vulgo pessime corruptus legitur sic:

ἐόντες ἀνδρείων Ἀχαιῶν ἀπόκληροι ἀπηρεῖς.

Quo eodem modo laudatur v. c. ab *Harlesio* in opusculis varii argumenti (Hal. 1773. 8.) p. 149. Sed iam *Steph.* l. l. rescripserat *ἀχέων*, et *Franc. Viger.* ad *Euseb.* p. 65. *ἀνδρείων ὄντες* (vel etiam *ἐόντες*) *ἀχέων ἀπόκληροι, ἀτηρεῖς.* quod vltimum nomen etiam editur ap. *Eusebium*, *ἀτηρεῖς.* Nec male. (v. *Plato* in Cratylo T. I. p. 395. B.) Vir doctus ad *Clem. Alex.* p. 847. correxit sic: *ἀνδρομέων ἀχέων ἀπόκληροι ἐόντες, ἀτηρ.*

101) de Graec. affect. curatione diss. VIII. Vol. IV. p. 911.

Digitized by Google

των οὐρανὸς ἐνδιαίτημα, ταύτην ἔχουσι τὴν λῆξιν οἱ μάρτυρες. τούτων γὰρ οὐδὲν εὐσεβέστερον. καὶ Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος οὕτω φησίν·

εἰς δὲ τέλος μάντεις τε, καὶ ὑμνοπόλοι, καὶ ἰητροὶ,
καὶ πρόμοι ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται,
ἔνθ' ἀναβλαστάνουσι θεοὶ τιμῇσι φέριστοι.

Rectius *Clemens Alexandrinus* [102]) de sapientium tantum animis haec verba intelligit: *φησὶ δὲ*, inquiens, *καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, τῶν σοφῶν τὰς ψυχὰς θεοὺς γίνεσθαι, ὧδέ πως γράφων·*

εἰς δὲ τέλος — φέριστοι [103 a]).

Caeterum ad haec verba Empedoclis: *τιμῇσι φέριστοι*, pertinere videntur ista *Plutarchi* [105 b]): *ὀνομάζω δὲ νῦν τιμὰς, ἃς οἱ πολλοὶ κατ' Ἐμπεδοκλέα ἢ θέμις καλοῦσιν.* *Reiskius* tamen aliter sentit. Cf. quae infra ad vers. 116. dixi. Ex his autem omnibus rursus apparet, quomodo intelligendi sint loci, in quibus Empedocles affirmasse dicitur, se fore aliquando

102) stromm. 4, p. 534. C. cuius locum *Steph.* quoque habet l. l. p. 27. Vterque legit: *ἔνθεν ἀναβλαστοῦσι θ. τ. φ.*

103 *a*) *Andr. Tiraquellus* de nobilitate p. 292. hunc locum, vel potius locum *Theodoreti*, ideo profert, vt ostendat, Empedoclem valde laudasse medicos.

103 *b*) in praeceptis reip. gerendae c. 28. T. II. opp. p. 820. F.

Digitized by Google

deum, et vero etiam patet, *Abulpharaium* [104]) nugari, cum Empedoclem dicit scripsisse librum ad refutandum resurrectionem spiritualem, multo magis corporalem.

Multo plures scriptores Empedocli tribuunt dogma de metempsychosi, vt *Sextus Empiricus* [105]): *οἱ περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα, καὶ τῶν Ἰταλῶν πλῆθος φασὶ, μὴ μόνον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναί τινα κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων. ἓν γὰρ ὑπάρχειν πνεῦμα, τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου διῆκον, ψυχῆς τρόπον* [106]), *τὸ καὶ ἑνοῦν ἡμᾶς πρὸς ἐκεῖνα. διόπερ καὶ κτείνοντες αὐτὰ, καὶ ταῖς σαρξὶν αὐτῶν τρεφόμενοι, ἀδικήσομέν τε καὶ ἀσεβήσομεν, ὡς συγγενεῖς ἀναιροῦντες. ἔνθεν καὶ παρήνουν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι τῶν ἐμψύχων, καὶ ἀσεβεῖν ἔφασκον τοὺς ἀνθρώπους,*

βωμὸν ἐρεύθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνοισι.

104) v. §. 2. p. 11.

105) adu. Mathemat. 9, 127 — 129.

106) Diserte hic dici videtur, Empedoclem statuisse animam mundi. Cf. §. 14. p. 354. Sed putem potius, eam coniunctionem intelligendam esse, quae nobis cum caeteris animalibus, quin etiam cum plantis, eo intercedit, quod ex iisdem elementis, e quibus homines, composita sint, eademque vita fruantur. Cf. *Irhou.* l. l. p. 158. sq. *Tennemannus* p. 249. per animam mundi intelligit ignem et aethera.

Digitized by Google

καὶ Ἐμπεδοκλῆς που φησὶν [107]),

οὐ παύσεσθε φόνοιο δυσηχέος; οὐκ ἐσορᾶτε
ἀλλήλους δάπτοντες ἀϊδρείῃσι νόοιο;

καὶ,

μορφὴν δ' ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον υἱὸν ἀείρας
σφάζει ἐπευχόμενος, μέγα νήπιος [108]· οἱ δὲ πορεῦνται
λισσόμενοι [109]) θύοντες, ὁ δ' ἀνήκουστος ὁμοκλέων,
σφάξας, ἐν μεγάροισι κακὴν ἀλεγύνατο δαῖτα.
ὣς δ' αὖτως πατέρ' υἱὸς ἑλὼν, καὶ μητέρα παῖδες,
θυμὸν ἀποῤῥαίσαντα φίλας κατὰ σάρκας ἔδουσι.

Chalcidius sex hos versus reddidit his quinque latinis:

107) Habet haec et sequentia *Stephanus* in poesi philos. p. 24. *Chalcidius* ad Timaeum p. 286. sic vertit:

„Comprimite, o gentes, homicidia; nonne videtis,
„Mandere vos proprios artus ac viscera vestra?"

108) *Plutarch.* de superstitione T. II. p. 171. C. Ἐμπεδοκλῆς φησι, τῶν τὰ ζῶα θυόντων καθαπτόμενος,

μορφὴν — μέγα νήπιος.

Origenes contr. Cels. 5, 49. οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου, διὰ τὸν περὶ ψυχῆς μετενσωματουμένης μῦθον, ἐμψύχων ἀπέχονται·

— καί τις φίλον υἱὸν ἀείρας
σφάζει — νήπιος.

109) Si hanc lectionem sequimur, λισσόμενοι puto nihil aliud esse, quam ἐπευχόμενοι. Sed *Steph.* l. l. habet λισσόμενον, quod referatur ad φίλον υἱὸν, h. e. hostiam mactandam, in qua lateat anima filii, supplicantis vt ipsi parcatur. Vtrumcunque autem verum sit, ἀνήκουστος pertinet ad eum, qui mactat hostiam, nec supplicantis precibus locum dat.

Digitized by Google

„ Mutatos sobolis mactat pater impius artus,
„ Diis epulum libans; saeua prece territa mente
„ Hostia, luctifica funestatur dape mensa.
„ Natus item vt pecudes caedit matremque patremque,
„ Nec sentit caros mandens sub dentibus artus.“

Plutarchus [110]): *μικρὸν ἀνάλωμα ἡγούμεθα ψυχήν; οὔπω λέγω, τάχα μητρὸς, ἢ πατρὸς, ἢ φίλου τινὸς, ἢ παιδὸς, ὡς ἔλεγεν Ἐμπεδοκλῆς.* Item [111]): *τὰ Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους δόγματα, νόμοι τῶν παλαιῶν ἦσαν Ἑλλήνων, καὶ πυρίαι, καὶ δίαιται, ὅτι πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα δίκαιον ἡμῖν οὐδέν ἐστιν.* *Porphyrius* [112]): *Ἐμπεδοκλῆς περί τε τῶν θυμάτων καὶ περὶ τῆς θεογονίας διεξιὼν παρεμφαίνει λέγων,*

οὐδέ τις ἦν κείνοισιν Ἄρης θεὸς, οὐδὲ κυδοιμὸς,
οὐδὲ Ζεὺς βασιλεὺς, οὐδ' ὁ Κρόνος, οὐδ' ὁ Ποσειδῶν,
ἀλλὰ Κύπρις βασίλεια,

110) de esu carnium orat. II. T. II. opp. p. 997. D.

111) ibid. p. 998. A.

112) de abstinentia 2, p. 157. Cf. 1, p. 7. Versus supra laudatos, vsque ad *οὐδας*, habet etiam *Steph.* in poesi philos. p. 29. sq. Iidem extant ap. *Athenaeum* 12, p. 510. C. et priores, vsque ad *βασίλεια*, ap. *Eustath.* ad *Homer.* Il. *χ*, p. 1261. qui tamen vitiose legit: *βασιλεὺς, οὐδὲ Ποσειδῶν, ἀ. Κ. β.* *Athenaeus:* *οὐδὲ Κρόνος, οὐδὲ Ποσ.* — *ἱλάσκονται, γραπτ. δὲ ἁ.* — *δαιδαλεόδμοις, σμ. τ' ἀπρήτου*, quod valde placet. — *ἑανῶν τε σπ. μ. ῥίπτοντες.* *Steph.* fere vbique sequitur *Porphyrium.*

Digitized by Google

(ἥ ἐστιν ἡ φιλία)

τὴν οἴγ' εὐσεβέεσσιν ἀγάλμασιν ἱλάσκοντο,
γραπτοῖς τε ζώοισι, μύροισί τε δαιδαλεόσμοις,
σμύρνης τ' ἀπράτου θυσίαις, λιβάνου τε θυώδους,
ξουθῶν τε σκονδὰς μελιτῶν ῥιπτοῦντες ἐς οὐδας.
ταύρων δ' ἀπρίτοισι φόνοις οὐ δεύετο βωμὸς,
ἀλλὰ μῦθος τοῦτ' ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιστον,
θυμὸν ἀποῤῥαίσαντας ἐέδμεναι ἠέα γυῖα [113]).

Cedrenus [114]): *Ἐμπεδοκλῆς — εἰς πάντα τὰ ζῶα τὴν ψυχὴν μεταλλάττειν εἴρηκε, τῷ Πυθαγόρου δόγματι κατακολουθῶν.* In his locis omnibus docetur, Empedoclem putasse, hominum animos solere etiam in cuiusuis animalis corpus migrare, atque adeo verendum esse, ne is, qui quodcunque animal interfecerit, parentes aut cognatum aliquem interficiat.

113) Primus trium istorum versuum legitur ap. *Porphyr.* l. l. p. 158. et p. 172. vbi ei iunguntur duo reliqui. Omnes tres habet, praeter *Stephanum* l. l. p. 30. *Eusebius* de praepar. euangel. 4, 14. p. 152. qui tamen non addidit nomen Empedoclis. *Scaliger* ad *Steph.* poes. philos. p. 216. legi iubet *ἀπρήτοισι* pro *ἀπρίτοισι*, *iniustis*. Et sane *Euseb.* habet *ἀπράτοισι*. Ex eodem *Eusebio* edidi cum *Stephano* *δεύετο* pro *δεύεται*, quod est ap. *Porphyr.* et *ἐέδμεναι* pro *Porphyrii* *ἐέλμ.* Sed *ἠέα* ex emendatione *Vigeri* rescripsi pro *ἧϊα*, et *ἀποῤῥαίσαντας* debetur *Stephani* ingenio, cum *Porphyrius* habeat *ἀποῤῥέσαντας*, *Eusebius* *ἀποῤῥήσαντας*, vbi *Viger.* tentabat etiam *ἀποῤῥήξαντας*.

114) T. I. chronic. p. 157. Similia dicit *Pseudo-Origenes* philosophum. c. 3. p. 50.

Digitized by Google

Sed reperiuntur etiam loci, vbi Empedocles statuisse dicitur, hominum animos in plantas migrare. *Hieronymus* [115 a]): „Probabo, „non Empedoclis et Pythagorae nos dogma „sectari, qui propter μετεμψύχωσιν omne „quod mouetur et viuit, edendum non pu„tant: et eiusdem criminis reos arbitrantur, „qui abietem quercumque succiderint, cuius „parricidae sunt et venefici." Vnde *Plutarchus* [115 b]) narrat, Pythagoram et Empedoclem discipulos adsuefecisse εἶναι καὶ πρὸς τὰ ἄλλα μέρη (np. τοῦ κόσμου) δικαίους, non solum in animalia. *Diogenes Laertius* [116 a]) Empedocli placuisse dicit, τὴν ψυχὴν παντοῖα εἴδη ζώων καὶ φυτῶν ἐνδύεσθαι. φησὶ γοῦν,

ἤδη γάρ' ποτ' ἐγὼ γενόμην κοῦρός τε κόρη τε,
θάμνός τ' οἰωνός τε, καὶ ἐξ ἁλὸς ἔμπυρος ἰχθύς.

Hi sunt decantatissimi illi versus, qui saepe ab antiquis scriptoribus afferuntur, sed non eodem semper modo. Nullus enim, praeter Anthologiam Graecam [116 b]), prorsus ita, vt *Diogenes*, eos exhibuit, nisi quod *Clemens*

115 *a*) lib. 2. adu. Iouinianum T. II. opp. p. 52. D. (T. II. p. 331. A. ed. *Vallars.*)

115 *b*) orat. 2. de esu carnium, T. II. opp. p. 997. E.

116 *a*) 8, 77. vbi v. *Menag.*

116 *b*) p. 117. ed. *H. Steph.* siue p. 169. ed. Frcf. 1600. f.

Digitized by Google

Alexandrinus *), et *Olympiodorus* **), in priore quidem versu, ne tantillum quidem ab eo discedit. Proxime accedunt *Iohannes Philoponus* [117]), et *Pseudo-Origenes* [118]), quorum ille vitiose legit: ἤδη γάρ ποτε ἐ. γ. κοῦρός τε κούρη τε, hic autem: ἤτοι μὲν γὰρ ἐγὼ γ. κοῦρός τε κόρη τε. Etiam *Cedrenus* [119]): ἤτοι μὲν πρῶτα κοῦρος ἐγενόμην, κόρη τε. Et *Arsenius* [120]): ἤδη γὰρ αὖτ' ἐγὼ γενόμην κοῦρός τε κόρη τε. Sed *Athenaeus* ***), *Philostratus* [121]), *Cyrillus* [122]) et *Suidas* [123]) habent: ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ γ. κούρη τε κόρος τε. Idemque haud dubie voluerunt *Themistius* [124]) et *Eustathius* [125]), in quorum libris legitur:

*) stromm. 6, p. 627. D.

**) ad *Plat.* Phaedon. c. 15. vbi v. *Fischer.* p. 295.

117) ad *Aristot.* de anima lib. 1. D, 16. (fol. 32. b.)

118) in philosophumenis c. 3. p. 50. vbi v. *Wolf.*

119) loco ad n. 114. laudato.

120) in Violeto MS. quod e Mosquensi quodam codice descriptum est, et nunc seruatur in bibliotheca electorali Dresdensi, p. 163. Locum debeo humanitati Cel. *Daſsdorfii.*

***) lib. 8. extr.

121) in vita Apollonii 1, 1. p. 2.

122) contr. Iulian. 7, p. 243. D.

123) in v. Ἐμπεδοκλῆς. Cf. *Neandri* opus aureum T. I. p. 526.

124) ad *Aristot.* de anima 1, fol. 72. b. vbi Empedocles non nominatur.

125) ad *Homer.* Odyss. σ, p. 1838, 52.

Digitized by Google

ἤδη γ. π. ἐ. γ. κούρη τε κοῦρός τε, et ἤδη ποτ' ἐγὼ γ. κούρη τε κόρος τε. Non minor lectionis varietas reperitur in altero versu. In *Athenaei* quidem libris ante *Casaubonum* legebatur: καὶ ἐξ ἁλ. ἔμπυρος ἰ. vt apud *Diogenem*, sed *Casaubonus* e codicibus veteribus rescripsit ἔμπνοος [126]), quod ipsum extat apud *Eustathium*. Apud *Olympiodorum* quoque *Fischerus* cum *Casaubono* ἔμπυρος rescribendum censet pro ἄμφορος, quod erat in Codice. *Philoponus* et *Pseudo-Origenes* dant ἐξ ἁλ. ἔμπορος, quanquam in huius loco alii legunt ἔλλοπος, vt *Clemens Alexandrinus* et *Arsenius*: εἰν ἁλὶ ἔλλοπος. Apud *Cyrillum* est εἰν ἁλὶ φαίδιμος. Alii scriptores, teste *Casaubono*, scribunt εἰν ἁλὶ νήχυτος ἰχθ. *Cedrenus* denique totum versum legit aliter: καὶ θὴρ, καὶ θάμνος, καὶ ἐξ ἁλὸς ἔμπνοος ἰχθύς. Quaeritur iam, quaenam ex his omnibus vera et genuina sit versus posterioris lectio. Et ἔμπυρος quidem, h. e. *coctus*, *assatus*, per se non displicet *Casaubono*, quoniam ἔμπυρος ἰχθὺς etiam in epigrammate quodam *Gregorii Nazianzeni* commemoratur, sed ipse tamen, vt dixi, ob veterum codicum auctoritatem praefert ἔμπνοος, *spirans*, *viuus*. *Menagius* vero ἔμπυρος veram lectionem putat propter

126) v. ad *Athenae.* p. 636.

Digitized by Google

locum aliquem *Aristotelis* *). *Ioach. Kühnius* legendum coniicit ἔμπνος, i. e. *piscis lactes habens.* Et confirmari haec coniectura videatur per ea, quae §. 14. p. 406. attuli. *Wolfio*, etiam *Neandro*, placet ἔμπορος, quod fateor mihi omnium fere minime placere, quia notio ei tribuenda esset prorsus inusitata: *venalis, venum iens.* Magis placeret φαίδιμος, *glaucus*, nisi apud solum *Cyrillum* inueniretur, et nisi videri posset glossema esse nominis

*) supra allatum §. 14. p. 384. *Hieron. Mercurialis* varr. lectt. 5, 8. primo affert hos versus *Gregorii Nazianzeni*:

ἰχθὺς δ' ἔμπυρος ἐστὶ, καὶ οὐ πυρὶ δάμναται ἀπίστῳ
ἔμπυρος, αἰθόμενος δὲ μέσης διαλάμπεται ἅλμης.

Deinde nec *Diogenis Laertii* et *Basilii* locos neglexit, monuitque hunc videri ἐνάλιος legisse. Tum haec addidit: „Quis sit piscis ἔμπυρος, nondum vidi quicquam certi „constitutum: aliis interpretantibus assatum, aliis igneas „rubrasque maculas habentem, propter quas ap. *Athenae.* 8. „(p. 358. C.) pisces nonnulli fluuiatiles ἐμπυροῦντες di„cuntur: aliis ea verba ad Salamandram, de qua in ante„cedenti sermone loquitur, referentibus. Ego vero alias „existimaui, hunc piscem esse Stellam vocatam: de qua „*Aristoteles* hist. animm. 5, 15. et Aristotelem sequuti *Plu*„*tarchus*, *Plinius*, *Albertus M.* scribunt, esse adeo feruidam, „vt, quaecunque tangat vel voret, statim adurat. Sed cum „*Gregorius* scribat, empyrum minime igne domari, et ac„censum in medio mari lucere, non admodum certus sum, „cui sententiae inhaeream." Vbi nihil moneo, nisi in *Athenaei* loco laudato non ἐμπυροῦντες legi, sed πυροῦντες, quod *Casaubonus* in animaduerss. p. 623. mutari iubet in ἐπὶ ῥοῦν ἰόντες.

Digitized by Google

ἔμπνοος. Nec νήχυτος displiceret, quod explicari posset *madidus*, *multa aqua perfusus*, modo *Casaubonus* auctores huius lectionis indicasset diligentius. Sed pene vnice mihi probatur εἰν ἁλὶ ἔλλοπος, quam eandem lectionem probat *Stephanus* [127]), qui nomen ἔλλοπος vertit nomine *mutus*. Potuit tamen Empedocles bis terue hunc versum in carminibus suis ponere, et mox ἔλλοπος scribere, mox ἔμπνοος, mox νήχυτος. Nam hic eius mos fuit, vt aliorum poetarum veterum. Liceat hic nonnullorum verba afferre, qui manifesto alludunt ad celeberrimos illos versus. *Basilius Magnus* [128]), φεῦγε, inquit, φληνάφους τῶν σοβαρῶν φιλοσόφων, οἳ οὐκ αἰσχύνονται τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰς κυνείας ὁμοίδεῖς ἀλλήλαις τιθέμενοι· οἱ λέγοντες ἑαυτοὺς γεγενῆσθαί ποτε καὶ γυναῖκας καὶ θάμνους καὶ ἰχθύας θαλασσίους. *Hermias* [129]): εἰς πάντα τὰ θηρία ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων

127) in poesi philos. vbi hos versus habet p. 24. Cf. p. 220. et quae infra dixi §. 16. n. 19. Etiam *Elias Schedius* de diis Germanis p. 462. ed. Hal. 1728. 8. affert εἰν ἁλὶ ἔλλοπος ἰχθ. Sed in versione sequitur lectionem ἐξ ἁλὸς ἔμπορος. Omnino *Schedii* verba legenda sunt.

128) in hexaem. VIII. T. I. opp. ed. Paris. 1638. fol. p. 85. B. siue T. I. ed. *Garner.* p. 71. D. Alium similem locum attuli §. 3. ad n. 13. p. 14.

129) in irrisione gentilium philosophorum p. 176. B.

Digitized by Google

μεταβάλλομαι — ἔστι δὲ ὅτε ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ θάμνον με ποιεῖ. Tertullianus [130]): „Empedocles quia se Deum delirarat, idcirco, „opinor, dedignatus aliquem se heroum re„cordari, Thamnus et piscis fui, inquit. Cur „non magis et pepo tam insulsus et chamae„leon tam inflatus? Plane vt piscis, ne ali„qua sepulturae conditio reputesceret, assum „se maluit in Aetnam praecipitando. Atque „exinde in illo finita sit metensomatosis, vt „aestiua coena post assum." Etiam in Philosophumenis Origenianis ante versus Empedocleos leguntur haec verba: *μάλιστα δὲ πάντων συγκατατίθεται τῇ μετενσωματώσει.* Multi alii loci, qui pertinent ad animorum humanorum in plantas et frutices arboresue migrationem, per aliam occasionem allati sunt supra [131]).

Videamus iam, quid de tota ista doctrina statuendum sit. *Irhouius* quidem peculiari capite [132]) tractat hanc quaestionem: an Empedocles animarum de corpore in corpus et hominis et bruti fruticisque adseruerit? vbi ostendere conatur, non crassae animarum transmigrationi adhaesisse Empedoclem, neque vltra terminos Pythagoreos eam produxisse. Nimi-

130) de anima c. 32. p. 587.

131) §. 14. p. 353 — 361.

132) lib. 2. operis supra laudati, c. 3. p. 233 — 251.

Digitized by Google

rum rem explicat inde, quod ille statuit, nihil omnino mortalium vere nasci aut vere mori, sed nasci quidem vulgo putari, quando partes illae, e quibus quodque compositum est, inter se misceantur et iungantur et quasi concrescant, mori autem et interire, quando eaedem dissoluantur ac discernantur. „Corpora vide„licet quando nascuntur, inquit *Irhouius*, ex „variis diuersaeque speciei atomis conflari, et „quotidie per partium aliarum appositionem „augeri et crescere: quae particulae compositi „nexu soluto citra vllum partium interitum „ad sua redeant principia; quaeque dein ite„rum cum aliis particulis coniunctae alii spe„ciei, vel indiuiduo, progenerandae aptae na„tae sint: Vnde perpetua corporum permu„tatio et regeneratio [133]), vt summae rerum „dematur nihil [134]). Tum monet de ἀνακυκλώσει illa siue perpetua rerum permutatione in orbem, qua terra in aquam, aqua in aërem, aër in aetherem et ignem, et contra ignis in aërem, aër in aquam, aqua in terram, terra in lapides, lapides in metalla transformentur ac transeant [135]). Res igitur omnes, tum cum

133) Vnde metempsychosis Pythagorica et Empedoclea apte a nonnullis vocatur παλιγγενεσία, vt ab *Eustathio* ad *Homer.* Odyss. σ, p. 1858, 50.

134) de quo placito v. supra §. 9. ad n. 157 — 160. p. 193 — 196. et inprimis §. 11. p. 256 — 266.

135) v. supra §. 9. p. 173. sqq. et §. 12.

Digitized by Google

interire putantur, videri tantum desinere et interire, hoc est, res omnes e conspectu solum, non e rerum natura, remoueri, redire autem ad ea, vnde primitus profluxerant, principia, ex quibus aliae dein res enascantur. Satis diserte id exponit Empedocles his versibus, quos *Plutarchus* seruauit [136]):

ἄλλο δέ τοι [137]) ἐρέω· φύσις οὐδενός [138]) ἐστιν ἁπάντων [139])
θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένου θανάτοιο τελευτὴ [140]),
ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων [141])
ἐστί, φύσις δὲ βροτοῖς [142]) ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν.

Item [143]):

οἱ δ', εὖτ' ἢ κατὰ φωτῶν μισγέντ' ἐς φάος ἔλθῃ,
ἢ κατὰ θηρῶν ἀγροτέρων γένος, ἢ κατὰ θάμνων,

136) plac. philos. 1, 30. et adu. Colotem T. II. opp. p. 1111. F.

137) Ita etiam legit *Steph.* in poesi philos. p. 22. Sed adu. Colot. est σοι.

138) Hoc recepi e libro adu. Colot. Cf. not. 141. Nam de plac. philos. vulgo extat οὐδὲν, pro quo *Beckius* metri causa dedit οὐδέν γ'.

139) adu. Colot. est ἑκάστου.

140) Ibid. οὐλομένη θαν. γενέθλη.

141) Hic versus saepissime affertur a veteribus, vt ab *Aristotele* de generat. et corrupt. 1, 1. de Xenophane c. 2. metaphys. 4, 4. et aliis. Vbi notandum est, in primo ac tertio locorum Aristotelicorum itidem legi φύσις οὐδενός ἐστιν.

142) adu. Colot. φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομ. vt ap. *Aristot.* de Xenoph. c. 2. Sed metaphys. 4, 4. φ. δ' ἐπὶ τοῖσδ' ὀνομ.

143) adu. Colot. p. 1113. A. (T. X. ed. *Reisk.* p. 578.)

Digitized by Google

ἠὲ κατ' οἰωνῶν, τότε μὲν τὸ λέγουσι γενέσθαι·
εὖτε δ' ἀποκριθῶσι, τὸ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον
ἔν γε νόμῳ καλέουσι· νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός.

Vulgo pessime corruptus legitur hic locus [144]). Ego in restituendis versibus quatuor vltimis *Reiskium* secutus sum, sed primum dedi e correctione Viri longe doctissimi et corrigendis locis veterum deprauatis nati, *Coray*, quem Smyrna genuit, Lutetia nutrit. Rationes, cur ille versum istum primum ita legere, quam cum *Reiskio* [145]), malit, reddit in literis humanissime ad me datis has: 1) „quia εὖτ' „aptius quadrat ad alterum εὖτε versus quar„ti, quanquam elegantius forsan legi possit „ὅτε μὲν, vt respondeat verbis τότε μὲν vers. „3. vacante altero μὲν, quemadmodum verba „εὖτε δὲ vers. 4. respondent verbis τὸ δ' αὖ „eiusdem versus, vacante pariter altero δέ. „Frequens est apud *Isocratem* hic duplicandi „particulas μὲν et δὲ vsus. En exemplum „ex Areopagitica [146]): παρ' οἷς μὲν γὰρ

144) In Wecheliana quidem editione et Stephaniana sic:
οἱ δ' ὅτε κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρι
ἠ — θάμνων
ἠὲ — τότε μὲν τὸν γενέσθαι,
εὖτε δ' ἀπ. τὰ δ' — πότμον
εἶναι καλέουσιν.
ὅμως δ' ἐπίφημι, καὶ αὐτὸς ὁ Κολώτης etc.

145) *Reisk.* legit:
οἱ δ' ὅτε ἠ κατὰ φῶτα μίγεν φῶς αἰθέρι λαμπρῷ,

146) p. 126. T. II. edit. Abbatis *Auger.*

Digitized by Google

„μήτε φυλακὴ, μήτε ζημία τῶν τοιούτων „καθέστηκε, μήθ' αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι, „παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρεσθαι καὶ τὰς „ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων· ὅπου δὲ μήτε λα„θεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ῥᾴδιόν ἐστι, μήτε φα„νεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐν„ταῦθα δ' ἐξιτήλους γίγνεσθαι τὰς κακοη„θείας. 2) Mutaui φῶτα in φωτῶν pro„ptérea, quod sensus postulat κατὰ φωτῶν „γένος, sicut in verss. sqq. κατὰ θηρῶν, „κατὰ θάμνων et κατ' οἰωνῶν γένος. Ac„cedit quod et *Plutarchum* φωτῶν legisse nu„mero plurali, argumento sunt quae mox „subiicit verba: ὅτι φῶτας μὲν καὶ θῆρας, „καὶ θάμνους, καὶ οἰωνοὺς ὁ Ἐμπεδοκλῆς „οὐκ ἀνήρηκεν. 3) De μίγεν feci μισγέντ' „(intell. ὄντα aut στοιχεῖα), quod sic emen„datum, et metro consulit et magis ad ἀπο„κριθῶσι vers. 4. quadrat; nisi quis legere „malit μισγέν γ', subaudiendo τι (quod per „*aliquid* Reiskius exprimere in sua versione „coactus est), aut mutare ἀποκριθῶσι in „ἀποκριθῇ τι. 4) Duxi tandem mutandum „φῶς αἰθέρι in ἐς φάος ἔλθῃ, suppresso „illo λαμπρῷ, quod addidit *Reiskius*, hoc po„tissimum *Hippocratis* [147]) fretus testimonio,

147) de victus ratione lib. 1. p. 342, 20. edit. *Foësii.*

Digitized by Google

„quod eo lubentius huc affero, quod et eandem Empedoclis doctrinam continet, et ita „est ab amanuensibus affectum, vt medicina „ipsum etiam egeat ..... [εἰς] πολλὰς καὶ „παντοδαπὰς ἰδέας ἀποκρίνονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ σπερμάτων, καὶ ζώων, οὐδὲν ὁμοίων „ἀλλήλοισιν, οὔτε τὴν ὄψιν οὔτε τὴν δύναμιν. „ἅτε γὰρ οὔποτε κατὰ τὸ αὐτὸ ἱσταμένων, „ἀλλ' αἰεὶ ἀλλοιουμένων, ἔπειτα καὶ „ἔπειτα ἀνόμοια ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι, καὶ „τὰ ἀπὸ τούτων ἀποκρινόμενα. ἀπόλλυται „μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνε„ται, ὅ τι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν· ξυμμισγό„μενα δὲ καὶ διακρινόμενα, ἀλλοιοῦνται· „νομίζεται δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ μὲν „ἐξ ἅδου εἰς φῶς αὐξηθὲν, γενέσθαι, τὸ „δὲ ἐκ τοῦ φάεος εἰς ἅδην μειωθὲν, ἀπο„λέσθαι. Hunc locum si quis rite intelli„gere velit, is mecum legat ac distinguat ne„cesse est: ... ἅτε γὰρ οὔποτε κατὰ τὸ „αὐτὸ ἱσταμένων, ἀλλ' αἰεὶ ἀλλοιουμένων „ἐπὶ τὰ καὶ ἐπὶ τὰ, ἀνόμοια ἐξ ἀνάγκης „γίνεσθαι (Leg. γίνεται cum editione *Lin„denii* T. I. p. 183.) καὶ τὰ ἀπὸ τούτων ἀπο„κρινόμενα κ. τ. λ. *quum enim nunquam eo„dem statu permanent, sed perpetuo permu„tantur in haec atque illa* (i. e. εἰς πολλὰς

„καὶ παντοδαπὰς ἰδέας, vt paulo ante dixe„rat), *quae etiam ab illis secernuntur, dissimi„lia necessario fiunt* etc. Eandem, etiamsi „diuersis verbis, profitetur sententiam Empe„docles de παντοδαπῇ καὶ ποικίλῃ elemen„torum permutatione apud *Aristotelem* [148]): „τί γὰρ κωλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι, καὶ „περιΐστασθαι ἅμα ὁτιοῦν (Cod. Lips. rectius „ὁτουοῦν, quod cohaereat cum μεταβάλλον„τος) εἰς ἄλλο, καὶ τούτου (f. τοῦτο) εἰς „ἕτερον, καὶ (f. ἤ) εἰς τὸ πρῶτον, ἄλλου „μεταβάλλοντος ἀεί;" Haec ad me *Coraeus*. Vt autem ad superiora redeamus, omnia hactenus dicta luculenter declarant, particulas eas, quae tunc, cum viuebat Empedocles, eius corpus constituebant, olim ad alia corpora componenda et augenda concurrisse, atque adeo nonnullas ex illis corporum puellae, pueri, plantae, auis piscisue partes extitisse, secundum naturae ordinem et vicissitudinem. Hanc metempsychoseos explicationem, quam dudum proposuere *Reuchlinus* [149]) et *Caesar Longinus* [150]),

148) T. I. p. 948. edit. Aurel. Allobr. 1605. (np. de Xenophane c. 2.)

149) de cabala lib. 2. p. 681. B. edit. Frcf. 1672. fol. qui tamen intelligit metempsychosin Pythagoricam in vniuersum.

150) in Trino Magico, de mysteriis Pythagoricis canone VIII. p. 580. et de mysteriis Chaldaeor. et Aegyptior. can. III. p. 551.

Digitized by Google

rius [156]) his verbis: ἔστι τοίνυν ὁ μῦθος (de Circe) αἴνιγμα τῶν περὶ ψυχῆς ὑπό τε Πυθαγόρου λεγομένων καὶ Πλάτωνος, ὡς ἄφθαρτος οὖσα τὴν φύσιν καὶ ἀΐδιος; οὔτε μὴν ἀπαθὴς οὐδὲ ἀμετάβλητος, ἐν ταῖς λεγομέναις φθοραῖς καὶ τελευταῖς μεταβολὴν ἴσχει καὶ μετακόσμησιν εἰς ἕτερα σωμάτων εἴδη, καθ' ἡδονὴν διώκουσα τὸ πρόσφορον καὶ οἰκεῖον ὁμοιότητι καὶ συνηθείᾳ βίον διαίτης· ἔνθα δὴ τὸ μετὰ παιδείας ἐπάστῳ καὶ φιλοσοφίας ὄφελος, ἂν μνημονεύουσα τῶν καλῶν ἡ ψυχὴ καὶ δυσχεραίνουσα τὰς αἰσχρὰς καὶ παρανόμους ἡδονὰς δύνηται κρατεῖν καὶ προσέχειν αὐτῇ καὶ φυλάττειν, μὴ λάθῃ θηρίον γενομένη καὶ στέρξασα σώματος ἀφυοῦς, οὐδὲ καθαροῦ πρὸς ἀρετὴν, φύσιν ἄμουσον καὶ ἄλογον, καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν ἢ θυμούμενον μᾶλλον ἢ τὸ φρόνιμον αὔξαντος καὶ τρέφοντος. αὐτῆς γὰρ τῆς μετακοσμήσεως εἱμαρμένη καὶ φύσις ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους δαίμων ἀνηγόρευται·

σαρκῶν ἀλλογνώτι περιστέλλουσα χιτῶνι,

καὶ μεταμπίσχουσα τὰς ψυχάς. Nam etiam haec verba referri commode eo possunt, vt Empedocles existimasse dicatur, corpus huma-

156) ap. *Stobaeum* eclog. phys. c. 52. p. 1048. et 1050.

Digitized by Google

num, quae est quasi tunica animi, subinde mutari, dum elementa, quae ad illud nutriendum augendumque conueniunt, mox coniungantur et cum eo misceantur, mox dissoluta ab eo secernantur. Et ne semel quidem Empedocles in carminibus, quae supersunt, diserte [157]) dixisse legitur, animum e corpore in corpus migrare: dixit potius vbique, solum corpus aliam ex alia formam accipere. Neque dicere aliter potuit, quippe qui diserte docuit, a beatiarum carne abstinendum esse, non ab earundem anima. Tota enim ratio videtur esse poetica et allegorica, vt in *Simonidis* carmine de mulieribus, quanquam alio modo. Nimirum Empedocles haud dubie nihil aliud voluit significare, nisi particulas corporis humani, hoc est elementa, mox secretas ab eo coniungi cum animalium brutorum plantarumue et fruticum corporibus, mox nouas recipere e brutis et plantis egressas, siue secretas, et sibi miscere. Quae vero Empedocles de animi humani immortalitate, et, si quidem in terra pie se gesserit, vita in diuo-

157) Nam etiam illo locus Empedoclis, quem supra §. 14. ad n. 53. p. 361. attuli, et qui ab ipso *Aeliano* ad doctrinam de metempsychosi trahitur, minus perspicue videtur eam indicare, et valde vereor, ne *Aelianus* alieno loco verba Empedoclis posuerit, quale quid etiam a *Galeno* factum fuisse de alio Empedoclis loco, ostendimus §. 14. ad n. 157. p. 597.

Digitized by Google

rum sedibus beata docuerit, iam in superioribus vidimus.

Si quis tamen animorum e corpore in corpus migrationem creditam ab Empedocle traditamque fuisse prorsus statuere cupiat, ei concedi videtur hactenus posse, quatenus ex Empedoclis doctrina etiam animi fiunt per elementa. Nam nihil impedit, quo minus eum censuisse dicamus, animorum quoque humanorum particulas quasdam secerni, et cum brutorum animabus, etiam cum plantis, misceri, quasdam vero particulas ex his secretas cum humanis coniungi, atque adeo animos eorumque varias particulas per elementa huc illuc agi, donec illi satis a vitiis purgati ad deos, vnde expulsi sunt, tandem redeant. Manifestum quidem est, Empedocleam doctrinam, si quis hanc explicationem sequatur, dissentire a ratione Pythagorica. Sed supra iam pluribus exemplis vidimus, discipulum non semper et vbique magistri vestigia persequi. Vidimus etiam, Empedoclem non solam Pythagoreorum doctrinam amplexum, sed aliis quoque magistris vsum esse. Et videntur ii, qui post Empedoclis tempora vixerunt, cum scirent, eum Pythagoricum esse, plura ex eius verbis collegisse, quam reuera dixisset. In hoc igitur discesserim ego quidem ab *Irhouio*, qui, vt ante dixi, negabat Empedoclem vltra terminos Pythagoreos metempsychosin produ-

xisse. Nam Pythagoricam metempsychosin proprie accipiendam putabam cum *Iohanne Francisco Buddeo* [158]), *Tiedemanno* [159]) et aliis, neque eos audiendos putabam, qui improprie istam et allegorice, vel moraliter, vel symbolice, interpretati reperiuntur [160]). Quodsi Empedoclis quoque metempsychosin proprie accipiamus, quid, quaeso, causae fuisse dicemus, cur ille se aliquando etiam piscem et auem fuisse profiteretur, cum tamen in corpora piscium omninoque aquatilium non nisi

158) in Obseruatt. select. Halens. T. II. Obs. X.

159) Griechenlands erste Philosophen p. 526. Etiam *Windetus* de vita functorum statu p. 84. ed. *Cren.* intelligit proprie. *Morhofius* item in Polyhist. T. II. p. 18. sq. ed. Lubec. 1747. 4. non quidem probat tropicam huius doctrinae explicationem, sed causam, cur improbet, addere omisit. Deinde illustrandum Pythagoram e Platonismo putat, quippe qui philosophiae Pythagoricae quasi propago sit. Cf. *Ptaceri* Pythagoras μετέμψυχος, Lugd. Bat. 1684. 12. et *Cossii* Schicksale der Seelenwanderungs-Hypothese unter verschiedenen Völkern u. in verschiedenen Zeitaltern, Regiom. 1791. 8.

160) vt *Ambrosium Rhodium* in dialogo de transmigratione animarum Pythagorica, quomodo eadem concipi et defendi possit, Hafn. 1638. 8. (de quo dialogo v. *Heumanni* acta philosophorum T. II. p. 787 — 792.) et *Iustum Gotofredum Rabanerum* in amoenitatibus historico-philologicis, Lips. 1695. 8. diss. XV. p. 108 — 116. Cf. *Ioach. Camerar.* explicatio in *Nicomachi* arithmetic. p. 49. extr. ed. Dauentr. 1667. 4. vbi per migrationem animarum putat indicari fortasse mutationes rerum singulares.

Digitized by Google

ἐξ ὑγροῦ, facile intelligit, quisquis vel vir vel femina est. Sed caetera: καὶ τὰς — κινήσεις, *Reiskius* conatus est ita emendare: καὶ πάντων τῶν ἀνωδύνως καὶ λείως (vel ὁμαλῶς) κινούντων, *et ex omnibus, quae moueant absque dolore et per laeue* vel *aequabiliter.* Vbi mihi quidem superflua videbantur vocabula πάντων et ὁμαλῶς. Vltima verba etiam *Reiskius* coactus fuit intacta relinquere. Ego vero Dauus sum, non Oedipus.

Furoris causas reddidisse Empedocles dicitur duas. Saltem *Coelio Aureliano* [167]) auctore, „Empedoclem sequentes alium (furorem) dicunt ex animi purgamento fieri, alium alienatione mentis, ex corporis causa siue iniquitate." Vbi *purgamentum* haud dubie est περίψημα, κάθαρμα, quicquid animo purgando tanquam alienum et sordidum et inutile secernitur atque eiicitur. *Alienatio mentis* est ἔκστασις. *Iniquitas* denique *corporis* est ἀνωμαλία σώματος. Nemo veterum, praeter *Coelium*, placiti huius Empedoclei meminit.

De fide sensibus habenda quid visum fuerit Empedocli, partim supra [168]) monitum, sed hic vberius declarandum est. *Lactantius* quidem diserte dicit [169]): „Empedocles angustas

167) de morbis chronicis 1. 5.
168) §. 9. ad n. 8. sq. p. 13.
169) 3. 28. 12.

„esse sensuum semitas quaeritur: tanquam illi „ad cogitandum rheda et quadrigis opus esset.“ *Tertullianus* vero [172]) dubitantem: „quinque „sensuum fidem Academici durius damnant, „secundum quosdam et Heraclitus et Diocles „et Empedocles.“ Similiter *Sextus Empiricus* [173]) ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα (cuius sententiam ipse paulo ante dixerat [173]) aliter explicandam videri), κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας, οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. τοῦ δὲ ὀρθοῦ λόγου τὸν μέν τινα θεῖον ὑπάρχειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον· ὧν τὸν μὲν θεῖον, ἀνέξοιστον εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ἐξοιστόν [173]). λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν πρῶτον τ' ἀληθοῦς ὑπάρχειν, οὕτως·

στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα πέχυνται,
πολλὰ δὲ δεῖν' ἔπεα [174]), τά τε ἀμβλύνουσι μερίμνας.

170) de anima c. 17.

171) adv. mathematt. 7, 122. sqq.

172) vid. supra §. 9. ad n. 180. p. 205.

173) Quid haec sibi velint, intelligi potest ex his verbis *Eustathii* ad *Homer.* Odyss. ρ. p. 1788. 2. ἐπιφέρει δέ τις καὶ μυστήριον, ὅπερ ἐκρῆν εἶναι ἀνέκφορον. ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ἀνέξοιστον. Eadem habet *Phauorinus* in v. ἐπιφέρειν et φέρω. Cf. infra §. 16. ad n. 16.

174) Editio Aurel. 1621. fol. p. 160. habet τὰ δὲ δειλεμπέα. *Fabricius* edidit δειλεμπῆ. Neutrum intelligo. *Stephanus* in poesi philos. p. 20. habet δεῖν ἔπεα. *Scaliger* in

παῦρον δὲ ζωῆς ἀβίου 175) *μέρος ἀθρήσαντες*
ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν,
αὐτὸ μόνον πεισθέντες, ὅτῳ προσέκυρσεν 176) *ἕκαστος,*
πάντοσ' ἐλαυνόμενοι. τὸ δὲ οὖλον 177) *εὔχεται εὑρεῖν*
οὕτως 178), *οὔτ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐπακουστὰ,*
οὔτε νόῳ περιληπτά.

notis ei additis p. 216. legi iubet *δῆνε' ἔπεινα*. Equidem prorsus ita versum exhibui, vt legitur ap. *Proclum* ad Timaeum 3, p. 175. vbi etiam recte scriptum extat *τά τε* pro *τά τ'*, quod est in libris *Sexti*. Interpretationis loco *Proclus* adiecit haec: *πολλὰ γὰρ ἐμπίπτοντα τοῖς ὄντως ἡμῖν δειλοῖς, ὡς φυγάσι θεόθεν γενομένοις* (Cf. supra ad n. 52. sqq.), *ἀμβλύνει τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν*. Quare pro *ἔπεα* placuerit *ἔπεσον*.

175) Ita correxit *Scaliger* l. l. quae correctio si vera est, *ζωὴ ἄβιος* significat *vitam inopem*, siue *ἀβίωτον*, *minime vitalem*, *miseram*. *Stephanus* l. l. habet *ζωησι βίου*, sed *ζωησι* sine vllo accentu, *Fabricius ζωῇσι*, ed. Aurel. *ζωοῖσι β*. *Gatakerus* tamen ad *M. Antonin.* 10, 31. legendum putat *π. δ' ἐν ζωοῖσι β*. laudatque ad roborandam hanc coniecturam locos Psalm. 37, 20. 102, 3. *Homer.* Il. *α*, 317. Epist. *Iacobi* 4, 14. Paulo post *Fabricius* dedit *ἀθροίσαντος*.

176) Ita recte *Steph.* et *Fabric.* Sed ed. Aurel. *προέκυρσεν*. Cf. *Diog. Laert.* 9, 73. vbi corruptum locum: *αὐτὸ μόνον πεισθὲν τῷ προσεκ. ἕκ.* recte ex hoc nostro emendauit *Casaub.*

177) Formam Ionicam (v. *Gregor.* de dialectis p. 213. ed. *Koen.*) restituendam putaui Empedocli pro communi *ὅλον*. Sed vt metro consulatur, rescribendum etiam erit *ἔτ' εὔχ.* vel *ἐπεύχεται*. *Buttmannus* tamen in Commentarr. soc. philol. Lips. Vol. IV. p. 35. excusat lectionem vulgatam per hiatum.

178) *Diog. Laert.* l. l. ante *Casaubonum* male exhibebat

Digitized by Google

περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ παντελὲς ἄληπτον τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἰκνεῖται ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ληπτὴν ὑπάρχειν, διασαφεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων·

σὺ οὖν, ἐπεὶ ὧδ' ἐλιάσθης,
πεύσεαι, οὐ πλεῖόν γε βροτείη μῆτις ὄρωρε.

καὶ διὰ τῶν ἑξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλέον ἐπαγγελλομένοις γινώσκειν, παρίστησιν, ὅτι τὸ δι' ἑκάστης αἰσθήσεως λαμβανόμενον πιστόν ἐστι, τοῦ λόγου τούτων ἐπισκοποῦντος· καίπερ πρότερον καταδραμὼν τῆς ἀπ' αὐτῶν πίστεως. φησὶ γὰρ,

ἀλλὰ, θεοὶ, τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε [179] γλώσσης,
ἐκ δ' ὁσίων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε [180] πηγήν.
καί σε, πολυμνήστη λευκώλενε παρθένε Μοῦσα,

οὕτως· ἐπεὶ οὐδ' ἑρκτὰ τάδ' etc. Equidem malim *αὖτως*. Sensus enim postulat, vt vertatur *frustra*. Caeterum hic versus, cum verbis *οὔτε νόῳ περιληπτὰ*, affertur etiam a *Plutarcho* de audiendis poetis T. II. opp. p. 17. E. vbi tamen, vt in editione *Huttenia* T. VII. p. 67. aduerbium *οὕτως* perperam separatum est a verbis Empedocleis. Etiam *Hurdius* in diss. I. ad *Horatii* art. poet. T. II. editionis Germanicae *Eschenburgii*, Lips. 1772. 8. p. 7. eiusdem criminis reus est.

179) Ita recte *Fabricius*. Sed ed. Aurel. *μανίαν ἀπετρέψ*. *Steph.* l. l. *μανίην ἀπετρ.* *Scaliger* primus vidit, reponendum esse *ἀποτρ.*

180) Ed. Aurel. *καθαρὰν ὀχεύσατε.*

Digitized by Google

ἄντομαι, ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν [181]) ἀκρόσιν
πέμπε παρ' εὐσεβίης ἐλάουσ' εὐήνιον ἅρμα·
μηδέ σέ γ' εὐδόξοιο βιήσεται ἄνθεα τιμῆς
πρὸς θνατῶν, ἀνελέσθαι ἐφ' ᾧ θ' ὁσίη [182]) πλέον εἰπεῖν.
θάρσει, καὶ τότε δὴ σοφίης ἐπ' ἄκροισι θοάσεις [183]).
ἀλλὰ γὰρ ἄθρει πᾶς παλάμῃ πη δῆλον ἕκαστον,
μήτέ τιν' ὄψιν ἔχων πίστει πλέον, ἢ κατ' ἀκουήν
ἢ ἀκοὴν ἐρίδουπον ὑπὲρ τρανώματα γλώσσης [184])
μήτέ τι τῶν ἄλλων ὁπόσῃ [185]) πόρος ἐστὶ νοῆσαι,
γυίων πίστιν ἔρυκε, νόει θ' ᾗ δῆλον ἕκαστον.

τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς. Apposui totum locum, quo facilius iudicari posset, num recte *Bruckerus* ex eo collegerit [186]), Empedoclem statuisse: 1) rationem esse vel hominis, vel Dei. Hanc in anima mundi comprehendi,

181) Hanc *Stephani* correctionem corruptae lectionis ἐφ' ἡμείροισιν recepit etiam *Fabricius*.

182) Sic *Fabric.* quoque, praeeunte *Scaligero*, l. l. pro Aurel. ἐφ' ᾧ θώῃς. *Stephanus* vero l. l. p. 21. habet θ' ὁσίης.

183) Rursus hoc debetur *Scaligero*. Nam *Steph.* legit θοάζει, Aurel. θοάζῃ. *Plutarchus* de amicor. multitud. T. II. opp. p. 93. A. (T. VII. p. 287. ed. *Hutten.*) dicit: τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους λεγόμενον, — σοφίας ἐπ' ἄκροισι θαμίζειν. Vbi nemo monuit, locum vitiosum esse. Rectius *Proclus* ad Timaeum 2, p. 106. Ἐμπεδοκλῆς αὐτὴν ἐπαγγέλλεται δώσειν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τάδε τῆς (leg. τότε τῆς) σοφίης ἐπ' ἄκροισι θοάζει. Possit etiam ap. *Sextum* τῆς restitui.

184) Ed. Aurel. γλώττης.

185) *Steph.* l. l. ὁπόσῃ.

186) hist. crit. philos. T. I. p. 1111.

adeoque esse ineffabilem, eaque rerum naturas constitui. Illam ex diuina ratione hominibus esse inditam. 2) Hanc diuinae rationis particulam, quae in homine est, cognoscere aeterna, immutabilia, clara et diuina principia, quae rerum essentias constituant. 3) Rerum vero materialium nullam esse cognitionem vel iudicium certum, eo quod semper in motu fluxuque versentur, neque adeo dici posse, nos sentire, videre, audire aliquid, cum, quod hoc quidem momento existit, in alio mox fugitiuum abeat et euanescat. 4) Sentiri tamen et percipi posse rerum sensibilium motus ab anima sensitiua. 5) Nihil autem hoc ad rationem pertinere, sed eam tum demum sensationibus istis excitatam ad aeternas naturas, quae rebus naturalibus essentiam largiuntur, respicere, et ita de rerum ipsarum natura iudicare. 6) Rationem igitur non inesse sensibus, sed horum perceptione tantum excitari ad ea cognoscenda, quae non ex materiae fluxae et in mutatione semper versantis, sed ex intelligibilium natura cognoscuntur. Hanc *Bruckeri* rationem fateor mihi non placere. Quae enim de anima mundi dicit, iam supra [187]) explosa sunt, et ex Empedoclis philosophia ratio humana potius ideo diuina esset putanda, quia animam ex elementis, quae et

187) ad n. 106. et §. 14. p. 356.

Digitized by Google

ipsa pro diis habebat, compositam credebat. Non vero Empedoclem ipsum de duplici ratione cogitasse, et ne *Sextum* quidem tale placitum ei tribuisse, facile demonstrant verba modo allata. Immo versibus Empedocleis docetur, neminem res materiales certo cognoscere posse, quoniam hominum animi, vel potius animorum particulae subinde abeuntes aut accedentes, per elementa agantur, ita vt de iis solum rebus, in quas forte inciderint, persuasum sibi habere queant [188]); totum autem, siue nexum atque naturam rerum omnium, nullo modo neque sensibus neque mente percipere fas esse hominibus. Quid multa? Satis luculenter Empedocles primis statim versibus ostendit, vim cognoscendi angustis esse limitibus in homine circumscriptam, et multis rebus acumen eius facultatis hebetari, neque adeo homini conandum esse plura quam fas est cognoscere, sed debere eum contentum esse modulo ingenii, qualis ipsi contigerit. Quod vero *Bruckerus* vltimo loco tanquam Empedocleum posuit, possumus ei recte concedere. Nemo enim facile opinatus fuerit, rationem inesse sensibus, neque adeo Empedocles.

188) vtque ea maxime cognoscant, quae maxime conspirent cum quantitate et qualitate elementorum, e quibus sensus quisque compositus sit, vt v. c. oculi caesii melius res cernant noctu, quam interdiu. v. §. 14. ad n. 224. sqq.

Digitized by Google

Reperiuntur quidem multi veterum loci, in quibus ille non distinxisse φρόνησιν et αἴσθησιν narratur. Verum non inducere in animum possum, vt credam, hanc eius mentem fuisse. Immo ita explicandam arbitror illam traditionem, vt Empedocles statuisse dicatur, animum, nisi sensuum auxilium accesserit, nullas habere ideas, et nihil omnino rerum corporearum cognoscere posse. Quodsi ille ita, vt dixi, statuit, nihil prorsus inepti in hac sententia apparet. Nam, vt hoc vtar, extensi notio in animo nasci nequit, nisi et visu et tactu praediti sumus. Et sic in aliis. Videamus veterum verba. *Aristoteles* quidem [189]), οἵ γε ἀρχαῖοι, inquit, τὸ φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ταὐτὸν εἶναί φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε,

πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποισι.

καὶ ἐν ἄλλοις,

— ὅθεν σφίσιν αἰεὶ
καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίσταται.

Et alio loco [190]): διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν, φρόνησιν μὲν τὴν αἴσθησιν, ταύτην δ' εἶναι ἀλλοίωσιν, τὸ φαινόμενον κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἐξ ἀνάγκης ἀληθὲς εἶναί φασιν. ἐκ τούτων

189) de anima 3. 3. Cf. supra §. 9. ad n. 185. p. 206. sq.
190) metaphys. 3. 5.

Digitized by Google

γὰρ καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος, καὶ τῶν ἄλλων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἕκαστος, τοιαύταις δόξαις γεγένηνται ἔνοχοι. καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας τὴν ἕξιν, μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν.

πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἐναύξεται ἀνθρώποισι.

καὶ ἐν ἑτέροις δὲ λέγει·

ὅσσόν γ' ἀλλοίοις μετέφην, τόσον ἄρ σφίσιν αἰεὶ
καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίστατο.

Patet, *Aristotelem* versus Empedocleos non eodem vtrobique modo laudasse. Equidem lectionem ἀέξεται et παρίστατο praetulerim alteri ἐναύξεται et παρίστανται. Sed pro ὅσον, vt versus legibus consulatur, rescripsi ὅσσόν γ', et τόσον ἄρ σφίσιν αἰεὶ haud dubie verum est, non ὅθεν σφ. αἰεί. De interpretatione vero prorsus ab *Aristotele* dissentio, et fateor me non intelligere, quomodo ille demonstrare ex his versibus potuerit, Empedocli non differre visas esse φρόνησιν et αἴσθησιν. Nec magis intelligo, quomodo *Hieronymus Mercurialis* [191]) ex iisdem versibus colligere potuerit, Empedoclem docere voluisse, animum nostrum esse mortalem, ac temperaturam corporis sequi. Magis placet *Michaelis Neandri* explicatio [192]), qui versum

191) varr. lectt. 2, 12.

192) in opere aureo T. I. p. 44

istum: πρὸς παρεὸν — ἀνθρώποισι, illustrat verbis *Senecae* [193]): „tam diu discendum „est, quam diu nescias, et, si prouerbio cre„dimus, quam diu viuas.“ Placeret, inquam, haec explicatio, nisi physicus esset Empedocles. Nunc alia est quaerenda. *Alexander* quidem *Aphrodisiensis* [194]) versum istum: πρὸς παρεὸν — ἀνθρώποισι, ita exponit: „secun„dum id, quod adest apparetque, efficitur „hominibus prudentia, veritatisque compre„hensio. Consilium namque prudentia est. „Hoc enim proprium est sensus.“ Qua interpretatione nihil iuuamur. Sed statim ille haec addit: „Carminis autem intellectum ipse „exposuit (np. Aristoteles), cum diceret: Em„pedocles enim habitu mutato, prudentiam „mutari dicit. quod idem carmine illo statim „subiuncto significat:

„Vt vario semper mutatur corpore quisque,
„Sic sapere est illi mutato ac mente moueri.

„Cuius vel hic est sensus: vt homines alte„rantur, quod efficitur a sensibilibus, sic „item sapiunt et opinantur. Vel hic: pro „habitu, quem obtinent, quo habitu fit vt „sic aut sic sentiant, de re ipsa opinantur.“ Deinde dicit, Empedoclem sensibilia tantum esse putasse, „in quibus plurima est indefi-

193) epist. 76.

194) ad *Aristot.* metaphys. p. 145. sq

„niti natura, id est, materiae.“ *Simplicius* obscuriuscule dicit [195]): οὐ μὴν Ἐμπεδοκλέα — ἐπὶ ταύτης θετέον τῆς δόξης, nempe qua ἔνιοι οὐ τὴν νόησιν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὴν πρὸς τὴν αἴσθησιν καθέλκουσι ταυτότητα, πρὸς μόνον τὸ κριτικὸν καὶ γνωριστικὸν — ἀποβλέψαντες. — οὐ μὴν ἢ ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους οὕτως εἴρηται, ἢ τὸ ἀληθὲς οὕτως ἔχει. Neque admodum perspicue *Iohannes Philoponus* [196]): „Cum putarent eandem prudentiam et sensum, sensum „vero alterationem cernerent, (ad sensibilia „enim sensus alterantur —) ideo et de prudentia idem putarunt. Itaque alteratam prudentiam ad praesens cognoscere ipsum. Hoc „vero aequale est ei, si quid opinabitur tale „esse. Sicuti si quid sentiet: cum per alterationem, sentire tale esse, quale sentitur. „Ponit etiam vsus, ab Empedocle et Parmenide.“ Interpreti autem potius, quam ipsi *Philopono*, tribuendam esse obscuritatis istius culpam, intelligitur ex alio eiusdem loco [197]), vbi etiam de fraude et errore et de somniis exponit. Itaque potiora huc transscribenda putaui: τὰς τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας νόη-

195) ad *Aristot.* de anima 3, fol. 56. b.

196) ad *Aristot.* metaph. 4, fol. 15. a.

197) ad *Aristot.* de anima lib. 3. P, 3. et 4. (fol. 114. a. b.)

Digitized by Google

σιν ἐκάλεσαν, καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἀλόγου ἐνεργείας τῷ ὀνόματι τῆς λογικῆς ἐνεργείας ὠνόμασαν, τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν φαντασίαν καλέσαντες νόησιν. τοῦτο δὲ πεποίηκεν Ἐμπεδοκλῆς, εἰπών·

(1) πρὸν παρειὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται 198) ἀνθρώποισι.

συλλογιζόμεθα γὰρ ἐκ τῆς χρήσεως ταύτης, ὅτι τὴν μῆτιν καὶ τὴν νόησιν εἶπε τῶν αἰσθήσεων εἶναι. — τινὲς δέ φασιν, ὅτι οὐ τὸν νοῦν ἐκάλεσε μῆτιν, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν. πρὸς τὸ παρὸν γάρ φησιν ἡ διάνοια ἐνεργεῖ, τὸ γὰρ ἀέξεται ἀντὶ τοῦ ἐνεργεῖ ἔλαβε. καὶ καλῶς εἶπεν αὔξεται. ἡ γὰρ ἐνέργεια αὔξει τὴν δύναμιν, ὥσπερ καὶ τοὐναντίον ἡ ἡσυχία βλάπτει. κίνησις γὰρ κρατύνει. εἰ οὖν περὶ τὰ παρόντα λέγει τὴν διάνοιαν ἐνεργεῖν, τὸ δὲ παρὸν ἡ αἴσθησις οἶδε, ταυτὸν ἄρα αἴσθησιν καὶ διάνοιαν. καπῶς δὲ αὐτοῦ λαμβάνεται (Aristoteles). οὐδὲ γὰρ περὶ τὸ παρὸν μόνη αἴσθησις ἐνεργεῖ, ἀλλὰ καὶ διάνοια. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὕτη, εἴπερ ἡ μὲν αἴσθησις ἔξω ἔχει τὸ αἰσθητόν· ἡ δὲ διάνοια ἐντὸς τὸ ἴδιον πρᾶγμα, καὶ ὅτε θέλει, προχειρίζεται αὐτό. ὥστε κἂν εἶπε τὴν διάνοιαν περὶ τὸ παρὸν ἐνεργεῖν, οὐκ

198) Perperam hic editum fuit ἀέξηται.

Digitized by Google

αἴσθησιν αὐτὴν ἐποίησε. τὸ αὐτὸ δέ ἐστιν εἰπεῖν καὶ ἐὰν τὴν αἴσθησιν εἶπε νοῦν. καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτη χρῆσις, ἣν ἐδείξαμεν νῦν ἀπρόσφορον οὖσαν. φέρει δὲ καὶ ἄλλην χρῆσιν αὐτοῦ Ἐμπεδοκλέους πρόσφορον τῷ ὄντι. ὁ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς τὰς διαφορὰς τῶν ὀνειράτων λέγων, φησὶν ὅτι ἐκ τῶν μεθ' ἡμέραν ἐνεργημάτων αἱ νυκτερινα ὶ γίνονται φαντασίαι. ταύτην δὲ τὴν φαντασίαν φρόνησιν καλεῖ ἐν οἷς φησιν,

ὅθεν φρίσιν αἰεὶ
καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίσταται.

οὐδὲ γὰρ τηλαυγῶς τὴν γνῶσιν τῆς ἀλόγου τὴν φαντασίαν [199]) φημὶ, φρόνησιν καλεῖν καὶ οὐ μόνον Ἐμπεδοκλῆς, ἀλλὰ καὶ Ὅμηρος [200]). — ἀπελογήσαντο δέ τινες καὶ ὑπὲρ Ἐμπεδοκλέους, ὅτι οὐ μόνον ἐκ τῶν λειβάνων τῶν αἰσθήσεων τὰ ἐνύπνια γίνονται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων. τρεῖς γὰρ τούτων εἰσὶν αἰτίαι· τό τε εἰρημένον, ὅταν ἡ φαντασία ἐκ τῶν αἰσθήσεων ποιήσῃ τὰ ὀνείρατα. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ λογικὴ ψυχὴ ἔσαν

199) Legerim τὴν γνῶσιν ἄλογον, s. φ. Phantasiae enim nihil cum ratione negotii est.

200) *Philoponus*, vt *Aristoteles* de anima 3. 3. affert versus Odyss. σ, 135. sq.

Digitized by Google

αἰτία τῶν ὀνείρατων, ὅταν ζητοῦσα εὕρῃ. καὶ ἡ θεῖα ἔκλαμψις, ὅτε τὰ μέλλοντα προλέγομεν. εἰ οὖν φησιν,

ὅθεν σφίσιν αἰεὶ [201 a])
καὶ τὸ φρονεῖν ἄλλοῖα παρίσταται,

ὡς πρὸς τοὺς ὀνείρους ἀπέβλεψεν, τοὺς ἀπὸ τῆς λογικῆς ψυχῆς. ἀλλοῖα δὲ γίνεται ἡ φρόνησις ἐν ὀνείροις, διότι ἐν νυκτὶ ἐναργέστεραι αἱ φυσικαὶ δυνάμεις εἰσὶ, καὶ ἀμβλύνεται ἡ λογικὴ· ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ, αὕτη μᾶλλον ἐνεργεῖ. ἐγκαλεῖ δὲ πάλιν Ἀριστοτέλης τῷ Ἐμπεδοκλεῖ, οὐ μόνον ὅτι σύγχυσιν ἐποιήσατο τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἰπὼν ὡς τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ γινώσκεται, περὶ μὲν γνώσεως εἶπε, περὶ δὲ ἀπάτης οὐκ εἶπε. — οὔτε γὰρ ὁ Ἐμπεδοκλῆς δοξάζει μὴ εἶναι ἀπάτην. — εἰ δὲ δοξάζει (np. εἶναι ἀπάτην), διατί μὴ εἶπεν τὸ αἴτιον αὐτῆς; εἰ μήτι ἄρα συνάξομέν, ὅτι εἰ ἡ γνῶσις τοῦ ὁμοίου ἐστὶ γνῶσις, ἡ ἀπάτη ἄρα τοῦ ἀνομοίου ἐστὶ θέσις, καὶ διὰ τοῦ ἀντικειμένου ἠθέλησε καὶ τὸ ἀντικείμενον ὑπακουσθῆναι. Videmus ex his *Philoponi* verbis, iam olim dubium fuisse viris doctis, quomodo explicanda sint verba Empedo-

201 a) Male hic δεὶ editum est.

Digitized by Google

αἰθέρα διατελεῖται καὶ ἡ κατ' ἀνθρώπους ἡμέρα ἡ κατὰ βίον, ἢ καὶ ὅτι πρὸς τὰς ἡλιακὰς ἡμέρας βιοῦμεν, ὁποῖόν τι καὶ τὸ τοῦ Ὀρφέως καὶ Ἡσιόδου περὶ ἡμερῶν, παλαιὸν μὲν καὶ αὐτὸ, ἀλλοῖον δέ τι παρὰ τὰ δοκοῦντα κοινῶς. Iam cum reliqui scriptores veteres a me laudati [203]) omnes ex *Aristotele* hauserint opinionem illam de peruerso nominum αἴσθησις et φρόνησις vsu, manifestum est, multitudinem eorum nihil facere ad me erroris conuincendum, et illo ad silentium redacto hos quoque debere conticescere. Neque enim verendum est, ne cuiquam nimis ethicam sapere videatur mea explicatio. Etiamsi vero ad morum doctrinam magis quam ad physicam referre quis velit versus Empedocleos, vt ego quidem eos exposui, tamen ne hoc quidem impediret, quo minus vera putari posset mea interpretatio, cum etiam plures philosophi Agrigentini versus contineant quaedam e philosophia vitae, id quod infra patebit.

Denique homines suae aetatis Empedocles putabat corporis robore multo inferiores esse

203) neque solum paulo ante laudati, sed etiam §. 9. p. 205. sqq. §. 14. ad n. 269. et hac §. ad n. 37. item *Moshemius* ad *Cudworth.* syst. intellect. p. 29. aliique recentiores.

Digitized by Google

antiquis. *Plutarchus* [204]) et *Galenus* [205]): *Ἐμπεδοκλῆς — τοὺς νῦν ἀνθρώπους τοῖς πρώτοις συμβάλλομένους, βρεφῶν ἐπέχειν τάξιν.* Non hoc de nihilo est, sed constat, quo magis nonnunquam animus solutur, et crescat, eo magis corpus minui atque decrescere. Videtur Empedocles in hoc, ut in aliis, *Homerum* imitatus esse [206]). Plures similes locos collegit *Augustinus, Inueges* [207]).

§. 16.

Appendicis loco nonnulla hic commemoranda duxi, quae quodammodo viderentur ad doctrinam de moribus referri posse. Ex hoc genere sunt, quae dicit *Plutarchus* [1]): *τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους, μέγα καὶ θεῖον ἡγούμην, τὸ νηστεῦσαι κακότητος.* *Porphyrius* [2]): *τὸ ἐπιπλήττειν σοι, οὔτε κατὰ τὴν παροιμίαν φυγῇ κακοῦ τὸ ἄμεινον*

204) plac. philos. 5, 27.

205) hist. philos. c. 38.

206) v. II. *α*, 270 — 272. et *ε*, 302. sqq.

207) in annalibus Panormi, qui inserti extant Thesaurо antiquitatum et historiarum Siciliae T. XIV. p. 74. sq.

1) de ira cohibenda T. II. opp. p. 464. B. In ed. *Hutten.* T. IX. p. 451. perperam exhibetur *ἡγοῦμεν* pro *ἡγούμην*. Neque placet, quod *Erasmus* aliique hunc locum putarunt appendicem hominis Christiani.

2) de abstinentia p. 3.

Digitized by Google

εὐρόντι, οὔτε, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα, τὸν μὲν πρότερον ἀποδυσαμένῳ [3]) βίον, εἰς δὲ τὸν βελτίω ἀποστρέψαντι, ἀγροῖκον εἶναι ἐδόκει. *Galenus* [4]): „Aristoteles, Theophrastus, et ante hos Democritus et Empedocles, et multi praeterea ex minoribus philosophis, consulunt, vt ab excessibus caueamus.“ Qui tamen locus magis continere videtur praeceptum ad diaetam et victus rationem pertinens. *Scholiastes Platonis* [5]): δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν· ὅτι χρὴ περὶ τῶν καλῶν πολλάκις λέγειν. Ἐμπεδοκλέους τὸ ἔπος, ἀφ' οὗ ἡ παροιμία [6 a]), φησὶ γὰρ,

καὶ δὶς γὰρ ὁ δὲ καλόν ἐστιν, ἐνισπεῖν.

Videtur versus restitui posse sic:

δὶς καὶ τρὶς γὰρ, ὃ δὴ καλόν ἐστιν, ἐνίσπειν.

Vel, vt sex pedibus incedat, sic:

δὶς γὰρ καὶ τρὶς δεῖ, ὅ τι δὴ καλόν ἐστιν, ἐνισπεῖν.

3) Sic rescribendum censui pro ἀποδυραμένῳ.

4) de causis procatarcticis c. 3. p. 355. D. ed. Paris.

5) ad Gorgiae locum, qui extat T. I. ed. *Steph.* p. 498. extr. in *Siebenkeesii* anecdotis Graecis Norimb. 1798. 8. p. 53. Sed nihil eiusmodi habent *Olympiodori* ad hunc locum Platonicum scholia, quae extant in bibliotheca episcopali Cizensi.

6 a) v. *Suid.* in v. δὶς, et *Erasm.* chil. 1, 1, 49. qui plures habet *Platonis* locos.

Digitized by Google

Similia leguntur apud *Plutarchum* [6b]): δεῖ παρ' (leg. γὰρ) ὃ δὴ καλόν ἐστιν, ἀποῦσαι, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα. Restat, vt, quid de loco quodam *Themistii*, vbi iunior aliquis Empedocles commemorari videtur, statuendum arbitrer, quam potest breuissime exponam. Verba *Themistii* sunt [7]): ἄγασθαι μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ νόμου προσήκει τὸν θειότατον Αὐτοκράτορα (np. Iouianum), μάλιστά δὲ οἷς οὐκ ἐφίησι μόνον τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεσμοὺς ἐξηγεῖται, οὐ φαύλότερον Ἐμπεδοκλέους, οὐ, μὰ Δία, ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ. Quam mire de hoc loco viri docti somniauerint, mirum est dictu. *Petauius* quidem *) intelligit Christum, quasi se ille perinde vt Empedocles deum haberi voluerit, et suo ipse conatu mortem sibi arcessiuerit. *Petrus Petitus* [8]) et *Menagius* [9]) intelligunt Peregrinum, philosophum Cynicum, quippe qui patria profugus in Palaestina Christianae militiae nomen dederit, et doctrina ita super alios Christianos eminuerit, vt sacros libros enarraret, qui denique Christianismo

6 *b*) non posse inquitor viui secundum Epicurum T. II. opp. p. 1105. F.

7) orat. 5 p. 70. ed. *Hardwin.*

*) in commentar. ad *Themist.* p. 636.

8) Obseruatt. miscell. 2, 13. p. 118.

9) ad *Diog. Laert.* 8, 69.

Digitized by Google

ciurato ad Cynicam sectam se contulerit, et tandem insano gloriae amore furens, pyra extante, Olympiae in totius Graeciae conuentu se sponte flammis absumendum dederit exemplo Empedoclis. Recte hanc sententiam improbat, sed male pro Peregrino Polycarpum Martyrem a *Themistio* innui putat *Stephanus le Moyne* [10]). Multo magis ferri posset *Iohannis Harduini* ratio, qui in notis ad *Themistii* locum verba illa: *οὐ, μὰ — παλαιοῦ*, inutile quoddam glossema esse iudicat, vt sensus sit: *gratulandum Imperatori ob sancitam in religione tuenda libertatem, sed ab iis maxime, quorum iura ritusque diiudicat et explanat nihilo deterius quam Empedocles olim fecisse perhibetur*, quippe quem *Suidas* [11]) dicat *ἐνυεῖναι τοῖς θεοῖς, καὶ μανθάνειν παρ' αὐτῶν, ὅπη τοῖς ἀνθρώποις χαίρουσι, καὶ ὅπη ἄχθονται, περί τε φύσεως ἐκεῖθεν λέγειν. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους πεπαίρεσθαι τοῦ θείου, καὶ δόξας ἀνομοίους ἀλλήλαις περὶ αὐτοῦ δοξάζειν.* Sed omnium maxime mihi placent, quae *Mericus Casaubonus* attulit [12]) ad illustranda verba *Themistii*. Ille enim pro *τοὺς ἄλλους* malit legere *τῶν ἄλλων* in genere neutro, et ante

10) in prolegomenis ad Varia sacra * 11. 2 — 13. (p. 43 — 49.)

11) in v. *Ἐμπεδοκλῆς*.

12) ad *M. Antoninum* p. 87. sq.

Digitized by Google

οἷς intelligit τούτων vel ἐκείνων, verba autem illa, quae difficultatem inprimis pepererunt interpretibus, οὐ, μὰ Δία, ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ, per elegantem ἀναδίπλωσιν seu ἐπίζευξιν addita esse dicit, atque adeo sic vertit: *dignus Imperator, quem venerantes admiremur, tum ob alia quae lege illa continentur, tum praecipue, quod non solum religionis libertatem indulgeat, sed et aeternas illas leges a deo latas non ignarus perite, non ille* (np. Iouianus) *per Iouem, quam vetus ille Empedocles explicet.* Itaque particula οὐ, vt bene obseruauit *Fabricius* [13]), non connectenda est cum verbis ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ, sed respicit ad id quod praecesserat, atque idem est ac si dixisset *Themistius:* οὐ φαυλότερον, μὰ Δία, ἐκείνου τ. π. Denique per τοὺς δεσμοὺς intelligi *Casaubonus* docet grande istud arcanum, ab Empedocle primum animaduersum et literis proditum, de boni malique consilio et indissolubili nexu [14]). Dubitari igitur vix potest, quin hic *Themistii* locus recte referatur ad Empedoclem nostrum Agrigentinum.

Sed diuersus est Empedocles ille, qui apud *Plutarchum* [15]) cum Sylla, Lucio, Tyndare ac

13) Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 57. (Vol. VI. p. 820. ed. *Harles.*) qui locus omnino legendus est.

14) de quo placito v. supra §. 11. p. 300. sqq.

15) symposiac. 8, 8.

Digitized by Google

Nestore colloquitur, vel potius colloqui fingitur. Quae tamen ibi dicit, ea sunt eiusmodi, vt etiam ad Agrigentini laudem ac doctrinam pertinere videantur. Quare totum locum hic ponere libuit: *ὀνομασὶ καλέσας τὸν Σύλλαν ὁ Ἐμπεδοκλῆς· Λεύκιος, εἶπεν, ὁ ἑταῖρος, εἰ μὲν ἄχθεται τοῖς λεγομένοις, ὥρα πεπαῦσθαι καὶ ἡμᾶς· εἰ δὲ ταῦτα τῶν ὑπὸ τὴν ἐχεμυθίαν ἐστὶν, ἀλλ' ἐκεῖνό γε δοκῶ μήτ' ἄρρητον εἶναι, μήτ' ἀνέξοιστον* [16] *πρὸς ἑτέρους, ὅτι δὴ μάλιστα τῶν ἰχθύων ἀπείχοντο· καὶ γὰρ ἱστορεῖται τοῦτο περὶ τῶν παλαιῶν Πυθαγορικῶν· καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀλεξικράτους ἐνέτυχον μαθηταῖς. ἄλλα μὲν ἔστιν ὅτε μετρίως προσφερομένοις, καὶ νὴ Δία θύουσιν, ἰχθύος δὲ μὴ γεύσασθαι τὸ παράπαν ὑπομένουσιν* [17]. *ἦν δὲ Τυνδάρης, ὁ Λακεδαιμόνιος, αἰτίαν ἔλεγε τῆς ἐχεμυθίας, ταύτην οὐκ ἀποδέχομαι. ἔλεγε δὲ* [18]*, τοῦτο γέρας εἶναι τοὺς ἰχθῦς καλεῖν ἔλλοπας, οἷον ἰλλομένην τὴν ὄπα καὶ κα-*

16) v. supra §. 15. n. 173. p. 487.

17) Particulam negandi alieno loco positam esse, quilibet perspicit. Equidem cum *Reiskio* μὴ deleuerim, et θύσι posuerim ante ὑπομένουσιν.

18) Sic *Reiskio* duce, vt tamen aliquis sensus verbis inesset, posui pro τῆς ἐχεμυθίας, τοῦτο γέρας εἶναι. Sed *Wyttenbachius* fortasse rectius ita refingendum locum pu-

θειργομένην ἔχοντας [19]· καὶ τὸν ὁμώνυμον ἐμοὶ τὸν παυσάνεμον [20]) Πυθαγορικῶς πε-

bat: τὴν δὲ αἰτίαν Τυνδ. ὁ Λυκ. ἡμῖν ἔλεγε, τῆς ἐχεμυθίας τοῦτο γ. εἶναι, καὶ τοὺς etc. Verum ne hac quidem ratione, quae nominis γέρας vis atque potestas esset, satis intelligebam. Malim τέρας, modo id possit de symbolo dici.

19) *Suidas* simpliciter habet: ἔλλοπες· οἱ ἰχθύες. *Hesychius* autem et *Phauorinus*: ἔλλοπες· ἐλλείποντες τῆς ὀρθῆς, τουτέστιν ἄφθογγοι, ἄφωνοι. Inprimis hic opponenda sunt, quae locum *Plutarchi* iuuare quodammodo possunt, verba *Athenaei* 7, p. 308. B. σὺ δέ μοι εἰπέ, ὦ — Μυρτίλε, διὰ τί οἱ ἰχθύες ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἔλλοπες καλοῦνται; καὶ ὅς, ἤτοι διὰ τὸ ἄφωνοι εἶναι. βούλονται γὰρ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἴλλοπαί τινες εἶναι, διὰ τὸ εἴργεσθαι φωνῆς. ἔστι γὰρ τὸ μὲν ἴλλεσθαι, εἴργεσθαι· ἡ δὲ ὄψ, φωνή. (quae deriuatio non probatur *Casaubono* ad h. l. p. 538.) — ἐγὼ δὲ — φημὶ ἄλοπες (cum *Casaubono* p. 539. legendum est φ. ὅτι λέγονται ἔλλοπες) διὰ τὸ εἶναι λεπιδωτοί. (At sic anguillae aliique pisces non fuerint ἔλλοπες.) λέξω δὲ καὶ, — διὰ τί οἱ Πυθαγορικοὶ τῶν μὲν ἄλλων ἐμψύχων μετρίως ἅπτονται, τινὰ δὲ καὶ θύοντες, ἰχθύων μόνων οὐ γεύονται τὸ παράπαν· ἢ διὰ τὴν ἐχεμυθίαν; θεῖον γὰρ ἡγοῦνται τὴν σιωπήν. Et *Eustathii* ad *Odyss.* μ, p. 1720, 32. ἦν δὲ τοῖς Πυθαγορισταῖς ἀπειρημένον τὸ ἰχθυοφαγεῖν, εἰς σύμβολον τοῦ ἐχεμυθεῖν, ἐπειδὴ θεῖον ἡγοῦντο τὴν σιωπήν· σιγηλὸν γὰρ ὁ ἰχθύς, δίχα γε τοῦ σπάρου· διὸ καὶ ἔλλοψ ἐρρέθη, διὰ τὸ ἴλλεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἐκβάλλεσθαι, ἐκπλείεσθαι, στερεῖσθαι ἀκοῆς, καθολικὸν γὰρ ὁ ἔλλοψ ἐπὶ πάντων ἰχθύων. Cf. *Schol. Theocrit.* idyll. 1, 42.

20) *Dejskio* auctore pro τῷ παυσαμένῳ sic dedi, vt pertineret ad nostrum Empedoclem. Cf. §. 5. p. 48. sqq. Sed *Wyttenbach.* rescribendum putat: καὶ τὸν ὁμών. ἐ. τῷ

Digitized by Google

ραίνειν τὰ δόγματα, στέγουσαι φρενὸς, ἀλλ' ὅπερ ἐλάσσω, καὶ ὅλως θεὸν ἡγεῖσθαι τὴν σιωπὴν τοὺς ἄνδρας, ἅτε δὴ καὶ τῶν θεῶν ἔργοις καὶ πράγμασιν ἄνευ φωνῆς ἐπιδεικνυμένων, ἃ βούλονται τοῖς ξυνετοῖς. Nihil vero certi ex hoc loco colligi posse, patet e variis virorum doctorum conatibus, eum emendandi, quorum nonnullos in margine commemoraui.

Diuersus etiam a nostro est ille Empedocles, cuius in *Rhiani* quodam carmine [22]) fit mentio, id quod non solum ex argumento epigrammatis manifestum est, verum etiam ex aetate poetae, quippe qui Ptolemaei Euergetae temporibus floruit [22]). Ipsum *Rhiani* carmen est hoc:

ἦ Τροιζὴν ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὐκ ἂν ἁμάρτοις
αἰνήσας [23]) *παίδων οὐδὲ τὸν ὑστάτιον.*
τόσσον δ' [24]) *Ἐμπεδοκλῆς φανερώτερος, ὅσσον ἐν ἄλλοις*
ἄνθεσιν εἰαρινοῖς κηλὸν ἔλαμψε ῥόδον.

ἀπεωσμένῳ Πυθαγορικῷ παραινεῖν τὰ δόγματα στέγειν ἔσω φρενὸς ἔλαττος οὔτι ἐλάσσω· καὶ ὅλως θεῖον ἡγ

21) Extat in *Brunckii* analectt. poetar. Graecor. T. I. p. 489.

22) v. *Fabric.* biblioth. Graec. Vol. I. p. 442. (p. 735. ed. *Harles.*)

23) Ita e *Salmasii* emendatione *Brunckius* dedit pro *ὠνήσας*, quod extabat in apographo Buheriano. Sed cum in alio apographo legatur *δινήσας*, reponendum ille censebat *βινήσας*.

24) Apographum Buherianum *σῶκδε μὲν Ἐμπ.*

Digitized by Google

Superest vt ipsos Empedoclis versus, quos veterum diligentia nobis seruauit, aeque diligenter collectos ordine quodam commodo componam, et explicem, atque si quos vitiatos ad nos peruenisse appareat, emendare studeam. Quo quidem in negotio, arduo sane ac difficili, inprimis opus est vt aequos nanciscar iudices. Quod enim ad locum et ordinem versuum attinet, pleraque omnia meris coniecturis niti fatendum est, quoniam scriptores veteres raro ipsi indicasse reperiuntur, e quo physicorum libro singuli versus philosophi nostri petiti essent. Cum autem iam in praefatione ostenderim, quem ordinem in sede cuique versui attribuenda sequi constituissem, non hic rursus de isto meo consilio disserendum putabam. De varietate lectionis, et de maculis, quas librarii multis locis Empedocleis adsperserunt, delendis, etiam de versuum quorundam interpretatione, in superio-

Digitized by Google

ribus passim, vbi occasio esset, exposui: quibus omnibus itidem hoc loco omissis satis habui, locos illos, in quibus versus Empedocleos tractauissem, diligenter indicasse. Itaque vnum est, quod moneam. Scilicet interdum coniecturam aliquam, vel aliorum vel meam, modo sensum aptum et commodum funderet, praeferendam duxi lectionibus adeo vitiosis et corruptis, vt nemo inde elicere sententiam probabilem vllo modo posse videretur.

Digitized by Google

EMPEDOCLIS PHYSICORVM RELIQVIAE

LIBER PRIMVS

Παυσανία, σὺ δὲ κλῦθι δαΐφρονος Ἀγχίτου υἱέ.

— — —

Τηλαυγὲς, κλυτὲ κοῦρε Θεανοῦς Πυθαγόρεώ τε.

— — —

ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιὸν,
εὖτέ τις ἀμπλακίῃσι φόνῳ φίλα γυῖα μιήνῃ
δαίμων, (οἵ τε μακραίωνος λελάχασι βίοιο)
τρὶς μὲν μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθαι.
τῇ καὶ ἐγὼ νῦν εἰμι φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης.

— — —

Νείκεϊ μαινομένῳ πίσυνος —

— — —

ἠλύθομεν τόδ' ὑπ' ἄντρον ὑπόστεγον —

— — —

πλαῦσά τε καὶ πώκυσα, ἰδὼν ἀσυνήθεα χῶρον

— — —

ἔνθ' ἦσαν Χθονίη τε καὶ Ἡλιόκη ταναῶκις,
Δῆρίς θ' αἱματόεσσα καὶ Ἁρμονίη θεμερῶκις,
Καλλιστὼ τ' Αἰσχρή τε, Θόωσά τε Δηναιή τε,
Νημερτὴς τ' ἐρόεσσα μελάγκαρκός τ' Ἀσάφεια,

— — —

Digitized by Google

Φυσώ τε Φθιμένη τε, καὶ Εὐναίη καὶ Ἔγερσις,
Καινώ τ' ἀστεμφής τε πολυσπέφανός τε Μεγιστώ,
καὶ Φορίη Σοφίη τε, καὶ Ὀμφαίη —

— — —

τὸν ἀτερπέα χῶρον,

— — —

ἔνθα φόνος τε κότος τε καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν,
Ἄτης ἀν λειμῶνα κατὰ σκότον ἠλάσκουσιν.

— — —

οὔτε θεῶν τις πόσμον ἐποίησ', οὔτε τις ἀνδρῶν,
ἀλλ' ἦν αἰεί. —

— — —

ἀλλ' ὅγε πάντοθεν ἶσος ἔφυ καὶ πάμπαν ἀπείρων
σφαῖρος, κυκλοτερὴς, μόνῃ περιηγέϊ γαίων.

— — —

ἄλφιτον ὕδατι πολλήσας —

— — —

τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄπουε·
Ζεὺς ἀργὴς, Ἥρη τε φερέσβιος, ἠδ' Ἀϊδωνεύς,
Νῆστίς θ' ἣ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον.
τῶν δὲ συνερχομένων ἐξ ἔσχατον ἵστατο Νεῖκος.

— — —

Νεῖκός τ' οὐλόμενον δίχα τῶν ἀτάλαντον ἁπάντη,
καὶ Φιλίη μετὰ τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε.

— — —

κορυφὰς ἑτέρας ἑτέραισι προσάπτων
μύθων, μήτε λόγων ἀτραπὸν μίαν —

— — —

δίπλ' ἐρέω. ποτὲ μὲν γὰρ ἓν ηὐξήθη μόνον εἶναι
ἐκ πλεόνων, ποτὲ δ' αὖ διέφυ πλέον' ἐξ ἑνὸς εἶναι·

Digitized by Google

δοιὴ δὲ θνητῶν γένεσις, δοιὴ δ' ἀπόλειψις.
τὴν μὲν γὰρ πάντων σύνοδος τίκτει τ' ὀλέκει τε·
ἡ δὲ, πάλιν διαφυομένων, θρυφθεῖσα ἀπέπτη.
καὶ ταῦτ' ἀλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμᾶ λήγει,
ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα,
ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα Νείκεος ἔχθει.
ἦ δὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς πλέον' ἐκτελέθουσι,
τῇ μὲν γίγνονταί τε καὶ οὔ σφισιν ἔμπεδος αἰών·
ἦ δὲ διαλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμᾶ λήγει,
ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασσιν ἀκίνητα κατὰ κύκλον.
ἀλλ' ἄγε, μύθων κλῦθι· μέθη γάρ τοι φρένας αὔξει·
ὡς γὰρ καὶ πρὶν ἔειπα πιφαύσκων, πείρατα μύθων
δίκλ' ἐρέω. τοτὲ μὲν γὰρ ἓν ἠὐξήθη μόνον εἶναι
ἐκ πλεόνων, τοτὲ δ' αὖ διέφυ πλέον' ἐξ ἑνὸς εἶναι.
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ ἠέρος ἄπλετον ὕψος,
νεῖκός τ' οὐλόμενον δίχα τῶν, ἀτάλαντον ἁπάντῃ,
καὶ Φιλότης ἐν τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε·
τὴν σὺ νόῳ δέρκευ, μηδ' ὄμμασιν ἧσο τεθηπὼς,
ἥτις καὶ θνητοῖσι νομίζεται ἔμφυτος ἄρθροις,
τῇ τε φίλα φρονέουσ' ἰδ' ὁμοίϊα ἔργα τελοῦσι,
Γηθοσύνην καλέοντες ἐπώνυμον, ἠδ' Ἀφροδίτην.
τὴν οὔτις μεθ' ἅπασιν ἑλισσομένην δεδάηκε
θνητὸς ἀνήρ. σὺ δ' ἄκουε λόγων στόλον οὐκ ἀπατηλόν·
ταῦτα γὰρ ἴσα τε πάντα καὶ ἥλικα γένναν ἔασσι,
τιμῆς δ' ἄλλης ἄλλο μέδει, πάρα δ' ἦθος ἑκάστῳ,
ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο χρόνοιο,
καὶ πρὸς τοῖς ἄρα οὔτέ τι γίνεται οὐδ' ἀπολήγει.
εἰ τε γὰρ ἐφθείροντο διαμπερὲς, οὐκέτ' ἂν ἦσαν·
τοῦτο δ' ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν τί κε, καὶ πόθεν ἐλθὸν,
πῇ δέ κε καὶ ἀπόλοιτο; ἐπεὶ τῶνδ' οὐδὲν ἔρημον,

Digitized by Google

ἀλλ' αὖτ' ἐστὶν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίνεται ἄλλοτε ἄλλα διηνεκὲς, αἰὲν ὁμοῖα.

— — —

ἀλλ' ἄγε τῶν δ' ὀάρων προτέρων ἐπὶ μάρτυρα δέρπευ,
εἴ τι καὶ ἐν προτέροισι λιπάζυγον ἔπλετο μορφῇ,
ἠέλιον μὲν λαμπρὸν ὁρᾷν παὶ θερμὸν ἁπάντῃ,
ἄμβροτα δ' ὅσσα ἐδεῖτο παὶ ἀργέτι δεύεται αὐγῇ,
ὄμβρον δ' ἐν πᾶσι δνοφόεντά τε ῥιγαλέον τε,
ἐκ δ' αἴης προρέουσι θέλυμνά τε παὶ στερεά γε·
ἐν δὲ Κύπρῳ διάμορφα παὶ ἄνδιχα πάντα πέλονται,
σὺν δ' ἔβη ἐν Φιλότητι παὶ ἀλλήλοισι ποθεῖται.
ἐκ τούτων γὰρ πάντ' ἦν, ὅσσα τέ ἐστι παὶ ἔσται,
δένδρα τε βεβλάστηκε, παὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες,
θῆρές τ' οἰωνοί τε, παὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθῦς,
παί τε θεοὶ δολιχαίωνες τιμῇσι φέριστοι.
αὐτὰ γὰρ ἐστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίνεται ἀλλοιωτά· τὰ γὰρ διάπτυξις ἀμείβει.

— — —

ὡς δ' ὁπόταν γραφέες ἀναθήματα ποικίλλωσιν
ἀνέρες, ἀμφὶ τέχνης ὑπὸ μήτινος εὖ δεδαῶτες,
οἵ τ' ἐπεὶ οὖν μάρψωσι πολύχροα φάρμακα χερσὶν,
ἁρμονίῃ μάξάν τε τὰ μὲν πλέω, ἄλλα δ' ἐλάσσω,
ἐκ τῶν εἴδεα πᾶσ' ἐναλίγκια πορσυνέουσι,
δένδρεα τε κτίζον τε παὶ ἀνέρας ἠδὲ γυναῖκας,
θῆράς τ' οἰωνούς τε παὶ ὑδατοθρέμμονας ἰχθῦς,
παί τε θεοὺς δολιχαίωνας τιμῇσι φερίστους·
οὕτω μή σ' ἀπάτα φρένα, ὡς νύ πεν ἄλλοθεν εἶναι
θνητῶν, ὅσσα γε δῆλα γεγάασιν ἄσπετα, πηγὴν,
ἀλλὰ τορῶς ταῦτ' ἴσθι θεοῦ πάρα, μῦθον ἀκούσας.

— — —

Digitized by Google

ἐν δὲ μέρει πρατέουσι περιπλομένοιο κύκλοιο,
καὶ φθίνει εἰς ἄλληλα, καὶ αὔξεται ἐν μέρει αἴσης.
αὐτὰ γὰρ ἔστι γε ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίνοντ' ἄνθρωποί τε καὶ ἄλλων ἔθνεα θηρῶν,
ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἕνα κόσμον,
ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα Νείκεος ἔχθει,
εἰσόκεν ἂν συμφύντα τὸ πᾶν ὑπένερθε γένηται.
οὕτως ἦ μὲν ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι,
ἦ δὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς πλέον' ἐκτελέθουσι·
τῇ μὲν γίγνονταί τε καὶ οὔ σφισιν ἔμπεδος αἰών·
ἦ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμᾶ λήγει,
ταύτῃ αἰὲν ἔασσιν ἀκίνητα κατὰ κύκλον.

— — * —

ἄλλο δέ τοι ἐρέω· φύσις οὐδενός ἐστιν ἁπάντων
θνητῶν, οὐδέ τις οὐλομένου θανάτοιο τελευτὴ,
ἀλλὰ μόνον μίξίς τε διάλλαξίς τε μιγέντων
ἐστὶ, φύσις δὲ βροτοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν.

— — —

νήπιοι (οὐ γάρ σφιν δολιχόφρονες εἰσὶ μέριμναι),
οἳ δὴ γίνεσθαι πάρος οὐκ ἐὸν ἐλπίζουσιν,
ἠὲ καταθνήσκειν τε καὶ ἐξόλλυσθαι ἁπάντη.

— — —

οἱ δ', εὖτ' ἦ κατὰ φωτῶν μισγέντ' ἐς φάος ἔλθῃ,
ἦ κατὰ θηρῶν ἀγροτέρων γένος, ἦ κατὰ θάμνων,
ἠὲ κατ' οἰωνῶν, τότε μὲν τὸ λέγουσι γενέσθαι·
εὖτε δ' ἀποκριθῶσι, τὸ δ' αὖ δυσδαίμονα πότμον
ἔν γε νόμῳ καλέουσι· νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός.

— — —

γνοὺς ὅτι πάντων εἰσὶν ἀπόῤῥοιαι ὅσσ' ἐγένοντο.

— — —

Digitized by Google

οὐκ ἂν ἀνὴρ τοιαῦτα σοφὸς φρεσὶ μητίσαιτο,
ὡς, ὄφρα μέν τε βιῶσι· τὸ δὴ βίοτον καλέουσι·
τόφρα μὲν οὖν εἰσι, καί σφι πάρα δεινὰ καὶ ἐσθλά·
πρὶν δὲ πάγεν τε βροτοὶ καὶ ὡς λύθεν, οὐδέν ἄρ' εἰσί.

— — —

ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιὸν,
ἀΐδιον, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὅρκοις.

— — —

ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὶ ἀμήχανον ἐστὶ γενέσθαι,
καὶ τὸ ὂν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἄπρηκτον.
αἰεὶ γὰρ στήσονται ὅπη κε τις αἰὲν ἐρείδῃ.

— — —

ἄρτια μὲν γὰρ πάντα ἑαυτῶν αὐτὰ μέρεσσιν,
ἠλέκτωρ τε χθών τε καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
ὅσσα φιν ἐν θνητοῖσιν ἀποπλαχθέντα πέφυκεν.
ὡς δ' αὕτως ὅσα πρᾶσιν ἐπαρκέα μᾶλλον ἔασσιν,
ἀλλήλοις ἔστερκται, ὁμοιωθέντ' Ἀφροδίτῃ,
Ἔχθει πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων διέχουσι, μάλιστα
γέννῃ τε πράσει τε, καὶ εἴδεσιν ἐκμαπτοῖσι,
πάντη συγγίνεσθαι ἀήθεα καὶ μάλα λυγρὰ,
νεικεογεννέστησιν ὅτι σφίσι πᾶν γένος ὀργᾷ.

— — —

— ἐπεὶ Νεῖκος μὲν ἐνέρτατον ἵκετο βένθος
δίνης, ἐν δὲ μέσῃ Φιλότης στροφάλιγγι γένηται,
ἐν τῇ δὴ τάδε πάντα συνέρχεται ἓν μόνον εἶναι,
οὐκ ἄφαρ, ἀλλὰ θέλυμνα συνίσταται ἄλλοθεν ἄλλο.
τῶν δέ τε μισγομένων, χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν.
πολλὰ δ' ἀμίπτ' ἔστηκε περασσαμένοισιν ἐναλλάξ,
ὅσσ' ἔτι Νεῖκος ἔρυκε μετάρσιον. οὐ γὰρ ἀμεμφέως
πω πᾶν ἐπ' ἔσχατα ἐξέστηκεν τέρματα κύκλου,

Digitized by Google

ἀλλὰ τὰ μέν τ' ἐνέμιμνε μερέων, τὰ δέ τ' ἐξεβεβήκει.
ὅσσον δ' αἰὲν ὑπεκπροθέει, τόσον αἰὲν ἐπήει
ἠ 'πίφρων Φιλότης ἀμεμφέως ἀμβρότῳ ὁρμῇ.
αἶψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο, τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι,
ζωρά τε τὰ πρὶν ἄπρητα, διαλλάξαντα πελεύθους.
τῶν δέ τε μισχομένων, χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν,
παντοίαις ἰδέῃσιν ἀρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι.

— — —

ἀλλ' ὅτε δὴ μέγα Νεῖκος ἐνὶ μελέεσσιν ἐθρέφθη,
εἰς τιμάς τ' ἀνόρουσε πελασσαμένοιο χρόνοιο,
ὅς σφιν ἀμοιβαῖος πλατέος πάρ' ἐλήλατο ὅρκου.

— — —

χωρὶς πᾶν τὸ βαρὺ, χωρὶς τε τὸ κοῦφον ἔθηκε,
ἔνθ' οὔτ' ἠελίοιο δεδίττεται ἀγλαὸν εἶδος,
οὐδὲ μὲν οὐδ' αἶης λάσιον γένος, οὐδὲ θάλασσα.

— — —

ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσε,
ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη, θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ.

— — —

ἐκ μὲν γὰρ ζώων ἐτίθει νεκρὰ, εἶδε' ἀμείβων.

— — —

τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε,
πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖαν, ἰδ' αἰθέρος ἄπλετον ὕψος·
ἐκ γὰρ τῶν, ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἔσσεται, ὅσσα τ' ἔασσιν.

— — —

εἴδεα τῶν θνητῶν παντοῖα διὰ χρόνον ὄντα.

— — —

δὶς γὰρ καὶ τρὶς δεῖ, ὅ τι δὴ καλόν ἐστιν, ἐνίσπειν.

— — —

εἰδ' ἄγ' ἐγώ τοι νῦν λέξω πρῶθ' ἥλιον ἀρχὴν,

— — — — — — — —

ἐξ ὧν δὴ ἐγένοντο τὰ νῦν ἐσορώμενα πάντα,
γαῖά τε, καὶ πόντος πολυκύμων, ἠδ' ὑγρὸς ἀὴρ,
Τιτὰν, ἠδ' αἰθὴρ, σφίγγων περὶ κύκλον ἅπαντα.

— — —

ἀλλ' ὁ μὲν ἁλισθεὶς μέγαν οὐρανὸν ἀμφιπολεύει.

— — —

ἀνταυγέει τὸν Ὄλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις.

— — —

ἥλιος ὀξυμελὴς, ἠδὲ λάϊνα σελήνη.

— — —

ἡ περὶ γῆν ὡς ἅρματος ἴχνος ἑλίσσεται ἄκραν.

— — —

κυκλοτερὲς περὶ γαῖαν ἑλίσσεται ἀλλότριον φῶς.

— — —

ἀπεσπεύασε δέ οἱ αὐγὰς
ἔστ' ἐπ' αἶαν καθύπερθεν, ἀπεσκνίφωσε δὲ γαίης
τόσσον, ὅσον μήνης γλαυκώπιδος ἔπλετο εὖρος.

— — —

ὡς αὐγὴ τύψασα σεληναίης κύκλον εὐρύν.

— — —

αὔξει δὲ χθὼν μὲν σφέτερον γένος, αἰθέρα δ' αἰθήρ.

— — —

αἰθὴρ μακρῇσι κατὰ χθόνα δύετο ῥίζαις.

— — —

εἴπερ ἀπείρονα γῆς τε βάθη, καὶ δαψιλὸς αἰθὴρ,
ὡς διὰ πολλῶν δὴ βροτέων ῥηθέντα ματαίως
ἐκπέχυται στομάτων, ὀλίγον τοῦ παντὸς ἰδόντων.

— — —

Digitized by Google

οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.

— — —

οὕτω γὰρ συνέκυρσε θεῶν τότε, πολλάκι δ' ἄλλως.

— — —

νυκτὸς ἐρημαίης ἀγλαώπιδος —

— — —

νύκτα δὲ γαῖα τίθησιν, ὑφισταμένη φαέεσσι.

— — —

ἃλς ἐκάγη ῥιπῇσιν ἐωσμένος ἠελίοιο.

— — —

πολλὰ δ' ἔνερθ' ὕδεος πυρὰ καίεται —

— — —

εἰ δέ τε ταῦτα ἀριθμῷ —

— — —

ὅπη συνέκυρσεν ἅπαντα.

— — —

καὶ καθόσον μὲν ἀραιότατα ξυνέκυρσε πεσόντα.

— — —

στυγέει δύστλητον Ἀνάγκην.

— — —

ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐγόμφωσεν καὶ ἔδησε.

— — —

σαρκῶν ἀλλογνώτι περιστέλλουσα χιτῶνι.

PHYSICORVM LIBER SECVNDVS

νῦν δ' ἄγ' ὅπως ἀνδρῶν τε πολυκλαύτων τε γυναικῶν
ἐννυχίους ὀρπηπας ἀνήγαγε πρινόμενον πῦρ,
τῶνδε κλύ'. σὺ γὰρ μῦθος ἀπόσπορος οὐδ' ἀδαήμων
οὐλοφυεῖς μὲν πρῶτα τύποι χθονὸς ἐξανέτελλον,
ἀμφοτέρων ὕδατός τε καὶ οὔδεος αἶσαν ἔχοντες.
τοὺς μὲν πῦρ ἀνέπεμπε, θέλον πρὸς ὅμοιον ἰπέσθαι,
οὔτε τί πω μελέων ἐρατὸν δέμας ἐμφαίνοντας,
οὔτ' ἐνοπὴν, οὔτ' αὖ ἐπιχώριον ἀνδράσι γῆρυν.

— — —

ἡ δὲ χθὼν τούτοισιν ἴση συνέπυρσε μάλιστα,
Ἡφαίστῳ τ' ὄμβρῳ τε καὶ αἰθέρι παμφανόωντι,
Κύπριδος ὁρμισθεῖσα τελείοις ἐν λιμένεσσιν,
εἴτ' ὀλίγον μεῖζόν γ', εἴτε πλέον ἐστὶν ἔλασσον.
ἐκ τῶν αἵμά τε γέντο καὶ ἄλλα δὲ εἴδεα σαρκός.

— — —

ἡ δὲ χθὼν ἐκίνησε ἐν εὐστέρνοις χοάνοισι,
τῶν δύο τῶν ὀκτὼ μορίων λάχε Νήστιδος αἴγλης,
τέσσαρα δ' Ἡφαίστοιο· τὰ δ' ὀστέα λευκὰ γένοντο.

— — —

ἐξ ἄρθροιν δὲ δυοῖν καρκὸς συμπήγνυται αἰεί.

— — —

γυμνωθέντα τὰ γυῖα μεμόρφωται, δίχα τ' ὤμων,
ὅσσε δὲ οἷω ἐπλάσθησαν νόσφι μετώπων.

— — —

Digitized by Google

πολλὰ μὲν ἀμφιπρόσωπα καὶ ἀμφίστερνα φύεσθαι,
βουγενῆ, ἀνδρόπρωρα, τὰ δ' ἔμπαλιν ἐξανατέλλειν
ἀνδροφυῆ βούκρανα· μεμιγμένα τῇ μὲν ὑπ' ἀνδρῶν,
τῇ δὲ γυναικοφυῆ σκιεροῖς ἠσκημένα γυίοις.

— — —

Κύπριδος ἐν παλάμῃς πλάσιος τοιῆσδε τυχόντα.

— — —

ᾗ πολλῶν μὲν πόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν.

— — —

τοῦτον μὲν βροτέων μελέων ἀριδείκετον ὄγκον.
ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα
γυῖα, τὰ σῶμα λέλογχε βίου θαλέθοντος ἐν ἀκμῇ·
ἄλλοτε δ' αὖτε παλῇσι διατμηθέντ' Ἐρίδεσσι,
πλάζεται ἄνδιχ' ἕκαστα περὶ ῥηγμῖνι βίοιο.
ὡσαύτως θάμνοισι καὶ ἰχθῦσιν ὑδρομελάθροις,
θηρσί τ' ὀρειμελέεσσιν, ἰδὲ πτεροβάμοσι πύμβαις.

— — —

ἐν θηρσὶ δὲ λέοντες ὀρειλεχέες χαμαιεῦναι
γίνονται, δάφναι δ' ἐνὶ δένδρεσιν ἠυκόμοισιν.

— — —

ἠδ' ἦσαν πτίλα πάντα καὶ ἀνθρώποισι προσηνῆ,
φῆρές τ' οἰωνοί τε, φιλοφροσύνη τε δεδήει.

— — —

ταὐτὰ τρίχες, καὶ φύλλα, καὶ οἰωνῶν πτερὰ πυκνά,
καὶ λεπίδες γίγνονται ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσιν.

— — —

αὐτὰρ ἐχίνοις
ὀξυβελεῖς χαῖται νώτοις ἐπιπεφρίκασι.

— — —

Digitized by Google

φῦλον ἄμουσον ἄγουσα πολυσπερέων καμασηνῶν.

— — —

τέρματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶν.

— — —

τοῦτο μὲν ἐν πόγχαισι θαλασσονόμοις, βαρυνώτοις,
ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε,
ἔνθ' ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν.

— — —

ἡ δὲ φλοὲξ ἱλάειρα μινυνθαδίης τύχε γαίης.

— — —

ἐν γὰρ θερμοτέρῳ τὸ κατ' ἄρρενα ἔπλετο γαίης·
ναὶ μέλανες διὰ τοῦτο, καὶ ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες,
ναὶ λαχνήεντες μᾶλλον —

— — —

ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις. ἡ μὲν τἀνδρὸς,
ἐγκέχυται θερμοῖσι· τὰ δ' ἐκτελέθουσι γυναῖκες
ψύχεος ἀντιάσαντα —

— — —

τῷ δέ τι ναὶ πόθος εἶτε διὰ κέψεως ἀμμίσγων.

— — —

μηνὸς ἐν ὀγδοάτου δεκάτῃ κύον ἔπλετο λευκόν.

— — —

ὧδε δ' ἀναπνεῖ πάντα καὶ ἔκπνεῖ· πᾶσι λίφαιμοι
σαρκῶν σύριγγες πύματον κατὰ σῶμα τέτανται,
καί σφιν ἐπὶ στομίοις πυκνοῖς τέτρηνται ἄλοξι
ῥινῶν, ἔσχατα τέρθρα διαμπερές· ὥστε φόνον μὲν
κεύθειν, αἰθέρι δ' εὐπορίαν διόδοισι τετμῆσθαι.
ἔνθεν ἔπειθ', ὁπόταν μὲν ἐπαΐξῃ τέρεν αἷμα,
αἰθὴρ παφλάζων καταβήσεται οἴδματι μάργῳ.

Digitized by Google

εὖτε δ' ἀναθρώσκει, πάλιν ἐκπνεῖ, ὥσπερ ὅταν παῖς
πλεψύδραις παίζουσα διευκετέος χαλκοῖο,
εὖτε μὲν αὐλοῦ πορθμὸν ἐπ' εὐειδεῖ χερὶ θεῖσα,
εἰς ὕδατος βάπτῃσι τέρεν δέμας ἀργυφέοιο,
οὐδέ γ' ἐς ἄγγος ἔτ' ὄμβρος ἐσέρχεται, ἀλλά μιν εἴργει
ἀέρος ὄγκος ἔσωθι πεσὼν ἐπὶ τρήματα πυκνά,
εἰσόπ' ἀποστεγάσῃ πυκινὸν ῥόον· αὐτὰρ ἔπειτα,
πνεύματος ἐλλείποντος, ἐσέρχεται αἴσιμον ὕδωρ·
ὡς δ' αὕτως, ὅθ' ὕδωρ μὲν ἔχῃ κατὰ βένθεα χαλκοῦ,
πορθμοῦ χωσθέντος βροτέῳ χροΐ, ἠδὲ πόροιο,
αἰθὴρ δ' ἐκτὸς ἔσω λελιημένος ὄμβρον ἐρύκει
ἀμφὶ πύλας ἰσθμοῖο δυσηχέος, ἄκρα κρατύνων,
εἰσόκε χειρὶ μεθῇ, τότε δ' αὖ πάλιν, ἔμπαλιν ἢ πρίν,
πνεύματος ἐμπίπτοντος, ὑπεκθεῖ αἴσιμον ὕδωρ·
ὡς δ' αὕτως τέρεν αἷμα κλαδασσόμενον διὰ γυίων,
ὁππότε μὲν παλίνορσον ἐπαΐξειε μυχόνδε,
θάτερον εὐθὺς ῥεῦμα κατέρχεται οἴδματι θῦον.
εὖτε δ' ἀναθρώσκει, πάλιν ἐκπνεῖ ἶσον ὀπίσσω.

— — —

ὡς δ' ὅτε τὶς πρόοδον νοέων ὠπλίσσατο λύχνον,
χειμερίην διὰ νύκτα πυρὸς σέλας αἰθομένοιο,
ἄψας παντοίων ἀνέμων λαμπτῆρας ἀμουργούς,
οἵ τ' ἀνέμων μὲν πνεῦμα διασκιδνᾶσιν ἀέντων·
φῶς δ' ἔξω διαθρῴσκον, ὅσον ταναώτερον ἦεν,
λάμπεσκεν κατὰ βηλὸν ἀτειρέσιν ἀκτίνεσσιν·
ὡς δὲ τό τ' ἐν μήνιγξιν ἐεργμένον ὠγύγιον πῦρ,
λεπτῇσιν ὀθόνῃσιν ἐχεύατο κύκλοπα κούρην,
αἱ δ' ὕδατος μὲν βένθος ἀπέστεγον ἀμφινάοντος,
πῦρ δ' ἔξω διαθρῴσκον, ὅσον ταναώτερον ἦεν.

— — —

Digitized by Google

μία γίνεται ἀμφοτέρων ὄψ.

— — —

πῶς καὶ δένδρεα μακρὰ καὶ εἰνάλιοι παμασῆνες.

— — —

οὕτω δ' ὠοτομεῖ μακρὰ δένδρεα πρῶταν ἐλαίας.

— — —

θάλλει δένδρεα ἐμπεδόφυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπα
καρπῶν ἀφθονίῃσι κατ' ἠέρα πάντ' ἐνιαυτόν.

— — —

οὔνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοια μῆλα.

— — —

οἶνος ἀπὸ φλοιοῦ πέλεται σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ.

— — —

οἴνῳ μᾶλλον ὕδωρ ἐναρίθμιον, αὐτὰρ ἐλαίῳ
οὐκ ἐθέλει —

— — —

βύσσῳ δὲ γλαυκῇ τὸ κρόκου καταμίσγεται ἄνθος.

— — —

γεννήσασα φύσις μετάγει τὸ ξηρὸν ἐς ὑγρόν.

PHYSICORVM LIBER TERTIVS

οὔτε γὰρ ἀνδρομέῃ κεφαλῇ κατὰ γυῖα πέκασται,
οὐ μὲν ἄκαὶ νώτων γε δύο κλάδοι ἀΐσσουσιν,
οὐ πόδες, οὐ θοὰ γοῦν', οὐ μήδεα λαχνήεντα.
ἀλλὰ φρὴν ἱερὴ καὶ ἀθέσφατος ἔπλετο μοῦνον,
φροντίσι κόσμον ἅπαντα καταΐσσουσα θοῇσι.

— — —

Digitized by Google

ὄλβιος, ὃς θείων πραπίδων ἐκτήσατο πλοῦτον·
δειλὸς δ', ᾧ σκοτόεσσα θεῶν πέρι δόξα μέμηλεν.

— — —

οὐκ ἐστὶν πελάσασθ', οὐδ' ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτὸν
ἡμετέροις, ἢ χερσὶ λαβεῖν· ἥπέρ τε μεγίστη
πειθοῦς ἀνθρώποισιν ἀμαξιτὸς εἰς φρένα πίπτει.

— — —

οὐδέ τις ἦν κείνοισιν Ἄρης θεὸς, οὐδὲ Κυδοιμὸς,
οὐδὲ Ζεὺς βασιλεὺς, οὐδὲ Κρόνος, οὐδὲ Ποσειδῶν,
ἀλλὰ Κύπρις βασίλεια. —
τὴν οἵ γ' εὐσεβέεσσιν ἀγάλμασιν ἱλάσκοντο,
γραπτοῖς τε ζώοισι, μύροισί τε δαιδαλεόδμοις,
σμύρνης τ' ἀκρήτου θυσίαις, λιβάνου τε θυώδους
ξουθῶν τε σπονδὰς μελιτῶν ῥιπτοῦντες ἐς οὖδας.
ταύρων δ' ἀκρήτοισι φόνοις οὐ δεύετο βωμὸς,
ἀλλὰ μῦσος τοῦτ' ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιστον,
θυμὸν ἀποῤῥαίσαντας ἐέδμεναι ἠέα γυῖα.

— — —

αἵματος ἐν πελάγεσσι τεθραμμένη ἀντιθροῶντος,
τῇ τε νόημα μάλιστα κυκλίσκεται ἀνθρώποισιν.
αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περιπάρδιόν ἐστι νόημα.

— — —

γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
στοργῇ δὲ Στοργὴν, Νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.

— — —

πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποισι.

— — —

Digitized by Google

ὅσσόν γ' ἀλλοίοις μετέην; τόσον ἄρ σφίσιν αἰεὶ
καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίστατο.—

— — —

στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα πέφυντο,
πολλὰ δὲ δεῖν' ἔπεσον, τά τε ἀμβλύνουσι μερίμνας.
παῦρον δὲ ζωῆς ἀβίου μέρος ἀθρήσαντες
ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν,
αὐτὸ μόνον πεισθέντες, ὅτῳ προσέπυρσεν ἕκαστος,
πάντοσ' ἐλαυνόμενοι. τὸ δὲ οὖλον ἐπεύχεται εὑρεῖν
αὕτως, οὐδ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐπακουστά,
οὔτε νόῳ περιληπτά. σὺ οὖν, ἐπεὶ ὧδ' ἐλιάσθης,
πεύσεαι, οὐ πλεῖόν γε βροτείη μῆτις ὄρωρε.

— — —

ὦ φίλοι, οἶδα μὲν οὖν, ὅτ' ἀληθείη πάρα μύθοις,
οὐς ἐγὼ ἐξερέω· μάλα δ' ἀργαλέη γε τέτυκται·
ἀνδράσι καὶ δύσζηλος ἐπὶ φρένα, πίστιος ὁρμή.

— — —

ἀλλὰ κακοῖς μὲν κάρτα πέλει πρατέουσιν ἀπιστεῖν·
ὡς δὲ παρ' ἡμετέρης πέλεται πιστώματα Μούσης,
γνῶθι διατμηθέντος ἐνὶ σκλάγχνοισι λόγοιο.

— — —

ἀλλὰ θεοὶ, τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὁσίων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε πηγήν.
καί σε, πολυμνήστη λευκώλενε παρθένε Μοῦσα,
ἄντομαι, ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν, ἀπούειν.
πέμπε πάρ' εὐσεβίης ἑλάουσ' εὐήνιον ἅρμα·
μηδέ σέ γ' εὐδόξοιο βιήσεται ἄνθεα τιμῆς
πρὸς θνατῶν, ἀνελέσθαι ἐφ' ᾧ θ' ὁσίῃ πλέον εἰπεῖν.
θάρσει, καὶ τότε δὴ σοφίης ἐπ' ἄκροισι θοάσεις.
ἀλλὰ γὰρ ἄθρει πᾶς παλάμῃ, πῇ δῆλον ἕκαστον,

Digitized by Google

μήτέ τιν' ὄψιν ἔχων πίστει πλέον, ἢ κατ' ἀκουήν·
ἢ ἀκοὴν ἐρίδουπον, ὑπὲρ τρανώματα γλώσσης·
μήτέ τι τῶν ἄλλων ὁπόσῃ πόρος ἐστὶ νοῆσαι.
γυίων πίστιν ἔρυπε, νόει θ' ᾗ δῆλον ἕκαστον.

— — —

ὦ πόποι, ὦ δειλὸν θνητῶν γένος, ὦ δυσάνολβον,
οἵων ἐξ ἐρίδων ἠὲ στοναχῶν ἐγένεσθε.

— — —

νέφεσι, κοπρίων ἐκβλητότεροι —

— — —

ἐξ οἵης τιμῆς τε καὶ ὅσσου μήκεος ὄλβου.

— — —

αἰθέριον μὲν γάρ σφε μένος πόντονδε διώκει,
πόντος δ' ἐς χθονὸς οὐδας ἀπέπτυσε, γαῖα δ' ἐς αὐγὰς
ἠελίου ἀκάμαντος, ὁ δ' αἰθέρος ἔμβαλε δίναις·
ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, στυγέουσι δὲ πάντες.

— — —

τῇδ' ἰότητι τύχης πεφρόνηκεν ἅπαντα.

— — —

πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν καὶ νώματος αἶσαν.

— — —

ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κοῦρός τε κόρη τε,
θάμνος τ' οἰωνός τε, καὶ εἰν ἁλὶ ἔλλοπος ἰχθύς.

Digitized by Google

RELIQVIAE *ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΜΩΝ*

ὦ φίλοι, οἳ μέγα ἄστυ κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος
ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλιος, ἀγαθῶν μελεδήμονες ἔργων,
ξείνων αἰδοῖοι λιμένες, κακότητος ἄπειροι,
χαίρετ'. ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητὸς,
πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμένος, ὥσπερ ἔοικε,
ταινίαις τε περίστεπτος, στέφεσίν τε θαλείης.
τοῖσιν ἅμ' εὖτ' ἂν ἵκωμαι ἐς ἄστεα τηλεθόωντα,
ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶ σεβίζομαι. οἱ δ' ἅμ' ἕπονται
μυρίοι, ἐξερέοντες ὅπη κρὸς κέρδος ἀταρκές·
οἱ μὲν μαντοσυνέων κεχρημένοι, οἱ δ' ἐπὶ νούσων
παντοίων ἐπύθοντο κλύειν εὐήκεα βάξιν.

— — —

ἀλλὰ τί τοῖσδ' ἐπίπειμ' ὡσεὶ μέγα χρῆμά τι πράσσων,
εἰ θνητῶν περίειμι πολυφθορέων ἀνθρώπων;

— — —

οἶμοι, ὅτ' οὐ πρόσθέν με διώλεσε νηλεὲς ἦμαρ,
πρὶν σχέτλι' ἔργα βορᾶς περὶ χείλεσι μητίσασθαι.

— — —

οὐ πέλεται τοῖς μὲν δίκαιον τόδε, τοῖς δ' ἀθέμιστον·
ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον, διά τ' εὐρυμέδοντος
αἰθέρος ἠνεπέως τέταται, διά τ' ἀπλέτου αὐγῆς.

— — —

Digitized by Google

οὐ παύσεσθε φόνοιο δυσηχέος; οὐκ ἐσορᾶτε
ἀλλήλους δάπτοντες ἀφηδείῃσι νόοιο;

— — —

μορφὴν δ' ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον υἱὸν ἀείρας
σφάζει ἐπευχόμενος, μέγα νήπιος· οἱ δὲ πορεῦνται
λισσόμενον θύοντες, ὁ δ' ἀνήκουστος ὁμοκλέων,
σφάξας, ἐν μεγάροισι κακὴν ἀλεγύνατο δαῖτα.
ὣς δ' αὖτως πατέρ' υἱὸς ἑλὼν, καὶ μητέρα παῖδες,
θυμὸν ἀποῤῥαίσαντα φίλας κατὰ σάρκας ἔδουσι.

— — —

ἶσόν τοι πυάμους τρώγειν, κεφαλάς τε τοκήων.

— — —

δειλοὶ, πάνδειλοι, πυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθε.

— — —

χρὴ τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἄπο πάμπαν ἔχεσθαι.

— — —

νηστεῦσαι κακότητος.

— — —

τοιγάρ τοι χαλεπῇσιν ἀλύοντες κακότῃσιν,
οὔποτε δειλαίων ἀχέων λωφήσετε θυμόν.

— — —

ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

— — —

φάρμακα δ' ὅσσα γεγᾶσι, κακῶν καὶ γήραος ἄλκαρ,
πεύσῃ· ἐπεὶ μούνῳ σοι ἐγὼ κρανέω τάδε πάντα.
παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵ τ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρνύμενοι κνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἄρουραν.
καὶ πάλιν, ἢν κ' ἐθέλῃσθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξεις,

Digitized by Google

θήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο πελαινοῦ παίριον αὐχμὸν
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
ῥεύματα δενδρεόθρεπτα, τά τ' ἐν θέρει ἀτμίζοντα.
ἄξεις δ' ἐξ Ἅΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

— — —

εἰς δὲ τέλος μάντεις τε, καὶ ὑμνοπόλοι, καὶ ἰητροὶ,
καὶ πρόμοι ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται·
ἔνθεν ἀναβλαστοῦσι θεοὶ τιμῇσι φέριστοι.

— — —

ἀθανάτοις ἄλλοισιν ὁμάστιοι, ἔν τε τραπέζαις
εὔνιες ἀνδρείων ἀχέων, ἀπόπηροι, ἀτειρεῖς.

— — —

πρηνάων ἄπο πέντ' ἀνιμῶντα ἀτειρέϊ χαλκῷ.

EMPEDOCLIS EPIGRAMMATA

I.

ἄκρον ἰητρὸν Ἄκρων', Ἀκραγαντῖνον, πατρὸς ἄκρου,
κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος ἀκροτάτης.

II.

Παυσανίην, ἰητρὸν ἐπώνυμον, Ἀγχίτου υἱὸν,
φῶτ' Ἀσκληπιάδην, πατρὶς ἔθαψε Γέλα,
ὃς πολλοὺς μογεροῖσι μαραινομένους καμάτοισι
φῶτας ἀπέστρεψεν Περσεφόνης ἀδύτων.

Digitized by Google

LAVS PYTHAGORAE

ἦν δέ τις ἐν πείνοισιν ἀνὴρ, περιώσια εἰδὼς,
ὃς δὴ μήκιστον πραπίδων ἐκτήσατο πλοῦτον,
παντοίων τε μάλιστα σοφῶν ἐπιήρανος ἔργων.
ὁππότε γὰρ πάσῃσιν ὀρέξαιτο πραπίδεσσι,
ῥεῖά γε τῶν ὄντων πάντων λεύσεσκεν ἕκαστα,
καί τε δέκ' ἀνθρώπων καί τ' εἴκοσιν αἰώνεσσι.

IVSIVRANDVM

οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ γενεᾷ παραδόντα τετρακτὺν,
παγὰν ἀενάου φύσιος ῥιζώματ' ἔχουσαν.

Digitized by Google

Hi fere versus vel vere vel verisimiliter sunt Empedoclei. Recensendi iam essent, quos an vere Empedocles scripserit dubium esse potest. Sed afferendi antea sunt versus quidam ita corrupti, vt sine bonorum codicum auxilio vix possint restitui nitori pristino. Extant illi apud *Simplicium* 1), qui, μᾶλλον δὲ, inquit, βιάζεται (np. Aristoteles), οἰόμενος τὸν κόσμον τοῦτον ὑπὸ μόνου τοῦ νείκους κατὰ Ἐμπεδοκλέα γίνεσθαι. ἴσως δὲ καὶ εἰ ὑπερισχύει ἐν τούτῳ τὸ νεῖκος, ὥσπερ ἐν τῷ σφαίρῳ ἡ φιλία, ἀλλ' ἄμφω ὑπ' ἀμφοῖν λέγει γίνεσθαι. καὶ ἴσως οὐδὲν κωλύει προθέσθαι τινὰ τῶν τοῦ Ἐμπεδοκλέους ῥημάτων, τοῦτο παρεμφαίνοντα·

τίη δ' ἐγὼ ὑποστρέψας ἔρχομαι πρὸς ὁδὸν
αἰνέων τὸν πρὶν κατειλημμένον, προσάπτων μύθῳ μῦθον.

Et nonnullis interiectis 2): ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τῶν σωματικῶν τούτων λέγω, προστίθησιν, ἐξ' ὧν ὀφθαλμοὺς διέγραψεν λαμπροτάτους δι' Ἀφροδίτην. καὶ μετ' ὀλίγον περὶ τοὺς φιλικοὺς ἥλους τῆς Ἀφροδίτης *) σπουδάζων (Empedocles), καὶ τὸ αἴτιον λέγων, διατί οἱ μὲν μεθ' ἡμέραν, οἱ δὲ νυκτὸς βέλτιον ὁρῶσι, φησὶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς Ἀφροδίτης, ὅτ' ἐν πρώτοις ἐφύοντο. ὅτι

1) ad *Aristot.* de coelo 2, fol. 128. b.
2) ibid. fol. 129. a.
*) *Buttmannus* loco paulo post laudando p. 38. vult ἵλλους. Sed cf. *compages Veneris* ap. *Lucret.* 4, 1109. et 1201.

Digitized by Google

δὲ περὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ πόσμῳ φησὶν, ἄπουσον τῶν στίχων τούτων·

εἰ δέ τί σοι περὶ τούτων ἱμερτὸς ἐμπέπλησι πίστις,
πῶς ὕδατος, γαίης, ἀελίου τε μεμιγμένων,
εἴδεά τ' ἐγένοντο, χρώματά τε θνητῶν τοιαῦτα,
ὅσα νῦν φαίνεται ἁρμοσθέντα Ἀφροδίτῃ.

καὶ μετ' ὀλίγα,

ὡς δὲ γαίῃ Κύπρις ἐξείης ἐδίνησεν ἐν διερῷ,
ἡ δ' ἐμφυσήσας ὀλίγῳ πυρὶ, δῶκεν ἐκπρατέειν.

καὶ αὖθις,

τούτων δὲ μυῖτα, ἐντὸς μὲν πυκνὰ, ἔκτοσθεν δ' ἀραιά.

διέγραψεν, ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς Ἀφροδίτης ὑγρότητα τοιαύτην λαχόντα. Ex his omnibus *Buttmannus* in Commentarr. societ. philol. Lips. Vol. IV. p. 37 — 40. effinxit haec:

τὴν δέ γ' ὑποστρέψας ἐπανέρχομαι εἰς ὁδὸν αἶνων,
τὸν πρὶν πάλλειπτον μῦθον μύθῳ προτιάπτων.

Et:

ἐξ ὧν ὀφθαλμοὺς διέγραψεν δῖ' Ἀφροδίτη
λαμπροτάτους.

Et:

ὅτ' ἐν πρώτοις ἐφύοντο.

Et:

εἰ δέ τί σοι περὶ τῶν γλυκὺς ἵμερός ἐστι πεπύσθαι,
πῶς ὕδατος, γαίης τε, καὶ ἠελίου μιχθέντων,
εἴδεα τ' ἐξεγένοντο, τοσαῦτά τε χρώματα θνητῶν,
ὅσσα τε νῦν ἐφάνη ἁρμοσθέντ' εἰν Ἀφροδίτῃ· —

Et:

ὡς γαίην Κύπρις ἐξείης διερῷ δίνησεν·
ἡ δ' ἐμφυσήσασ' ὀλίγῳ πυρὶ, δῶκεν ἐπισχεῖν.

Digitized by Google

Et:

μεῖστα δὲ τῶν, ἐντὸς μὲν πύκν', ἔκτοσθε δ' ἀραιά.

Et:

τόσην ὑγρότητα λαχόντα.

Dubiae vero originis, praeter multos alios, sunt isti:

τὸν δ' ἤτοι θνητοὶ μὲν Ἔρωτα καλοῦσι ποτηνὸν,
ἀθάνατοι δὲ Πτέρωτα, διὰ πτερόφοιτον ἀνάγκην.

quos *Christianus Henricus Postel* 3) putat Empedocleos esse. Nam apud *Platonem* 4) afferuntur omisso auctoris nomine. At *Hesiodi* potius esse crediderim propter haec verba *Plutarchi* 5): ἄχρις οὗ τὸ ἱμερτὸν ἧκεν ἐπὶ τὴν φύσιν ἐκ προνοίας, Φιλότητος ἐγγενομένης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Ἔρωτος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει, καὶ Παρμενίδης, καὶ Ἡσίοδος. Quemadmodum enim Φιλότης est Empedoclis, ita Ἀφροδίτη maxime ad Parmenidem pertinere videtur, atque adeo Ἔρως ad Hesiodum, quanquam, qui huius carminum fragmenta collegerunt, nullam neque versuum illorum, neque loci Plutarchei mentionem fecisse reperiuntur. Similes versus leguntur apud eundem *Platonem* 6), vbi Ἔρως dicitur ὁ ποιῶν

εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελάγει δὲ γαλήνην,
νηνεμίαν ἀνέμων, κοίτην, ὕπνόν τ' ἐνὶ κήδει.

quos nemo, opinor, putabit ab Empedocle profectos.

Illustris *Heynius* 7) versus duo alios, quos *Tzetzes* 8) et

3) in der listigen Iuno, aus Il. Ε, in deutschen Versen, mit Anmerkungen, Hamb. 1700. 8. p. 395. sq.
4) in Phaedro T. III. opp. p. 252. B.
5) de facie in orbe lunae T. II. opp. p. 927. A.
6) Sympos. T. II. opp. p. 197. C.
7) ad *Apollodor.* 1, 1, 1. p. 13.
8) ad *Lycophron.* 406.

Digitized by Google

Scholiastes Sophoclis 9) Epimenidi tribuunt, itidem Empedocleos esse suspicatur:

ἐκ τοῦ (πρ. *Κρόνου*) *παλλίκομος γένετο χρυσῆ Ἀφροδίτῃ,*
Μοῖραί τ' ἀθάνατοι, καὶ Ἐριννύες αἰολόδωροι.

vbi vir ille doctissimus pro *αἰολόδωροι* legendum putat *αἰολόδειροι*, h. e. *quae quaquauersus lustrant et indagant scelera, vt vlciscantur.* At quominus hunc locum ab Empedocle profectum arbitremur, obstare videntur verba *Plutarchi* 10): *Ἐείδωρον αὐτὴν* (πρ. *Ἀφροδίτην*) *Ἐμπεδοκλῆς, εὔπαρκον δὲ Σοφοκλῆς, ἐμμελῶς πάνυ καὶ πρεπόντως ὠνόμασαν.* Praeterea omnino valde dubitandum existimo, an vnquam Empedocles tractauerit mythologicas deorum genealogias ita, vt Hesiodus aliique similes poetae. *Hesychii* quidem locus possit fortassis opponi, *Βαυμώ*, inquientis, *γιθήνη Δήμητρος.* Sed statim ille adiecit verba: *σημαίνει δὲ καὶ ποιλίαν, ὡς παρ' Ἐμπεδοκλεῖ*, ita vt appareat, Empedoclem, reliquorum Pythagoreorum more, hic quoque nomine mythologico vsum esse allegorice, vt nominibus *Ἀφροδίτης*, *Ἡφαίστου*, *Ἀπόλλωνος*, *Διὸς*, aliisque.

De iis locis, qui per errorem a viris doctis tributi fuerunt philosopho Agrigentino, dictum satis est in praefatione. Sequuntur igitur

ANNOTATIONES
AD VERSVS EMPEDOCLEOS

Versum 1. solus *Diogenes Laertius* 8, 61. seruauit, et haec ei verba praemisit: *ἦν δ' ὁ Παυσανίας, ὡς φησιν Ἀρίστιππος καὶ Σάτυρος, ἐρώμενος αὐτοῦ* (Empedoclis),

9) ad Oedip. Colon. 42.
10) in Amatorio c. 13. T. II. opp. p. 756. E.

Digitized by Google

ᾧ δὴ καὶ τὰ περὶ φύσεως προσπεφώνηκεν οὕτως. Cum igitur huic Pausaniae, de quo plura dixi §. 5. inprimis p. 67. inscriptum s. dedicatum fuerit carmen περὶ φύσεως, non dubitaui, versum istum statim in fronte ponere. Habet eundem *Stephanus* in poesi philosophica p. 31. Caeterum quid δαΐφρων h. l significet, dubium est. Equidem intelligo *sapientem, doctum.*

Versum 2. idem *Diogenes* 8. 43. habet solus, vbi, postquam dixit, Telaugem ex nonnullorum sententia magistrum Empedoclis fuisse, haec addit: Ἱππόβοτός γέ τοι φησὶ, λέγειν Ἐμπεδοκλέα Τηλαυγεῖ, πλυτὲ etc. Recepi autem correctionem *Bentleii* in opusculis p. 188. propositam, Ἐμπεδοκλέα· Τηλαυγὲς, πλ. neque putabam displiciturum hoc esse cuiquam. Erat enim vocatiuo opus, quia non soli Pausaniae, sed etiam Telaugi, videtur carmen Empedoclis inscriptum fuisse. id quod non raro fiebat. v. *Athenae.* 7, p. 278. E.

De vers. 3—7. vid. §. 15. ad n. 50—57. p. 448. sq. et infra ad vers. 122. Quodsi Empedocles haec vere ab initio carminis posuit, putandus est his versibus voluisse breuiter summam totius poematis proponere. Omnia enim, quae Empedocles tradit, eo redeunt, vt res omnes, quae sunt in mundo, perpetua vicissitudine mutari ostendat, elementis, e quibus quodque compositum est, mox demtis, mox additis. Huius igitur doctrinae exemplum attulit daemonas siue animos humanos, nominatim suum ipsius animum.

Vers. 3. ἀνάγκης χρῆμα est *res necessaria, naturae s. fati legibus constituta.* Similiter *Gorgias* encom. Helen. p. 94. ed. *Reisk.* dixit ἀνάγκης ψήφισμα. Satis apposite, cum sciamus, Gorgiam fuisse Empedoclis in arte dicendi discipulum.

Vers. 4. ἁμπλακίη est *peccatum.* Inter hoc nomen et sequens φόνῳ deest copula, vel potius particula quaedam, quae significet *inprimis*, vel *exempli causa.* Verba φόνῳ — μιήνῃ spectant ad doctrinam de metempsychosi et de anima-

Digitized by Google

libus non mactandis, atque adeo φίλα γυῖα non simpliciter dictum videtur pro τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, sed ratione habita cognationis. Fieri enim posse docebat Empedocles, vt qui mactet victimam aliamue bestiam, cognatus vel amicus fuerit hominis illius, cuius nunc animus vel animi particulae insint in illa bestia.

Vers. 5. coniecturam virorum doctorum, μακραίωνος βίοιο, *longaeuae vitae*, h. e. *longae*, praetuli vulgari lectioni μακραίωνες, quae refertur ad δαίμονες, vt olim legebatur, qui pluralis videtur a sciolo quodam effictus esse, quia alias dii ipsi vocantur δολιχαίωνες (v. vers. 79. 89.), et quia statim sequitur οἵ. Sed οἵ et λελάχασι, quamuis pluralis numeri, recte se habent, modo verba οἵ τε — βίοιο in parenthesi ponantur, praesertim cum τις praecedat. Et formulam βίου μακραίωνος habet etiam *Sophocles* Oedip. Tyr. 522.

Vers. 6. μιν recte legitur, quippe pertinens ad nomen δαίμων. Μάκαρες sunt *dii et animi hominum pii ac beati*. Ab his oportet animos impios abesse τρὶς μυρίας ὥρας, quae verba satis difficilia nemo adhuc, quantum quidem memini, explicare conatus est. Neque enim similem quis putauerit locum *Hesiodi Εργ.* 252. vbi formulam τρὶς μύριοι *Moschopulus* interpretatur p. 62. πολλάκις πολλοί, *Tzetzes* p. 70. πολλοί, Scholiastes Locsnerianus ἀναρίθμητοι. Age igitur, periculum faciamus. Nimirum cum vocabulo ὥρα mox pars anni, mox pars mensis, mox pars diei vel noctis significetur: venit mihi in mentem, illud de *mense* accipere. Magna enim in talibus est poetarum licentia. Sic, vt hoc vno vtar, apud *Hippocratem* de medico c. 3. ὥρα, et apud *Hesiodum* γενεὰ significat *annum*, interprete *Plutarcho* de defectu oraculor. c. 11. sed in Epist. Ierem. v. 3. *decennium*. Si igitur per ὥρας mecum intelligis *menses*, triginta mensium millia efficiunt summam duorum millium et quingentorum annorum. Iam vero eadem summa, et quod excurrit, prodit e triginta

Digitized by Google

illis αἰώνεσσι ἀνθρώπων, per quas rerum omnium singulas partes perspexisse Pythagoras perhibetur infra vers. 483. sq. si quidem vni αἰῶνι tribueris octoginta quatuor annos, quot fere annos vixisse narratur Pythagoras. Et potes id facere. Nam *Hieronymus* ad Ezech. 26. T. V. p. 401 G. ed. *Tribbechou.* αἰῶνα dicit septuaginta annos significare. Scilicet tricies quatuor et octoginta anni complectuntur tricies mille et ducentos quadraginta menses, h. e. bis mille et quingentos et viginti annos. Empedocles igitur, numerum rotundum posuisse videri possit, vt *Herodotus* 2, 123. qui τὴν περιείλησιν dicit ex Aegyptiorum opinione τῇ ψυχῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. Ex hac ratione desumserit ille satis apte αἰῶνος exemplum e vita illius, cuius ipse placita sequebatur, et simul explicuerit, per quantum temporis spatium abesse a diis oporteat daemonas impietatis aliquando reos. id quod omittendum non erat rem propositam diligenter tractanti. Ita denique intelligi optime possunt, quae v. 326. sqq. scripsit Empedocles. Verum causam hanc vniuersam iudicent viri me peritiores.

Vers. 7. pro τὴν rescripsi τῇ, h. e. *itaque*, vel *sic*, *hoc modo*. Cur vero hoc praetulerim reliquis coniecturis, quas §. 15. ad n. 57. p. 449. attuli, hanc scito mihi causam fuisse, quod *Philoponus* ter habet δεῦρο, quod facile potuit a grammatico quodam vt interpretamentum adscribi, vel ab ipso Philopono substitui, vocabulo τῇ, non item vocabulo δὴν aut τῶν. *Hesychius*: τῇδε· ὧδε, ἐνταῦθα. Quod supra §. 15. l. l. dixi, *Windetum* legi iussisse νῦν εἶμι, confirmari haec coniectura potest verbis *Plotini* ennead. 4, 8, 1. Ἐμπεδοκλῆς εἰκὼν — αὐτὸς φυγὰς θεόθεν γενόμενος ἥκειν.

Versum 8. statim iunxi praecedenti, non solum quia *Hierocles* et *Plotinus* (v. §. 15. p. 451. et 453.) et *Philoponus* ad *Aristot.* de generat. et corrupt. 2, fol. 59. a. de anima lib. 1. C, 1. (fol. 17. a.) et phys. auscultt. lib. 1. A, 10. idem fecerant, in quorum locorum primo vitiose νήκεῖ, in se-

Digitized by Google

cundo et tertio νείκει legitur: sed etiam quia apte iunguntur hi versus. Nam τὸ Νεῖκος putabat Empedocles potentius esse in hoc mundo, vt τὴν Φιλίαν in Sphaero. Iuti igitur Νείκει confidebat Empedocles, h. e. sperabat, fore vt ipsius animus non per Φιλίαν in chaos reuoluatur, sperabat animi immortalitatem.

Vers. 9. affertur a *Porphyrio* de antro Nympharum c. 8. qui idem docet, τόδ' ἄντρον esse *hunc mundum*. v. §. 15. ad n. 80. p. 455. — ὑπόφωτον, *obscurum, tenebricosum*.

Vers. 10. legitur apud solum *Clementem Alexandrinum* strom. 3, p. 432. B. atque inde in *Stephani* poesi philos. p. 29. Verba πλαῦσα — πώκυσα, *fleui et plorani*, referenda videntur ad vagitum infantis recens nati, qui quasi lugeat, se in hunc mundum malorum plenum intrudi, qui mundus illi sit ἀσυνήθης χῶρος, *locus insuetus*, atque adeo incognitus et iniucundus, ἀτερπής, vt vocatur vers. 18.

Vers. 11 — 14. quos etiam *Stephanus* l. l. p. 25. habet, seruauit *Plutarchus* de animi tranquillitate c. 15. extr. T. II. opp. p. 474. B. cuius verba hos versus praecedentia et sequentia dedi §. 11. p. 299 — 301. quo eodem loco monui, hic intelligi debere attributa, affectiones, affectus hominum inter se contrarios. E qua ratione Χθονίη erit *studium terrae*, nempe eorum hominum, qui quasi alligati ad hanc terram frigida modo ac terrena caducaque curant, Ἠλιόκη ταναῶπις, *studium solis contemplandi*, hominum ad altiora tendentium. Proprie ταναόπις est *late videns*.

Vers. 18. Λῆρις αἱματόεσσα, *Rixa cruenta, caedem parians*. Ἁρμονίη θεμερῶπις, *Concordia amabilis*. Vbi monendum est, lectionem θεμερῶπις restitutam Empedocli fuisse *Bentleii* ingenio, in opusce. p. 516. Nam vulgo legitur ἱμερῶπις pro θεμερ. et in alio *Plutarchi* loco ἐν. §. 10. ad n. 56. p. 233. καλεῖσθαι μέροπι pro καλεῖ θεμερῶπιν.

Vers. 23. Θόωσά τε Δηναιή τε. Ita iterum *Bentleius* l. l. pro Δεινοίη τε. Significatur autem *Velocitas et Tarditas*.

Vers. 24. Νήμερτὴς videtur h. l. *Perspicuitas*, potius

esse, quam *Veracitas*, nisi Ἀφάφειαν, quae est *Obscuritas*, de *Mendacitate* malis accipere. v. §. 4. ad n. 55. sqq. p. 32. sq. vbi etiam de potestate adiectiui μελάγκαρπος exposui.

Vers. 15 — 17. petii e *Phurnuto* s. *Cornuto* de nat. deor. c. 17. p. 176. ed. *Gale*, et de sensu aeque ac de lectionis varietate dixi §. 11. p. 503. sq. Φυσώ τε Φθιμένη τε, *Ortus et Interitus*. Εὐναίη καὶ Ἔγερσις, *Cubitum ire et A somno surgere*.

V. 16. Καινὼ, *Iuuentus*. Μεγιστὼ, *Senectus*. Itaque ἀστεμφὴς vel verti debet *interrita*, *firma*, *robusta*, coll. *Schol. Arat.* 878. et *Oppian.* cyneget. 4, 174. vel dictum est pro ἀστεφὴς, *non coronata*, *nondum meritis clara*.

Vers. 17. Φορίη, *Temeritas*. Nam φέρεσθαι saepe dicuntur homines temerarii, qui impetu feruntur. Sed quid sibi velit καὶ Ὀμφαίη, quam lectionem praetuli caeteris, quae feruntur: Ὀμφαὶ et Ὀμφάλη, et quomodo mutilus versus supplendus sit, dici sine bonis codicibus nequit. Hi tres enim versus apud solum *Cornutum* extant. Fortasse tamen legi potest: καὶ Ὀμφαίη Σιγή τε, s. καὶ Σιγὴ, *Vox et Silentium*. Confirmari haec coniectura videtur hymno secundo *Synesii* vers. 63. sqq. p. 27. ed. *Steph.* p. 317. ed. *Petau*.

Σὺ πατὴρ, σὺ δ' ἐσσὶ μήτηρ,
σὺ δὲ ἄῤῥην, σὺ δὲ θῆλυς,
σὺ δὲ φωνὰ, σὺ δὲ σιγά.

Nam *Synesius* quoque loquitur ex mente Pythagoreorum.

Vers. 18 — 20. habet *Hierocles* ad aur. carmina p. 186. duo vltimos etiam *Synesius* de prouidentia 1, p. 89. D. et epist. 146. v. supra §. 15. p. 451. sq. Ἀτερπὴς χῶρος, *locus iniucundus*, *inhospitalis*, est hic mundus sublunaris, terra. Cf. ad v. 10.

Vers. 19. pro φόνος si alteram lectionem φθόνος malueris, non habebo quod dicam contra. Ἄλλων ἔθνεα πηρῶν interpretor *multae aliae calamitates*, *multa alia mala*. Quod vero hunc versum iunxi sequenti, in eo *Synesium*

Digitized by Google

sum secutus, cum *Hierocles* hunc alterum retulerit ad ipsos homines siue animos humanos, qui in hanc terram e coelo detrusi sunt. id quod intelliges e verbis vtriusque scriptoris, quae supra integra exscripsi. Quodsi quis *Hieroclem* potius sequendum putet, quod etiam *Synesius* in altero loco fecit, supplendum ei est verbum *εἰσὶ* ad hunc versum 19. Caeterum propter hunc et similes locos *Pseudo-Origenes* philosophum. c. 4. scripsit, quae supra retuli §. 11. ad n. 71. p. 277. Cf. *Cic.* somn. Scip. 4.

Vers. 20. De *Ates prato* dixi §. 15. p. 455. sq. Pro *ἐν λειμῶνι* auctoribus codd. MSS. et *Bentleio* apud *Needham.* ad *Hierocl.* p. 419. rescripsi *ἀν λειμῶνα*, h. e. *ἀνὰ λειμῶνα*. Nomen *σκότος* vt masculinum adhiberi posse, et tenebras apud antiquissimam quamque gentem symbolum miseriae et conditionis infelicis esse, satis constat. Verbum *ἠλάσκειν* autem significat *errare, vagari. Eustath.* ad *Homer.* Il. *β*, p. 257. *τὸ ἠλάσκειν γίνεται μὲν ἐκ τοῦ ἀλῶ, δηλοῖ δὲ τὸ πλανᾶσθαι.*

Vers. 21. 22. ita exhibentur a *Simplicio* ad *Aristot.* de coelo 1, fol. 68. b. (v. §. 11. p. 257. sq.)

τὸν κόσμον τοῦτον οὔτέ τις θεῶν, οὔτέ τις ἀνθρώπων ἐποίησεν,

ἀλλ' ἦν ἀεί.

quae verba metro reddere vtcunque studui. Possit autem quis putare, non ea Empedoclis esse, sed *Heraclitι.* Certe hic ap. *Clementem Alexandr.* stromm. 5, p. 599. fere eadem dixisse legitur. Pro *ἀλλ' ἦν αἰεὶ* poterat forsitan magis Empedocleum videri *ἦν δ' αἰεί.*

Vers. 23. 24. a *Stobaeo* eclog. phys. c. 16. T. I. ed. *Heeren.* p. 354. tribuuntur *Parmenidi*, quare etiam *Ge. Gust. Füllebornius* eos inseruit suae fragmentorum Parmenidis collectioni (Züllichau. 1795. 8.) p. 90. quanquam *Parmenidem* constat non *σφαῖρον κυκλοτερῆ*, sed *εὔκυκλον σφαῖραν* dixisse. v. *Plato* Sophist. T. I. opp. p. 244. E. et *Fülleborn.* l. l. p. 76. Alterum versum auctor scholii illius ad *Aratum*,

Digitized by Google

quod *Petro Victorio* praeeunte etiam *Petavius* addidit *Achillis Tatii* introductioni in *Arati* phaenomena p. 169. ed. Paris. 1630. p. 96. ed. Antuerp. 1703. fol. tribuit *Hesiodo*, στρέφεται δὲ, inquiens, τὸ πᾶν αὐτὸ περὶ αὐτὸ ὁσημέραι καὶ ὧραι· καθὸ καὶ ὁ Ἀσκραῖός φησι.

σφαῖρας κυκλοτερεῖ μανίᾳ περιηγέϊ χαίρων.

σφαῖραν μὲν καλέσας τὴν σφαῖραν, ὡς καὶ Ὅμηρος ἑσπέριον τὴν ἑσπέραν. καὶ κυκλοτερῆ δὲ, διὰ τὸ σφαιροειδές. μανίαν δὲ περιηγέα, τῆς στροφῆς τὴν μονήν. Quae verba corrupta putabam sic emendanda: στρέφεται δὲ τ. π. αὐτὸ περὶ αὐτὸ ὅσαι ἡμέραι καὶ ὧραι (i. e. *singulis diebus et horis*)· καθὸ κ. ὁ Ἀκραγαντῖνός φ. — σφαῖρον μὲν καλ. τὴν σφ. ὡς κ. Ὅμ. ἕσπερον (v. Odyss. α, 422. ibique Schol. et *Eustath.* p. 1427, 18.) τὴν ἑσπέραν. — μονίαν δὲ etc. Pro Ἀσκραῖος legendum esse Ἀκραγαντῖνος, vidit iam *Iosephus Scaliger* in notis editioni *Achillis Tatii* Iuntinae (Florent. 1567. fol.) adscriptis p. 116. quas *Scaligeri* notas edidit *Villoisonus* in epistolis Vinariensibus (Turici 1783. 4.) p. 78. Idem tamen *Scaliger* in vltima exempli Florentini pagina putat, *Onomacriti* potius esse illum versum. Ego vero, ab Empedocle profectum esse vtrumque versum, mihi persuasum habebam. Nam σφαῖρος Ἐμπεδόκλειος, non Παρμενίδειος, aliusue, valde celebratus inter veteres fuit. v. quae §. 11. ea de re ex antiquis scriptoribus exposui. Et hunc alterum versum, σφαῖρος — γαίων, multi veterum diserte ad Empedoclem referunt, ita vt prior quoque sit eiusdem existimandus. Etiam *Scaliger* in notis ad *Manil.* astron. 1, 106. p. 17. ed. Lutet. 1579. 8. p. 34. ed. Argent. 1655. 4. vtrumque versum sine vlla dubitatione Empedocli adscribit. Verum hac causa perorata videndum iam est de varia et vera versus vtriusque lectione. *Stobaeus* quidem l. l. ita eos laudat:

ἀλλ' ὅγε πάντοθεν ἶσος καὶ πάμπαν ἀπείρων
σφαῖρος, κυκλοτερῆς μιμίης περιτείθη χαίρων.

Deprauatam hanc lectionem sic corrigendam putauit *Gro-*

Digitized by Google

tius; vt post adiectiuum ἴσος insereret participium ἐών, quo sane opus videbatur; nisi cum *Scaligero* ad *Manil.* l. l. malis ἔφυ, quod praeferendum ob verba *Simplicii*, quae paulo inferius exhibere constitui, dedi ipse quoque, reliqua autem constitueret hoc modo:

σφαίρης πυκλοτεροῦς μιμήματ' ὑπέρτατα χαίρων,

et haec vltima verba explicaret: *quod ipsi maxime placet forma sphaerica.* Cel. *Heerenius* non satis apte hanc emendationem illustrat verbis Cleanthis hymn. in Iou. v. 4. vbi mortales dicuntur ἴης μίμημα λαχόντες, *Echo similes.* Sed *Salmasius* in exercitat. ad *Solin.* p. 68. E. legi iubet:

σφαῖρος πυκλοτερὴς, δίνῃ περιηγεῖ χαίων.

et vocabulum περιηγὴς explicat nomine *rotundus.* Vnico probatur haec emendatio *Heerenio* et *Füllebornio*, nisi quod ille pro σφαῖρος, quippe quod corruptum putat, legit σφαῖρ' ὡς, id quod iam *Gatakero* ad *Antonin. Philos.* 12, 3. in mentem venerat, atque adeo illud ὅ γε, qui reuera est articulus; ad nomen σφαῖρος pertinens, referendum opinatur ad omissum nomen κόσμος, vt *Scaliger* ad *Manil.* l. l. σφαιρὸς legens, et poeticum participium χαίων, quod quid esse possit, non assequitur, mutat in prosaicum χαίρων, *Fülleborn*ius vero, qui in reliquis omnibus *Heerenium* sequitur, ad articulum ὅ γε supplendum censet ὁ οὐρανός. quae ratio rursus reuera non differt ab Heereniana. v. *Plat.* Timae. T. III. opp. p. 28. B. p. 30. sq. p. 32. B. etc. *Achilles Tatius* introduct. in *Arati* phaenomena c. 6. p. 86. ed. Iunt. p. 130. C. ed. *Petau.* in Vranologio, Paris. 1630. p. 77. ed. Antuerp. 1703. fol. hunc versum sic affert:

σφαῖρος πυκλοτερὴς, μοῦνῃ περιηγεῖ χαίρων.

Scaliger ad h. l. legit δίνῃ pro μούνῃ, ita vt iam Salmasianae emendationis fons satis indicatus sit. Idem tamen *Scaliger* p. 116. ed. Iunt. (v. supra) rescribi sic iussit:

σφαίρας πυκλοτερεῖ μανίᾳ περιηγέϊ χαίρων.

et in vltima exempli Florentini pagina ita:

σφαίρου πυκλοτερεῖ μανίᾳ περιηγέϊ χαίρων.

Digitized by Google

Quam vtramque emendationem mihi egregie displicere ingenue profiteor. Nec magis placere potest, quod idem *Scaliger* ad *Manil.* l. l. legit:

σφαιρὸς, πυκλοτερὴς, μανίῃ περιηγέϊ χαίρων,

Priorem illam correctionem, δίνῃ, *Heerenius* ea tuetur, quod Parmenides δίνην, *vorticem*, vim productricem vniuersi posuerit. Eodem modo possem ego illam ex Empedoclis placitis tueri. Nam *Antoninus* l. l. allaturus paulo post hunc ipsum versum Empedocleum, scripsit haec: ὅσα ἡ ἔξωθεν περιῤῥέουσα δίνη ἐλίσσει. Et *Simplicius* ad *Aristot.* de coelo 3, fol. 145. b. postquam dixit, secundum Empedoclis sententiam non hunc mundum, qui sensibus percipitur, per Amicitiam factum esse, adiicit haec: ἀλλ' ὁ νοητὸς γέγονεν, ὁ σφαῖρος πυκλικὸς, μάνῃ σῇ περιφορᾷ τῶν γαιῶν καὶ τῇ ἐν αὐτῷ ἑνώσει. Cf. infra vers. 168. Quin noua posset e *Simplicii* verbis lectio elici:

σφαῖρος πυκλοτερὴς δίνῃ περιηγέϊ γαιῶν,

h. e. *Sphaerus rotundus per circularem terrarum circumactionem*, np. quasi laeuigatus ac tornatus. Et fateor, parum abesse quin bene sic legi contendam, praesertim cum e *Simplicio* apparcat, quomodo cohaeserint verba Empedoclis, et quo particula ἀλλὰ pertineat. Excogitaui tamen etiam hanc lectionem:

σφαῖρος, πυκλοτερὴς, μονίῃ περιηγέϊ γαίων,

h. e. *Sphaerus, rotundus, constantia* siue *perseuerantia circulari gaudens, perpetuo se in orbem vertens.* Et placuit illa mihi ad tempus. Nam 1) *Antoninus* l. l. versum ita exhibet:

σφαῖρος πυκλοτερὴς πονῇ περιῄϑεϊ γαίων.

Quilibet autem facile videt, verba μονίῃ περιηγέϊ per incuriam librariorum indoctorum mutari potuisse in πονῇ περιῄϑεϊ. 2) *Achilles Tatius* l. l. cap. 6. scribit, eundem versum sic:

σφ. πυκλοτερὴς, μούνῃ περιηγέϊ χαίρων.

Sed librarius dare debuit μουνῇ, quae non minus quam

Digitized by Google

μονίῃ est forma Ionica nominis μονή. Vitiosa tamen scriptura induxit Pelauium, vt illud μούνῃ inepte verteret *sola*. 3) *Scholiastes Arati* supra laudatus haud dubie in codice suo inuenerat σφαῖρος et μονίῃ περιηγεῖ, quanquam librarius quasi μαινόμενος scripsit σφαίρας et μανίᾳ. Ipse enim explicat verbis τῆς στροφῆς τὴν μονήν. 4) Lectio a me proposita non violat metri leges. Nam mediam vocabuli μονίῃ syllabam corripi, docent hi loci *Homeri* Il. χ, 257. δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι. et ψ, 661. δώῃ καμμονίην, γνώωσι δὲ etc. 5) Eadem sensum fundit non omnino ineptum aut incommodum. *Movίη* enim περιηγὴς recte ita explicari e poetarum more videtur posse: *circumactio perpetuo circularis*, et participium γαίων haud dubie exquisitius est atque adeo verius, quam χαίρων, quod exhibent *Stobaeus* et *Achilles* et *Scholiastes Arati*, quodque praetulerunt viri docti supra laudati. *Hesychius* γαίων explicat participio γαυριῶν, sed hoc interpretatur verbis χαίρων et ἀγαλλόμενος. Et *Phauorinus* habet haec: γαίων· ἱλαρὸς, γαυριῶν, τερπόμενος. — γαίεσκον δὲ, ἔχαιρον. Sphaerum autem, quamuis vita sensibusque carentem, a poeta dici potuisse gaudere ac delectari eo, quod ipsa necessitate quadam facere quasi ac praestare cogitur, quis est qui non intelligat? Verum satis cito poenituit me huius meae et coniecturae et interpretationis, inprimis cum perspicere nullo modo mihi liceret, qua ratione vir doctus in Ephemeridibus literariis Gothanis (1801. nr. 75.) vertere locum nostrum potuerit: *Das Weltall ist eine (runde) Sphäre, welche dem ewigen Kreisumschwung ihr Bestehen verdankt.* Inde enim intellexi, quam contorta videri posset mea quoque explicatio. Itaque confugi ad amicos nonnullos harum rerum peritos. E quibus *Friedelius*, vir doctissimus, Collega scholae Thomanae tertius, egregiam mecum communicauit coniecturam. Scilicet legi iubet sic:

σφ. κοπ. πόνῃ περιηγεῖ γαίων.

Digitized by Google

Nam 1) lectio *κώνῃ* omnium minime distat a vulgari lectione in loco *Antonini*: *κονῇ*. Et constat, quam saepe *O* et *Ω* permutatae inter se fuerint a librariis. v. *Valckenar.* ad *Theocrit.* Adoniaz. p. 194. B. 196. A. 253. A. 259. sq. 270. B. Cum vero etiam *K* et *M* saepissime confundantur in libris (v. *Gul. Canter.* de rat. emendandi Graecos auctores p. 21. ed. Antuerp. 1571. et Eiusd. nouu. lectt. 1, 7): origo lectionum *μονίᾳ* s. *μονίῃ* et *μουνῇ* patet luculentissime. 2) *κώνᾳ*, auctore *Hesychio*, est i. q. *βέμβιξ*, hoc autem nomen, eodem interprete, idem valet quod *δίνη*. Verbum *κωνᾶν* idem explicat verbo *περιδινεῖν*, et verbum *κωνῆσαι* verbis *κύκλῳ περιενεγκεῖν*. Itaque *κώνα* s. *κώνη* significat *vorticem*, *circumactum*, *agitationem in orbem*. Quae notio sane est loco aptissima. Cf. quae monui ad vers. 137. Non igitur dubitaui *κώνῃ* recipere. Caeterum verba *πάντοθεν ἶσος* verti possunt his *Ouidii* met. 1, 34. *aequalis ab omni parte*, vel *Ciceronis* de N. D. 2, 45. *undique aequabilis*. Qui plura de his versibus cognoscere cupit, is adeat Commentariorum societatis philologicae Lipsiensis, quos Excell. *Beckius* magno bonarum literarum emolumento edit, Volumen primum, Lips. 1801. 8. p. 24 — 34. vbi fusius disserui de illis versibus, et plures meas aliorumque tam coniecturas quam interpretationes attuli; et Vol. IV. 1804. p. 31. sq. vbi *Phil. Buttmannus* ita constituit versus:

ἀ. ὄγε π. ἶ. ἐὼν κ. π. ἀ.
σφαῖρος, κυκλοτερής τε, μονῇ π. γ.

quam tamen rationem fateor mihi displicere.

Vers. 25. affertur ab *Aristot.* probl. 21, 22. et meteorol. 4, 4. item ab *Olympiodoro* ad h. l. fol. 66. b. et ab *Alexandro Aphrodisiensi* ad eundem *Aristotelis* locum fol. 131. b. qui omnes eo torquent verba Empedoclis, vt per *ἄλφιτον* omnino intelligant *τὸ ξηρὸν*, et per *ὕδωρ*, *τὸ ὑγρὸν*, vt *τὴν μίξιν* per verbum *πολλᾶν*. Quae interpretatio num vera putanda sit, et ad quem pertineat participium *πολλήσας*, incertum est.

Digitized by Google

Vers. 26 — 28. afferuntur a *Sexto Empirico* adu. Mathematt. 9, 362. et 10, 315. a *Stobaeo* eclog. phys. c. 11. p. 286. a *Plutarcho* plac. philos. 1, 3. ab *Eusebio* praep. euang. 14, 14. p. 749. et a *Probo* ad *Virgil.* ecl. 6, 31. Alii paulo post erunt nominandi. Extant iidem versus in *Steph.* poes. philos. p. 21.

Vers. 26. prorsus ita, vt edidi, legitur apud *Clem. Alexandr.* stromm. 6, p. 624. D. ap. *Stobaeum* et *Euseb.* ll. ll. Sed *Sextus Emp.* habet τέσσαρα γὰρ πάντων, et *Probus* τέσσαρα δὴ π. qui etiam pro ἄπουε corrupte exhibet ἐᾶσιν. *Philoponus* (v. supra §. 9. p. 143.) inuerso ordine dedit ῥιζώματα πάντων.

Vers. 27. secutus sum *Beckium* in editione Plutarchei libelli. Nam ante eum ap. *Plut.* vt apud *Euseb.* legebatur αἰθήρ. Sed ἀργὴς habent reliqui omnes, etiam *Athenagoras* legat. pro Christianis p. 22. C. *Diogenes Laert.* 8, 76. et *Heraclides Ponticus* in allegoriis Homeri p. 443. ed. *Gale*, qui hunc et sequentem versum laudant, et ἀργὴς reddi debet *candens, fulgens, fulminans*, ita vt Ζεὺς ἀργὴς sit elementum ignis, sed Ἥρη φερέσβιος, *Iuno frugifera*, terra, quae ab *Hesiodo* quoque theog. 692. φερέσβιος appellatur, vt Ceres ab *Antiphane* ap. *Athenae.* 9, p. 396. B. v. omnino §. 9. p. 210. sqq.

Versum 28. ita exhibui e *Sexto, Plut. Stob. Euseb. Athenag.* et *Heraclide.* Sed *Arsenius*, qui hunc et praecedentem versum in praeclaris dictis philosophorum posuit, habet Νῆστις δακρυόεσσά τ' ἐπικρούνομα βρότειον, et in Violario MS. quod extat in bibliotheca Laurentiana Cod. XXVI. Plutei IV, pag. 128. a tergo: Νῆστις κρυόεσσά τ' ἐπικρούνωμα βρότειον, *Stephanus* poes. philos. p. 221. legi etiam dicit δακρύοις ἐπικροῖ ὄμμα βρ. Atque sic fere legit *Diogenes*: δ. ἐπικροῖ ὄ. β. Codex Vindob. LIX. Νήστης — δακρύεις — ἐπὶ κροῖ. Similiter *Probus*: δ. γε κροῖς νωμαβρότειον γένος. Paulo rectius scribitur ap.

Digitized by Google

Suidam, qui in v. νῆστις hunc versum affert omisso auctoris nomine: νωμᾷ βρότειον γ. Vbi si demas γένος, quod vterque Grammaticus videri potest explicandi causa addidisse, et post νωμᾷ ponas articulum τὸ, facile prodibit hic versus:

Νῆστίς θ' ἣ δακρύοις γε πικροῖς νωμᾷ τὸ βρότειον.

vt νωμᾷν sit *versare*. Vidi deinde, etiam *Ioach. Kühnium* ad *Diog.* l. l. ita sentire. Sed possit etiam legi: Ν. θ' ἣ δακρύοις ἐκπικροῖ νῶμα βρότειον, vt νῶμα sit pro νόημα, sicut vers 361. Lectionem a *Stephano* indicatam sequitur etiam *Neander* in opere aureo T. I. p. 524. et vertit: *lacrymis hominum quae lumina complet.* quae tamen est potius nostrae lectionis versio. Nam τέγγειν est *humectare, irrigare*, non ἐκπικροῦν. Verum iam declarandum est, quid significetur hoc versu. Et κρούνωμα quidem βρότειον quin significet *oculos mortalium*, quatenus lacrymarum fontes sunt, dubitari vix a quoquam potest. Sic *Sophocles* Trachinn. 925. dixit δακρύων θερμὰ νάματα. Possit igitur haec erui sententia: *Aqua quae lacrymis complet hominum oculos* s. *quae causa est lacrymarum.* Ita τέγγειν verbum speciei, positum esset pro verbo generis πληροῦν vel ποιεῖν vel simili. Si quis autem quaerat, cur potissimum lacrymarum causa Νῆστις nominetur, vix aliam afferre rationem possim, quam quae acutissime allata fuit ab Ill. *Heynio* in praefat. ad *Tiedemanni* System der stoischen Philosophie p. VIII. nempe cum Ἀϊδωνεὺς proprie sit *Pluto*, Νῆστιν esse *Proserpinam*. Aquam enim subter terram labi. Quatenus igitur Νῆστις descendit a verbo νάειν (v. §. 9. p. 213.), hactenus eius nomine insigniri ab Empedocle potuit *aqua* elementum, (Cf. *Suid.* l. l.) et quatenus eadem est, quae Proserpina, hactenus dici potuit lacrymas ciere mortalibus, quia letum immittit. *Kühnius* tamen aquam recte dici potuisse νῆστιν, h. e. *ieiunam*, arbitratur, quia τὸ ὕδωρ οὐκ ἐθέλει, αὐτὸ μόνον ἄμικτον ὄν, τρέφειν σωματῶδες γάρ τι εἶναι δεῖ τὸ συστησόμενον. quae sunt

verba *Aristotelis* de sensu c. 5. extr. *Marcilius* ad aurea carmm. 48. *Νῆστιν* vertit *vterum*.

Vers. 29. seruatus est a solo *Stobaeo* l. l. e quo etiam *Stephanus* l. l. eum desumsisse videtur. Adiectiuum *ἔσχατον* quam vim habeat, intelligi potest e vers. 136 — 144. vnde etiam patebit, me recte diuisim scripsisse *ἐξ ἔσχατον* pro *ἐξέσχατον*. Praepositio enim a verbo *ἵστατο* per tmesin auulsa est. Nihil ad rem illustrandam valent, quae *Heeren* ad *Stobaeum* attulit.

Vers. 30. et 31. infra recurrunt v. 51. sq. Cf. §. 10. p. 230. et 233. Sed h. l. posui eos sic, vt extant ap. *Sextum Empir.* adv. Mathemm. 10, 317. nisi quod male ibi legitur *ἴσον*.

Vers. 32. 33. *Plutarchus* de defectu oraculor. c. 15. *ἵνα μὴ τὸ Ἐμπεδόκλειον εἰπεῖν δόξω, κορ. ἑτ. ἑτέραις πρ. μ. μ. λέγειν ἀτ. μίαν, ἐάσατέ με τοῖς πρώτοις τὸ προσῆκον ἐπιθεῖναι τέλος.* Patet, *Plutarchum* non nisi obiter et ad orationem suam loco poetico distinguendam haec laudasse. Prorsus igitur nescimus, qui fuerit verborum istorum cum aliis Empedocleis nexus. In constituendis versibus secutus sum *Xylandrum*, nisi quod pro *ἑτέραισι* malim *ἑτέρῃσι*, et pro *λέγειν* recepi *Wyttenbachii* emendationem *λόγων*. Praeterea ego quidem putem, v. 32. legendum esse:

οὐκ ἐθέλω κορυφὰς ἑτέρας ἑτέρῃσι προσάπτειν,

et *κορυφὰς μύθων* explicari posse arbitror *sublimitatem orationis nimiam, audaces tropos et figuras*, vt Empedocles neget, se talibus saepe vti velle, sed nec vna et vniformi dicendi ratione vsurum esse promittat. Nam *ἀτραπὸν* interpretor *rationem*.

Vers. 34 — 67. seruauit nobis *Simplicius* ad *Aristot.* physic. 1, fol. 34. a. praemissis his verbis: *ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ τὰ πεπερασμένα, καὶ τὴν κατὰ περίοδον ἀποκατάστασιν, καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρι-*

σιν γένεσιν καὶ φθορὰν, οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν παραδίδωσι.

Vers. 34. sq. Cum αὔξεσθαι s. αὐξεῖσθαι sit *crescere, concrescere*, et διαφῦναι, *separari*: manifestum est, verba μόνον εἶναι ἐκ πλ. et πλέον' ἐξ ἑνὸς εἶναι, in quibus duobus infinitiuis intelligi debet coniunctio ὥστε, perspicuitatis causa adiecta esse, vel potius verba formarum ηὐξ. et διέφυ posita esse prò verbo generis συνέβη vel simili. Caeterum locos aliorum poetarum, qui idem fere quod Empedocles docerent, congerere facile quidem foret, sed superfluum. Vnum modo laudo *Euripidem* T. II. ed. Lips. 1779. 4. p. 454. nr. XXII.

Vers. 36. vtrumque δοιὴ verto *duplex, duplicis generis.*

Vers. 37. sq. ad verbum videntur sic reddendi Latine: *Elementorum omnium concursus* s. *conflictus et parit et tollit rerum mortalium ortum, sed interitus elementis separatis ac disiunctis frangitur quasi et auolat*, h. e. *Elementis omnibus inter se iunctis res mox exoriuntur, mox intereunt, prout hoc vel illo modo iunguntur, iisdem vero separatis rerum natura debilitatur ac deficit.* Scilicet τὴν μὲν retulit Empedocles ad vocabulum γένεσις, et ἡ δὲ ad nomen ἀπόλειψις, cum potius illi articuli referendi essent ad nomen θνητῶν, quod in genere neutro accipiendum putabam, quemadmodum vers. 91. et 106. et 129. et 149. vt omnes *res* mundanae, *caducae* illae *et fragiles*, intelligerentur. Cuius rationis exempla sunt apud poetas veteres omnes, quippe saepe verbum referentes ad nomen, ad quod proprie non pertinebat. Vel ἡ δὲ, np. ἀπόλειψις θνητῶν, θρυφθ. ἀπέπτη dictum est pro ἡ δὲ γίνεται. Cf. quae ad v. 34. dixi. Vocabulum πάντων haud dubie de elementis omnibus intelligendum est, atque adeo ad διαφυομένων supplendum αὐτῶν, np. πάντων, vt sint genitiui consequentiae. Pro vitioso δρεπτὴ rescripsi ἀπέπτη. Possit quis etiam ἀπεῖπε reponere, vel θρυφθεῖσ' ἀπολείπει substituere.

Vers. 39. ἀλλάσσειν est *mutari*, vt v. 103. et διαλλάσσ-

Digitized by Google

σειῃ v. 44. et λήγει iungi debet cum ἀλλάσσοντα, vt significetur hoc versu: *eaque prorsus nunquam mutari desinunt.*

Vers. 40. et 41. saepe laudantur ab antiquis scriptoribus, v. c. a *Diog. Laert.* 8, 76. vbi diserte ad elementa referuntur, quae ante dicta sunt: καὶ ταῦτα (np. Ζεὺς, Ἥρη, Ἀΐδωνεύς et Νῆστις), φησὶν, ἀλλαττόμενα διαμπερὲς οὐδαμοῦ λήγει, ὡς ἂν ἀϊδίου τῆς τοιαύτης διακοσμήσεως οὔσης. ἐπιφέρει γοῦν,

ἄλλοτε — ἔχθει.

quae *Diogenis* et *Empedoclis* verba *Arsenius* inseruit praeclaris dictis philosophorum, vbi tamen male legitur συνεχόμεν', vt in eiusdem Violario MS. Laurentiano l. l. συνεσχόμεν', et in Codice *Diogenis* Vindob. συνεχόμενα. Recte in his extat φορεύμενα Ionica forma pro communi φορούμενα, quae est in loco *Simplicii*. Ex iisdem recepi δίχ' ἅπαντα pro δίχα πάντα apud *Simplic.* qui tamen ad *Aristot.* phys. 8, fol. 310. a. vtrumque versum prorsus ita, vt ap. *Diogenem* leguntur, exhibet, sed ad lib. 1. fol. 6. b. vbi rursus vtrumque affert, alterum legit sic: ἄλλοτε δ' αὖ δίχα πάντα φορεύμενα Νεῖκος ἔχθει, et fol. 8. a. sic: ἄλ. μ. Φ. συνέρχ. εἰς ἕνα κόσμον, ἄλ. δ' αὖ δίχ' ἅπαντα φορούμενα Νείκεος ἔ. Leguntur iidem versus in vita Homeri p. 327. ed. *Gale.* et T. V. opp. *Homeri* ed. *Ernest.* p. 192. vbi alter versus ita editur: ἄλλοτε δ' αὖτις ἅπαντα φορεύμενα Νείκεος ἄχθει. it. in *Stobaei* eclog. phys. p. 290. vbi Cel. *Heeren* vitiosae lectioni, συνερχ. τάδε πάντα, ἄλλοτε δ' αὖτε ἔπ. φρουρούμενα Ν. ἔχθει, praefert illam, quam edidi, et quae etiam *Phil. Melanthoni* placuit in Epigrammatibus ab *Hilbrando Grathusio* Viteb. 1560. 8. editis, vbi plag. L. fol. 7. ita vertit:

Iungit Amor quandoque elementa et semina rerum,
Dissiliunt Odiis eadem certantia rursus.

Sed magis placet *Sam. Tennulii* versio in notis ad *Iamblichi* introd. in *Nicomachi* arithmeticam p. 174.

Digitized by Google

Nonnunquam connectit Amor simul omnia, rursus
Nonnunquam seiuncta iubet Contentio ferri.

Omnino tota eius nota legenda est, quia rem ipsam illustrat. Caeterum prior versus legitur iterum infra v. 220. et *Simplicius* vtrumque etiam saepius affert, sed valde corrupte, vt ad *Aristot.* de coelo 1, fol. 32. a. ἄλ. μὲν φιλότης συνιόντα ἅπαντα εἰς ἕν, ἄλλ. δ' αὖ πάλιν πάσω πάντας κεκριμένα νείκεος ἔ. Et fol. 68. b. ἄλ. μ. φιλία συνέρχεσθαι εἰς ἓν ἅπ. ἄλ. δ' αὖθις καθ' αὑτὰ ἕκαστα φέρεσθαι τῇ τοῦ νείκεος ἔχθρᾳ. Et ad lib. 2. fol. 129. a. ἄλ. μ. στοργῇ συνεργῇ συνερχόμενα εἰς ἓν ἅπ. ἄλ. δὲ χωρὶς ἕκαστα προϊόντα νείκεος ἔχθρᾳ. *Windetus* de vita functorum statu sect. 3. p. 25. legit ἄνδιχ' ἕκαστα. Forsitan vere. Codex Vindobon. exhibet ἄλλοτε δὲ, δίχ' etc.

Vers. 42. sq. ita edidi ex *Aristot.* phys. auscult. 8. 1. pro γίνεταί τε — ἔμπεδος ἐὼν, vt est ap. *Simplicium*, qui eosdem versus ad *Aristot.* de coelo 1, fol. 32. a. sic affert: ᾗ δ' αὖ πάλιν εἰσιόντος ἑνὸς πλείω γίνεται, ταύτῃ μὲν γίνεται, καὶ οὐκ ἐμπόδιον αὐτοῖς ἡ ἀϊδιότης. Et fol. 68. a. τῆς μὲν αὖθις εἰσιούσης ἑνὸς πλείω ἀποτελεῖται, οὕτω δή τοι γίνεται, καὶ οὐκ ἐμποδίζεται αὐτῶν ἡ ἀϊδιότης. *Melanthon* l. l. omittit τε post γίγνονται. Particulam ᾗ patet interpretandam esse vel *quatenus*, vel *sicut*, atque adeo τῇ et ταύτῃ vel *eatenus*, vel *ita*. Verba οὐ — αἰὼν significant: *non diu durant.*

Vers. 44. sq. *Aristoteles* l. l. habet ᾗ δὲ διαλλάσσουσι δ. οὐδ' ἅμα λήγει. E quo *Casaubonus* lectt. Theocrit. c. 18. et *Salmasius* ad aram *Dosiadae* p. 194. sq. ed. *Th. Cren.* in Museo philolog. et hist. secundo, Lugd. Bat. 1700. 8. demonstrare voluerunt, αι diphthongum corripi posse etiam sequente consonante. Eodem modo *Melanthon* l. l. nesciebam quo auctore: τῇδε τάδ' ἀλλάσσουσι διαμπ. οὐδ' ἅμα λ. At v. quae ad v. 39. dixi, inprimisque *Bentleium* ad *Callimach.* h. in Ioh. 87. In altero versu ap. *Aristot.* legitur ἔασιν pro ἔασσιν, quo sane non opus erat. *Simplicius*

Digitized by Google

vtrumque versum habet etiam ad *Aristot.* phys. 1, fol. 34. a. inferius, et ad lib. 8. fol. 258. b. et vtroque loco priorem exhibet sic: ἦδε τάδ' ἀλλάσσοντα διαμπ. οὐδαμᾶ λ. et in altero versu vt h. l. et *Aristoteles* l. l. legit ἀκίνητοι. Sed ad *Aristot.* de coelo 1, fol. 32. a. pro Empedocleis versibus venditat haec: ἦ δὲ μεταβάλλει κυκλικῶς, ἥκιστα παύεται, ταύτῃ δ' ἀεὶ μένει ἀκίνητα κ. κύκλ. Et fol. 68. b. ταύτης δ' αὖ μεταλλαχθείσης κύκλῳ οὐδέποτε παύονται, οὕτω δ' ἀεὶ γίνονται ἀκίνητοι κ. κ. Totum autem locum, inde a versu 40. vsque ad 45. in commentario ad *Aristot.* phys. 1, fol. 8. a. ita affert, vt inter vers. 41. et 42. duo alios interponat, collocatos a me infra post v. 98. quorum alterum, omisso tamen aduerbio οὕτως, habet etiam *Aristot.* l. l. e quo addidi ἓν, quod desideratur ap. *Simplic.* Disci ex illis versibus potest, quaenam Empedoclis verba in mente habuerit *Simplicius*, cum tanquam Empedoclea poneret: κάτω πάντα κινηθέντα, quae ad v. 40. sq. ex eo attuli. Versum 42 — 45. non nisi in paucis immutauit l. l. Nimirum v. 43. legit γίνονται, vers. 44. ἦ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα; v. 45. ταύτῃ αἰὲν ἔασ. ἀκίνητα. Et sane recipiendum putaui ἀκίνητα. Neque enim patet, quo referendum sit masculinum ἀκίνητοι, nisi quis omissa nonnulla statuere velit, aut genitiuum θνητῶν vers. 36. de masculino accipere, quod tamen vetare videntur, quae v. 39. sqq. dicta sunt. Posse autem vocalem vltimam ᾱ in ἀκίνητα produci, quippe in caesura positam, nemo harum rerum peritus negauerit. Sic μὲν eandem ob causam producitur in *Theocriti* id. 17, 82. et ῑ in διὰ ap. *Homer.* Il. η, 251. et λ, 435. Sed in his aliisque eiusmodi locis potest etiam haec ratio reddi, quod tres syllabae breues deinceps se excipere in versu hexametro nequeant, vel vt *Eustath.* ad Il. λ, 678. dicit, ἵνα δακτυλισθῇ ὁ τρίβραχυς ποῦς. Quae eadem ratio cadit in locum nostrum. Sic Il. ζ, 475. vltima in ἄλλοισι producitur, quia duae breues sequuntur. Et infra vers. 120. σφι producitur, quia sequitur πάρα. Cf. ad

Digitized by Google

vers. 394. 405. 302. Sic ap. *Virgil.* Aen. 12, 363. *que* in *Chloreaque* producitur, quoniam alias quinque syllabae breues concurrerent. v. etiam *Eustath.* ad Il. ε, p. 556. extr. Placet etiam lectio ἢ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα etc. Nam *Simplicius* ad *Aristot.* phys. 8, fol. 258. b. vbi eodem modo hunc versum afferri vidimus, addit hanc interpretationem *Alexandri*: εἰς τάδε ἐκ τῶνδε μεταβάλλουσα, φυλήγει, κατὰ τὴν ἄμειψιν ταύτην καὶ τὴν ἐς ἄλληλα. ἐν μέρει μεταβολήν. καὶ ταύτῃ ἀΐδιά ἐστι, τουτέστιν ἀΐδιος αὐτῶν ἡ εἰς ἄλληλα μεταβολή. Atque sic edidi v. 103. Caeterum *Melanthon* l. l. versum 43. et 44. Latine reddidit hoc modo:

Sic res gignit Amor, sed non durabile quicquam
Nascitur, inque vices mutantur cuncta subinde.

Vers. 46. Nomen μέθη videtur nil esse nisi ἐνθουσιασμὸς et *furor poeticus*. Similiter *Plato* in Lyside T. II. opp. p. 222. C. μεθύομεν ὑπὸ τοῦ λόγου. Scribere poteram μέθη γάρ μοι. Sed etiam τοι stare potest, modo ne pro σοι accipias. Omnino huc confer, quae *Heynio* auctore dixi §. 15. p. 447.

Vers. 47. ἔειπα πιφαύσκων est plēonastica dicendi ratio, cuius multa sunt apud poetas exempla. Πρὶν est *antea, supra*, nempe v. 34. sq.

Versus 49 — 52. affert *Simplicius* etiam ad *Aristot.* phys. 1, fol. 6. b. et versus 50 — 52. *Sextus Empir.* adu. Mathem. 9, 10. et versus 51. 52. idem *Sextus* 10, 317. Sed *Simpl.* in altero loco pro τοτὲ δ' αὖ habet ἄλλοτε δ' αὖ. *Sextus* pro ἄπλετον ὕψος, quod praeferre videtur *Stephanus* in notis ad poesin philos. p. 221. quanquam p. 21. ipse ἤπιον edidit, legit ἤπιον ὕψ. vt *Plutarchus* de discr. adul. et amici c. 32. vbi αἰθέρος quoque reperitur pro ἠέρος. Etiam *Graeuius* ad *Cic.* Lael. 7. p. 476. videtur ἤπιον legisse. Vertit enim versus 50 — 52. his Latinis:

Digitized by Google

Ignis, aqua et tellus, clementiaque aëris alti,
Perniciosa absque iis, et quae Contentio par est
Vndique, Amicitia ex aequo lata atque procera.

Sed cum ἄπλετον significet *immensum, infinitum*, melius ei conuenire putabam cum nomine ὕψος, quam vocabulo ἧκιον, quod significat *clemens, mite, benignum*. Cf. vers. 461. vbi itidem est ἄπλεταν. Verba δίχα τῶν explico *sine iis*, non *cum iis* s. *inter ea versans*, et ἁπάντη dedi cum *Sexti Emp.* loco vtroque et *Stephano* in poesi philos. p. 21. pro ἕκαστον. Nam ἀτάλαντον ἁπάντη, *par vndique*, videtur recte respondere verbis ἴσῃ μῆκός τε πλάτος τε, quae bene sic leguntur in *Simplicii* locis, in *Plutarchi* amatorio c. 13. et ap. *Steph.* l. l. Sed *Sexti* loci habent ἴσον, et ille *Sexti* locus, quem posteriore loco posui, exhibet etiam Φιλίῃ, pro Φιλότης, vterque autem, vt *Stephanus*, μετὰ τοῖσιν pro ἐν τοῖσιν. Et sane poteram et ipse μετὰ pro ἐν recipere. Retinui tamen ἐν, quia vers. 52. a *Plut.* amator. l. l. sic affertur: καὶ Φιλότης ἐν τοῖς, ἴσῃ etc. Parum adeo aberat, quin et h. l. scriberem ἐν τοῖς, et v. 31. μετὰ τοῖς, quia priorem vocabuli ἴσος syllabam produci plerumque sciebam, v. c. vers. 59. Sed commodum succurrit versus *Hesiodi* ἐργ. 752. μηδὲ δυωδεκάμηνον ἴσον καὶ τοῦτο τέτυκται.

Vers. 53. *Plutarchus* l. l. habet τὴν σὺν νῷ δέρκου, vt *Simplicius*. *Stephanus* vero legit τὴν σὺ νόῳ δέρκου, quam lectionem etiam *Wyttenbach.* et *Hutten.* recepere. Recte vtique. Sed debebant etiam δέρκευ restituere. Poterant hoc discere ex his *Clementis Alexandrini* stromm. 5, p. 552. C. ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ φιλότητα συγκαταριθμεῖται, συγκριτικήν τινα ἀγάπην νοῶν·

ἣν σὺ νόῳ δέρκευ, μὴ δ' ὄμ. ἦϱο τε9.

Item ex hoc *Simplicii* loco ad *Aristot.* phys. 1, fol. 41. a. Ἐμπεδοκλῆς περὶ φιλίας λέγων,

ἀλλὰ νόῳ δέρκευ, φησὶ, μὴ δ' ὄ. ἦ. τ.

Digitized by Google

Quod ad interpretationem attinet, ἧσο, sede, est l. q. ἕστω, et ὄμμασιν τεθηπότες ἧσθαι recte dici possunt homines stupidi, qui ad omnia tanquam noua et incognita stupent, atque adeo a cognoscenda rerum natura alieni sunt, eamque cupiunt quidem eam cognoscere prae nimia segnitie atque torpore. Quamuis enim ἧσο dixerim explicari posse per ἕστω, habet tamen ἧσθαι hanc vim, vt de iis dicatur, qui segnes et ignaui ac desides sunt. v. *Homer.* Il. α, 336. 9, 207. Caeterum *Plutarchus* de aud. poet. c. 5. formulam Empedocleam ita imitatur: ὅταν δ' ἀναγινώσκῃ — μὴ καθήσθω ἐπτερλημμένος καὶ τεθηπώς.

Vers. 55. φίλα φρονεῖν, *amice sentire, benevolum esse in alios, bene cupere aliis.* Sed φίλα τελεῖν, *beneficum esse.*

Vers. 57. vulgo legitur μετ' ὄσοισιν. Quam lectionem quia concoquere nullo modo poteram, correxi μεθ' ἅπασιν, vt οὔτις μεθ' ἅπασιν θνητὸς ἀνὴρ sit *nullus ex omnibus s. inter omnes mortalis, nemo mortalium.* Fortasse etiam verba μεθ' ἅπ. iungi possint cum participio ἐλισσομένην, quemadmodum vers. 54. Φιλότης dicebatur θνητοῖσι ἔμφυτος ἄρθροις. Ita enasceretur talis fere sententia: *quam* (ante me) *nullus mortalis cognouit in omnibus versari. Ego vero vera doceo.* etc. Et fateor, hanc rationem mihi magis placere. Si quis tamen melius locum emendauerit reuinsque explicuerit, gratiam ei magnam habebo.

Vers. 58. λόγων στόλος dictum est pro λόγοι στελλόμενοι, atque adeo pro λόγοι, ita vt λόγ. στόλος οὐκ ἀκατάλλακτος sit *doctrina vera.*

Vers. 59. ἤλικα γένναν intelligo *aequalia aetate, aeque aeterna*, ita vt nihil omnino in rerum natura, quod ad elementa attinet, e quibus quodque compositum est, altero putari prius possit et antiquius. Totus enim versus pertinet ad elementa et principia. Cf. quae §. 9. p. 176 sqq. ex *Aristotele* aliisque exscripsi, ad interpretanda verba παῦρα γ. ἴ. τ. π. quae *Philoponus* etiam attulit ad *Aristot.* de generat. et corrupt. 2, fol. 57. b.

Vers. 60. nomen τιμὴ, vt interdum γέρας, intelligendum putabam de *officio* s. *negotio gerendo*. Habet igitur aliud elementum et principium aliud negotium, ita vt ignis luceat, calefaciat, siccet, etc. Amicitia omnia in vnum s. in chaos reuoluat, et sic porro. Eodem pertinere puto sequentia: πάρα (i. e. πάρεστι, vt v. 120.) δ' ἦθος ἑκάστῳ, *quodque sequitur suum ingenium, suos mores.*

Vers. 61. affertur a *Simplicio* iterum ad *Aristot.* phys. 1, fol. 8. a. et rursus 8, fol. 273. a. sed vtroque loco legitur πύκλοιο pro χρόνοιο, vt in illa ipsa pagina, e qua me versus 34 — 67. petiisse dixi, extrema. Quia tamen in aliis quoque locis, v. c. vers. 152. Empedocles dixisse reperitur τελειομένοιο χρόνοιο, non πύκλοιο, seruandum putaui χρόνοιο. Atque sic habet *Simplicius* ad *Aristot.* phys. 8, fol. 272. b, vbi hunc ipsum versum laudat rursus. Vtro autem modo legas, sensus est idem. Nam cum περιπλομένων idem sit quod περικολουμένων ἤγουν περιερχομένων, interprete *Hesychio:* facile patet, hoc verbum dici posse de quacunque re, quae in orbem versatur, et eo, vnde egressa erat, tempore suo reuertitur, atque adeo de tempore. Sic *Orpheus* ap. *Macrob.* Saturnn. 1, 18. eodem modo dixit ἀμειβομένοιο χρόνοιο. *Hesiod.* ἐργ. 586. περιπλομένου ἐνιαυτοῦ. vbi *Moschopulus* p. 90. ed. *Dan. Heins.* κυκλοφορουμένου τοῦ ἐνιαυτοῦ. Scholiastes Loesnerianus: ἐνιαυτοῦ] χρόνου. *Oppian.* cyneget. 2, 74. περικλομένων ἐνιαυτῶν. et vers. 206. περικλομένῃσι σελήναις. Formula ἐν μέρει haud dubie significat *vicissim, alternis*, et πρατεῖν est *imperium tenere.* Cf. ad v. 93. sq.

Vers. 62. πρὸς τοῖς significat *praeter haec.* Desinceps scribere ausus sum ἄρα οὔτέ τι γίνεται, vt metro aeque ac sententiae aliquantulum consuleretur. Nam in *Simplicio* editum est: οὔτ' ἄρ ἐπιγίνεται, quae lectio et metri leges violat, et subiecto caret, ad quod pertineant verba ἐπιγίνεται et ἀπολήγει. Facile autem ex οὔτέ τι fieri potuit οὔτ' ἐπὶ, et facile potuit hoc ἐπὶ, quod ad verbum γίνεται

pertinere putaretur, huic verbo addi, atque adeo ἄρα post οὔτε ponendum existimari. Si quis tamen legere malnerit κ. π. τ. ἄρα οὔτ' ἐπιγίνεται, ne cum eo quidem pugnabo, modo largiatur, omissum esse οὐδὲν vel τι.

Vers. 63. διαπερὲς est *prorsus, omninò*, vt vers. 39. 44. 103. 252.

Vers. 64. sq. τοῦτο — ἀπόλοιτο ita reddenda puto: *Quid vero et vnde aduectum* s. *aduenions adaugeat hoc vniuersum, quo* s. *quomodo item pereat?* Dedi enim locum prorsus ita, vt apud *Simplicium* editus est, quia tamen non incommode potest explicari. Sed in *Aristotelis* libello de Xenophane, Zenone et Gorgia c. 2. leguntur haec: εἰ καὶ ὅτι μάλιστα μήτε τὸ μὴ ὂν ἐνδέχεται γενέσθαι, μήτε ἀπολέσθαι τὸ μὴ ὄν, ὅμως τί κωλύει τὰ μὲν γενόμενα αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' ἄϊδια, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει; ἅπαντα γὰρ παρ' ἐκείνου ταὐτὰ ὁμολογήσας, ὅτι ἔκ τε μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι, τό τε ὂν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἀρρηκτον. ἀεὶ γὰρ θήσεσθαι ὅπη καὶ τὶς εἴη. ἐρεῖ δέ. (Quae iam sequuntur, ὅμως τῶν ὄντων — ἐκ τούτων, dedi §. 9. ad n. 57. p. 152.) οὐδεμία γὰρ ἑτέρα, ὡς οἴεται, γένεσίς ἐστιν τοῖς οὖσιν,

ἀλλὰ μόνον μίξίς τε διάλλαξίς τε μιγέντων

ἐστί· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν.

τὴν δὲ γένεσιν προσιοῦσαν τοῖς ἀϊδίοις, καὶ τῷ ὅτι γίνεσθαι λέγει ἐπὶ τοῦτό γε ἀδύνατον. ὥστε τὸ πῶς γ' ἂν φήσει καὶ ἔπαρξις ἴετο παντί τε καὶ πόθεν ἐλθόν. Tum sequuntur, quae posui §. 9. ad n. 104. p. 172. Corruptum hunc locum, praeter *Gust. Ge. Füllebornium* in editione libelli istius Aristotelici, Hal. 1789. 8. et in Beyträgen zur Gesch. der Philosophie, Züllichau. et Freistadt. 1791. 8. P. I. nr. III. tractauerunt *Ge. Ludou. Spaldingius* in commentario in primam partem libelli de Xenoph. Zen. et Gorgia, Berol. 1793. 8. p. 40 — 45. et *Chr. Dan. Beckius* in programmate, quo continetur varietas lectionis libellorum Aristotelicorum e Codice Lipsiensi diligenter enotata, Lips. 1793. 4. p. 11.

Digitized by Google

Nam varietas lectionis ex eodem codice in *Fabricii* biblioth. Graec. Vol. II. p. 140. (Vol. III. p. 249. ed. *Harles.*) excerpta minus accurate fuerat. Meum iam est, vt quam potest paucissimis de variis codicis lectionibus aeque ac de virorum doctissimorum emendationibus exponam. *Spaldingius* recte legi iubet *μήτε ἀπολέσθαι τὸ ὄν*, et cum Codice, *ἅπαντα γὰρ κἀκ. ταῦτα.* Pro *ἔκ τε μὴ ὄντος* Codex exhibet, id quod iam *Sylburgius* coniecerat, *ἐκ τοῦ μὴ ὄντος*, item *ἄπρηκτον* pro *ἄῤῥηκτον*, quod *Ruhnkenius* epist. crit. 2, p. 194. mutandum esse dixerat in *ἄπρακτον*, non recordatus, Ionice scripsisse Empedoclem. Porro Codex habet: *ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ. ὅμως* etc. Infinitiuum *θήσεσθαι* *Beckius* bene monuit pendere a verbo *λέγει*. Male Codex habet *μίξις τε καὶ διάλλαξις*, quo fit vt versus non sibi constet. Paulo post in Codice est: *τὴν δὲ γένεσιν εἰ πρὸς οὐσίαν τοῖς ἀϊδίοις καὶ τῷ ὄντι γίγνεσθαι λέγει· ἐπεὶ τοῦτό γε ἀδύνατον ᾤετο. πῶς γὰρ φήσει καὶ ἐπαυξησείετο παντὶ καὶ πόθεν ἐλθών.* *Coray* in literis humanissime ad me datis corrigi locum sic iubet: *οὐδεμία γὰρ ἑτέρα, ὡς οἴεται, γένεσίς ἐστι τοῖς οὖσιν,*

ἀλλὰ μόνον — ἀνθρώποισιν.

μηδὲ γένεσιν προσοῦσαν τοῖς ἀϊδίοις, καὶ ταῦτ' οὔτε γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτό γε ἀδύνατον ὅλως ἐστί. πῶς γὰρ ἂν φύσειε καὶ (vel *φύσειεν ἢ*) *ἐπαυξήσειέ τι τὸ πᾶν*

τί τε καὶ πόθεν ἐλθόν;

Quae vltima verba sic reddit: *quo enim modo aliquid generare aut adaugere vniuersum potest? quidnam illud et vndenam accedens?* Deinde addit haec: „Ratiocinatio Empedoclis „nititur principio contradictionis, vt aiunt Logici, et hac „argumentandi procedit ratione: Vniuersi notio necessario „excludit omnem aliam cuiuscunque rei praesentiam: ast „si aliquid generare aut adaugere Vniuersum potest, quum „illud aliquid extra Vniuersum existere debeat, Vniuersum „tunc non esset Vniuersum; quod inuoluit contradictio„nem." De qua interpretatione egregie consentit *Spaldin-*

Digitized by Google

gius, qui, postquam locum ita fere, vt ego supra, Latine vertit, sic pergit: „Semel informato apud animum nostrum „vniuerso, quomodo fieri potest, vt vniuersum illud in„crementa capiat, aut vnde tandem quicquam ei accedet?“ Sed versum illum restituendum ita putat:

πῶς κεν ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν τί τε καὶ πόθεν ἐλθόν,

quanquam nec spreuerit πῶς γὰρ ἐπ. *Beckius* malit πῶς γ' ἂν ἐπ. Cf. ad vers. 183. Quod autem Empedocles dixit ἐπαυξάνειν τὸ πᾶν, id *Spaldingius* ab *Aristotele* dictum conset ἡ γένεσις πρόσεισι τοῖς ἀϊδίοις, et praecedentia ita constituit: τὴν δὲ γένεσιν οὐ (vt iam *Fülleborn* correxerat pro εἰ) προσιοῦσαν (*Beckio* placet πρὸς οὐσίαν) τοῖς ἀϊδίοις καὶ τῷ ὄντι γίγνεσθαί τι λέγει. ἐπεὶ τοῦτό γε ἀδύνατον ᾤετο. πῶς γὰρ ἂν, φησὶ, καὶ ἐπαυξ. — ἐλθόν; Vt autem ad priora reuertamur, *Spaldingius* ea sic refingit: ἅπαντα γὰρ κἀκεῖνος ταῦτα (quae antea commemorata sunt) ὁμολογήσας, ὅτι — ἀνήνυστον καὶ ἄπρηκτον. ἀεὶ γὰρ, φησὶν, ἔσεσθαι ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ. *Beckius* vero, vt iam dixi, seruat θήσεσθαι, et totum locum hoc modo exponit: „Fieri non potest, vt aut ex nihilo aliquid existat, „aut, cum existit, in nihilum abeat; quocunque enim quis „trudat, semper illud constituturum esse (effecturum vt „consistat).“ Denique idem, vt *Spaldingius*, negat hic integros versus Empedocleos esse quaerendos, sed particulas tantum ab *Aristotele* orationi suae insertas censendas, nempe has:

ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι
(*Spaldingius*: ἐκ μὴ ὄντος ἀμήχ. ἐ. γ.)
ἀνήνυστον καὶ ἄπρηκτον
ὅπη κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ.

Iam non ego quidem praefracte hoc negauerim, sed periculum tamen feci, integros restituendi. v. infra vers. 124 — 126. Illum vero versum, cuius causa haec omnia scripta sunt, non ego quidem immutandum existimem, sed ita legendum, vt supra e *Simplicio* exhibui. Denique de resti-

Digitized by Google

tuendis *Aristotelis* verbis non mihi hic laborandum intelligo; et, siue quis *Beckii*, siue *Corasi*, siue *Spaldingii* rationem sequi voluerit, susque deque habebo.

Vers. 65. verba ἐπεὶ — ἔρημον, *nam nullum horum desertum* s. *solitarium est*, videntur eo referenda esse, quod Empedocles statuit, nullum elementum solum efficere aliquam rem posse, sed res oriri plurium elementorum coniunctione.

Vers. 66. ἀλλ' — ταῦτα intelligo: *Sed haec sunt ipsa* s. *per se*, h. e. elementa non aliunde orta sunt aut composita, sed aeterna. Recurrit hic versus inferius paululum mutatus, v. 80. et 95. Verba δι' ἀλλήλων θέοντα vix aliud quid significant quam ἀλλήλοις μισγόμενα.

Vers. 67. διηνεκὲς est i. q. διηνεκῶς, h. e. ἀεὶ, διαπαντὸς, πάντοτε, διόλου, interprete *Hesychio*.

Versus 68 — 81. affert *Simplicius* eo ipso loco ad *Aristot.* phys. 1, fol. 34. a. haec praefatus: πλείονα δὲ ἄλλα εἰπὼν (np. post vers. 67.), ἐπάγει ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὸν χαρακτῆρα, τὸ μὲν πῦρ ἥλιον καλῶν, τὸν δὲ ἀέρα αὐγὴν καὶ οὐρανὸν, τὸ δὲ ὕδωρ ὄμβρον καὶ θάλασσαν.

Vers. 68. nomen ὀάρων interpretandum puto nomine λόγων. *Plato* in Minoe T. II. opp. p. 319. E. οἱ γὰρ ὄαροι, λόγοι εἰσί. *Hesych.* ὄαροι· μῦθοι, λόγοι. Praepositio ἐπὶ per tmesin seiuncta est a verbo suo δέρκευ.

Vers. 69. εἰ verterim *num*. Deinde pro λιπόξυλον rescripsi λιπόξυγον. *Hesych.* et *Phauorin*: λιποζύγων· μοναζόντων. Sensus igitur duorum horum versuum fuerit: *Eorum quae prius dicta sunt, num etiam in prioribus aliquid solitarii quoad formam fuerit*, h. e. ex vno elemento compositum sit, *testem contemplare solem* etc.

Vers. 70 — 79. laudantur ab eodem *Simplicio* etiam ad *Aristot.* phys. 1, fol. 7. b. praemissis his verbis: ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔπεσιν, ἐν οἷς καὶ τὰ γνωρίσματα ἑκάστου τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ τοῦ Νείκους καὶ τῆς Φιλίας

Digitized by Google

παραδίδωσι σαφῶς, τὴν ἀμφοῖν ἐν πᾶσι μίξιν τοῦ τε νείπους καὶ τῆς φιλίας ἐξέφηνεν.

Vers. 70. affertur etiam a *Galeno* περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως lib. 2. init. vbi tamen male legitur ἥλιον μ. θερμὸν ὁρ. καὶ λαμπρὸν ἀπ. prorsus vt in illo *Simplicii* loco, e quo totam ῥῆσιν (v. 68 — 81.) desumsi. In altero eiusdem loco est ἡέλ. μ. θερμὸν ὁρ. π. θερμὸν ἀπ. Eundem versum et vers. 72. afferunt etiam *Plutarchus* de primo frigido c. 13. T. II. opp. p. 949. F. et *Aristoteles* de generat. et corrupt. 1, 1. Et e *Plut.* quidem recepi λαμπρὸν ὁρ. π. θερμὸν ἀπ. vt etiam *Steph.* edidit in poes. philos. p. 26. Apud *Aristot.* autem legitur λευκὸν ὁρ. π. θερμὸν ἀπ. Atque eodem modo habet etiam *Philoponus* ad *Aristot.* l. l. fol. 4. b. Et *Aristoteles* paulo post lectionem illam confirmat his verbis: ἐξ ἑνός τινος, δηλονότι διαφοραῖς τισι χωριζομένων καὶ πάθεσι, ἐγένετο τὸ μὲν ὕδωρ, τὸ δὲ πῦρ· καθάπερ λέγει τὸν μὲν ἥλιον λευκὸν καὶ θερμόν· τὴν δὲ γῆν, βαρὺ καὶ σκληρόν. Etiam *Philoponus* istis: οὐ πάντες οἱ πλείους ἀρχὰς ὑποθέμενοι ἀναιροῦσι τὴν ἀλλοίωσιν, ἀλλ' ὁ Ἐμπεδοκλῆς, — ἀποδιδοὺς τῷ πυρίῳ σώματι καὶ τῷ ἡλίῳ (πύρια γὰρ τὰ οὐράνια ᾤετο) τὴν λευκότητα καὶ τὴν θερμότητα, τῷ δὲ ὕδατι τὴν μελανότητα καὶ τὴν ψυχρότητα. Sane si quis illud λαμπρὸν dixerit glossema esse nominis λευκὸν, non me refragantem habebit.

Vers. 71. videtur sic explicandus: *et quaecunque immortalia indigent albo splendore, atque etiam illo rigantur.* Quaenam vero sint illa ἄμβροτα, num forte regiones coelestes, tanquam daemonum deorumque sedes, ita nominari potuerint, et quomodo αὐγὴ cum *Simplicio* possit de aëre intelligi, et quatenus coelum potuerit indigere ista αὐγῇ dici, non satis liquet. Quodsi per αὐγὴν aërem intelligamus: quae sane interpretatio vera videtur, quia vers. 204. aër vocatur αἰθὴρ παμφανόων, et vers. 381. nomina αἰθὴρ et αὐγὴ coniunguntur: patet saltem ratio, cur aër potuerit

Digitized by Google

cogitari irrigans. Forsitan αὐγὴ primo significauit aërem serenum atque adeo candidum splendidumque, deinde vero etiam turbidum et pluuiae genitorem, quoniam talis quoque aër non raro albus apparet. Coelestes autem regiones possunt ἄμβροτα vocari, quia homini nulli patet ad eas aditus, et possunt, aëre pluuio indigere ejus eum expetere dici, ne nimio solis calore conflagrent. His meis coniecturis, vel si mauis somniis, si quid nosti certius, velim faciας, ne ego nesciam. In altero *Simplicii* loco legitur: ἄμβροτα δ' ὅσσ' ἔβεται, quae lectio conferri fortasse possit cum *Virgiliano* illo (Aen. 1, 546. et 3, 339.) „vocatur aura." Pro δεύεται forsitan rectius legatur δεύετο. Praeter *Simplicium* inueni neminem, qui hunc versum attulisset.

Versu 72. in altero *Simplicii* loco vitiose editum est δνοφόεντα, sed ap. *Plut.* l. l. recte ita, vt ego edidi. Apud *Aristot.* l. l. extat ζαφόεντα, quod et ipsum bene dici potest. Ὄμβρος est *aqua* elementum, (v. §. 9. ad n. 199. p. 210.) sed infra v. 260. *aqua* simpliciter.

Vers. 73. editum erat θέλυμνά τε καὶ στέροπά γε, et in altero *Simplicii* loco θελύμνατα καὶ στερέωμα, e quo facile erat rescribere θέλυμνά τε καὶ στερέωμα. Sed scripsi θέλυμνά τε καὶ στερεά γε, quia προθέλυμνος ap. *Oppian.* cyneget. 1, 241. et saepe ap. *Homerum* legitur, nunquam προθέλιμνος, (Cf. vers. 139.) et quia putabam, duplicem pluralem aptius iungi, quam pluralem et singularem. Praeterea στερέωμα videtur librario deberi, cui id notum esset e versione Alexandrina Genes. 1, 6. et στεροπὸς est vocabulum nihili. Syllabam autem breuem recte produci sequente particula γε, docet hic versus *Hesiodi* ἀσπ. 54. αὐτὰρ Ἰφικλῆϊ γε δορυσσόῳ Ἀμφιτρύωνι. Sensus videtur hic esse: *e terra enascuntur densa et solida.* Nisi quis ad θέλ. et στερ. supplere velit δένδρεα, vt significentur *arbores quae ramos densos s. inter se connexos habent, et validae.* quae tamen ratio mihi quidem non placebat.

Digitized by Google

Vers. 74. *Κότος*, *Ira*, est h. l. i. q. alias *Νεῖκος*, et quemadmodum *διάμορφα* sunt *deformia*, vel potius *omni forma carentia*, ita *ἄνδικα πέλεσθαι* dicuntur, quae separata sunt neque inuicem iuncta. Cf. ad vers. 224.

Vers. 75. *σὺν δ' ἔβη* per tmesin est pro *συνέβη δέ*, et aeque ac sequuntur *κοθεῖται*, propter praecedentia neutra pluralia, accipiendum pluraliter: *coniunguntur*, *coëunt*.

Vers. 176. in altero *Simplicii* loco sic scribitur: *ἐκ τῶν γὰρ πάνθ' ὅσσ' ἦν, ὅσσα — ἔσται*. quae scriptura non displicet, modo ad *πάνθ'* suppleas *ἐγένετο* vel *ἐστί*. *Aristoteles* autem de mundo c. 6. habet haec: *τὰ πάθη, καὶ τὰ δι' ἀέρος ἅπαντα, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἐν ὕδατι, θεοῦ λέγοιτ' ἂν ὄντως ἔργα εἶναι, τοῦ τὸν κόσμον ἐπέχοντος· ἐξ οὗ κατὰ τὸν φυσικὸν Ἐμπεδοκλέα*

πάνθ' ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἐστὶν, ἰδ' ὅσσα τε ἔσται ὀπίσσω.

Et *Apuleius* de mundo p. 72. ed. *Elmenhorst*. „De Deo „Empedocles prudenter his verbis sensit:

„*πάνθ' — ὀπίσσω.*" vt in libro Aristotelico.

Sed mihi quidem, vt *Bruckero* hist. crit. philos. T. I. p. 1112. hic locus argumentum euidens est, libellum illum de mundo, qui fertur *Aristotelis* esse, non esse ab hoc philosopho profectum. Apparet enim ex orationis Empedocleae serie vniuersa, quam e *Simplicio* dedimus, non a Deo quodam vno et summo omnia oriri dici hoc quidem in loco, verum ex elementis, neque adeo *Aristotelem* ipsum puto tantopere in tribuendo Empedocli dogmate errare potuisse, praesertim appositis eius verbis. Quid? quod ipse *Aristoteles* metaphys. 2, 4. ita versum Empedoclis affert:

ἐξ ὧν πάνθ' ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἔσθ', ὅσα τ' ἔσται ὀπίσσω.

Quam lectionem si quis veram et genuinam putauerit, non magnopere dissentiam. Nam sic quoque cohaeret hic versus egregie cum praecedentibus, et pulchrius decurrit quam ille, quem e *Simplicio* dedi. Omnino autem ipse Empedo-

Digitized by Google

cles, cum rem eandem diceret saepius, non iisdem semper verbis videtur vsus esse. v. infra vers. 162. Caeterum hunc versum et duo sequentes cum parte septuagesimi noni *Stephanus* quoque inseruit poesi philos. p. 18. et ita enim exhibuit, vt extat in loco vere Aristotelico.

Vers. 77. sq. in vtroque *Aristotelis* et in *Apulei* loco prorsus ita leguntur, vt edidi, nisi quod habent δένδρεά τ' ἐβλάστησε, quae lectio rursus placet.

Vers. 79. in *Aristotelis* loco e metaphysicis laudato — Nam in libro de mundo et in *Apulelo* omnino desideratur — scribitur καὶ τε θεοὶ δολιχ. pro quo *Ios. Scaliger* ad *Steph.* poes. philos. p. 216. „lego, inquit, κ' ἀντίθεοι, „h. e. ἥρωες. Nam, vt annotat Aristoteles, θεοὶ hic non „concluduntur." At non dubito quin recte legatur καί τε θ. δ. Nam θεοὶ h. l. ex mea sententia sunt, qui alias δαίμονες vocantur, *animi humani*, quos Empedocles ex elementis ortos censebat. v. §. 15. p. 443. sqq. Et v. 89. eodem modo legitur καί τε θεοὺς δολιχαίωνας. Caeterum nomen Graecum δολιχαίων, vt μακραίων vers. 5. respondet Latino *longaeuus*. *Seruius* ad *Virgil.* Aen. 6, 764. „longaeuo, „id est, deo. Aeuum enim proprie aeternitatis est, quae „non nisi in deos venit." Cf. ad 9, 255. et Lexicon Xenophont. Vol. I. p. 762. sq.

Vers. 80. malim ἐστιν ταῦτα pro ἔστι τ. vt vers. 66. vel ἔστι γε τ. vt v. 95. quanquam etiam ἔστι ferri potest. v. ad vers. 119.

Vers. 81. scripsi ἀλλοιωτὰ pro ἀλλοιωπὰ, et διάπτυξις pro διάπρυψις. Empedoclis enim sententiam putabam esse hanc: *Dum inter se miscentur elementa, eadem alterantur* s. *aliam ex alia formam accipiunt, vel potius videntur accipere. Explicatio enim ea mutat* s. *mutationis eorum causa est*, ita vt v. c. per aliam elementorum mixtionem existant animalia, per aliam arbores, et sic porro. Recte autem me reposuisse διάπτυξις, docent etiam haec verba *Simplicii* ad *Aristot.* phys. 1, fol. 34. b. καὶ ἐκεῖνο μέντοι τὸ τὴν φύσεσιν καὶ

τὴν φθορὰν μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἀλλὰ μόνον μίξίν τε καὶ διάλλαξιν μιγέντων, καὶ σύνοδον διάπτυξίν τε γίνεσθαι ἐν μέρει αἴσης.

Vers. 82 — 92. petii ex eodem *Simplicii* commentario fol. 34. a. qui statim inter vers. 81. et 82. posuit haec: *καὶ παράδειγμα δὲ ἐναργὲς παρέθετο, τοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν γίνεσθαι τὰ διάφορα.* Nimirum voluit Empedocles docere, non pluribus opus esse quam quatuor elementis ad procreandas res quaslibet, et prout illa iungantur, diuersa corpora diuersasque figuras existere.

Vers. 83. *ἀνέρες — δεδαῶτες*, *a nemine artem* pingendi *recte docti.* Fateor tamen, mihi potius opus videri, vt memorati fuerint pictores docti, quam indocti, atque adeo legendum puto *ὑπὸ μήτιος*, *ingenio suo, animo suo solerti.* Quod prior nominis *τέχνης* syllaba corripitur, rarum quidem est, sed non tamen sine exemplo. In carmine, quod *Κάμινος ἢ περαμὶς* inscribitur, et inter *Homerica* edi solet, v. 10. legitur sic: *Ὠμόδαμόν θ', ὃς τῇδε τέχνῃ παπὰ πολλὰ πορίζει.*

Vers. 84. scripsi *οἵ τ'* pro *οἵ τε*, quod versum turbat, et *μάρπτειν* explico *corripere, prehendere.* v. *Hesych.* et vers. 157.

Vers. 85. quin pro *ἁρμονίῃ* recte reposuerim *ἁρμονίῃ*, quod intellecta praepositione *σὺν* vertatur *apte, commode*, nemo facile dubitabit. Pro *μόξαν* autem vel legendum est *μόρξαν*, *tergunt*, vel potius *μάξαν*, a verbo *μάσσειν* deductum, quod significat *pinsere, subigere*, atque adeo *miscere. Phauorinus: μάσσει· φυρᾷ.* Infra v. 133. legitur adiectiuum *ἐκμακτός.* Pro *πλέω — ἐλάσσω* pene malim *πλέον' — ἐλ. ex aliis plura, ex aliis pauciora*, vel *πλέον — ἔλασσον, alia plus, alia minus.* Cf. vers. 206.

Vers. 86. *πορσύνουσι* mutandum fuit in *πορσυνέουσι*.

Vers. 90. Pro *μή σ' ἀπατᾷ φρένα* rescripsi *μή σ' ἀπάτα φ. ne te decipe mente, noli vana opinione credere.* Coniunctionem *ὡς* post verba intelligendi etiam tum poni

Digitized by Google

posse, cum accusativus et infinitivus adsunt, vt h. l. εἰς νοῦν — πηγὴν, tralatitium est. v. *Fischer.* ad *Plat.* Phaed. 8, 7. et 58, 11.

Vers. 91. ὅσσα — ἄσκετα, *quaecunque apparent permulta* s. *magno numero.* De vocabulo ξυμπτῶν v. ad vers. 37. Sed πηγὴ est *origo.*

Vers. 92. τορῶς significat *manifesto.* *Schol. Aristoph.* Pac. 380. interpretatur verbis τρανῶς, σαφῶς, ἀκριβῶς. Cf. *Phauorin.* Verba ταῦτ' — πάρα intelligo: *scito haec a Deo profecta esse*, et μῦθον expono *doctrinam.* Docere igitur voluit Empedocles, res quae in mundo sunt omnes oriri quidem per coniunctionem elementorum, sed non nisi auspiciis Dei.

Versus 93 — 104. e *Simplic.* ad *Aristot.* phys. 1, fol. 8. a. huc transscripsi, quoniam ille statim post vers. 79. posuit haec verba: καὶ ὀλίγον δὲ προελθὼν αὖθις φησίν. Nemo autem, opinor, eo mouebitur, quod plures versus, partim paululum mutati, rursus recurrunt, quos iam antea adesse vidimus. Hunc enim esse Empedoclis morem, iam saepius monitum est.

Vers. 93. sq. repetuntur a *Simplicio* ad *Aristot.* phys. 1, fol. 54. a. fere extr. Cf. ad vers. 61. Pro φθίνει *Cudworthus* in systemate intellect. huius vniuersi p. 19. ed. *Mosheim.* legit φθάνει, et *Moshemius* negat se reperire potuisse, vnde istum versum *Cudworthus* petierit. Sed siue φθίνει legeris, siue φθάνει, accipienda verba erunt de elementorum ἀλλοιώσει et mutuo transitu. Cf. v. 66. 80. et 95. vbi dicuntur δὶς ἀλλήλων θέοντα, et quae dixi ad v. 81. Placet tamen φθίνει. Quid vero significent verba αὔξεται ἐν μέρει αἴσης, non facile videtur dictu. Equidem versum vtrumque ita expouerim: *Alternis tenent imperium, cum tempus cuique destinatum reuertitur* s. *ordine ad quodque redeunte, et deficiunt* s. *transeunt* s. *miscentur inter se, crescuntque* s. *augenturque, pro ratione fati* s. *vt fatum postulat*, ita vt

Digitized by Google

verba περιπλομένοιο κύκλοιο et ἐν μέρει αἴσης fere idem declarent.

Vers. 96. scripsi γίνοντ' pro γίνανται, vt versus sibi constaret, θηρῶν autem pro κηρῶν, vt sensus. Nam θῆρας pro ζώοις dici a poetis, vt apud *Lucretium* feras et saecla ferarum pro animantibus, et ἔθνεα recte de bestiis quoque dici, non est quod multis demonstretur. *Eustath.* ad Odyss. κ, p. 1653. 17. θηρία δὲ κοινῶς πάντα τὰ ἄλογα. Sed optime legas θνητῶν. v. vers. 140. 149. Cf. tamen *Herodot.* 2, 68. vbi θνητὰ et θηρία pene idem valent. Nominis autem ἔθνεα, de bestiis vsurpati, multa sunt apud poetas exempla, vt ap. *Oppian.* cyneg. 1, 166. ἔθνεα μυρία πώλων. vers. 592. ἔθνεα κυνῶν. etc. Neque nostro loco similis est ille *Oppiani* cyneg. 2, 288. vbi Cel. *Schneiderus* κηρῶν edidit pro θηρῶν.

Vers. 97. sq. vid. ad vers. 40. Legebatur hic συνερχόμενα.

Vers. 99. primo pro ἂν malim αὖ, quia πεν et ᾶν non differunt. Sequentia autem ita refinxerim: συμφὼν, τόδε πᾶν. Si quis tamen συμφύντα voluerit seruare, explicare τὸ πᾶν debebit *omnino*. Formulam ὑπένερθε γενέσθαι significare puto *infra subsidere*, sed quomodo istud intelligendum sit, non ego dixerim. Cogitabam aliquando, si legeretur συμφὼν τόδε πᾶν, verba τόδε πᾶν iungenda esse cum aduerbio ὑπένερθε, et intelligi posse hanc vniuersam terram, quae opponeretur coelo, vt ap. *Oppian.* cyneg. 2, 415. sq. οὐρανὸς ὕπερθε, γαίης ὅσσα τ' ἔνερθε. Aliquando putabam, fortassis ὑπέν. γενέσθαι dici posse res mundanas omnes, quando in vnum s. in chaos reuerterentur. Verum, vt dixi, nihil affirmauerim, quanquam prior illa ratio praeplacet.

Vers. 100 — 104. paulo aliter ap. *Simplicium* leguntur, quam ego edidi. v. ad vers. 44. sq. De vi verbi μαχθάνειν v. infra ad v. 147. De verbo διαφῦναι v. ad v. 34. De verbo ἀλλάσσειν ad v. 39. De vocabulo διαμπερὲς ad v. 63.

Digitized by Google

Vers. 105 — 108. a *Plutarcho* plac. philos. 1, 30. diserte dicuntur e libro primo petiti. Verba sunt: *Ἐμπεδοκλῆς φύσιν μὲν μηδὲν εἶναι, μίξιν δὲ τῶν στοιχείων καὶ διάστασιν. γράφει γὰρ οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ φυσικῷ.* Vbi tamen pro *μηδὲν* legendum arbitror *μηδενὸς*, ob haec verba *Philoponi* ad *Aristot.* de generat. et interitu 1, fol. 4. a. *μαρτυρεῖ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὸ κατὰ σύγκρισιν γενέσθαι τὴν γένεσιν, λέγων φύσιν μὲν ἰδίαν μηδενὸς εἶναι τῶν συνθέτων, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐν τῇ συγκρίσει τῶν συμμιγέντων τὴν οὐσίαν ἔχειν. ἡ γὰρ μίξις καὶ ἡ διάλλαξις αὐτῷ τὴν σύγκρισιν* (adde: *καὶ τὴν διάκρισιν*) *σημαίνει.* Et paulo post: *σαφῶς δὲ καὶ Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκεν, συγκρίσει τὴν γένεσιν γίνεσθαι, φύσις οὐδενός ἐστιν, εἰπών.* E quibus, et ex alio eiusdem loco, §. 9. ad n. 155. p. 193. laudato, stabiliri etiam potest lectio *οὐδενὸς*, quam in Empedoclis versu pro *οὐδὲν* recepi, et quam deinde vidi a *Wyttenbachio* quoque ap. *Plut.* receptam fuisse. Laudantur hi versus etiam ab aliis. v. §. 15. ad n. 136 — 142. p. 473. vbi simul de praecipua lectionis varietate monui. Addo tantum hoc, versum 107. bis afferri a *Philopono* l. l. et semel a *Simplicio* ad *Aristot.* phys. 1, fol. 34. b. Ex aliis *Simplicii* locis perspicitur, *φύσιν* h. l. idem esse quod *γένεσιν*. Cf. §. 11. ad n. 16 — 36. p. 260 — 266. Eodem modo *θανάτοιο τελευτὴ*, quod dictum est pro *θνατος*, significat *interitum*. Sic ap. *Homer.* Il. *γ*, 309. *θανάτοιο τέλος* est *mors*. Et *ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν* accipiendum pro *ὀνομάζ. ὑπ' ἀνθρώπων* s. *παρ' ἀνθρώποις*.

De vers. 109 — 111. v. §. 15. ad n. 153. sq. p. 478. Verba *οὐ γὰρ — μέριμνάι* significant: *neque enim longe prospiciunt* s. *neque enim multum intelligentiae habent*, atque adeo interpretamenti loco fuerunt ab ipso Empedocle vocabulo *νήπιοι* in parenthesi addita.

Vers. 110. *οἱ* refertur ad praecedens *νήπιοι*, et *ἐλπίζουσιν* est i. q. *νομίζουσιν*. Sed *γίνεσθαι* est *oriri*, vt v. 114. et *πάρος οὐκ ἐὸν*, *id quod antea non existebat* s. *erat*.

Digitized by Google

Vers. 111. possis etiam ita corrigere: *ἢ καταθνήσκειν τι* etc.

Versus 112 — 116. desumsi e *Plutarch.* adu. Colot. c. 11. T. II. opp. p. 1113. A. v. omnino supra §. 15. ad n. 143 — 148. p. 473 — 477. Iam si sequimur *Coraei* emendationem ibi propositam, *κατὰ φωτῶν γένος* est: *quod ad homines attinet, in hominum genere, apud s. inter homines.* Et sic de reliquis: *κατὰ θηρῶν, κ. θάμνων, κ. οἰωνῶν γένος.* Quemadmodum autem h. l. *γένος* refertur ad omnia omnino animalia, ita v. 96. dicuntur *ἔθνεα θηρῶν*, v. 149. *ἔθνεα θνητῶν*, v. 235. *φῦλον καμασηνῶν.*

Vers. 115. *ἀποκριθῶσι*, vt v. 112. *μισγέντ'*, pertinet ad elementa: *quando discernuntur a se inuicem et seiunguntur.* Nomen *πότμος* autem est i. q. vers. 106. *θανάτοιο τελευτή.*

Vers. 116. *ἔν γε νόμῳ καλέουσι Reiskius* reposuit pro *εἶναι καλέουσιν*, et vertit: *appellant more vulgari, legis vim nacto. Wyttenbachius* rescribendum putauit *Ἀλοιτὴν καλέουσι.* Num idem *Reiskius* recte pro *ὅμως δ' ἐπίφημι, καὶ αὐτὸς ὁ Κολώτης* rescripserit *νόμῳ δ' ἐπίφ. κ. αὐτός. Ταῦτα ὁ Κολ.* haud equidem dixerim. Certe nihil melius potui excogitare. Non tamen praetereundum putaui, quod idem *Plutarchus* in praeceptis reip. gerendae c. 28. T. II. opp. p. 820. F. eadem formula iterum vtitur, vbi mentionem fecit Empedoclis: *ὀνομάζω δὲ νῦν τιμὰς, ἃς οἱ πολλοὶ κατ' Ἐμπεδοκλέα ἢ θέμις καλοῦσιν· ὅμως ἐπίφημι καὶ αὐτός.* Vbi mihi quidem videtur ille ipse versus latere:

ἔν γε νόμῳ καλέουσι· νόμῳ δ' ἐπίφημι καὶ αὐτός.

ita vt verba *κατ' Ἐμπ.* non nisi ad hunc versum pertineant, quo *Plutarchus* ornatum conciliare orationi suae voluerit, et sensus sit: *nomino nunc honores, quos vulgo sic appellant, neque me improbante.* Sed *Reisk.* coniicit: *ὀνομάζων δ. ν. τ. ἃ. οἱ π. οὐχ ἢ θέμ. καλοῦσιν, ὅμ. ἐ. κ. αὐτὸς, κατ' Ἐμπεδοκλέα.* Et *Wyttenbach.* legi iubet:

ἢ θέμις οὐ καλέουσιν· ὅμως ἐπιφ. κ. αὐτός.

Digitized by Google

Versus 117. qui nulla eget explicatione, ab eodem *Plutarcho* quaestt. nat. c. 19. T. II. opp. p. 916. C. allatus itidem fuit ornatus causa, vt alii. De re v. §. 14. p. 349. sq.

Vers. 118 — 121. debentur *Plutarcho* adu. Colot. c. 12. T. II. opp. p. 1113. D. v. §. 15. ad n. 155. p. 478. sq. Rescripsi *οὐκ ἂν μητίσαιτο*, *non cogitauerit*, pro *οὐκ ἂν μαντεύσαιτο*, quod tamen explicare possis: *non diuinauerit* s. *non coniecerit.*

Vers. 119. sq. *ὄφρα — τόφρα*, *quamdiu — tamdiu.* Verba *μὲν οὖν* h. l. vel redundare puto, vt vers. sq. *ἄρα*, vel explico *modo*, *tantum.* Pro *εἰσι* et *σφι* non opus est vt reponatur *εἰσιν* et *σφιν.* Nam vulgaris scriptura vel per caesuram ferenda videatur, vel quoniam, vt e tribus breuibus syllabis vna potest produci (v. ad vers. 45.), ita syllaba brevis, inter duas longas posita, potest et ipsa longa esse. Sic ap. *Homer.* Odyss. *χ*, 374. penultima nominis *παποεργίης* producitur. Cf. ad vers. 80. *Πάρα* est pro *πάρεστι*, vt v. 80. et *δεινὰ* patet idem esse quod *κακά.* Verba *πάρα* et vtrumque *εἰσί* pendent a coniunctione *ὡς*, quae vers. 119. pro *ὅτι* posita est, et cum verbo praecedente cohaeret.

Vers. 121. *πρὶν πάγεν*, *ante ortum*, *priusquam oriantur.* Sic *ὡς λύθεν*, *postquam dissoluti fuerint*, *post mortem.* Nam *πάγεν* et *λύθεν* dictum est pro *ἐπάγησαν* et *ἐλύθησαν.* Totum igitur versum expono: *Ante ortum aeque ac post mortem nihil esse.*

Versus 122. et 123. suppeditauit *Simplicius* ad *Aristot.* phys. 8, fol. 272. b. vbi tamen legitur *ἀνάγκη χ. θ. σφράγισμα κ.* Verum *ἀνάγκης* et *ψήφισμα* reperitur apud *Plutarchum* (v. §. 15. p 448.), *ψήφισμα* etiam in hoc *Stobaei* loco eclog. ethic. p. 202. ed. Geneu. 1609. fol. *ἀρέσκει καὶ (Πλάτωνι) τὸ τοιαύτην εἶναι τὴν εἱμαρμένην, ἐοικυῖαν ταῖς τῶν νόμων διαγορεύσεσιν, νόμον οὖσαν καὶ αὐτὴν, καὶ*

θεῶν ψήφισμα παλαιὸν
ἀΐδιον, πλατέσι κατεσφραγισμένον ὅρκοις,

Digitized by Google

Ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς. Vbi in *Heerenii* editione p. 384. recte legitur *πλατέεσσι*. Quid sit *ἀνάγκης χρῆμα*, exposui ad vers. 3.

Vers. 123. *πλατέες ὅρκοι* significant *iusiurandum firmum* s. *sanctum*, vt v. 153.

De versibus 124 — 126. dixi ad v. 64. sq. Nimirum v. 124. nihil de meo addidi, nisi *τι*. Vers. 125. leui mutatione pro *τό τε ὄν* scripsi *καὶ τὸ ὄν*, et v. 126. *αἰεὶ γὰρ στήσονται* pro *ἀεὶ γ. θήσεσθαι*, vt v. 403. sq. *θήσεις* et *στήσεις* inter se permutata sunt, et versum puto sic explicandum: *Semper enim stabunt* s. *erunt, quocunque quis ea semper protruserit*, h. e. nunquam prorsus interibunt aut ad nihilum redigentur, quocunque moueantur s. quibuscunque misceantur. Neminem enim erraturum puto, qui dixerit, *ὅπῃ κέ τις ἐρείδῃ* idem esse quod *ὅπῃ ἂν ἐρείδωνται*. Verbo *ἐρείδειν* autem, quod proprie significat *fulcire* vel *figere*, vsus videtur Empedocles ideo, quoniam, ex mea quidem correctione, antea dixerat *στήσονται*, quod quia de perenni ac durabili existentia recte dicatur, nemo dubitare videtur posse. Cf. vers. 141. Et verbum illud *ἐρείδειν* vim *mouendi* s. *admouendi* habere, praeter alia docent haec verba *Apollonii Rhodii* 1, 1010. *πράατα μὲν φαμάθοισιν, πόδας δ' εἰς βένθος ἔρειδον.*

Versus 127 — 135. rursus debentur *Simplicii* diligentiae ad *Aristot.* phys. 1, fol. 34. a. b. Et *ἄρτια* quidem *ἑαυτῶν μέρεσσι* intelligo *perfecta et absoluta suis numeris* s. *partibus*. Reposui autem *πάντα ἑ. αὐτὰ* pro *αὐτὰ ἑ. π.* quia haec lectio versum turbat, transpositio mea iuuat.

Vers. 128. *ἠλέκτωρ* alias est *sol*, vt ap. *Homer.* Il. 2, 513. et 7, 398. sed h. l. elementum *ignis* (v. §. 9. ad n. 199. p. 210.), vt deinceps *οὐρανὸς* significat *aërem*, et *θάλασσα aquam*. Similes loci sunt vers. 27. sq. 70. sqq.

Vers. 129. verba *ἐν θνητοῖσιν* omnino explicanda censeo *in rerum natura*, quae, quia fragilis est et caduca, recte appellari sic potest. Cf. ad vers. 37. sq. Sed *ἀποκλιχθῇ*.

Digitized by Google

πέφυκεν verto *vagari solent*, h. e. *misceri*. Similem metaphoram vidimus vers. 66. 80. 95. De syllaba φιν nominatiuo ὅσσα adiecta v. ad vers. 153.

Vers. 130. Cum ἐκαρκὴς sit *sufficiens*, et accusatiuus πρᾶσιν pendeat ab omissa praepositione κατὰ, verba ὅσα — ἔασσιν exponenda arbitror sic: *quae magis s. praecipue misceri possunt, quae ad miscendum magis idonea sunt.*

Vers. 131. ad verbum ἔστερκται repeti potest μᾶλλον, et Ἀφροδίτῃ apud Empedoclem est eadem, quae alias Φιλότης, h. e. illud rerum principium, quod eas iungit et miscet, v. vers. 56. et §. 9. ad n. 199. p. 210. Scripsi autem h. l. Ἀρροδίτῃ pro Ἀφροδίτῃ, quod ipsum perperam extat in loco *Simplicii* ad *Aristot.* de coelo 2, fol. 129. a. vbi haec affert tanquam Empedoclea: ὅσα νῦν φαίνεται ἁρμοσθέντα Ἀρροδίτῃ.

Vers. 132. Ἔχθει dedi pro ἔχθρα, quoniam ablatiuo opus erat, quippe qui significat *per Inimicitiam*, et quoniam, etiamsi scripsissem ἔχθρᾳ, tamen versui non recte consultum videbatur. Pro ἐπ' ἀλλήλων necessario reponendum erat ἀπ' ἀλλήλ. Cf. *Xenoph.* hist. Graec. 4, 4, 9. Nam διέχειν est *distare*, *separatum esse.*

Versum 133. intelligo: *quod attinet ad originem et mixturam et formas per istam elementorum mixtionem effictas s. enatas.* Haec enim est vis adiectiui ἐπιμακτός. v. ad v. 85.

Vers. 134. πάντη συγγίνεσθαι verto *ita vt vndique cocant.* Infinitiuus enim pendet ab omissa coniunctione ὥστε. Quae deinceps sequuntur: ἀήθεα — λυγρὰ, *inusitata et valde miserabilia*, videntur esse *monstra*, τέρατα.

Versu 136. nisi mecum legeris πᾶν γένος, certe legere debebis γέννη. Nam vulgatum γέννας stare nequit. Totum autem versum arbitror ita interpretandum esse: *quoniam ipsis per Discordiam ortis (tota) vis gignendi turget ac viget*, h. e. quoniam non possunt non oriri. Vocabulo νεικεογεννέστης similia sunt ἀειγενέτης, ἐκγενέτης, εὐγενέτης.

Versus 136 — 150. afferuntur a *Simplicio* ad *Aristot.* phys.

Digitized by Google

1, fol. 7. b. ita quidem, vt mancus sit versus 136. Quam lacunam si quis forte conari voluerit ex alio eiusdem loco ad *Aristot.* de coelo 2, fol. 128. b. explere, apponere non piguit verba illius loci omnia, quamuis per egregiam librariorum inscitiam socordiamue insigniter corrupta et metro soluta: *τίη δ' ἐγὼ — μῦθον.* (v. supra p. 534.) *ἐπεῖνο νείκεϊ μέν τε τελεώτατον ὑπείκει βάθος, δινέει δὲ μέση στοργὴ περιστροφῆς γενομένης. εἰς ταύτην ταῦθ' ἅπαντα σθένεσιν, ἐν μόνον εἶναι οὐκ ὀράα. ἀλλὰ στρέφουσα ἱστᾶσα ἄλλοθεν ἄλλα. τῶν δ' αὖ μιχθέντων, ἐπιχεῖται μυρία ἔθνη βροτῶν. πολλὰ δ' ὅμοῦ συνέστη δεσμοῖσιν ἀμοιβαῖα. ὅσα δ' ἔτι τὸ νεῖκος ἔπυρσεν εἰς ἕτερον, οὐκ ἀμέμπτως πάντη διέστησεν πρὸς ἑξατόωντα πείρατα πόλου. ἀλλὰ τὰ μὲν ἔμεινε μελέων, τὰ δ' ὤχοντο. ὅσον δ' ἔμεναι ὑπεξέδραμε, τόσον ἔμεναι ὑπῆλθεν, μειλίχιος στοργῆς ἀμέμπτου ἀθάνατος ὁρμά. νωθρὰ δ' ἔθνη πέφυκεν, ὅσα πρὶν δαῆναι ἄβροτα εἶναι ζῶά τε, πρὶν ἀδιάπριτα, διακοσμέουσιν ἀγυιάς.* Equidem supplenerim *αὐτὰρ*, et ante hunc locum posuerim eos versus, quos posui infra 154 — 156. Accusatiui *ἐνέρτατον βένθος* pendent a praepositione *πρὸς* vel simili, quales post verba veniendi omitti constat, et *δίνη*, *vortex*, vt *στροφάλιγξ*, quod idem significat (v. *Orpheus* ap. *Macrob.* Saturnn. 1, 23.), videtur de iis ipsis rebus, *quae vortice circumaguntur*, posse intelligi, h. e. de Vniuerso s. chao. v. §. 10. p. 245. sq. et §. 14. ad n. 111. p. 381. Finxit enim sibi Empedocles chaos tanquam altam voraginem, sed rotundam (v. vers. 24. et 143.), in qua omnia confusa inter se et coniuncta quasi fermentata circumagerentur, quamdiu Discordia ad extremum quasi marginem voraginis s. in infimo fundo versaretur, atque adeo minus potentia valeret quam Amicitia.

Vers. 137. male me habet coniunctiuus *γένηται*, quoniam *ἐπεὶ* paulo ante indicatiuum habuerat comitem,

Digitized by Google

Vers. 138. τῇ pertinet ad nomen Φιλότης. Quomodo verba ἐν μέσσῳ εἶναι intelligenda sint, dixi ad v. 34.

Vers. 139. Cum ἄφαρ sit *statim*, non satis recte opponi puto θέλυμνα, sine hoc interpreteris *radicitus*, sine *prorsus*, sine *dense*, sine *frequenter*. Placet mihi tamen vt reddas *prorsus*, ita vt sensus huius versus sit: *non quidem statim, sed tamen prorsus coniunguntur aliud quidem aliunde*, h. e. *vndique*. Scripsi autem hic quoque θέλυμνα pro θέλιμνα, vt v. 73. et συνίσταται pro συνίσταμεν.

Vers. 140. v. ad vers. 96.

Vers. 141. verto: *Multa autem pura manent neque commiscentur cum iis, quae vicissim inter se miscentur.* Neque enim dubitandum puto, quin ἄμικτα cohaereat cum κεραστομένοισιν.

Vers. 142. iungenda sunt verba ἔτι μετάρσιον, vt haec prodeat sententia: *quae Discordia, dum adhuc sublimis* s. *nondum in imo fundo est, quo minus misceantur impedit.* Adnerbium ἀμεμφέως, *inculpate*, hoc loco et vers. 146. verterim *omnino*, *prorsus*. *Hesych.* et *Phauorin*: ἀμέμφως· ἀμέμπτως, ἀφειδῶς. Atqui ἀφειδῶς verti nonnunquam recte potest *omnino*, v. c. in his *Plutarchi* de discrim. adul. et am. c. 36. ἀφειδῶς ἐνέδωκεν ἑαυτὸν ὑποσπελίζεσθαι.

Vers. 143. πᾶν pertinet ad Νεῖκος, et οὐ ad πω, ita vt verba οὐ γὰρ — πύκλου vertenda sint: *nunquam enim omnis* s. *tota omnino Discordia ad extremos chaos terminos recedit.* Nam πύκλος est i. q. σφαῖρος vers. 24. vel δίνη et στροφάλιγξ vers. 137. h. e. *chaos*. Conferri cum hoc loco vtiliter potest *Plutarch.* de Is. et Osir. 59. Transpositis autem verbis edidi πω πᾶν ἐπ' ἔσχ. ἐξέστ. τέρμ. π. pro πω πᾶν ἐξέστ. ἐπ' ἔσχ. τέρμ. π. qua lectione metri leges violari manifestum est.

Vers. 144. vulgo legitur μελέων, vt sensus sit: *Sed alia membra* s. *aliae membrorum partes manent, alia chaos excedunt.* Rescripsi vero μερέων, vt intelligantur partes τοῦ Νείκους. Cf. quae *e Simplicio* ad vers. 147. sq. attuli.

Digitized by Google

1, fol. 7. b. ita quidem, vt mancus sit versus 136. Quam lacunam si quis forte conari voluerit ex alio eiusdem loco ad *Aristot.* de coelo 2, fol. 128. b. explere, apponere non piguit verba illius loci omnia, quamuis per egregiam librariorum inscitiam socordiamue insigniter corrupta et metro soluta: *τίη δ' ἐγὼ — μῦθον.* (v. supra p. 534.) *ἐπεῖνο νείκεϊ μέν τε τελεώτατον ὑπείκει βάθος, δινέει δὲ μέση στοργὴ περιστροφῆς γενομένης. εἰς ταύτην ταῦθ' ἅπαντα σύνεισιν, ἓν μόνον εἶναι οὐκ ὀράα. ἀλλὰ στρέφουσα ἰστᾶσα ἄλλοθεν ἄλλα. τῶν δ' αὖ μιχθέντων, ἐκχεῖται μυρία ἔθνη βροτῶν. πολλὰ δ' ὁμοῦ συνέστη δεσμοῖσιν ἀμοιβαῖα. ὅσα δ' ἔτι τὸ νεῖκος ἔπυρσεν εἰς ἕτερον, οὐκ ἀμέμπτως πάντη διέστησεν πρὸς ἑκατόωντα πείρατα πύπλου. ἀλλὰ τὰ μὲν ἔμεινε μελέων, τὰ δ' ὤχοντο. ὅσον δ' ἔμεναι ὑπεξέδραμε, τόσον ἔμεναι ὑπῆλθεν, μειλίχιος στοργῆς ἀμέμπτου ἀθάνατος ὁρμά. νωθρὰ δ' ἔθνη πέφυκεν, ὅσα πρὶν δαῆναι ἄβροτα εἶναι ζῶά τε, πρὶν ἀδιάπριτα, διακοσμέουσιν ἀγυιάς.* Equidem suppleuerim *αὐτὰρ*, et ante hunc locum posuerim eos versus, quos posui infra 154 — 156. Accusatiui *ἐνέρτατον βένθος* pendent a praepositione *πρὸς* vel simili, quales post verba veniendi omitti constat, et *δίνη*, *vortex*, vt *στροφάλιγξ*, quod idem significat (v. *Orpheus* ap. *Macrob.* Saturnn. 1, 23.), videtur de iis ipsis rebus, *quae vortice circumaguntur*, posse intelligi, h. e. de Vniuerso s. chao. v. §. 10. p. 245. sq. et §. 14. ad n. 111. p. 381. Finxit enim sibi Empedocles chaos tanquam altam voraginem, sed rotundam (v. vers. 24. et 143.), in qua omnia confusa inter se et coniuncta quasi fermentata circumagerentur, quamdiu Discordia ad extremum quasi marginem voraginis s. in infimo fundo versaretur, atque adeo minus potentia valeret quam Amicitia.

Vers. 137. male me habet coniunctiuus *γένηται*, quoniam *ἐπεὶ* paulo ante indicatiuum habuerat comitem,

Digitized by Google

Vers. 138. τῇ pertinet ad nomen Φιλότης. Quomodo verba ἐν μέσσῳ εἶναι intelligenda sint, dixi ad v. 34.

Vers. 139. Cum ἄφαρ sit *statim*, non satis recte opponi puto θέλυμνα, sine hoc interpreteris *radicitus*, sine *prorsus*, sine *dense*, sine *frequenter*. Placet mihi tamen vt reddas *prorsus*, ita vt sensus huius versus sit: *non quidem statim, sed tamen prorsus coniunguntur aliud quidem aliunde*, h. e. *vndique*. Scripsi autem hic quoque θέλυμνα pro θέλιμνα, vt v. 73. et συνίσταται pro συνίσαμεν.

Vers. 140. v. ad vers. 96.

Vers. 141. verto: *Multa autem pura manent neque commiscentur cum iis, quae vicissim inter se miscentur.* Neque enim dubitandum puto, quin ἄμικτα cohaereat cum κερασσαμένοισιν.

Vers. 142. iungenda sunt verba ἔτι μετάρσιον, vt haec prodeat sententia: *quae Discordia, dum adhuc sublimis* s. *nondum in imo fundo est, quo minus misceantur impedit.* Adnerbium ἀμεμφέως, *inculpate*, hoc loco et vers. 146. verterim *omnino*, *prorsus*. Hesych. et Phauorin: ἀμέμφως· ἀμέμπτως, ἀφειδῶς. Atqui ἀφειδῶς verti nonnunquam recte potest *omnino*, v. c. in his *Plutarchi* de discrim. adul. et am. c. 36. ἀφειδῶς ἐνέδωκεν ἑαυτὸν ὑποσπελίζεσθαι.

Vers. 143. πᾶν pertinet ad Νεῖκος, et οὐ ad πω, ita vt verba οὐ γὰρ — πύκλου vertenda sint: *nunquam enim omnis* s. *tota omnino Discordia ad extremos chaos terminos recedit.* Nam πύκλος est i. q. σφαῖρος vers. 24. vel δίνη et στροφάλιγξ vers. 137. h. e. *chaos*. Conferri cum hoc loco vtiliter potest *Plutarch.* de Is. et Osir. 59. Transpositis autem verbis edidi πω πᾶν ἐπ' ἔσχ. ἐξέστ. τέρμ. π. pro πω πᾶν ἐξέστ. ἐπ' ἔσχ. τέρμ. π. qua lectione metri leges violari manifestum est.

Vers. 144. vulgo legitur μελέων, vt sensus sit: *Sed alia membra* s. *aliae membrorum partes manent, alia chaos excedunt.* Rescripsi vero μερέων, vt intelligantur partes τοῦ Νείκους. Cf. quae *ad Simplicio* ad vers. 147. sq. attuli.

Digitized by Google

Vers. 145. ὅσσον interpretor ἐφ' ὅσον διάστημα, et verbum ὑπεκπροθέει, quod reposui pro ὑπεκπροσθέει, refero ad Νεῖκος, vt sensus sit: *quantum* s. *quo longius Discordia procedit* s. *praecedit* (np. chaus terminos versus), *tantum* s. *eo longius Amicitia sequitur* s. *subsequitur*. Caeterum pro ἐπῄει rescribi possit ὑπῄει. v. quae l. l. e *Simplicio* adscripsi.

Vers. 146. ἐπίφρων, *prudens*, vocatur Amicitia, quia quasi victrix Discordiam tanquam hostem cedentem et fugientem sine cunctatione, sed prouide tamen, insequitur. Dicitur autem id facere ἀμβρότῳ ὁρμῇ, *immortali impetu*, h. e. *ab aeterno*. Neque quenquam puto fore, qui me reprehendat, quod ita rescripsi pro ἄμβροτος ὁρμή, cum satis constet, etiam vocalem natura longam, qualis est Ω, corripi posse vocali sequente. Possis tamen e verbis illis corruptis *Simplicii*, quae supra ab initio huius ῥήσεως astuli, etiam hanc lectionem exsculpere:

ἡ 'πίφρων Φιλότητος ἀμεμφέος (s. ἀμέμφου) ἄμβρο-
τος ὁρμή.

Nam ἐπίφρων Φιλότητος ὁρμὴ recte dici potest pro Φιλότης ἐπιφρόνως ὁρμωμένη.

Vers. 147. sq. ita afferuntur ab *Aristotele* poet. 25. τὰ πρὸς τὴν λέξιν ὁρῶντα (ἁμαρτήματα) δεῖ διαλύειν — διαιρέσει· οἷον Ἐμπεδοκλῆς·

αἶψα — εἶναι,
ζωρά τε πρὶν κέκριτο.

Heinsius ibi legendum putabat ζ. τ. τὰ πρὶν ἄκρητα, *Battesius* ζ. τε πρὶν κέκρατο. *Eustathius* ad *Homer.* Il. 1, p. 746, 57. ita laudat:

αἶψα δὲ θνητὰ φύοντο, τὰ πρὶν μ. ἀ. εἶναι,
ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα,

et addit interpretandi gratia: ζωρὸν εἶναι δηλοῖ τὸ κεκραμένον. Alterum alterius versus hemistichium neque *Aristoteles* habet, neque *Eustathius*. *Theophrastus* apud *Athenaeum*

Digitized by Google

10; p. 423. sq. ζωρότερον apud *Homerum* dicit esse τὸ κεκραμένον, παρατιθέμενος Ἐμπεδοκλέος τάδε·

αἶψα δὲ θνητὰ φύοντο τ. π. μ. ἀ. εἶναι,
ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα, διαλλάττοντα κελεύθους.

Verumque versum ex *Athenaeo* habet etiam *Stephanus* in poesi philos. p. 24. Equidem versum 147. omnino ita, vt apud *Simplicium* inueni, edidi, seruaui etiam θνήτ' ἐφύοντο, quia tamen etiam apud *Aristotelem* ita legi vidimus, quanquam non diffiteor, magis mihi placere θνητὰ φύοντο, quia et magis Ionica putatur haec lectio, et editio *Aristotelis* Basileensis prima habet θνητὰ ἐφύοντο. Sed versu 148. necessario recipiendum fuit ἄκρητα pro ἄκριτα, quod extat apud *Simplicium*, apud quem etiam ζωρὰ δὲ, quod per se non incommodum iudicabam, reperitur pro ζωρά τε, quod praetuli propter plures auctores. Nam etiam *Plutarchus* sympos. 5, 4. ita legisse videtur, Σωσικλῆς, inquiens, ὁ ποιητὴς, τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐπιμνησθεὶς εἰρηκότος ἐν τῇ καθόλου μεταβολῇ, γίνεσθαι

ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα,

μᾶλλον ἔφη τὸ εὔκρατον ἢ τὸ ἄκρατον ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ζωρὸν λέγεσθαι. Saltem meliores codices in hac lectione consentiunt. Non vero ob locum *Athenaei* διαλλάξαντα mutaui in διαλλάττοντα, pro quo tamen Cel. *Schweighäuserus* e MSS. dedit διαλλάσσοντα, quia aoristus aptior videbatur imperfecto ἐφύοντο. Iam quod ad interpretationem attinet, haud dubie cum *Theophrasto*, *Plutarcho* et *Eustathio* ζωρὰ explicanda sunt per κεκραμένα (Add. *Suid.* in v. ζωρὸν), et μάθον est tertia persona pluralis. Sed quidni audiamus *Casaubonum* ad *Athenaeum* p. 718, 32. „Graecanica elegantia „est, quam non cepere interpretes: quibus τὸ μάθον prima „persona est singularis: cum re vera tertia sit pluralis. „sed μάθον positum pro εἰώθεισαν aut ἐπεφύκεισαν. *Et „statim facta sunt mortalia, quae erant natura sua immortalia.* „μάθον εἶναι, *didicerant esse* pro *erant* vel *solebant esse.* „Aeschylus (Agam. 971.) ἔχειν, πένεσθαι δ' οὐκ ἐπίστα-

„ται δόμος, id est, οὐ πένεται, *nunquam eget.* Plautus „( ) *Non didici hariolari gratis.* Idem (Am- „phitr. 2, 2, 55.) *Cur negas? quia vera didici dicere.* Alibi „(Curcul. 4, 3, 2. vbi cf. *Taubmann.*) *exoidionem facere con- „didi i oppidis.*" Alia huius generis exempla habet *Pareus* in Lexico critico p. 367. Add. *Homer.* Il. 2, 444. sq. μάθον ἔμμεναι ἐσθλὸς αἰεί. et *Plaut.* Trucul. 1, 2, 78. *non didici fabulare.* Verba διαλλάξαντα πελεύθους explico *mutato cursu motus* s. *mutato cursu*, et aduerbium πρὶν, *olim*, *antea*, pertinet ad statum illum, qui tum fuit, cum Discordia regnaret s. praeualeret, h. e. antequam omnia per Amicitiam coniungerentur ac miscerentur. Intelligenda enim h. l. est illa elementorum per Amicitiam commixtio, qua res oriuntur, non illa, qua in chaos reuoluuntur. Quoniam igitur rerum partes et animalium membra, atque adeo res et animalia ipsa, per istam commixtionem oriri putabat Empedocles, ideo dixit, mortalia iam fieri elementa, quae per naturam suam essent immortalia. Nam futurum est, vt aliquando ea dissoluta in chaos redeant, atque adeo vulgo dicantur interire. (v. vers. 105 — 116.) Commode hic apponi puto verba *Simplicii* ad *Aristot.* de coelo 3. fol. 144. b. δι' ἣν (sc. φιλίαν) πάντα ἓν γίνεσθαι ὁ Ἐμπεδοκλῆς φησιν.

ἓν ἤ ταῦτα πάντα προσήπει ἓν μόνον εἶναι.

(Est versus 138.) ἴσως οὖν οὐκ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς φιλίας ταῦτά φησι γίνεσθαι ὁ Ἐμπεδοκλῆς, — ἀλλὰ τότε, ὅτε οὔπω τὸ νεῖκος ἅπαν ὑπεχώρησεν πρὸς τὰ ἔσχατα τελευταῖα τοῦ κύκλου,

ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν μερῶν ἐνέμεινεν, τὰ δ' ἐξῆλθεν.
ὅσον γὰρ ἀεὶ τελειοῦται τὸ νεῖκος, τοσοῦτον ἀεὶ ὑπει-
σει (sic)
ἐκεικῶς ἡ σοφὴ φιλία, χωρὶς μέμψεως ὁρμή.

(v. vers. 143 — 146. et quae ibi notaui.) — ἤτοι ὅτε, φησίν, κατὰ τὸ μεῖζον ἐμίγνυτο δαίμονι δαίμων,

Digitized by Google

ὅθ' ὑπὲρ τὸ νεῖκος ὑπερισχύει ἤδη ἡ φιλία,
ἐνταῦθα συνέπεσον, ἔνθα συνέμιξαν ἕκαστα,
ἄλλα τε ἐὺν τούτοις πολλὰ συνεχῆ γεγένηται.

ὑπὸ τῆς φιλίας οὖν ἐκεῖνα ἔφη ὁ Ἐμπεδοκλῆς, οὐχ ὡς ἐπικρατούσης ἤδη τῆς φιλίας, ἀλλ' ὡς μελλούσης ἐπικρατεῖν, οὔπω δὲ τὰ μεμιγμένα καὶ μοναδικὰ ἐμφαινούσης.

Vers. 149. sq. *ἔθνεα μυρία θνητῶν, πάντ. ἰδ. ἀρηρότα, permulta et multiformia mortalia*, h. e. *res.* v. ad vers. 37. Verba θαῦμα ἰδέσθαι puto dicta esse sic, vt Latine dicitur *mirum visu.*

Versus 151 — 153. exhibent *Aristoteles* metaphys. 2, 4. et *Simplicius* ad *Aristot.* phys. 8, fol. 272. b. Habet etiam *Stephanus* in poesi philos. p. 19.

Versu 151. pro *ἀλλ' ὅτε δὴ Simpl.* bene legit *αὐτὰρ ἐπεὶ*, sed male *ἐρέφθη* pro *ἐθρέφθη*, quod intelligo *creuit, plus roboris accepit.* Cf. vers. 94. *Hesychius* habet quidem hanc quoque glossam: θρέψαι· πῆξαι. Cum igitur *πηγνύναι* sit etiam *figere, infigere*, putare quis possit, *ἐθρέφθη* h. l. significare *infixum est, iunctum est.* Sed haud dubie *Hesychius* respexit ad locum, qualis est *Homer.* Odyss. *τ*, 246. *ἤμισυ μὲν θρέψας λευκοῖο γάλακτος.* Vbi Scholiastes participium istud interpretatur *πήξας*, vt *Suidas* in v. θρέψας, qui etiam locum Homericum habet, et *Eustathius* p. 1627, 31. qui deinde addit haec: *τριχῶς δὲ φασι τὸ θρέψαι· δηλοῖ γὰρ, τὸ τροφὴν δοῦναι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τρίτον, τὸ πῆξαι.* Itaque, vt dixi, *ἐθρέφθη* interpretor *πεπάγη.* Quamuis autem Grammatici duas adspiratas in dictionis simplicis syllabis duabus se subsequentibus concurrere vetent, imo alterutram ex illis mutari in suam tenuem iubeant: haud tamen dubitaui seruare *ἐθρέφθη* pro *ἐτρέφθη.* Nam *Eustathius* ad Il. *ε*, p. 519. φιλεῖ *Ὅμηρος*, inquit, *στρεφθέντα λέγειν, οὐ μὴν στραφέντα. ὡς καὶ Εὐριπίδης* (Hecub. 600.) *θρεφθῆναι εἶπεν ἀντὶ τοῦ τρα-*

Digitized by Google

φῆναι. προτιμῶνται γὰρ οἱ σοφοὶ τὴν καίριον τραχυφωνίαν, τῆς ἀκαίρου λειότητος. Affert deinceps plura exempla, quae, vt totum *Eustathii* locum, *Phauorinus* lexico suo inseruit in v. στρεφθέντα. Sed etiam magis huc pertinent, quae idem in v. τρεφθῆναι habet ex *Eustath.* ad Odyss. ο, p. 1775, 2. τὸ τρεφθῆναι προτιμηθὲν τοῦ τραπῆναι (*Eustath.* τοῦ ταρπῆναι καὶ τοῦ τραπ.) ἐπίτηδες, διὰ τὸν τραχυφωνίας ὄγκον. οὕτω δὲ καὶ τὸ στρεφθεὶς (Il. ο, 645. etc.), καὶ βλαφθεὶς (Il. ι, 508. etc.), καὶ τὸ ἐδρύφθη (Odyss. ε, 426.), καὶ τὸ ἐβρέχθη, καὶ τὸ ἐθρέφθη, ἀγαπητὰ τοῖς κατὰ τὸν ποιητὴν, μᾶλλον ἤπερ τὰ σύστοιχα τούτοις λεῖα ῥήματα. Et apud *Euripid.* Hecub. 351. legitur ἐθρέφθην, supra vers. 38. θρυφθεῖσα, ap. *Aristot.* problem. 11, 6. θρυφθείη, ap. *Plat.* de legg. 6. T. II. opp. p. 751. C. τεθράφθαι.

Vers. 152. *Simplic.* bene ἐς pro εἰς. Sed ἐς τιμὰς ἀνορούειν, *ad honores exsurgere s. euehi*, explico de imperio Inimicitiae in Amicitiam, de quo vers. 61. et 93. erat verbum κρατεῖν. Verba τελειομένοιο χρόνοιο vertisse videri potest *Virgilius* Aen. 6, 745. *perfecto temporis orbe.*

Vers. 153. ὅς σφιν, *quod ipsis.* Nam ὃς pertinet ad nomen χρόνοιο. Sed magis dubium est, quo referatur σφιν, vtrum ad Amicitiam et Inimicitiam, an ad τιμάς. Mihi prior ratio placet. *Simpl.* habet ὅσφιν, quod vel potest simpliciter pro ὃς accipi, vt v. 129. ὅσσα φιν pro ὅσσα, quoniam haec syllaba non solis genitiuis ac datiuis addi solet, sed etiam nominatiuis (v. *Scaliger* ad *Hesiod.* Εργ. 216. et *Proclus* p. 57. et *Tzetzes* p. 58. ed. *Heins.*) et accusatiuis, vt ap. *Hesiod.* Εργ. 410. (v. *Fischer.* animaduu. ad *Weller.* P. I. p. 364.) vel pro ὅς σφιν, vt ap. *Homer.* Odyss. β, 160. et 228. Quid sit ὅρκος πλατὺς, dixi ad v. 123. Hoc tamen loco verti potest *naturae necessitas, ineluctabile fatum.* Itaque verba πλ. πάρ' ἐλήλατο (*Simplic.* παρελήλαται) ὅρκου verto: *a naturae necessitate aduectum est*, h. e. adductum et destinatum aduenit. Quod autem praepositio-

Digitized by Google

nem παρὰ s. πάρ, a qua pendent genitiui, a verbo ἐλήλ. separaui, de eo non me reprehendent, qui norint poetarum morem. Sic II. δ, 97. τοῦ πεν δὴ πάμπρωτα πάρ' ἀγλαὰ δῶρα φέροιο, pro παρὰ τοῦ. Et σ, 191. Ἡφαίστοιο πάρ' οἰσέμεν ἔντεα καλὰ, pro παρ' Ἡφ. qui locus egregie fauet meae sententiae. Difficilius enim posset intelligi, si editum esset Ἡφ. παροισέμεν. Caeterum facile patet, hic deesse apodosin.

Vers. 154 — 156. *Plutarchus* de facie in orbe lunae c. 12. T. II. opp. p. 926. D. ὅρα — μὴ μεθιστὰς καὶ ἀπάγων ἔπαστον ὅπου πέφυκεν εἶναι, διάλυσίν τινα κόσμου φιλοσοφῇς, καὶ τὸ ῥεῖπος ἐπάγῃς τὸ Ἐμπεδοκλέους τοῖς πράγμασι· μᾶλλον δὲ τοὺς παλαιοὺς κινῆς Τιτᾶνας ἐπὶ τὴν φύσιν, καὶ γίγαντας, καὶ τὴν μυθικὴν ἐκείνην καὶ φοβερὰν ἀκοσμίαν καὶ πλημμέλειαν ἐπιδεῖν πονῇς, χωρὶς τὸ βαρὺ πᾶν, καὶ χωρὶς (Inserendum videtur ποιῶν vel potius τιθείς. Nam est h. l. lacuna, etiam ab editoribus indicata) τὸ κοῦφον.

οὔτ' ἔνδ' οὔτ' — οὐδὲ θάλασσα,
ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, οὐ γῇ θερμότητος μετεῖχεν, οὐκ ὕδωρ πνεύματος, οὐκ ἄνω τι τῶν βαρέων, οὐ κάτω τι τῶν κούφων, ἀλλ' ἄπρατοι καὶ ἄστοργοι καὶ μοναδες αἱ τῶν ὅλων ἀρχαὶ, μὴ προσιέμεναι σύγκρισιν ἑτέρου πρὸς ἕτερον, μηδὲ κοινωνίαν, — ἄχρις οὗ τὸ ἱμερτὸν ἦπεν ἐπὶ τὴν φύσιν ἐκ προνοίας, Φιλότητος ἐγγενομένης, — ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει. Videt iam quilibet, me versum 154. assum esse e verbis *Plutarchi* conflare vtcunque, quia tam facilis erat eorum in versum commutatio. Nam reuera nihil intrusi, nisi verbum ἔθηκε, quod referebam ad τὸ Νεῖκος, cuius antea a *Plutarcho* facta erat mentio, et χωρὶς explicandum est *seorsim*. Quod autem vltima vocabuli βαρὺ syllaba ante literam duplicem χ producitur ex mea ratione, neminem, ni fallor, offendet. Caeterum ab *Aristotele* de coelo 4, 2. reprehenditur Empedocles, quod nihil de leni et graui definiuerit. Verba sunt: ἔνιοι τῶν μὴ

Digitized by Google

φασκόντων εἶναι κενὸν (v. vers. 183.), οὐδὲν διώρισαν περὶ κούφου καὶ βαρέως· οἷον Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς. Cf. *Simplic.* ad h. l. fol. 167. b. qui eadem refert verbis paululum mutatis, et supra §. 14. ad n. 114. sqq. p. 382. sq.

Versu 155., si versus modo a me positus ferri potest, ἔνθα explico: ἐκεῖ, ἔνθα. Sed verba huius versus et sequentis, quae continent μερισμὸν, puto periphrasin esse huius sententiae: *in hoc mundo, vbi omnia praeclare distincta et ordinata sunt.* Nam in hoc mundo neque sol et ignis timent, ne exstinguantur, neque terra et aqua, ne exsiccentur, omnino. Ignis item, qui fere sursum fertur, non timet ne deprimatur, neque terra et aqua, quae per naturam suam deorsum feruntur, ne extollantur. Cf. §. 12. Hunc autem ordinem mundus noster debet Discordiae. Amicitia contra propius admouet elementa elementis, quia omnia miscet in vnum et in chaos reuoluit: id quod satis in superioribus vidimus. Caeterum sicut ἠελίοιο εἶδος dictum est pro ἥλιος poetice: ita αἴης γένος (cf. vers. 112. sq.) pro αἶα; et epitheton λάσιον, *hirsutam*, haud dubie eo pertinet, quod terra fruticibus et arboribus omnimoque plantis et herbis hirta est.

Versus 157. et 158. sic, vt edidi, leguntur apud *Macrobium* Saturnn. 7, 5. qui iis vtitur ideo, vt ostendat, singula ad se similitudinem sui rapere. Sed *Plutarchus* sympos. 4, 1. eosdem ita exhibet:

ὡς γλυκὺ μὲν ἐπὶ γλυκὺ μάρπτε, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν
ὄρουσεν, ἰόεν δ' ἐπ' ὀξύ, δαλερὸν δαλεραῖ λαβέπω.

Vbi quam corrupti sint, euidens est. Quia tamen δαλερὸν vix potuit a librariis proficisci, parum aberat quin δαλερὸν pro θερμὸν scribendum putarem. Cum enim θαλὸς, auctore *Hesychio*, etiam idem sit quod λαμπὰς, facile intelligitur, δαλερὸν dici pro θερμὸν recte posse. Etiam *Xylan-*

Digitized by Google

der δαλερὸν defendi posse monuit. Et cum in Cod. Turn. legatur,

ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη, δολερὸν δολεροῦ λάβετ' ὧδε,

possit facile Empedocles ita scripsisse existimari:

ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη, δαλερὸν δαλεροῦ λάβετ' ὧδε,

ita vt ὧδε, *sic*, referatur ad ὡς, *quemadmodum*. Similiter *Leopardus* emendatt. 8, 10. θερμὸν mutari iubebat in μάλερὸν, quod *Hesychius* interpretatur verbis καυστικὸν et λαμπρόν. Quia vero, si δ' ἐποχεύετο pro vera lectione habemus, non scribi potest δαλερῷ, cum tamen in praecedentibus semper dicatur γλυκὺ — γλυκὺ, πικρὸν — πικρὸν, ὀξὺ — ὀξὺ, putabam cum *Stephano* in poesi philos. p. 51. seruandum θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ.

Vers. 157. μάρπτειν significat καταλαμβάνειν, συλλαμβάνειν, κρατεῖν (v. *Hesych.*), *prehendere*, *tenere*, *sibi iungere*. Cf. vers. 84. Et ὀρούειν est i. q. ὁρμᾷν, auctore eodem *Hesychio*, h. e. *ruere*. Sed in *Neandri* op. aur. T. I. p. 524. qui vtrumque versum e *Macrobio* attulit, omissum est verbum ὄρουσε.

Vers. 158. ἐποχεύεσθαι, quod alias dicitur de mare femellam ineunte, h. l. est *misceri*.

Versum 159. desumsi e *Clement. Alexandr.* stromm. 3, p. 432. B. Habet etiam *Stephanus* in poesi philos. p. 29. vbi ηδέ editum est sine spiritu et accentu. Sed *Scaliger* in notis p. 216. „Lege, inquit, εἴδε'. Intelligit enim τὴν γένε„σιν ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως, non ἐκ τῆς μεταβολῆς fieri, „quum dicit; formam tantum mutari." Hunc igitur sum secutus. *Buttmannus* vero l. l. p. 35. legit κήδε', et explicat: *funera funeribus permutans*, *funera continuans*. Verbum τιθέναι a poetis dici pro ποιεῖν, notissimum est. Cf. vers. 186. Sed difficile dictu videtur, ad quem pertineat illud verbum, et participium ἀμείβων. Equidem ea referenda putauerim ad τὸ Νεῖκος. Quae sententia si cui placuerit, rescribat ille ἀμεῖβον.

Digitized by Google

φασκόντων εἶναι κενὸν (v. vers. 183.), οὐδὲν διωρίσαν περὶ κούφου καὶ βαρέως· οἷον Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς. Cf. *Simplic.* ad h. l. fol. 167. b. qui eadem refert verbis paululum mutatis, et supra §. 14. ad n. 114. sqq. p. 382. sq.

Versu 155., si versus modo a me positus ferri potest, ἔνθα explico: ἐκεῖ, ἔνθα. Sed verba huius versus et sequentis, quae continent μερισμόν, puto periphrasin esse huius sententiae: *in hoc mundo, vbi omnia praeclare distincta et ordinata sunt.* Nam in hoc mundo neque sol et ignis timent, ne exstinguantur, neque terra et aqua, ne exsiccentur, omnino. Ignis item, qui fere sursum fertur, non timet ne deprimatur, neque terra et aqua, quae per naturam suam deorsum feruntur, ne extollantur. Cf. §. 12. Hunc autem ordinem mundus noster debet Discordiae. Amicitia contra propius admouet elementa elementis, quae omnia miscet in vnum et in chaos reuoluit: id quod satis in superioribus vidimus. Caeterum sicut ἠελίοιο εἶδος dictum est pro ἥλιος poetice: ita αἴης γένος (cf. vers. 112. sq.) pro αἶα; et epitheton λάσιον, *hirsutam*, haud dubie eo pertinet, quod terra fruticibus et arboribus omninoque plantis et herbis hirta est.

Versus 157. et 158. sic, vt edidi, leguntur apud *Macrobium* Saturnn. 7, 5. qui iis vtitur ideo, vt ostendat, singula ad se similitudinem sui rapere. Sed *Plutarchus* sympos. 4, 1. eosdem ita exhibet:

ὡς γλυκὺ μὲν ἐπὶ γλυκὺ μάρπτε, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν
ὄρουσεν, ξηρὸν δ' ἐπ' ὀξύ, δαλερὸν δαλεραῖ λαβέτω.

Vbi quam corrupti sint, euidens est. Quia tamen δαλερὸν vix potuit a librariis proficisci, parum aberat quin δαλερὸν pro θερμὸν scribendum putarem. Cum enim θαλπὸς, auctore *Hesychio*, etiam idem sit quod λαμπὰς, facile intelligitur, δαλερὸν dici pro θερμὸν recte posse. Etiam *Nylan-*

Digitized by Google

der δαλερὸν defendi posse monuit. Et cum in Cod. Turn. legatur,

ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη, δολερὸν δολεροῦ λάβετ' ὧδε,

possit facile Empedocles ita scripsisse existimari:

ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη, δαλερὸν δαλεροῦ λάβετ' ὧδε,

ita vt ὧδε, *sic*, referatur ad ὡς, *quemadmodum*. Similiter *Leopardus* emendatt. 8, 10. θερμὸν mutari iubebat in μάλερὸν, quod *Hesychius* interpretatur verbis καυστικὸν et λαμπρόν. Quia vero, si δ' ἐποχεύετο pro vera lectione habemus, non scribi potest δαλερῷ, cum tamen in praecedentibus semper dicatur γλυκὺ — γλυκὺ, πικρὸν — πικρὸν, ὀξὺ — ὀξὺ, putabam cum *Stephano* in poesi philos. p. 31. seruandum θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ.

Vers. 157. μάρπτειν significat καταλαμβάνειν, συλλαμβάνειν, κρατεῖν (v. *Hesych.*), *prehendere*, *tenere*, *sibi iungere*. Cf. vers. 84. Et ὀρούειν est i. q. ὁρμᾷν, auctore eodem *Hesychio*, h. e. *ruere*. Sed in *Neandri* op. aur. T. I. p. 524. qui vtrumque versum e *Macrobio* attulit, omissum est verbum ὄρουσε.

Vers. 158. ἐποχεύεσθαι, quod alias dicitur de mare femellam ineunte, h. l. est *misceri*.

Versum 159. desumsi e *Clement. Alexandr.* stromm. 3, p. 432. B. Habet etiam *Stephanus* in poesi philos. p. 29. vbi ηδέ editum est sine spiritu et accentu. Sed *Scaliger* in notis p. 216. „Lege, inquit, εἴδε'. Intelligit enim τὴν γένεσιν ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως, non ἐκ τῆς μεταβολῆς fieri, „quum dicit; formam tantum mutari." Hunc igitur sum secutus. *Buttmannus* vero l. l. p. 35. legit κήδε', et explicat: *funera funeribus permutans*, *funera continuans*. Verbum τιθέναι a poetis dici pro ποιεῖν, notissimum est. Cf. vers. 186. Sed difficile dictu videtur, ad quem pertineat illud verbum, et participium ἀμείβων. Equidem ea referenda putauerim ad τὸ Νεῖκος. Quae sententia si cui placuerit, rescribat ille ἀμεῖβον.

Digitized by Google

Versus 160 — 162. petiti sunt e *Clement. Alexandr.* stromm. 6, p. 624. D. De versu 160. v. ad vers. 26. De versu 161. v. ad vers. 50. Scripsi autem h. l. *γαῖαν ἰδ'* pro *γέαν ἠδ'*. De versu 162. dixi ad vers. 76. Reposui *ὅσσα τ' ἔασσιν* pro *ὅσα τ' ἔασσιν*.

Versum 163. exsculpsi ex *Origen.* contr. Cels. 8, 53. p. 412. vbi post vers. 6. statim additus reperitur hic versus corruptus:

γινομένην παντοίαν διὰ χρόνον ἰδέαν θνητῶν.

Celsi enim verba apud *Origenem* haec sunt: *σώματι συνδεθέντες ἄνθρωποι γεγόνασιν, εἶτ' οἰκονομίας ἕνεκεν ὅλων, εἴτε ποινὰς ἁμαρτίας ἀποτινύντες, εἴθ' ὑπὸ παθημάτων* (*Wyttenbach.* ad *Plutarch.* de sera num. vind. p. 113. malit *ἐπιθυμιῶν*) *τινῶν τῆς ψυχῆς βαρυνθείσης, μέχρις ἂν τεταγμέναις περιόδοις ἐκκαθαρθῇ. δεῖ γὰρ, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα, τρὶς μὲν μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλαλῆσθαι, γινομένην κ. δ. χ. ἰ. 9. Wyttenbachius* exhibet *ἀλαλᾶσθαι* et *γενομένην*. Fortassis paulo post pro *διὰ χρόνον* rectius legatur *διὰ χρόνου, ex aliquo temporis interuallo*, quo sensu haec formula extat v. c. apud *Xenophont.* Cyrop. 1, 4, 28. *Plutarch.* de sera num. vind. c. 15. etc. Si tamen *διὰ χρόνον* seruare malueris, debebis explicare: *pro temporis ratione.* Potest etiam totus locus ad sensum expressus esse ex vers. 149. sq.

De versu 164. vid. quae dixi §. 16. ad n. 5. sqq. p. 504. et in Commentariis societatis philolog. Lips. Vol. I. p. 272. Ad rem illustrandam, si tamen opus est, valeant etiam haec *Pluturchi* de Is. et Osir. c. 36. *τὸ πολλάκις εἰώθαμεν καὶ τρὶς λέγειν.*

Versus 165 — 168. habet *Clemens Alexandr.* strom. 5. p. 570. A. et ex eo *Stephanus* in poesi philos. p. 28. qui verba *νῦν ἐγὼ* omisit. Recte. Nam vulgo legitur

εἶδ' ἄγε τοι νῦν ἐγὼ λέξω π. ἠλ. ἀ.

quae lectio sane versum turbat. Sed ita vt ego dedi, per leuem verborum transpositionem seruari verba illa possunt.

Digitized by Google

Inter hunc vero et sequentem versum haud dubie excidit versus alius, qui contineret reliquorum elementorum nomina. Nam ἥλιος est *ignis*, vt vers. 70. 155. et saepius. Et versu 166. sequitur pluralis ἐξ ὧν, quae autem v. 167. sq. recensentur, ea non sunt de elementis intelligenda, sed de rebus adspectabilibus, τοῖς ἐσορωμένοις. Ergo πόντος v. c. non, vt v. 156. aliisque in locis θάλασσα, est elementum aquae, sed ipsa aqua et mare adspectabile. Et sic de reliquis. Quare etiam *Τιτὰν* explicandus est *sol*, quippe quem constat saepe Ὑπερίονα appellari et in Titanum numerum referri a poetis. Aether autem σφίγγειν ἅπαντα περὶ πύκλαν dicitur, quia omnia circumcirca continet et quasi constringit, ne dilabantur.

Vers. 168. a nemine prorsus ita vt edidi affertur. *Etymol. M.* ἥλιος — παρὰ τὸ ἅλες τὸ συνηθροισμένον πῦρ. λέγεται γὰρ παρὰ τὸ ἁολίζω τὸ συναθροίζω, ὡς Ἐμπεδοκλῆς·

ἀλλ' ὁ μὲν ἁλισθεὶς μέσον οὐρανὸν ἀμφιπολεύει.

Suidas: ἥλιος, ἀπὸ τοῦ ἁολλίζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις. — ὁ δὲ ἥλιος ἀπὸ τοῦ ἁλεαίνειν, ὅ ἐστι θερμαίνειν καὶ διαχεῖν. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς γινομένης διαπνεύσεως ἐκ τοῦ στόματος πρὸς τοὺς δακτύλους, ὃ λέγεται αὔειν, καὶ ἅζειν, κατὰ μίμησιν τῆς φωνῆς θάλψεως τοῦ στόματος. Ἐμπεδοκλῆς·

ἁλεῖσθαι μέγαν οὐρανὸν ἀμφιπολεύειν.

Qui *Suidae* locus adeo corruptus est, vt vix sine libris emendari recte possit. *Macrobius* Saturn. 1, 17. „Apollo „ἁλεξεὺς appellatur, — ὅτι συναλισθέντος πολλοῦ πυρὸς „περιπολεῖ vt ait Empedocles:

„οὕνεκ' ἀναλισθεὶς μέγαν οὐρ. ἀμφιπολεύει."

Itaque ἁλισθεὶς vertendum fuerit *collecto igni*, *collectum in sese habens ignem*.

Versus 170. legitur apud *Galenum* de vsu partium 3, 3. T. I. opp. p. 394. ed. Basil. sed omisso Empedoclis nomine. Dicit enim *Galenus*: τὸ οἴεσθαι διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἑστάναι

Digitized by Google

τὸν ἄνθρωπον, ἵν' εἰς τὸν οὐρανὸν ἑτοίμως ἀναβλέπῃ, καὶ λέγειν ἔχῃ,

ἀνταυγέω — προσώποις,

ἀνθρώπων μέν ἐστιν οὐχ ἑωρακότων οὐδὲ πώποτε τὸν καλούμενον οὐρανοσκόπον ἰχθῦν. Empedocleum autem esse hunc versum, egregie *Reinesius* V. L. 1, 19. p. 72. demonstrauit maxime ex his *Plutarchi* de Pythiae oraculis c. 12. τοῦ μὲν Ἐμπεδοκλέους καταγελᾶτε, φάσκοντες τὸν ἥλιον περὶ γῆν ἀνακλάσει φωτὸς οὐρανίου γενόμενον (cf. §. 13. ad n. 21. sqq. p. 324.), αὖθις ἀνταυγεῖν τὸν Ὄλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις. Ita enim disponendum esse in *Plutarcho* textum, vt versus appareat euidentius. Etiam *Wyttenbach.* vidit, pro ἀταρβήτοις restituendum esse ἀταρβήτοισι, quod tamen fortassis aliquis mutandum putauerit in ἀταρμύτοισι, coll. *Oppian.* cyneget. 4, 134. Sed pro τὸν Ὄλ. apud *Plut.* legitur πρὸς Ὄλ. quod mendum facile deleri poterat ab editoribus, non vero deletum fuit. Quaerendum iam est, quid significetur hoc versu. *Galenum* quidem patet verbum ἀνταυγέω pro synonymo verbi ἀναβλέπω, *suspicio*, habuisse. Et possit sane propter verba ἀταρβ. προσώπ. vera putari haec interpretatio. Sed cum *Plutarchi* verba satis doceant, Empedoclem de sole dixisse hunc versum, cumque ἀνταυγεῖν vix possit aliud quid significare, quam *refulgere*, atque adeo τὸν Ὄλ. ἀνταυγεῖν, *coeli s. lucis coelestis splendorem referre*, neque verisimile sit, solem ab Empedocle inductum fuisse loquentem: dubitaui πρὸς retinere, et rescripsi ἀνταυγέει pro ἀνταυγέω. Ex hac autem ratione, quae nouum fulcrum nanciscitur per verba §. 14. p. 358. allata, verba ἀταρβ. προσώπ. puto verti posse *semper oppositus*, vel simpliciter *semper*, ita vt ἀνταύγ. cohaereat cum his verbis, quae proprie significant *vultu intrepido, oculis irretortis.* Caeterum *Scaliger* ad *Manil.* 4, p. 247. ed. Lutet. 1579. 8. laudat versum tanquam e poeta vetere ignoto sic:

αὐγάζω πρὸς Ὄλυμπον ἀταρβήτῃσι προσωπαῖς.

Digitized by Google

Vers. 171. *Plutarchus* de facie in orbe lunae c. 2. T. II. opp. p. 920. C. *Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἑκατέρων* (np. solis et lunae) *ἀποδίδωσιν οὐκ ἀηδῶς διαφοράν· ἥλ. ὀξ. ἡ. λ. σ. τὸ ἐπαγωγὸν αὐτῆς καὶ ἱλαρὸν καὶ ἄλυπον οὕτω προσαγορεύσας· ἔπειτα λόγον ἀποδιδοὺς, καθ' ὃν αἱ ἀμυδραὶ καὶ ἀσθενεῖς ὄψεις οὐδεμίαν διαφορὰν ἐν τῇ σελήνῃ μορφῆς ἐνορῶσιν, ἀλλὰ λεῖος αὐταῖς ἀντιλάμπει καὶ περίπλεως αὐτῆς ὁ κύκλος.* Iam *ὀξυμελὴς* explicari quidem potest: *membris s. radiis acutis s. facile penetrantibus*, vel *velocibus*. Sed pene mallem *ὀξυβελὴς*, quod adiectiuum versu 234. alio modo dicitur, vt radii solis comparentur cum telis. Nam paulo ante *Plutarchus* solem vocat *ὀξὺν ἁπάντων καὶ πλήκτην*, et tum statim subiicit nostrum locum: *ὥς που καὶ Ἐμπ. τ. ἑκατέρων* et quae supra retuli. Et laetus posthac vidi, *Wyttenbachium* et *Huttenum* *ὀξυβελὴς* recepisse. Quod vltima syllaba particulae *ἠδὲ* producitur, videtur ferri posse ob sequentem literam liquidam λ. Quod vero penultima nominis *λάϊνα* longa est, putabam inusitatum esse. Certe nullum tale exemplum mihi innotuerat, et in Homericis aliorumque poetarum carminibus semper corripitur illa syllaba. Potest tamen itidem excusari per sequentem liquidam *ν*, vel potius per concursum trium breuium syllabarum (v. ad vers. 45.), vel potest *λαΐνεα* rescribi, vt tribrachys habeat vim trochaei. Cur denique luna vocetur *κρίδεα*, Plutarcho duce iam §. 13. p. 332. indicaui. Sed *Wyttenb.* et *Hutt.* dederunt *ἰλάειρα*, et pro *ἠδὲ* scripserunt *ἡ δ' αὖ*.

Versum 172. composui ex his verbis *Plutarchi* l. l. cap. 9. p. 925. B. (*ἡ σελήνη*) *τῆς γῆς τρόπον τινὰ ψαύει καὶ περιφερομένη πλησίον, ἅρματος ὥσπερ ἵππος ἀνελίσσεται, φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, ἥ τε περὶ ἄκρην.* Ex his si quis me melius exsculpere versum Empedocleum potuerit, erit is mihi magnus Apollo. Ego malui vtcunque constituere versum, quam ista verba *ἥ τε περὶ ἄκρην* nude ac sine

Digitized by Google

sensu ponere. *Wyttenbach.* versum ab Empedocle sic scriptum putat:

ἅρματος ὥσπερ ἂν ἴχνος ἑλίσσεται, ἡ περὶ ἄκραν.

ita vt manca sit sententia.

Versus 173. extat ap. *Achillem Tatium* introduct. in *Arati* phaenomena c. 16. v. supra §. 13. ad n. 53. sq. p. 330. sq.

Vers. 174 — 177. *Plutarchus* in libro paulo ante laudato c. 16. p. 929. C. αὕτη τε (luna) ἄδηλός ἐστι τηνικαῦτα (in nouilunio), κἀκεῖνον (solem) ἀπέκρυψε καὶ ἠφάνισε πολλάκις, ἀπεσκεύασε δέ οἱ αὐγὰς, ὥσπερ φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, ἔστ' αἶαν — τόσσον, ὅσόν τ' εὖρος ἔπλετο γλαυκ. μήνης. καθάπερ εἰς νύκτα καὶ σκότος, οὐκ εἰς ἄστρον, ἕτερο (Expleri haec lacuna forsitan possit vocabulo ἑτεροειδοῦς) τοῦ φωτὸς ἐμπεσόντος. — ἀπολείπεται τοίνυν τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους, ἀνακλάσει τινὶ τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν σελήνην γίνεσθαι τὸν ἐνταῦθα φωτισμὸν ἀπ' αὐτῆς. ὅθεν οὐδὲ θερμὸν, οὐδὲ λαμπρὸν ἀφικνεῖται πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ ἦν εἰκὸς, ἐξάψεως καὶ μίξεως (Hic rursus est lacuna, explenda forsitan verbis ἑκατέρου τῶν) φώτων γεγενημένης. ἀλλ' οἷον αἵ τε φωναὶ κατὰ τὰς ἀνακλάσεις ἀμαυροτέραν ἀναφαίνουσι τὴν ἠχὼ τοῦ φθέγματος, αἵ τε πληγαὶ τῶν ἀφαλλομένων βελῶν μαλακώτεραι προσπίπτουσιν, ὣς αὐγὴ τ. σ. κ. εὐρὺν, ἀσθενῆ καὶ ἀμυδρὰν ἀνάῤῥοιαν ἴσχει πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὴν κλάσιν ἐκλυομένης τῆς δυνάμεως. Posui totum locum, quia tamen aliquantulum confert ad illustrandam Empedoclis de luna sententiam, et quia saltem in postremis verbis: ἀλλ' οἷον etc. latere plures eius versus persuasum habebam, quos tamen eruere nondum mihi licuit.

Vers. 174. ἀποσκευάζειν est *auferre*, *priuare*, et οἱ, h. e. αὐτῷ, pertinet ad solem, atque adeo αὐγαὶ sunt *radii solis*, vt v. 177. Vltima syllaba in ἀπεσκεύασε rursus producta apparet, quia duae sequentes corripiuntur.

Vers. 175. ἔστ' ἐπ' αἶαν reposui pro ἔστ' αἶαν, quia ἔστε sine praepositione non significare solet *usque ad*. Potes

etiam pro ἐπ' ponere ἐς. Puto autem, verba αὐγὰς — καθύπερθεν posse hunc fundere sensum: *radios qui desuper vsque ad terram feruntur.* Sed verbum ἀποσκνιφοῦν apparet vertendum esse *obumbrare.* Cf. *Hesych.* in v. σκνιφόν.

Vers. 176. verborum ordinem immutaui, vt versus sibi constaret, vbi nihil abiiciendum fuit nisi particula τ' apud *Plut.* post ὅσον posita, quae tamen seruari potest, si scribas ὅσον τ' εὖρος γλ. ἔπλετο μήνης. Μήνη est σελήνη, interpretante *Hesychio.* Cur autem ea nominetur γλαυκῶπις, *caesia*, intelligi, opinor, potest ex his *Plutarchi* c. 21. p. 934. C. πρὸς ἕω λαμβάνει χρόαν κυανοειδῆ καὶ χαροπὴν, ἀφ' ἧς δὴ καὶ μάλιστα γλαυκῶπιν αὐτὴν οἱ ποιηταὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀνακαλοῦνται. Et ex iis, quae *Eustathius* ad Il. α, p. 86. sqq. de hoc nomine disputat, vbi illud deriuat a verbo γλαύσσειν, quod exponit verbis θεωρεῖν, ἀθρεῖν, βλέπειν, et τὸ γλαυκωπὸν dicit idem esse quod βλεπτικὸν, sed τὸ γλαυκὸν, i. q. ὑπόλευκον καὶ εὐόρατον. Videtur igitur γλαυκῶπις, vbi lunae epitheton est, recte verti posse *quae spargit lumen albidum.* Nam poetae non raro lunae tribuunt faciem, atque adeo oculos caesios, vt *Agesianax* apud *Plutarch.* l. l. cap. 2. p. 920.

πᾶσα μὲν ἥδε πέριξ πυρὶ λάμπεται, ἐν δ' ἄρα μέσσῃ
γλαυκότερον κυάνοιο φαείνεται ἠΰτε κοῦρος (f. κούρης)
ὄμμα, καὶ ὑγρὰ μέτωπα.

Vers. 177. ὣς, *sic*, est in apodosi comparationis, quae apud Empedoclem praecessit. De nomine αὐγὴ v. ad v. 174.

De versu 178. vid. §. 14. ad n. 184. p. 404.

Vers. 179. *Aristoteles* de gener. et corrupt. 2, 6. postquam versum 184. attulit, scribit haec: ὁτὲ δέ φησι (Empedocles) πεφυκέναι τὸ πῦρ ἄνω φέρεσθαι· ὁτὲ δ' αἰθὴρ, φησὶ, μακρῇσι κ. χ. δ. ῥίζαις, h. e. *aether* s. *aër longis radicibus terram subit*, quae videntur sic intelligenda: *alte terram intrat, penetrat in viscera terrae.* Post αἰθὴρ, vt ver-

Digitized by Google

sui consulatur, ponenda videtur particula τοι vel γὰρ, vel similis.

Versus 180 — 182. pertinent ad §. 12. n. 33. p. 317. vbi Empedocles quaesiuisse dicitur, vtrum aër infinitus esset, an finitus, et seruati sunt ab *Aristotele* de Xenophane c. 2. de coelo 2, 12. et *Simplicio* ad. h. l. fol. 127. a. Videmus igitur, nostrum improbasse eorum opinionem, qui aërem statuerent infinitum.

Versu 180. nomen ἐυρύλὸς, quod alias significat *copiosum, amplum, late patentem*, vix differt a vocabulo ἀπείρων.

Vers. 181. pro ὡς in priore *Aristotelis* loco vulgo editur ὅς, sed in Codice Lipsiensi clare scriptum est ὡς, *vt, sicut*. v. Col. *Beckii* libellus ad vers. 64. sq. laudatus p. 15. Deest enim apodosis ad particulam εἴπερ. Ex eodem *Aristotelis* libello recepi βροτέων pro γλώσσης, quod est in reliquis, et quod glossema videtur nominis στομάτων paulo post sequentis, quod regitur π praepositione διὰ, et a quo pendent genitiui πολλῶν βροτ., cohaerentes cum genitiuo ἰδόντων.

Vers. 182. ὀλίγον bene extat in *Aristotelis* loco de coelo, et *Simplicii*, etiam in Cod. Lips. libri de Xenoph. Nam ὀλίγον τοῦ παντὸς est πόσμος, (v. §. 11. ad n. 63. sqq. p. 276.) et sensus verborum ὀλ. τοῦ π. ἰδόντων haud dubie est hic: *qui non nisi hunc nostrum mundum cognouerunt*. Cf. vers. 328. sqq. Male igitur ab editoribus libelli de Xenophane intrusum est οὐδὲν pro ὀλίγον.

Versum 183. *Stephanus* in poesi philos. p. 51. et *Scaliger* ad *Manil.* astron. 1, 111. ita vt ego ediderunt. Sed *Theodoretus* de cur. Graec. affect. diss. 4. T. IV. opp. p. 796. et *Stobaeus* eclog. phys. c. 19. p. 378. habent περιττὸν, *Plutarchus* vero, ante *Beckium* quidem, plac. philos. 1, 18. οὐδέν τι τ. π. κενὸν π. οὐδὲ περισσὸν, et *Galenus* hist. philos. c. 10. οὐδέ τι παντὸς κενὸν π. οὐδὲ περιττόν. Ex his iam facile intellectu est, quomodo emendandus sit locus corruptus *Aristotelis* de Xenophane, Zenone et Gorgia c. 2.

Digitized by Google

ὁ Ἐμπεδοκλῆς κινεῖσθαι μὲν ἀεί φησι συγκινούμενα (Cod. Lips. probante *Spaldingio* συγκρινόμενα) τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, (*Spald.* inserit: γίγνεσθαι δὲ μηδέποτε,) οὐδὲν εἶναι λέγων ὡς (*Spald.* vult περισσὸν) τοῦ παντὸς, οὐδὲ κενεόν. (Cod. Lips. δὲ οὐδέν κεν) πόθον (ita etiam Cod. Lips. sed *Spald.* recte πόθεν. v. ad vers. 64. sq.) οὔν τί κ' ἐπέλθοι. (Cod. Lips. κε πέλθοι.) ὅταν δὲ εἰς μίαν μορφὴν συγκριθῇ, ὡς ἓν (Cod. Lips. ὡσθὲν, ita vt manifestum sit, librarium dare debuisse ὥσθ' ἓν) εἶναι, οὐδὲν, φησὶ, τό γε κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν. v. *Beck.* in libello laudato p. 16. sq. et *Spalding*, p. 79.

Versum 184. edidi ex *Aristot.* de generat. et corrupt. 2, 6. vbi συνέκυρσε et θέων recte referuntur ad αἰθέρα. *Simplicius* ad *Aristot.* phys. 2, fol. 73. b. perperam exhibet θέον τότε, et fol. 74. b. etiam peius: οὕτω συνέκυρσε θέοντό τε, sed ad lib. 8. fol. 310. a. omnino ita, vt ego. Ipse *Aristoteles* phys. 2, 4. Ἐμπεδοκλῆς, inquit, οὐκ ἀεὶ τὸν ἀέρα ἀποκρίνεσθαι ἀνωτάτω φησὶν, ἀλλ' ὅπως ἂν τύχῃ. λέγει γοῦν ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ,

ὡς οὕτω συνέκυρσε θέων τότε, πολλάκι δ' ἄλλως.

Et sic versum dant *Philoponus* ad h. l. G, 9. atque *Simplicius* fol. 81. a. vbi tamen rursus male editum est θέωντό τε. Vterque, vt *Aristoteles*, referunt ad aërem, et *Simplicius* verbum συνέκυρσε explicat verbis ὡς ἔτυχε, καὶ τὸ αὐτόματον, item ἐφ' ᾧ οὐδέν ἐστιν ὡρισμένον αἴτιον. Etiam *Themistius* ad *Aristot.* phys. l. l. fol. 25. b. corrupte exhibet sic:

ὡς οὕτω συνέκυρσε θεῶν τότε, πολλάκις δ' ἄλλως,

et itidem ad aërem refert. Constat igitur tot testimoniis, non hoc versu de Deo summo, non de diis, h. e. elementis, non de causa aliqua efficiente aut consilio quodam agi, quod non nemini visum est, sed de fortuito elementorum concursu et coniunctione, de qua Empedocles etiam in pluribus versibus aliis dicit, vt 190. 203. 240. 360. De verbo θέειν ad elementa relato vidimus ad vers. 66. et 93. sq.

Digitized by Google

Versum 185. attulit *Plutarchus* sympos. 8, 3. σποτεινὸς γὰρ ὢν, inquiens, ὁ ἀὴρ κατ' Ἐμπεδοκλέα, κ. ἑ. ἀ. Vbi ἐρημαῖος est *solitarius*; et ἀγλαόφθαλμος, *pulchros oculos habens*, h. e. *stellis distincta*. Hoc enim noctis epitheton intelligendum est de nocte serena, qua coelum stellis fulget. Quod prima huius adiectiui syllaba h. l. corripitur, id neminem offendet, qui didicerit, mutam cum liquida efficere vt syllaba sit anceps. *Xylander* tamen legi iussit ἀλαώπιδος, eique obsecutus est *Hutten*. Et fateor, mihi quoque hanc lectionem placere. Nam *Hesychius* habet: ἀλαῶπις· σποτεινὴν, οὐ βλέπουσαν. Itaque νὺξ ἀλαῶπις recte verti Latine potest *nox caeca*.

Versum 186. affert *Plutarchus* quaestt. Platon. 8, 3. T. II. opp. p. 1006. E. postquam ostendere conatus est, terram immotam manere, sed astra circumagi, atque adeo illam his causam esse ortus et occasus. Apparet igitur, ῥῖψησιν h. l. idem esse quod ποιεῖ, vt vers. 159. et φαέεσσί, quod metri causa substitui vulgato φάεσσι, dictum esse pro ἄστροις vel ἀστράσι, denique ὑφίστασθαι verti posse *opponere se, repugnare*, h. e. siderum, inprimis solis, fulgorem a se, a dimidia sui parte, arcere. *Plinius* H. N. 2, 10. noctem negat aliud esse, quam terrae vmbram.

Versus 187. extat in *Hephaestionis* enchiridio p. 2. Cum nomen ἅλς h. l. sit in genere masculino positum, debet illud, si verum est Grammaticorum praeceptum, de quo v. *Fischer.* animaduu. ad *Welleri* grammat. Graec. Vol. I. p. 402. non de mari, quod aiunt femininum esse, sed de *sale* accipi. Et quamuis propter ea, quae §. 12. ad p. 16. sqq. p. 312. ex antiquis scriptoribus tradidi, pene malim intelligere *mare*, atque ἐωσμένη legere: tamen verbum ἐκάγη, *coagmentatus fuit*, facit vt de sale interpretandum putem. (Cf. *Tzetz.* ad *Lycophr.* 135.) nisi ἐκάγη ad mare relatum explicare velis *collectum* s. *ortum fuit*. Verba ῥιπῇσιν — ἠελίοιο verto *impetu* s. *vi solis pressus*. Eodem fere modo

Digitized by Google

Manilius astronom. l. 5. fere extr. ostendit, quâ ratione fiat sal maritimus: „*pontus per solem humore nitescit.*"

Vers. 188. *Proclus* ad Timaeum 3, p. 141. ὑπὸ γῆς (malim ὑπὸ γῇ) ῥύακές εἰσι πυρὸς (*ignis* quasi *undae*), ὥς που φησὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς·

π. δ' ἔνερθε οὔδεος κυρὰ πλέεται.

καὶ οὐ δεῖ θαυμάζειν, πῶς οὖν ἐν ὕδατι ὂν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. χωρεῖ γὰρ πάντα δι' ἀλλήλων, καὶ ἔστι τὸ ἐκπυρωτοῦν, ἄλλο ἐν ἄλλοις. καί ἐστι καὶ τὸ φῶς πῦρ, διϊὸν διὰ πάντων. Ex his verbis causa, cur ἔνερθε οὔδεος, quae lectio metri leges violat, mutauerim in ἔνερθ' ὕδεος, satis intelligitur. Cogitandum autem est de aqua subterranea. Cf. §. 12. p. 311. et quae disserui in Commentarr. societ. philolog. Lips. Vol. I. p. 268. sq. In verbis χωρεῖ γὰρ — διὰ πάντων vix dubito quin lateant itidem versus Empedoclei. Cf. vers. 61. 66. 80. 93. 96.

Vers. 189. in loco *Philoponi* §. 9. ad n. 75. p. 158. alias legitur εἰ δὲ καὶ τ. ἀρ. Quomodo autem intelligendus sit, et quibuscum verbis cohaereat, nemo facile dixerit. Suspicor tamen, scribendum esse ἀριθμῷ. v. *Philop.* l. l. Constat, quantum numeris tribuerint Pythagorici. Sed fortasse locum iuuant haec verba *Sexti Empiri*, adu. Mathemm. 7. 93. sq. ἦν δὲ ἀρχὴ τῆς τῶν ὅλων ὑποστάσεως ἀριθμός. διὸ καὶ ὁ κριτὴς τῶν πάντων λόγος, οὐκ ἀμέτοχος ὢν τῆς τοῦτου δυνάμεως, καλοῖτο ἂν ἀριθμός. καὶ τοῦτο ἐμφαίνοντες οἱ Πυθαγορικοί, εἰώθασι λέγειν τὸ,

ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν.

quod hemistichium si quis putet Empedocleum esse, possit inde hunc versum, mancum illum quidem, conflare:

εἰ δέ τε ταῦτα ἀριθμῷ πάντ' ἐπέοικε.

Vers. 190. legitur apud *Simplicium* ad *Aristot.* phys. 2, fol. 73. b. et 74. b. Omnino v. ad vers. 184.

Vers. 191. extat in posteriore *Simplicii* loco modo laudato, e quo seruaui scripturam ἀραιότατα pro ἀρ. propter haec verba *Eustathii* ad Odyss. κ, p. 1649, 46. ἀραιὴ, —

Digitized by Google

ὃ ἐστι λεπτὴ, στενή. ὃ καὶ δασύνουσιν οἱ παλαιοὶ πρὸς διαστολὴν τοῦ ἁπλῶς ἀραιοῦ. Videtur versus vertendus esse: *et quatenus casu contigit, vt minutissima s. maxime tenuia s. leuissima caderent*, h. e. subsiderent.

Vers. 192 *Plutarchus* sympos. 9, 14, 5. ἄμουσον ἡ Ἀνάγκη, μουσικὸν δὲ ἡ Πειθὼ, καὶ Μούσαις φιλοδαμοῦσα (lego cum *Kaltwassero* φίλαν· διὸ Μοῦσα) πολὺ μᾶλλον, οἶμαι, τῆς Ἐμπεδοκλέους Χάριτός, στυγέει δ. Ἀ. Fortassis Empedocles scripserit:

ἡ γάρ τοί γε vel ἱμερόεσσα Χάρις στυγέει δύστλητον Ἀνάγκην.

Vocabulum δύστλητος verti debet *tolcratu difficilis*, vel *intolerabilis, dura*.

Versum 193. ita laudat *Plutarchus* de amicor. multitud. T. II. opp. p. 95. A. (T. VII. p. 293. ed. *Hutten.*) ἡ μὲν (simplex amicitia) συνάγει καὶ συνίστησι καὶ συνέχει κατακυκνοῦσα ταῖς ὁμιλίαις καὶ φιλοφροσύναις·

ὡς δ' ὅτ' ὀ. γ. λ. ἐγόμφωσεν π. ἔδ.

κατ' Ἐμπεδοκλέα. Recte, opinor. Sed *Stephanus* in poesi philos. p. 30. habet ἐγόμφωσε. Vocabulo ὀπὸς omnino significatur *succus lacteus qui ex arbortibus foramine facto profluit*. Sed h. l. vt ap. *Homer.* Il. ε, 902. intelligi debet *succus caprifici*, quippe quo ad coagulandum hic vtebantur. Nam caseī e lacte recenti fiebant. v. *Columella* de re rust. 7, 8. Itaque verbum γομφοῦν significat *coagulare*. Quemadmodum autem hic iuncta sunt ἐγόμφωσεν et ἔδησε, ita *Gellius* N. A. 12, 1. iunxit *coagulum et vinculum*.

Versus 194. debetur *Porphyrio* in *Stobaei* eclog. phys. p. 1050. vbi participium περιστέλλουσα refertur ad εἱμαρμένην καὶ φύσιν, quae apud Empedoclem δαίμων sit appellata. Cf. vers. 15. Possit fortassis etiam ad terram referri. Certe verba Empedoclea ἀμφιβρότῃ χθὼν *Plutarchus* sympos. 5, 8. interpretatur τὸ τὴν ψυχὴν περικείμενον σῶμα. Sed vt appareret, quemnam illa diceretur περιστέλλειν s. *induere*, adiecit *Porphyrius* verba: καὶ μεταμπίσχουσα τὰς

Digitized by Google

ψυχὰς, vbi καὶ seruit interpretationi, vt sit pro τουτέστι. Denique χιτὼν σαρκῶν ἀλλογενὴς est *tunica s. vestis carnium aliarum, corporis alius.* Vbi genitiuus est materiae. v. omnino Cel. *Heeren* et supra §. 15. ad n. 156. p. 480. sq. Caeterum *Plutarchus* de esu carnium 2, 4. affert hunc versum omisso Empedoclis nomine, et his praemissis: ἀλλάσσει ἡ φύσις ἅπαντα καὶ μετοικίζει.

Versus 195 — 200. petiti sunt e *Simplicio* ad *Aristot.* phys. 2, 8. fol. 86. b. cuius totum locum iam habes §. 14. ad n. 89. sqq. p. 368. sqq. Videamus iam de verbis nonnullis singulis. Et ὄρπηκες quidem ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐννύχιοι, *stimuli virorum et mulierum nocturni*, videntur reuera nil nisi ἄνδρας καὶ γυναῖκας significare, sed respicere tamen ad libidinem Veneream, quae noctu inprimis excitatur, et ad vim generandi. Quare etiam eos ἀναγαγεῖν, *produxisse*, dicitur κρινόμενον πῦρ, h. e. *ignis dum secernitur*, nempe a reliquis elementis, *ignis solus*. Ardere enim et vri dicuntur amantes.

Vers. 197. ἀπόσκοπος, vt patet, est *a scopo alienus* s. *aberrans, absurdus;* et ἀδαήμων, *indoctus.*

Vers. 198. σύλοφυεῖς (i. e. ὁλοφυεῖς) τύποι sunt *formae totum gignentes*, vel potius *totam vim generandi in sese, confusam tamen nondum explicatam, continentes*, atque adeo *informes*. Cf. quae §. 14. ad n. 100. p. 375. sq. attuli e *Philopono*, qui per σύλοφ. τύπους intelligit σπέρμα.

Vers. 199. σῦδεος, quod pro εἶδος rescripsi, accipio pro φῦς, et αἶσαν explico *partem.*

Vers. 206. τῶν μὲν, vt versu sequenti ἐμφαίνοντας, refero ad τύπους, et ἀναπέμπειν nihil aliud est quam ἀνάγειν vers. 198. Sed ἐρατὸν δέμας accipio pro κατὰ ἐρ. δέμας, *in amabili corpore.*

Vers. 201. sq. sensus est: *formae ab initio e terra exortae prorsus fuere deformes, et neque animalia vnum vllum edere, neque homines loqui potuerunt.*

Digitized by Google

dam ferri per se potest, siue τῶν, etsi eum non ignorem saepe ante numeralia ita poni, vt ex nostrae linguae ratione videatur abesse recte potuisse. Cuius generis exempla multa sunt in Geoponicis, v. c. 17, 3, 2. 17, 10, 1. 2. etc. it. ap. *Homer.* Il. κ, 253. Fortassis tamen ita explicari locus possit, vt articulum illum pertinere dicas ad χόανα, atque adeo τὰ — λάχε vertendum putes *quae acceperunt*, et apodosin deesse statuas ad nomen χρῶν, vel τῶν — λάχε exponas *ex his caldariis accepit*, np. terra. Quae quidem altera ratio mihi praeplacet. Ea tamen probata melius fortasse legas λάβε, nisi notionem fortuiti, quae est in λάχε, perire nolis. Sed, vt dixi, si mea ista interpretamenta pro somniis habueris, non indignabor, modo meliora me doceas. Vt tamen appareat, quam diuersis modis exponi hi versus possint, apposui duas aliorum virorum doctorum versiones. Altera est *Nicolai Leonici Thomaei*, qui libros *Aristotelicos* de anima Latine vertit: *Terra autem concinna in amplis infundibulis, Duas ex octo partibus sortita est fluidi luminis, Quatuor autem Vulcani: ossa autem alba facta sunt.* Altera est *Bruckeri* in notis ad *Scipionem Aquilianum* de plac. philos. p. 169.

Ceperat (ita lego pro *Coeperat*) *ante duas tellus iustissima vasis*
Aëris ac fontis partes: Vulcanus et ipse
Quatuor ex octo adiunxit, queis candida magna
Vis foecundaque naturae confecerat ossa.

Versus 211. vnde effictus fuerit, disces ex iis, quae dixi §. 14. ad n. 219. p. 415. et in Commentariis societat. philolog. Lips. Vol. I. p. 270. vbi scribendum putaui συντάσσεται, et h. l. scripsi συμπήγνυται. Possit etiam συμπλάσσεται scribi. v. verba *Plutarchi* supra §. 15. p. 449. posita.

De versibus 212. et 213. v. §. 14. p. 380. sq. Quia τοιοῦτοι est ap. *Simplicium*, supra repoſueram τοῖσι, vt intelligantur *tales quales nunc sunt*, h. e. *boni*. Cf. Schol. MB. ad Il. η, 231. apud *Spanhem.* ad *Callimach.* h. in Dian. 146.

Digitized by Google

Sed postea verius putaui οἷσι, *soli*, quod explicatur verbis sequentibus. Fortassis etiam ἐβλάστησαν legendum fuerit pro ἐκλάσθησαν. Cf. vers. 219. Inprimis comparandi sunt versus *Lucretii* 5, 838. sq. vbi monstra a tellure creata affert etiam haec:

Orbi pedum partim, manuum viduata vicissim,
Multa sine ore etiam, sine voltu caeca reperta.

Vbi verba *sine voltu caeca* nouo argumento sunt, me recte rescribendum putasse οἴῳ. Caeterum possint versus restitui etiam sic:

γυμνοὶ μὲν μορφοῦντο βραχίονες, δίχα τ' ὤμων,
ὄσσε δὲ οἴῳ etc.

vel ex emendatione Cel. *Hermanni* in literis ad me humanissime datis:

γυμνοὶ μὲν μορφοῦντο βραχίονες ὤμων,
ὀφθαλμοὶ δέ τοι αὖτε μετώπων πτωχοὶ ἔκλασθεν.

vel e ratione *Buttmanni* l. l. p. 36.

γυμνοὶ μόρφωθεν χωρίς τε βραχίονες ὤμων,
ὀφθαλμοὶ δὲ τοῖοι
vel ὄσσε δὲ τοιοῦτω } πλάσθεν, πτωχοί τε μετώπων.
vel ὀφθαλμοὶ δ' οἷοι

Versus 214 — 217. desumsi ex *Aelian.* H. A. 16, 29. Cf. supra §. 14. ad n. 86. sqq. p. 368. inprimis ad n. 102. b. p. 377.

Vers. 214. ἀμφιπρόσωπα sunt *bifrontia*, vt ἀμφίστερνα, *bipectora*. Liceat enim hoc vocabulo vti, cum *tripectora* leguntur apud *Lucretium* 5, 28.

Vers. 215. βουγενῆ, *bouc genita*, *foetus bouinus*. Ἀνδρόπρωρα, *hominis faciem habentia*. Ἔμπαλιν est *contra*, et pro ἐξανατέλλειν all. perperam exhibent ἐξανατείνειν.

Vers. 216. ἀνδροφυῆ, *homine genita*, *foetus humani*. Βούπρανα, *bubulum caput habentia*. Τῇ μὲν — τῇ δὲ, explicari potest *partim — partim*. Et cum γυναικοφυῆ vers. 217.

Digitized by Google

idem sit quod γεννηθέντα ὑπὸ γυναικῶν, apparet, verba μεμιγμένα ὑπ' ἀνδρῶν et γυναικοφυῆ significare μεμιγμένα γεννηθέντα ὑπ' ἀνδρ. — ὑπὸ γυναικῶν.

Vers. 217. σκιερὸς, umbrosus, valet i. q. magnus, vt ap. Homerum δολιχόσκιος, sed ἠσκημένος est ornatus, instructus, praeditus.

Versus 218. seruatus est a *Simplicio* ad *Aristot.* phys. 2, fol. 74. b. De nomine Κύπρις v. ad vers. 205. Quod παλάμῃς (i. e. παλάμαις) reposui pro παλάμης, id neminem, opinor, offendet, quia praecedit ἐν. Poteram tamen eodem sensu corrigere ἐκ παλάμης. Vtramcunque autem lectionem sequaris, nomen παλάμη videtur vertendum esse *manus*. Potuit enim poeta recte τὴν Φιλότητα fingere personam. Nomen πλάσις est h. l. *forma* potius, quam *formatio*, et pro τοίης τε necessario rescribendum fuit τοιῆσδε.

Versum 219. ita vt edidi exhibent *Aristoteles* de anima 3, 6. et *Simplicius* ad h. l. fol. 70. a. Idem vero *Aristot.* de generat. animm. 1, 18. sic:

ᾗ μὲν πολλαὶ πόρσαι ἀναύχ. ἐβλ.

Simplicius ad *Aristot.* de coelo 3, fol. 144. b.

πολλαὶ μὲν πόρσαι ἀναύχ. ἐβλ.

Aristot. de coelo 3, 2.

ὡς πολλῶν μὲν πόρσαι ἀναύχ. ἐβλ.

Philoponus ad *Aristot.* de anima 3, 6. Q, 15. (fol. 128. a.) εἴρηται τῷ Ἐμπεδοκλεῖ, ὅτι εἰ μὴ ἦν ἡ φιλία, πολλῶν ἂν κάρα (lege πόρσαι) ἀναύχ. ἐβλ. τουτέστιν ἐγίνοντο κεφαλαὶ ἄνευ αὐχένος, εἰ μὴ ἦν ἡ συνάπτουσα φιλία. *Tzetzes* ad *Lycophr.* 507. πόρσις πυρίως ἡ μῆνιξ λέγεται. νῦν δὲ τὴν κεφαλὴν φασὶν, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐν τῷ περὶ Νείκους,

ὡς πολλῶν μὲν πόρσαι ἀναύχ. ἐβλ.

Idem ibid. ad v. 711. πόρση, ἡ μῆνιξ, καὶ ἡ κεφαλὴ, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς·

ὡς πολλῶν μὲν πόρσαι ἀναύχ. ἐβλ.

Digitized by Google

In priore *Tzetzae* loco pro **πόρσις** legendum est **πόρση**, et in vtroque loco **μῆνιξ** mutandum in **μήνιγξ**, h. e. *membrana* s. *pellicula cerebrum ambiens. Simplicius* ad *Aristot.* categor. fol. 85. b. **τὰ ἅπαξ διασπασθέντα δεῖται τοῦ εὐθετισμοῦ, ἵνα ἡ κεφαλὴ τὸν οἰκεῖον ἔχῃ τόπον, καὶ ὁ τράχηλος· ἀλλὰ μὴ πολλαὶ πόρσαι ἀναύχενοι βλαστῶσιν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησι.** Ex hac omni lectionis varietate si quam eligere debeam, fateor mihi placere vt legatur

ἦ πολλαὶ μὲν πόρσαι ἀναύχενες ἐβλάστησαν.

Caeterum in *Scholiis in Platonem* p. 129. ed. *Ruhnken.* leguntur haec: **κορύφην καὶ πόρσην, ὅλην κεφαλὴν σὺν τῷ αὐχένι λέγουσι.**

Versus 220 — 226. extant apud *Simplicium* ad *Aristot.* phys. 8, fol. 258. a.

Versu 220. vnde pendeant accusatini **τοῦτον — ὄγκον**, nemo hodie dixerit. Sed **ὄγκον μελέων** poetice dictum esse pro **μέλη ὀγκούμενα** s. **ὠγκωμένα**, facile videt quilibet, et **ἀριδείκετος** verti h. l. potest *insignis, praeclarus.* Sensus igitur, ni fallor, est: *haec mortalium membra praeclare turgescentia.*

De versu 221. v. ad vers. 40.

Versum 222. intelligo: *membra, quae quis, dum viuit, habet.*

Versu 223. facile patet; **κατὰ Ἔριδας** esse **Νείκος**, et **διαμμηθέντα** i. q. versu 74. **διάμορφα**, vel *disiuncta.*

Vers. 224. formula **πλάζεσθαι ἄνδιχα** non differt a formulis **ἄνδιχα πέλεσθαι** vers. 74. et **δίχα φορεῖσθαι** vers. 41. Cf. *Heeren* ad *Stobae.* eclog. phys. p. 290. Verba **περὶ ῥηγμῖνι βίοιο**, *circa litus* s. *extremitatem vitae*, valent *circa finem vitae, in senectute*, et opposita sunt verbis **βίου θαλέοντος ἐν ἀκμῇ**, *in vitae vigore, in iuuentute.* Per aliam metaphoram Empedocles *senectutem* appellauit **δυσμὰς βίου**, auctore *Aristotele* poet. 21. qua eadem formula vtitur *Hegesander* ap. *Athenae.* 13, p. 592. B. et *Plato* lib. 6. de legg. T. II. opp. p. 770. A.

Digitized by Google

Vers. 225. sq. ὑδρομέλαθρος est *aquam habitans, aquatilis*, et ὀρειμελὴς (a verbo μέλει deducendum), *montium amans, monticola*. Sed πύμβαι sunt h. l. *aues*. *Hesychius*: πύμβαι· ὄρνιθες. it. πύμβας· ὄρνιθας. Et *Simplicius* huic ῥήσει praemisit ista: τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν παρὰ μέρος ἐκπρατεῖν, ἐπί τε ἀνθρώπων καὶ ἰχθύων καὶ θηρίων καὶ ὄρνεων, Ἐμπεδοκλῆς φησι τάδε γράφων. Eadem nominis πύμβαι notio colligitur facile ex epitheto πτεροβάμων, *pennarum auxilio vadens, volans, volatilis*. Nam πτεροβάμοισι, quod in *Simplicii* loco editur, per metri leges ferri non potest, et notae sunt similes formae, ταχυβάμων ac τετροβάμων.

Versus 227. et 228. seruauit nobis *Aelianus* H. A. 12, 7. quem tamen supra §. 14. p. 361. iam dixi non bene hoc loco vti videri ad demonstrandam Empedoclis de metempsychosi doctrinam. Nihil autem explicandi gratia hic addo, nisi verba ὀρειλεχέες χαμαιεῦναι verti posse: *in montibus et humi cubantes*. Nam λέχος et εὐνὴ idem significant. Caeterum *Orpheo* tribuit hos versus Scholiastes MS. in *Aphthonii* progymnasmata, apud *Gesnerum* in editione carminum Orphicorum p. 411. vbi legitur ἐν θήρεσσι λέοντες et ἐν δένδρεσιν ἡμιπόμοισι.

Versus 229. sq. non nisi a *Scholiasta Nicandri* ad theriac. p. 23. ed. *Morel.* afferuntur, et hanc quidem solam ob causam, vt ostendat, τὰ πτίλα ἐπὶ τῶν ἡμέρων καὶ τιθασσῶν τίθεσθαι. Reposui autem cum *Stephano* in poesi philos. p. 27. ἦδ' pro ἡ δ', et necessarium putaui rescribere οἰωνοὶ pro ἄνθρωποι, vel potius pro ἄν οἱ, vt est in edit. *Morel.* Deinceps φιλοφροσύνη δεδήει, *amore flagrabant*, aptius cohaerere putabam cum praecedente πάντα: sed nec repugnauero admodum, si quis defendere malit lectionem vulgatam: φιλοφροσύνη δεδ. *amor incensus erat*, s. *ardebat*. Caeterum pertinuisse duo hi versus videntur ad descriptionem aetatis aureae, quam nec ab Empedocle praetermissam fuisse aliunde constat.

Digitized by Google

Versus 231. et 232. habet *Aristoteles* meteor. 4, 9. etiam *Olympiodorus* ad h. l. fol. 74. b. qui tamen legit: ταῦτα δέ ἐστι τρίχες, π. φ. π. οἰων. πτ. πυκνὰ, καὶ φολιδονίδες γίνονται ἐπὶ στιβαροῖς μελέεσσιν. Voluit, credo, dare: καὶ φολίδες γίγ. ἐ. στ. μ. quod hoc quidem loco non admodum differt a nomine λεπίδες. Neutri enim adest subiectum, ad quod referatur. Nam λεπὶς est *squama* natantium, φολὶς autem *cortex* animalium humi reptantium, vt lacertorum. v. *Aristot.* de partib. animm. 4, 11. et hist. animm. 3, 10. e quibus ipsis locis intelligi potest, cur ταὐτὰ cum *Aristotelis* editoribus posuerim pro ταῦτα.

Vers. 233. sq. extant apud *Plutarchum* de fortuna T. II. opp. p. 98. D. Sed ego eos ita exhibui, vt *Huttenus* T. VII. p. 304. edidit, et ante eum *Stephanus* in poesi philos. p. 30. Nam perperam vulgo editur: αὐτ. ἐχῖνος ὀξυβελὴς δέ τε ν. ἐπ. De reliqua lectionis varietate v. *Hutten.* l. l. et p. 466. extr. Vocabulo ὀξυβελὴς significatur h. l. *acutos aculeos habens*, quod epitheton egregie aptum est ad nomen χαῖται. Sed verba νώτοις ἐπιπεφρ. verti debent: *in tergis horrent.*

Versus 235. petitus est e *Plutarchi* sympos. 5, 10. extr. Participium ἄγουσα pertinet ad nomen θάλασσα, vt iam *Neander* in opere aureo T. I. p. 526. obseruauit, vbi tamen vitiose legitur παλυσπερέων. Nam πολυσπερὴς est *fecundus.* v. *Stephani* thes. linguae Gr. T. III. p. 932. F. Nomen φῦλον non minus recte de animalibus brutis dici quam nomen ἔθνος posse, quis est qui neget? Καμασῆνες sunt *pisces. Hesych:* καμασῖνες· ἰχθύες. *Eustathius* ad Odyss. μ, p. 1720, 44. ὅτι τοὺς ἰχθῦς ἅπαντας Ἐμπεδοκλῆς καμασῆνας λέγει, καὶ διατί, — ἐν τοῖς τοῦ Ἀθηναίου ἔστιν εὑρεῖν. In *Athenaeo* vero nulla denominationis istius causa reperitur, vt ad vers. 285. videre licet. Etiam *Caelius Rhodiginus* antiqq. lectt. 27, 22. eiusmodi causam afferre neglexit. Et *Casaubonus* ad *Athenae.* 8, 3. nil nisi haec scripsit: „Non solus Empedocles ea voce vsus, sed alii quoque

Digitized by Google

πται. Nam praecedunt haec verba: τὸν θεὸν ὁρᾷς — οὐ πανταχοῦ τὸ πῦρ ἄνω τάττοντα, καὶ κάτω τὴν γῆν, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρεῖαι τῶν σωμάτων ἀπαιτῶσι. Sed mihi videtur potius τοῦτο pertinere ad totam istam doctrinam: ignem non semper sursum ferri; et potest e verbo ὄφει intelligi δῆλόν ἐστι, vel simile quid. Conchae recte vocantur θαλασσοκόμαι, *mare habitantes*, et βαρύνωτοι, *graui tergore onustae*, nempe testa.

Vers. 238. ναὶ μὴν, si verum et genuinum est, explicandum videatur *nimirum*. Sed vix dubito, quin καὶ μὴν cum *Xylandro* legendum sit. Κήρυπες sunt *murices*, vt ap. *Aristot.* H. A. 4, 4. fere extr. Nam species eorum refert formam buccini, quo sonus editur, vnde etiam ipse murex Latine vocatur *buccinum*. v. *Plin.* H. N. 9, 36. Λιθόρρινος, *saxeo testa* s. *saxeo scuto munitus*, est haud dubie i. q. κραταίρινος, quod epitheton τῆς χελώνης extat in oraculo apud *Herodot.* 1, 47. h. e. *valida testa munitus*. *Plinius* H. N. 9, 33. „firmioris testae muricos, et concharum genera." Huc pertinent etiam haec verba *Galeni* lib. 3. de alimentor. facultate T. IV. opp. ed. Basil. p. 348. 27. σαφῶς ὀστράκῳ παραπλήσιον, ἢ λίθῳ, τὸ ἔξωθεν αὐτοῖς (np. τοῖν ὀστρακοδέρμοις ζώοις) περιπείμενον σκέπασμα ἐστί. Cf. Geopon. 13, 10, 4. Sed χέλυον siue χέλυς, id quod decet locus Herodoti modo laudatus, h. l. est i. q. χελώνη, *testudo*. Caeterum post hunc versum in altero *Plutarchi* loco sequuntur ante versum sequentem haec verba: καὶ παντὸς ὀστράκου φύσιν (ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς) καταμανθάνων. E quibus saltem καταμανθάνων Empedocleum esse nego.

Versum 238. verto: *vbi videbis terram supremas corporis partes occupare*. Scilicet videtur Empedocles statuisse, chelonium ac testam limacis maxime e terrae particulis esse composita, quippe graviora cuti simplici.

Versum 240. habet *Simplicius* ad *Aristot.* phys. 2, fol. 74. b. Φλὸξ est *ignis*. v. supra §. 9. ad n. 199. p. 210. Possit tamen etiam *sol* h. l. intelligi, vel *luna*. Certe *Hesy-*

Digitized by Google

chius habet hanc glossam: ἱλάειρα· σελήνη. Cf. ad vers. 171. Et epitheton ἱλάειρα luci potius quam igni elemento debetur. Nam proprie quidem est *hilaris*, sed ita interpretandum, vt cum pallida mors a Latinis dicitur, h. e. *hilaritatem afferens*. Caeterum forma huius adiectiui prorsus insolens notanda est, cuius masculinum haud dubie fuit ἱλάων vel ἱλαήρ, quorum neutrum adhuc mihi innotuit. Nemo tamen ideo suspectam hanc formam habeat. Saltem nec feminini βιοθρέπτειρα, quod in *Orphei* hymn. 26, 13. legitur, masculinum reperire potui. Et feminini ἀντιάνειρα ne potest quidem masculinum adiectiuum esse. Μινυθάδιος est haud, ni fallor, i. q. μικρὸς vel ὀλίγος. Pro φύγε autem rescribendum fuit τύχε, *nactus est*. Nam *Simplicius* hoc agit, vt Empedoclem ostendat omnia casui fortuito tribuisse.

Versus 241 — 243. desumsi e *Galeni* commentar. 2. ad *Hippocrat.* epidem. 6. T. V. opp. p. 472. ed. Basil. Habet etiam *Stephanus* in poesi philos. p. 26. Quodsi cui displicet interpretatio supra §. 14. p. 397. sqq. a me proposita, legat ille μαστρὸς vel μήτρης pro γαίης. Quae ratio mihi placere coepit.

Versus 244 — 246. habet *Aristoteles* de generat. animm. 1, 18. sed ita vt inter vera 244. et 245. sq. interiecta sint verba, sat multa, vtque exhibeat ἡ μὲν ἐν ἀνδρός. Omninoque eum minus diligenter in afferendis his versibus Empedocleis versatum esse, iam *Philoponus* ad h. l. fol. 17 a. animaduertit. v. §. 14. ad n. 136. sq. p. 588. sq. Idem *Aristoteles* de generat. animm. 4, 1. verba μελέων φύσις explicat verbis τὸ σῶμα τοῦ σπέρματος, et Empedoclis versus ad sensum laudat sic:

ἀλλὰ διέσπασται μελέων φύσις· ἡ μὲν ἐν ἀνδρὸς,
ἡ δ' ἐν γυναικός.

Eodem prorsus modo *Philoponus* ad h. l. fol. 81. b. nisi quod ἀλλὰ omittit. Equidem ambo versus et hemistichium coniungendos putaui, sed etiam paulo aliter, quam vulgo

Digitized by Google

leguntur, legendos. Nam cum praepositioni ἐν ante genitiuum ἀνδρὸς locum esse non posse intellexissem, pro ἐν ἀνδρὸς reposui τἀνδρὸς, h. e. τοῦ ἀνδρὸς, interprete *Biseto* ad *Aristoph.* Thesmophor. 820. Et sic τἀνδρὸς saepe legitur apud poetas, vt apud *Sophocl.* Trach. 351. 788. etc. Quae ratio si cui displiceat, legat is ἡ μὲν ἄρ' ἀνδρός. Deinde cum versum 245. *Aristoteles* ita laudauerit:

ἐν δ' ἐχύθη παθαροῖσι· τὰ δὲ τελέθουσι γυναῖκες,

vbi particula δὲ post ἐν alieno loco posita est: verba ἐν δ' ἐχύθη mutaui in ἐγκέχυται, et deinceps posui θερμαῖσι pro παθαροῖσι, quia nimis contorta videbatur interpretatio, si quis παθαροῖσι construere vellet cum ψύχεος, vt παθαρὰ ψύχεος, *pura a frigore*, dictum esset pro θερμὰ, np. μέρη τῆς μήτρης. Denique quamuis δὲ ante τελέθουσι ferri ob caesuram possit, praetuli tamen δ' ἐπτελέθουσι, quo verbo Empedocles vsus est vers. 42. et 101. Quae deinde sequuntur, τὰ ψύχεος ἀντιάσαντα, *quae frigus participant*, significant τὰ ψυχρὰ, vel potius, *quae in frigidiores vteri partes peruenerunt*. Cum vero, ex mea quidem emendatione, quam viris me doctioribus iudicandam relinquo, verborum ordo sit hicce: ἡ μὲν τοῦ ἀνδρὸς φύσις μελέων (*causa existentiae s. ortus membrorum virilium*, h. e. semen, quo mares gignuntur) ἐγκέχυται θερμοῖσι· τὰ δὲ ψύχεος ἀντιάσαντα ἐπτελέθουσι γυναῖκες, verba τὰ δὲ — ἀντιάσαντα non ad nomen μελέων pertinere puto, quae olim fuit mea opinio, sed sic explicanda: τὰ δὲ φύσεως μελέων μέρη, *eae vero seminis partes, quae* etc. Si cui tamen aliter interpretari hunc locum placeat, potest is forsitan iis quoque vti, quae dixi §. 14. p. 388 — 396. et in Commentarr. societ. philolog. Lips. Vol. I. p. 262 — 264. Cf. quae sententiae meae opposuit *Buttmannus* Vol. IV. eorundem commentarr. p. 32. sq.

Versum 247. *Plutarchus* quaestt. naturr. 21. T. II. opp. p. 917. C. ideo affert, vt Venerem in homine frigere sine Libero et Baccho ostendat. Puto autem, eum valde cor-

Digitized by Google

ruptum esse. Certe ego quidem, quomodo intelligendus sit, non capio. Neque enim video, quo pertineat τῶ, neque quid sibi velit εἴτε. Sed τι puto regi a participio ἀμμίσγων, quanquam quid spectet illud pronomen, rursus non perspicio; et πέψις haud dubie est *concoctio*. *Wyttenb.* legendum suspicatur:

τοὺς δέ τε καὶ πόθος εἶλε δι' ὄψεως ἴντ' ἀναμίσγων.

Versus 248. extat ap. *Aristot.* de generat. animall. 4, 8. vbi agit de lacte. v. quae de isto loco e *Philopono* attuli §. 14. ad n. 189. p. 406. Vocabulo πύον significatur *pus*.

Versus 249 — 273. *Aristoteles* de respiratione c. 7. (all. c. 3.) seruauit, *Stephanus* poesi philos. p. 17. sq. inseruit, *Vatablus* et *Ios. Scaliger* et *Nic. Leonicus Thomaeus* Latina metaphrasi donarunt, quarum illas e *Stephani* lib. laud. p. 12. sq. supra exhibui §. 14. p. 427. sq. tertiam dabo ad vers. 273. p. 617 Superest vt de verbis singulis videamus.

Vers. 249. sq. ἀναπνεῖν est *respirare*, h. e. spiritum recipere pulmonibus animam attrahentibus, sed ἐκπνεῖν, *exspirare*, h. e. spiritum emittere, cum pulmones animam reddunt. Non igitur huc pertinet definitio ista *Galeni* ad *Hippocrat.* περὶ ὑγιεινῆς διαίτης T. V. opp. ed. Basil. p. 30, 23. ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος. Quae deinceps commemorantur, λίφαιμοι σαρκῶν σύριγγες, *fistulae* s. *canales* s. *venae carnium*, *sanguine carentes*, siue, vt *Leonicus Thomaeus* ad *Aristot.* parua naturalia p. 338. explicat, *non plenae*, *neque redunduntes sanguine*, verisimiliter significant vasa cutanea vel lymphatica. Verba πύματον κατὰ σῶμα τέτανται verto *per extremum corpus expansae sunt*, vel, vt *Leonicus* l. l. *per corporis superficiem*.

Vers. 251. σφιν, *in earum vsum*, pertinet ad σύριγγας. Potest tamen etiam cum *Leonico* ad animalia referri. Verba ἐπὶ στομίοις (ita enim lego pro ἐπιστομίοις, quod a Leonico vertitur *foraminibus*) arbitror sic explicanda: *praeter* s. *iuxta spiracula* s. *emissaria* s. *exitus*, np. τῶν συρίγγων.

Digitized by Google

Sed πυκνοῖς ἄλοξι τέτρηνται interpretor: *crebris sulcis s. foraminibus perforatae sunt s. patent*, nisi πυκν. iunxeris cum στομίοις. *Leonicus* ἄλοξι reddit *venulis et fistulis.*

Vers. 252. τέρθρα, *summitates*, bene dedit *Steph.* pro vitioso τέθρα. Ex eiusdem *Stephani* emendatione pro φανὸν, *lucidum*, edidi φόνον, h. e. *sanguinem.*

Vers. 253. verbum πεύθειν *Leonicus* vertit *cohibere.* Ἀϑὴρ est *aura*, *aër*, vt vers. 255. Pro εὐπορίαν restituenda forsitan fuerit forma Ionica εὐπορίην. Intelligitur autem *facilis meatus*, h. e. introitus et exitus. Nomine δίοδος significatur *biuium*, *via duplex*, i. e. *bifidae nares*, interprete *Leonico*, et τετμῆσθαι, *diuisum esse*, est verbum speciei pro verbo generis εἶναι vel παρεσκευάσθαι vel simili.

Vers. 254. ἔνθεν cohaeret cum καταβήσεται. Verbum ἐκαΐσσειν, *irruere*, est *cum impetu et celeriter aduenire. Leonicus* interpretatur *recedere.* Τέρεν αἷμα possit explicari *sanguis humidus* s. *liquidus*, vt τέρεν sit epitheton pene otiosum. quemadmodum apud *Homerum* Il. γ, 142. vbi τέρεν δάκρυ legitur, scholiastes addidit hoc glossema: τέρεν, τρυφερὸν, ἀντὶ τοῦ ὑγρόν. Cf. ad π, 11. et τ, 323. vbi itidem τέρεν per ὑγρὸν exponitur. Sed potest etiam, et rectius, vt opinor, proprie de *sanguine tenero* accipi, quoniam sanguis, quippe per angustos canales fluens, tenuis particulis compositus sit necesse est. *Leonicus* quoque explicat *mollis.*

Vers. 255. παφλάζειν est *aestuare*, *feruere*, et οἶδμα μάργον, *fluctus* s. *fluxio vehemens*, *magna celeritas.* Nam proprie vocabula duo priora de mari et vndis dicuntur. *Homer.* Il. ν, 798. κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. *Hesiod.* theogon. 109. πόντος οἴδματι θύων. Cf. ibid. vers. 131. et infra vers. 272. Sed recte de aëre quoque dici posse, facile quilibet largitur. Μάργος autem, praeterquam quod etiam alia significat, est vel *insanus*, vel *petulans. Hesychius: μάργος· μαινόμενος, ὑβριστής.* Illius notionis exemplum habes ap. *Homer.* Odyss. ψ, 11. vbi

Digitized by Google

v. *Eustath.* p. 1936, 51. Cf. *Suid.* Petulantiae notio huic vocabulo inesse videtur in loco *Hesiodi* apud *Athenaeum* 10, p. 428. C.

ὅστις ἄδην πίνει, οἶνος δέ οἱ ἔπλετο μάργος,

nempe quia vinum reddit petulantes. Sed rectius, ni fallor, οἶνον μάργον interpretari possumus *vinum insigniter multum et copiosum.* Solent enim vocabula insaniam proprie indicantia saepe transferri ad egregiam magnitudinem et multitudinem significandam, in vtraque lingua, vt in nostro loco. Sic in *Lini* quodam loco, qui exstat in *Stobaei* sermonibus p. 135. ed. *S. how.* ἐπιθυμία ἡνιοχεῖ μάργοισι χαλινοῖς. Caeterum pro καταβήσεται Exp. *Harlesius* in historia physiologiae sanguinis p. 42. edidit καταΐσσεται, *Iulii Pacii* editionem secutus. Iam quanquam eadem ex vtraque lectione sententia prouenit, ego tamen cum *Sylburgio* praetuli καταβήσεται, quoniam elegantius videbatur, futurum positum esse pro praesenti vel pro *descendere solet.*

Vers. 256. ἀναθρώσκει, *ascendit, sursum fluit*, quin ad sanguinem referendum sit nemo dubitat. Sed ἐκπνεῖ vtrum vertendum sit *exspirant, spiritum reddunt*, vt pertineat ad nomen πάντα, quod erat vers. 249. h. e. πάντα τὰ ζῶα, an *spiritum reddit*, vt ad sanguinem referatur, dubitari potest. Praefero tamen hanc alteram rationem.

Vers. 257. De πλεφύδραις dixi §. 14. p. 429. sq. Quia tamen ea, quae *Simplicius* ad *Aristot.* de coelo 2, fol. 127. b. de iis exposuit, non parum conferre putabam ad illustrandum locum Empedoclis, huc ea transscribere placuit. ἡ πλεφύδρα, inquit, ἀγγεῖόν ἐστι στενόστομον, πλατεῖαν ἔχον τὴν βάσιν, μικραῖς ὀπαῖς διατετρυπημένην, ὅπερ ὑδράπαγα καλοῦσιν· ἀπολυθέντος γὰρ εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγγείου, τοῦ ἄνωθεν στομίου ἐπικωματισθέντος, οὐκ εἰσέρχεται ὕδωρ διὰ τῶν ὀπῶν, διὰ τὸ ἅμα ὅλον τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα ἀντέχειν τῷ ὕδατι καὶ κωλύειν τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω πάροδον αὐτοῦ, τῷ μὴ ἔχειν δι' οὗ ἂν αὐτὸς διέλθῃ· ἀφαιρεθέντος δὲ τοῦ ἐπικωματίζοντος τῷ στόματι ἄνω-

Digitized by Google

Sed πυκνοῖς ἄλοξι τέτρηνται interpretor: *crebris sulcis s. foraminibus perforatae sunt s. patent*, nisi πυκν. iunxeris cum στομίοις. *Leonicus* ἄλοξι reddit *venulis et fistulis.*

Vers. 252. τέρθρα, *summitates*, bene dedit *Steph.* pro vitioso τέθρα. Ex eiusdem *Stephani* emendatione pro φανὸν, *lucidum*, edidi φόνον, h. e. *sanguinem.*

Vers. 253. verbum πεύθειν *Leonicus* vertit *cohibere.* Αἰθὴρ est *aura*, *aër*, vt vers. 255. Pro εὐπορίαν restituenda forsitan fuerit forma Ionica εὐπορίην. Intelligitur autem *facilis meatus*, h. e. introitus et exitus. Nomine διοδος significatur *biuium*, *via duplex*, i. e. *bifidae nares*, interprete *Leonico*, et τετμῆσθαι, *diuisum esse*, est verbum speciei pro verbo generis εἶναι vel παρεσκευάσθαι vel simili.

Vers. 254. ἔνθεν cohaeret cum καταβήσεται. Verbum ἐκαΐσσειν, *irruere*, est *cum impetu et celeriter aduenire. Leonicus* interpretatur *recedere.* Τέρεν αἷμα possit explicari *sanguis humidus s. liquidus*, vt τέρεν sit epitheton pene otiosum. quemadmodum apud *Homerum* Il. γ, 142. vbi τέρεν δάπρυ legitur, scholiastes addidit hoc glossema: τέρεν, τρυφερὸν, ἀντὶ τοῦ ὑγρόν. Cf. ad π, 11. et τ, 323. vbi itidem τέρεν per ὑγρὸν exponitur. Sed potest etiam, et rectius, vt opinor, proprie de *sanguine tenero* accipi, quoniam sanguis, quippe per angustos canales fluens, teneris particulis compositus sit necesse est. *Leonicus* quoque explicat *mollis.*

Vers. 255. παφλάζειν est *aestuare*, *feruere*, et οἶδμα μάργον, *fluctus s. fluxio vehemens*, *magna celeritas.* Nam proprie vocabula duo priora de mari et vndis dicuntur. *Homer.* Il. ν, 798. κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. *Hesiod.* theogon. 109. πόντος οἴδματι θύων. Cf. ibid. vers. 131. et infra vers. 272. Sed recte de aëre quoque dici posse, facile quilibet largitur. Μάργος autem, praeterquam quod etiam alia significat, est vel *insanus*, vel *petulans. Hesychius:* μάργος· μαινόμενος, ὑβριστής. Illius notionis exemplum habes ap. *Homer.* Odyss. ψ, 11. vbi

Digitized by Google

v. *Eustath.* p. 1936, 51. Cf. *Suid.* Petulantiae notio huic vocabulo inesse videtur in loco *Hesiodi* apud *Athenaeum* 10, p. 428. C.

ὅστις ἄδην πίνει, οἶνος δέ οἱ ἔπλετο μάργος,

nempe quia vinum reddit petulantes. Sed rectius, ni fallor, οἶνον μάργον interpretari possumus *vinum insigniter multum et copiosum.* Solent enim vocabula insaniam proprie indicantia saepe transferri ad egregiam magnitudinem et multitudinem significandam, in vtraque lingua, vt in nostro loco. Sic in *Lini* quodam loco, qui exstat in *Stobaei* sermonibus p. 135. ed. *S how.* ἐπιθυμία ἡνιοχεῖ μάργοισι χαλινοῖς. Caeterum pro καταβήσεται Exp. *Harlesius* in historia physiologiae sanguinis p. 42. edidit καταΐσσεται, *Iulii Pacii* editionem secutus. Iam quanquam eadem ex vtraque lectione sententia prouenit, ego tamen cum *Sylburgio* praetuli καταβήσεται, quoniam elegantius videbatur, futurum positum esse pro praesenti vel pro *descendere solet.*

Vers. 256. ἀναθρώσκει, *ascendit, sursum fluit*, quin ad sanguinem referendum sit nemo dubitat. Sed ἐκπνεῖ vtrum vertendum sit *exspirant, spiritum reddunt*, vt pertineat ad nomen πάντα, quod erat vers. 249. h. e. πάντα τὰ ζῶα, an *spiritum reddit*, vt ad sanguinem referatur, dubitari potest. Praefero tamen hanc alteram rationem.

Vers. 257. De κλεψύδραις dixi §. 14. p. 429. sq. Quia tamen ea, quae *Simplicius* ad *Aristot.* de coelo 2, fol. 127. b. de iis exposuit, non parum conferre putabam ad illustrandum locum Empedoclis, huc ea transscribere placuit. ἡ κλεψύδρα, inquit, ἀγγεῖόν ἐστι στενόστομον, πλατεῖαν ἔχον τὴν βάσιν, μικραῖς ὀπαῖς διατετρυπημένην, ὅπερ ὑδράπαγα καλοῦσιν· ἀπολυθέντος γὰρ εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγγείου, τοῦ ἄνωθεν στομίου ἐπικωματισθέντος, οὐκ εἰσέρχεται ὕδωρ διὰ τῶν ὀπῶν, διὰ τὸ ἅμα ὅλον τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα ἀντέχειν τῷ ὕδατι καὶ κωλύειν τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω πάροδον αὐτοῦ, τῷ μὴ ἔχειν δι' οὗ ἂν αὐτὸς διέλθῃ· ἀφαιρεθέντος δὲ τοῦ ἐπικωματίζοντος τῷ στόματι ἄνω-

Digitized by Google

Sed πυκνοῖς ἄλοξι τέτρηνται interpretor: *crebris sulcis s. foraminibus perforatae sunt s. patent*, nisi πυκν. iunxeris cum στομίοις. *Leonicus* ἄλοξι reddit *venulis et fistulis.*

Vers. 252. τέρθρα, *summitates*, bene dedit *Steph.* pro vitioso τέθρα. Ex eiusdem *Stephani* emendatione pro φανὸν, *lucidum*, edidi φόνον, h. e. *sanguinem.*

Vers. 253. verbum πεύθειν *Leonicus* vertit *cohibere.* Αἰθὴρ est *aura, aër*, vt vers. 255. Pro εὐπορίαν restituenda forsitan fuerit forma Ionica εὐπορίην. Intelligitur autem *facilis meatus*, h. e. introitus et exitus. Nomine δίοδος significatur *biuium, via duplex*, i. e. *bifidae nares*, interprete *Leonico*, et τετμῆσθαι, *diuisum esse*, est verbum speciei pro verbo generis εἶναι vel παρεσπεύάσθαι vel simili.

Vers. 254. ἔνθεν cohaeret cum καταβήσεται. Verbum ἐκαΐσσειν, *irruere*, est *cum impetu et celeriter aduenire. Leonicus* interpretatur *recedere.* Τέρεν αἷμα possit explicari *sanguis humidus s. liquidus*, vt τέρεν sit epitheton pene otiosum. quemadmodum apud *Homerum* Il. γ, 142. vbi τέρεν ὕδωρ legitur, scholiastes addidit hoc glossema: τέρεν, τρυφερὸν, ἀντὶ τοῦ ὑγρόν. Cf. ad π, 11. et τ, 323. vbi itidem τέρεν per ὑγρὸν exponitur. Sed potest etiam, et rectius, vt opinor, proprie de *sanguine tenero* accipi, quoniam sanguis, quippe per angustos canales fluens, teneris particulis compositus sit necesse est. *Leonicus* quoque explicat *mollis.*

Vers. 255. παφλάζειν est *aestuare, feruere*, et οἶδμα μάργον, *fluctus s. fluxio vehemens, magna celeritas.* Nam proprie vocabula duo priora de mari et vndis dicuntur. *Homer.* Il. ν, 798. κύματα παφλάζοντα κολυφλοίσβοιο θαλάσσης. *Hesiod.* theogon. 109. πόντος οἴδματι θύων. Cf. ibid. vers. 131. et infra vers. 272. Sed recte de aëre quoque dici posse, facile quilibet largitur. Μάργος autem, praeterquam quod etiam alia significat, est vel *insanus*, vel *petulans. Hesychius:* μάργος· μαινόμενος, ὑβριστής. Illius notionis exemplum habes ap. *Homer.* Odyss. ψ, 11. vbi

Digitized by Google

v. *Eustath.* p. 1936, 51. Cf. *Suid.* Petulantiae notio huic vocabulo inesse videtur in loco *Hesiodi* apud *Athenaeum* 10, p. 428. C.

ὅστις ἄδην πίνει, οἶνος δὲ οἱ ἔπλετο μάργος,

nempe quia vinum reddit petulantes. Sed rectius, ni fallor, οἶνον μάργον interpretari possumus *vinum insigniter multum et copiosum.* Solent enim vocabula insaniam proprie indicantia saepe transferri ad egregiam magnitudinem et multitudinem significandam, in vtraque lingua, vt in nostro loco. Sic in *Lini* quodam loco, qui exstat in *Stobaei* sermonibus p. 135. ed. *Schow.* ἐπιθυμία ἡνιοχεῖ μάργοισι χαλινοῖς. Caeterum pro καταβήσεται Exp. *Harlesius* in historia physiologiae sanguinis p. 42. edidit καταΐσσεται, *Iulii Pacii* editionem secutus. Iam quanquam eadem ex vtraque lectione sententia prouenit, ego tamen cum *Sylburgio* praetuli καταβήσεται, quoniam elegantius videbatur, futurum positum esse pro praesenti vel pro *descendere solet.*

Vers. 256. ἀναθρώσκει, *ascendit, sursum fluit*, quin ad sanguinem referendum sit nemo dubitat. Sed ἐκπνεῖ vtrum vertendum sit *exspirant, spiritum reddunt*, vt pertineat ad nomen πάντα, quod erat vers. 249. h. e. πάντα τὰ ζῶα, an *spiritum reddit*, vt ad sanguinem referatur, dubitari potest. Praefero tamen hanc alteram rationem.

Vers. 257. De πλεφύδραις dixi §. 14. p. 429. sq. Quia tamen ea, quae *Simplicius* ad *Aristot.* de coelo 2, fol. 127. b. de iis exposuit, non parum conferre putabam ad illustrandum locum Empedoclis, huc ea transscribere placuit. ἡ πλεφύδρα, inquit, ἀγγεῖόν ἐστι στενόστομον, πλατεῖαν ἔχον τὴν βάσιν, μικραῖς ὀπαῖς διατετρυπημένην, ὅπερ ὑδράπαγα καλοῦσιν· ἀπολυθέντος γὰρ εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγγείου, τοῦ ἄνωθεν στομίου ἐπικωματισθέντος, οὐκ εἰσέρχεται ὕδωρ διὰ τῶν ὀπῶν, διὰ τὸ ἅμα ὅλον τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα ἀντέχειν τῷ ὕδατι καὶ κωλύειν τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω πάροδον αὐτοῦ, τῷ μὴ ἔχειν δι' οὗ ἂν αὐτὸς διέλθῃ· ἀφαιρεθέντος δὲ τοῦ ἐπικωματίζοντος τῷ στόματι ἄνω-

ϑεν, εἰσέρχεται τὸ ὕδωρ, τοῦ ἀέρος ὑποχωροῦντος αὐτῷ. ἀλλὰ καὶ τῆς κλεψύδρας πληρωθείσης ὕδατος, εἰ ἐπικωματίσει τις τὸ στόμιον ἄνωθεν, ὥστε μὴ εἰσέρχεσθαι, οὐκ ἐκρέει διὰ τῶν ὀπῶν τὸ ὕδωρ, ὡς μὴ μένειν τὸ ἀγγεῖον κενὸν, μὴ εἰσερχομένου τοῦ ἀέρος οὔτε διὰ τοῦ ἄνωθεν στομίου, τοῦ ἐπικωματιζομένου, οὔτε διὰ τῶν κάτωθεν ὀπῶν δίοδον τοῦ ὕδατος ἐχουσῶν. Cf. *Heronis* Alexandrini pneumatica; in Mathematicorum veterum operibus, a *Thevenotio* recensitis, Paris. 1693. fol. p. 145. sq. Pro δι' εὐπετέος rescripsi vno verbo διευπετέος, vt διευπ. χαλκοῖο sint genitiui materiae, atque adeo κλεψύδραι διευπ. χαλκ. nihil sint nisi κλεψύδραι χαλκαῖ. Nam διευπετὴς quin idem sit quod εὐπετὴς, *facile cadens* s. *decidens*, *non in superficie supernatans*, h. e. *grauis*, dubitari a nemine potest, nisi si quis nesciat, διευθετεῖν et διευτυχεῖν et διευλάβεῖσθαι non differre a verbis εὐθετεῖν et εὐτυχεῖν et εὐλαβεῖσθαι. *Leonicus* reddit *conflatum et malleo deductum*.

Vers. 258 αὐλοῦ πορθμὸς est *fistulae meatus* s. *orificium* s. *cauum*. Verba ἐπ' εὐειδεῖ χερὶ θεῖσα vel proprie accipi possunt: *pulchrae manui imponens* s. *admouens*, np. ne aqua effluat, ante quam puella velit, vel sic verti: *pulchra manu occludens* s. *obturans*, vt verba illa dicta sint pro τοῦ πώματος εὐειδεῖ χερὶ ἐπιτεθέντος κλείουσα. Verum praestat ratio prior.

Vers. 259. coniunctiuus βάπτῃσι vtrum a coniunctione ὅταν pendere dicendus sit, an ab εὖτε, incertum est. Nam εὖτε non modo indicatiuum sibi iungere solet, sed interdum etiam coniunctiuum. v. supra vers 4. 115. Sed magis placet, vt βάπτῃσι referatur ad εὖτε, atque adeo καίουσα absolute positum sit pro καίουσα ᾖ, h. e. καίῃ, cuius generis exempla innumera reperiuntur (v. vel vers. 283. et Lexicon Xenophonteum in v εἶναι nr. 20.). Cum igitur vers. 260 — 263. reuera pertineant ad protasin comparationis, debebant proprie quidem coniunctiui sequi, ἐσέρχηται, εἴρῃ, et ἐσέρχηται. Sed Empedocles versus

Digitized by Google

istos magis pendere iussit ab aduerbio ὥσπερ, quam a coniunctione εὖτε, ita vt οὐδὲ nihil sit nisi καὶ ὥσπερ οὐ. quae est ratio in comparationibus satis vsitata. Ἀργύφεος est candidus, splendidus. Schol. Homer. Il. σ, 50. ἀργύφεαν: — λαμπράν. Sed εἰς ὕδατος τέρεν δέμας, in aquae tenerum corpus, nihil aliud h. l. potest significare, quam εἰς ὕδωρ.

Vers. 260. ἔτι significat adhuc, atque adeo οὐδὲ — ἔτι, nacdum, et ὄμβρος est aqua, vt vers. 266. v. ad vers. 72.

Vers. 262. ἀποστεγάζειν, detegere, videtur h. l. significare operculum manumue tollere, atque adeo libere fluere pati. Nam πυκνὸν ῥόον, fluxum per crebra foramina, puto idem esse quod ὕδωρ ῥέον διὰ τρημάτων πυκνῶν. Sed Leonicus aëris fluxum intelligit.

Vers. 263. et 269. πνεῦμα vocatur, quòd vers. 261. ἀὴρ, et αἴσιμον significat i. q. χρήσιμον. Hesych: αἴσιμον· — ἀγαθὸν, συμφέρον, καὶ τὰ ὅμοια.

Vers. 264. verba ὡς δ' αὕτως, cum non apodosin, vt vers. 270, sed alteram partem protaseos comparationis constituant, patet verti posse: quemadmodum item. Particulae ὅτε coniunctiuum iunctum reperias etiam ap. Homer. Il. φ, 323. et Odyss. ξ, 60. vbi tamen indicatiuum habet Eustathius p. 1750, 51. Et sane hoc quoque loco mallem ἔχει, quam ἔχῃ, quia sequuntur ἐρύκει et ὑπεκθεῖ, qui indicatiui pendent ab eadem particula. Sed ὅτ' ἔχει κατὰ haud dubie accipiendum est pro ὅτε κατέχει, cum occupauit, cum tenet. βένθεα χαλκοῦ, fundum vasis aenei. Ita etiam Leonicus.

Versus 265. pene ad verbum verti potest: meatu ac transitu (i. e. orificio, inquit Leonicus) manu humana obstructo. Scilicet vel χροΐ de manu intelligendum est, vel reponi debet βροτέῃ χερί.

Vers. 266. αἰθὴρ ἐκτὸς, aër extrinsecus, explicari potest verbis ὁ ἐκτὸς ἀὴρ, aër externus, vt est ap. Aristot. problem. 16, 8. qui locus omnino locum Empedocleum egregie

Digitized by Google

illustrat. Ad participium λελιημένος supplendus est infinitiuus εἰσέρχεσθαι, vt ἔσω λελ.. sit *intro tendens.*

Vers. 267. πύλας interpretor *orificium*, *Leonicus* autem *foramina*, et ἰσθμὸς a *Theodoro Gaza* in loco *Aristotelis* mox do laudato vertitur *colum*, *id est*, *foramina inferiora*. Neque ego habebam quod dicerem melius, nisi forte reponendum putes ἡθμοῖο, quemadmodum apud *Xenoph.* memm. 1, 4, 6. interpretes maluerunt ἡθμὸν, quam ἰσθμὸν, quae lectio extat in Cod. Leid. et in ed. Paris. Sed ἰσθμὸς iste videtur ideo vocari δυσηχὴς, *grauiter* vel *male sonans*, quia aqua, dum effluit, strepitum edit; et aër dicitur ἄκρα πρατύνων, *summas partes* s. *superficiem tenens*, vt aqua vers. 264. dicebatur κατέχειν βένθεα χαλκοῦ.

Vers. 268. χειρὶ μεθιέναι, *manu remittere*, est *manum ex parte amouere*, et pertinet, opinor, verbum μεθῇ ad nomen παῖς, quod erat vers. 256. Αὖ πάλιν est notus pleonasmus pro αὖ, sed ἔμπαλιν ἢ πρὶν significat *contra quam antea.*

Vers. 269. De nominibus πνεῦμα et αἷσιμον dixi ad vers. 263. et ὑπεκθεῖν est *sensim effluere.*

Vers. 270. Verba ὡς δ' αὖτως apodosin incipiunt, ad protasin vocabulo ὥσπερ versu 256. institutam. De adiectiuo τέρεν, vbi sanguinis epitheton est, v. ad vers. 254. Κλαδᾶν siue κλαδάσσειν est *agitare*, *mouere.* *Hesychius:* κλαδᾶσαι· σεῖσαι. Et διὰ γυίων, *per membra*, iam *Stephanus* vidit reponendum esse pro δι' ἀχυιῶν, quae verba *Leonicus* interpretatur *per latas vias*, *i. e. venas.*

Vers. 271. παλίνορσος est *retrogradus*, *retrocedens.* Sed quamuis neutrum h. l. ad αἷμα referri possit, tamen verterim per aduerbium *retro*, et ἐπαΐσσειν μυχόνδε, *ad intima ruere* s. *ferri.* *Leonicus* addit *deorsum.*

Vers. 272. οἴδματι θῦον est *fluctu aestuans.* Cf. ad vers. 255. *Leonicus* vertit *ceu fluctus a ventis impulsus.* Idem verba ῥεῦμα κατέρχεται explicat *aër ingreditur.*

Vers. 273 ἶσον siue *aequalem portionem* vertas, siue aduerbialiter explices *aequaliter*, *eodem modo*, non peccabis:

Digitized by Google

Leonicus praetulit posteriores. Vertit enim *similiter*, et ὀπίσω, *extra*, vt ἀναθρώσκειν, *sursum ferri*. Refert autem hoc verbum ad sanguinem, sed ἐκπνεῖ ad aërem. Restat vt metricam *Leonici* versionem Latinam, cuius supra mentionem feci, huc transcribam e commentario laudato p. 338. sq.

Sic et respirant alterno animalia motu
Omnia, et exspirant: sic cunctis sanguine cassae
Venae extenduntur summum per corpus, et arctis
Sunt adeo sulcis crebroque foramine fissae
Extremae nares, vt clarum impune cruorem
Compescant: aether vero sibi limite bino
Findat iter facile, vt cum iam discesserit intro
Ipse tenet sanguis, neu detur inane, repente
Descendit reboans animosis fluctibus aër.
Quando autem resilit, vice rursum exspirat anhela:
Vt cum elepsydris fabricatis aere nitenti,
Colludens virgo cultus accommodat hortis
Pensilibus, pulchramque manum superindit hianti
Fistulae, et in liquidis vndis vbi merserit illam,
Non idem continuo fluxu subit imber: at ipsum
Aëris interior ad crebra foramina moles
Illabens prohibet, donec pandantur aperto
Ore viae: demum tum deficiente vicissim
Flamine, pulchra subit crepitanti murmure lympha.
Consimilique modo sedes humore profundas
Aeris habente, manu obstructo candente meatu,
Indugredi cupiens aether extrinsecus imbrem
Arcet circa isthmi portas resonantis, et obstat,
Cuncta extrema tenens: donec lasciua remittat
Nympha manum: tunc rursus aquae contraria moles
Defluit e spissis redeunti flamine riuis.
Nempe modo simili per latas sub cute venas
Ipse tener sanguis turbatus ad intima labens,
Cum retro irruerit, fluxus simul ingruit alter:
Alternosque ciet natura reciproca fluctus.

Digitized by Google

Cum vero exsiluit sanguis, simul aëra rursum
Exspirare retro parili ratione necesse est.

Omnino legenda sunt, quae *Leonicus* ad illustranda tam Aristotelis quam Empedoclis verba prolixe disputauit p. 337. sq. et p. 340. vbi, postquam p. 336. multam in verbis Empedoclis cum nouitatem et insolentiam, tum in sententiis obscuritatem, licentioso scribendi stylo, reperiri agnouerat, non eum cuiuis e populo, sed sapientibus scripsisse docet, et paucis, qui prima philosophiae mysteria literis mandare decreuerint, ostenditque, si h. l. per *sanguinem* intellexerimus cum calentem tum refrigeratam spiritum, variis pro alterationis modo motionibus excitum, per *venas* aestum, et latentes et manifestos corporis meatus, non multum Empedoclis de respiratione opinionem ab iis, quae Anaxagorae et Diogeni et Democrito adscribuntur, distare videri sententiis, eoque rationis modo recte defendi posse.

Versus 274 — 283. desumsi ex *Aristot.* de sensu c. 2. et *Alexandri Aphrodis.* in hunc locum commentario fol. 96. b.

Vers. 274. πρόοδον νοέων explico *in publicum prodire volens*, et ὠπλίσατο (*Alex. Aphrod.* ὠπλίσατο), *sibi parat. Hesychius:* ὠπλίσατο· παρεσκευάσατο.

Vers. 275. διὰ νύκτα χειμερίην, *propter s. per noctem hibernam.* Verba σέλας πυρὸς, *fulgorem ignis*, pertinent per appositionem ad λύχνον, sed participium αἰθομένοιο videtur epitheton ignis otiosum esse. nisi quis verborum ordinem putet hunc esse: λύχνον, σέλας πυρὸς διὰ νύκτα χειμερίην αἰθομένοιο, vt ignis dicatur eo magis lucere, quo maiorem caliginem nox terrae obduxerit. Quae tamen interpretatio minus placet.

Vers. 276. pro ἀμοργοὺς ex *Alex. Aphrod.* recepi ἀμουργούς. Nam hoc magis Ionicum videbatur, neque solum *Suidas* et *Phauorinus* nomen ἀμουργοὶ explicant nomine λαμπτῆρες, sed *Alexander Aphrod.* fol. 97. a. ita de loco Empedoclis disserit: ἀμουργοὺς λέγοι ἂν τοὺς λαμπτῆρας τοὺς παρεκτικοὺς, ἀπὸ τοῦ ἀπερύκειν (legerim ἀπὸ τοῦ

Digitized by Google

ἀπείργειν ἤγουν ἀπερύκειν) τὰ πνεύματα, καὶ σπέκειν τὸ περιεχόμενον ὑπ' αὐτῶν πῦρ· ἢ ἀμουργεῖς τοὺς πυκνοὺς, διὰ πυκνότητα ἀπερύκοντας τὰ πνεύματα. Ex mea quidem sententia λαμπτῆρες ἀνέμων ἀμουργοὶ sunt *lucernae ventos arcentes* a flamma lucernis inclusa, *laternae*, et ἀμουργὸς sive ἀμοργὸς non debet a verbo ἀμέργειν deriuari, quod significat ἐπιέζειν (v. *Eustath.* ad *Homer.* Il. β, p. 218.), sed a verbo εἴργειν sive ἔργειν. Sed *Schneiderus* V. C. in notis ad Eclogas physicas (Ien. et Lips. 1801. 8.) p. 185. sq. verba παντοίων ἀνέμων putat interpolatori deberi, et nomen ἀμοργὸς negat differre a nominibus μολγὸς, μοργὸς, et Latino *bulga*, ita vt λαμπτὴρ ἀμοργὸς idem sit, quod λ. ἀμόλγινος s. μολγινὸς, *eine Laterne mit Wänden von Blase gemacht.*

Vers. 277. διασπιδνάναι, *dispergere, dissipare*, h. l. est *facere vt venti non vno impetu spirent, sed viribus diuisis*, vt alter ex altera parte ingruat.

Vers. 278. Cum διαθρώσκειν sit *dissilire*, patet, ἔξω διαθρώσκειν significare *exilire* s. *spargi in partes varias.* Ὅσον videtur esse *quatenus*, vt vers. 283. Ταναώτερον vix aliud quid significat, quam μεῖζον. Nam *Alex. Aphrod.* l. l. ταναὸν δὲ, inquit, τὸ πῦρ, τὸ διὰ λεπτότητα τεινόμενόν τε καὶ διεκπίπτειν διὰ τῶν πυκνῶν δυνάμενον. Potest tamen locus, et forsitan rectius, etiam sic explicari, vt ὅσον accipias pro *quanto*, et ante λάμπεσκεν omissa statuas verba τόσον s. τόσῳ μᾶλλον, atque adeo vertas: *quanto maior est*, s. *quanto maiorem flammam habet, tanto magis lucet.*

Vers. 279. pro λάμπεσκεν et ἀντίνεσσιν *Alex. Aphrod.* habet λάμπεσκε et ἀντίνεσσιν. Neutrum bene. Verba κατὰ βηλὸν interpretanda videntur *in pauimento, in solo, in terra.* Sed *Alexander Aphrod.* dicit: κατὰ βηλὸν δὲ, τὸν οὐρανὸν, nempe vt vertendum sit *coelum versus.* Quae explicatio haud dubie *Alexandro* in mentem venit ob locum *Homeri* Il. α, 591. vbi verba ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο Scho-

Digitized by Google

liastes recte quidem exponit verbis ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, sed statim addit causam, np. quia dii coelo vtuntur pauimento, in quo incedant. Cf. *Eustath.* p. 156. *Ἀστῖνες ἀτειρεῖς, radii indomiti*, bene tribuuntur flammae, quae, per laternam tuta a vi ventorum, non facile extinguitur, et cui tenebrae, per quas illa penetrat, resistere nequeunt.

Vers. 280. scribendum videri poterat ὣς δε, vt est apud *Alex. Aphrod.* non ὡς δὲ, quia ὡς scribi solet tum, cum significat *sic, similiter.* Omisi tamen accentum, quia *Phauorinus* sine accentu haec habet: ὡς μὲν, ὡς δὲ, καὶ ὡς δ' αὖ, ταυτόν ἐστι τῷ ὡσαύτως. Pro τό τ' parum aberat quin scriberem τὸ, nisi meminissem, quae obseruarunt Grammatici de pleonasmo huius coniunctionis, vt *Phauorinus*: τὲ σύνδεσμος παρὰ μὲν τοῖς κοινοῖς, καὶ τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς, καὶ τοῖς κωμικοῖς, οὔποτε περιττὸς τίθεται, παρὰ δὲ τοῖς τῷ ἡρωϊκῷ μέτρῳ χρωμένοις πολλάκις. De vocabulo μήνιγξ dixi quaedam ad vers. 219. e quibus facile intelligitur, quid h. l. significet, np. *membranam quae oculi pupillam ambit.* Sed diserte *Alex. Aphrod.* l. l. fol. 99. a. μήνιγγα δ' ἂν λέγοι, inquit, τὸν τὴν κόρην περιέχοντα χιτῶνα. Deinde iterum affert versum Empedoclis, ita vero deprauatum:

ὡς δ' ὁπότε μήνιγξιν εἰργόμενον ὠγύγιον φῶς.

Vbi εἰργόμενον apparet glossema esse participii ἐεργμένον, et φῶς nominis πῦρ, quod cur ὠγύγιον, i. e. ἀρχαῖον (v. *Hesych.* in v. ὠγυγίου), appelletur, non facile dictu est. Fortassis, vt intelligatur ignis elementum.

Vers. 281. ὀθόναι sunt itidem, vt paulo ante μήνιγγες, h. l. *velamina, cuticulae, membranulae.* *Alexander Aphrod.* fol. 97. a. πρὸς τὸ ὄνομα τῆς κόρης, inquit, χρησάμενος ποιητικῶς ταῖς ὀθόναις ἀντὶ τῶν ὑμένων. Quod sequitur, ἐχεύατο, passiue accipiendum: *diffunditur*, et ad accusatiuos κυκλοπα κούρην supplenda est praepositio ἀνὰ, *per circularem oculi pupillam* s. *pupulam.* Caeterum apud *Alex. Aphrod.* λεπτῇσι editum est, et *Eustathius* ad Odyss. α, p.

Digitized by Google

1592, 37. respexit ad Empedoclis verba, ὅτι δὲ, inquiens, τὸ πύπλωψ δριμέως ἤτοι γλυπέως ἐῤῥέθη καὶ θηλυκῶς ἐπὶ ὄψεως, δηλοῖ ὁ εἰπὼν πύπλωπα πόρην. Et ad v, p. 1881, 26. ita de nostro loco disserit: ὡς ἐκ τοῦ Κύπλωπος τοῦ ποιητικοῦ παραποιήσας Ἐμπεδοκλῆς πύπλωπα κούρην ἔφη τὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ λόγον δριμύτητος, ἐδηλώθη καὶ ἀλλαχοῦ. Retulit igitur epitheton πύπλ. ad visum acrem, quod mihi quidem displicere fateor.

Vers. 282. βένθος ὕδατος ἀμφινάοντος, *profunditas aquae circumfluentis*, est *humor pupulam circumdans*. Cf. *Lactant.* de opif. Dei 10, 3. Ἀπέστεγον vertendum videtur *intus coercent* s. *continent*, *non effluere patiuntur*.

Vers. 283. διαθρῶσκον dictum putandum est pro διαθρώσκει, nisi post hunc versum statuas alium excidisse, qui contineret verbum aliquod finitum. v. ad vers. 259. Sed ante ὅσον videtur omissum esse τόσῳ πλέον s. μᾶλλον. Cf. ad vers. 278. Caeterum *Nic. Leonicus Thomaeus* in commentario ad *Aristotelis* parua quae vocant naturalia p. 25. totum locum nostrum ita reddidit versibus latinis:

Ac veluti prudens hyberna nocte viator
Lychnum flagrantis fulgorem praeparat ignis:
Ac prohibitricem ventorum hinc inde frementum
Laternam accendit, qua retropellitur euri
Spiritus efflantis, tum quanto limite fertur
Exiliens lumen, radiis loca senta relucent
Indomitis, adeo vis magna emanat ab igni:
Sic ille antiquus, coelesti fomite nobis
Ingenitus, qui membranis includitur, ignis,
Pupillam velis subtilibus vndique tectam
Continet, et miris communit viribus orbem:
Quae circumfluitantis aquae canaeque profundam
Circumdant sedem: sed longe acerrimus extra
Dissiliens ignis leuioribus emicat alis.

Versus 284. laudatur a *Strabone* 8, p. 364. ed. *Casaub.* vbi plura apocopes exempla collegit, vt *Μέσσῃ* pro *Μεσ-*

Digitized by Google

σήνη, βρῖ pro βριθὺ et βριαρὸν, ῥᾳ pro ῥᾴδιον, λὶ pro λίαν etc. Et tum eodem modo dicit apud Empedoclem ὄψ legi pro ἡ ὄψις, eiusque verba affert. In *Excerptis e Strabone* (in *Hudsoni* geographiae vet. scriptorib. minorib. T. II.) p. 119. non nisi haec leguntur: Ἐμπεδοκλῆς δὲ, μίαν λέγει συλλαβὴν, ὄψ· τοῦτ' ἔστιν, ὄψις, omissis Empedoclis verbis. *Eustathius* ad Iliad. β, p. 294. sq. vbi et ipse habet eiusmodi apocopes exempla, nomen ὄψ prorsus omisit. *Aristoteles* vero de poet. c. 21. quam ἀποκοπὴν *Strabo* vocat, nominat ἀφῃρημένον, et exempli causa haec addit: οἷον, τὸ πρῖ (pro πρῖμνον), καὶ τὸ δῶ (pro δῶμα)· καὶ, Μία γίγνεται ἀμφοτέρων ὄψ, nomine Empedoclis neglecto. Grammatici varia praecipiunt, v. c. *Hesychius*: ὄψ· ὄψις, ὀφθαλμὸς, ἢ φωνή. *Suidas* vero: ὄψ, ἡ φωνὴ, διὰ τοῦ ο μικροῦ. καὶ πλίνεται ὀπός. Item: ὦψ, ὠπὸς, τὸ πρόσωπον, διὰ τοῦ ω̄ μεγάλου· ὄψ δὲ, ὀπὸς, ἡ φωνὴ, διὰ τοῦ ο̄ μικροῦ. Eadem repetit in v. σπυθρωπάζω. *Phauorinus* in v. Αἰθίοψ· — τὸ ὄψ ὀπὸς, ὃ σημαίνει τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὸ πρόσωπον. At quanquam ex his satis apparet, quam inconstans sit Grammaticorum de hoc nomine traditio: vnico tamen sequendum puto *Strabonem*, vt ὄψ sit *visus*, et ἀμφοτέρων referatur ad oculos, quorum videtur antea fuisse mentio, atque adeo sensus prodeat hic: *duo quidem sunt oculi, verum ambo non ideo pro singulis rebus vident binas, sed communi opera efficiunt, vt singula appareant singula.* Similiter intellexit *Victorius* V. L. 8, 8.

Versus 285. ab *Athenaeo* 8, p. 334. B. affertur, praemissis nonnisi his: οὐ λανθάνει με, καὶ ὅτι κοινῶς πάντες οἱ ἰχθύες καμασῆνες ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους ἐλέχθησαν τοῦ φυσικοῦ. De nomine καμασῆνες dixi ad vers. 235. et εἰνάλιος est *marinus*. Verum quo loco totus versus ponendus sit, et quo illud πῶς referendum, haud equidem dixerim.

Versus 286. laudatur ab *Aristot.* de generat. animm. 1, 23. et a *Philopono* ad h. l. fol. 31. a. Vterque legit μικρά. Sed iam supra §. 14. p. 359. ostendi, e *Theophrasti* de causis

Digitized by Google

plantar. 1, 7. legendum esse μαπρά. Ibidem de loci Empedoclei sententia exposui. Verbum ὠοτοπεῖ verto: *ouorum loco pariunt s. producunt.* Comparantur enim oliuae, vel potius arbores omnes, cum auibus.

Versus 287. et 288. exsculpsi ex his verbis *Theophrasti* l. l. 1, 14. Ἐμπεδοκλῆς ἀείφυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπά φησι θάλλειν καρπῶν ἀ. π. ἢ. π. ἐ. ὑποτιθέμενός τινα τοῦ ἀέρος κρᾶσιν τὴν ἠρινὴν κοινήν. Et ex his *Plutarchi* sympos. 3, 2, 2. τὸ δ' ἀειθαλὲς τοῦτο, καὶ, ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, ἐμπεδόφυλλον, οὐκ ἔστι θερμότητος. Si cui tamen lectio Theophrastea potior videatur, scribat ille αἰείφυλλα. Quod δένδρεα addidi, nemo reprehendet, qui e loco *Theophrasti* ad vers. 286. laudato didicerit, Empedoclem de solis arboribus, non de plantis omnibus, exposuisse. Non autem arbores omnes in loco nostro intelligendae sunt, sed praecipue palmae, φοίνικες, quae non solum longissimi inter arbores cunctas aeui feruntur esse, verum nec folia vnquam abiicere. v. *Cael. Rhodigin.* lectt. antiqq. 5, 6. et *Plin.* H. N. 16, 20. Cf. 13, 4. vbi dicit, semper frutici pomum esse subnascente alio. De similibus arboribus aliis v. Geopon. 11, 1. ibique interpp. Quaeritur vero, quid sibi velint verba κατ' ἠέρα πάντ' ἐνιαυτόν. Olim quidem, in *Commentariis societ. philol. Lips.* Vol. I. p. 266. vbi de hoc loco disputaui, sic illa vertenda putabam: *quotannis tempore verno.* Scilicet quamuis non ignorarem, ἠέρα alias esse accusatiuum nominis ἠήρ, h. e. ἀήρ, non nominis ἦρ, et quamuis probe scirem, hoc nomen, vt Latinum *ver*, esse generis neutrius: tamen accusatiuum ἠέρα aeque recte censebam significare posse *tempus vernum*, ac ἠερινὸς pro ἠρινὸς dicitur, et videbatur Empedocles non minus ἦρ siue ἠήρ in masculino pro ἦρ neutro dicere potuisse, quam σφαῖρον dixit pro σφαῖρος. (v. §. 11. p. 278.) Praeterea verba κατ' ἠέρα, si vertisses *in aëre*, nimis frigere intelligebam, et *Theophrastus* ipse poterat videri de vere illa cepisse, dum dixit: ὑποτιθέμενος — ἠρινὴν κοι-

Digitized by Google

νήν. His omnibus perpensis, verba θάλλει καρπῶν ἀφθονίῃσι reddideram: *praecipue vberes fructus ferunt.* At cum in praecedentibus disorte ὁ ἀὴρ commemoratus fuerit a *Theophrasto*, cumque idem paulo post memoret τινὰ τοῦ ἀέρος κρᾶσιν, coepi aliter sentire, et totum locum ita intelligendum existimare: *Arbores semper frondentes et perpetuo fructus ferentes* (h. e. palmae), *pro aëris ratione ac temperatura per totum annum fructus ferunt*, ita vt verbis κατ' ἠέρα significetur, palmarum fertilitatem pendere ab aëre, neque eas quouis anni tempore fructus aeque multos ferre, quamuis nullo anni tempore fructibus omnino careant. Haec explicatio parit sententiam, non quidem admodum differentem ab ea, quae proueniebat ex interpretatione olim proposita, sed tamen magis, opinor, verbis et menti Empedoclis congruam. Caeterum *Godofr. Hermannus*, Prof. Eloq. Lips. celeberrimus, in literis ad me datis versum 287. praeclare sic constituit;

δένδρεα δ' αἰείφυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπα τέθηλε.

Quod multo magis placet, quam quae *Buttmannus* protulit l. l. p. 34.

Versus 289. debetur *Plutarcho* sympos. 5, 8, 2. qui, postquam T. II. opp. p. 683. B. hanc posuerat quaestionem: διὰ τί τὴν μηλέαν ἀγλαόκαρπον ὁ ποιητὴς (*Homerus* Odyss. η, 115. et λ, 588.) εἶπεν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὑπέρφλοια τὰ μῆλα; allato versu Empedoclis adiecit haec: τὸ μὲν τῶν σιδῶν ἐπίθετον νοεῖν ἔφαμεν, ὅτι, τοῦ φθινοπώρου λήγοντος ἤδη, καὶ τῶν καυμάτων μαραινομένων, ἐκπέπτουσι τὸν καρπόν· ἀσθενῆ γὰρ αὐτῶν τὴν ὑγρότητα καὶ γλίσχραν οὖσαν οὐκ ἐᾷ λαβεῖν σύστασιν ὁ ἥλιος, ἂν μὴ μεταβάλλειν ὁ ἀὴρ ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἄρχηται· διὸ καὶ μόνον τοῦτό φησι Θεόφραστος τὸ δένδρον ἐν τῇ σκιᾷ βέλτιον ἐκπέπτειν τὸν καρπὸν καὶ τάχιον· τὰ δὲ μῆλα καθ' ἥντινα διάνοιαν ὁ σοφὸς ὑπέρφλοια προσειρήκει, διαπορεῖν, καὶ μάλιστα τοῦ ἀνδρὸς — τὸ ἧπαρ (v. §. 4. ad n. 57. p. 33.) εἰπόντος οὖν ἐμοῦ ταῦτα, γραμματικοί τινες

ἄρασθαι, ὑπέρφλοια λελέχθαι τὰ μῆλα διὰ τὴν ἀκμήν· τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν καὶ τεθηλέναι φλοίειν ὑπὸ τῶν παλαιῶν λέγεσθαι. Deinde laudantur loci *Antimachi* (v. *Antimachi Colophonii* reliquiae, primum editae a *Car. Adolpho Gottl. Schellenberg*, Hal. 1786. 8. p. 101.) et *Aruti* phaenomm. 355. vbi φλόος significet χλωρότητα καὶ τὸ ἄνθος τῶν καρπῶν, et paucis interiectis Grammatici dixisse leguntur: ἐπεὶ τοίνυν μάλιστα τῶν καρπῶν ἡ χλωρότης καὶ τὸ τεθηλέναι τῷ μήλῳ παραμένει, ὑπέρφλοιον αὐτὸ τὸν φιλόσοφον προσαγορεῦσαι. Tum *Lamprias*, Plutarchi auus, dicit, ὑπὲρ non solum τὸ ἄγαν καὶ τὸ σφοδρὸν δηλοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἄνωθεν. οὕτω γὰρ ὑπέρθυρον καὶ ὑπερῷον καλεῖν ἡμᾶς, τὸν δὲ ποιητὴν (*Homerum* Odyss. γ, 65.) καὶ πρέα ὑπέρτερα τὰ ἔξω τοῦ ἱερείου, ὥσπερ ἔγκατα, τὰ ἐντός. ὅρα τοίνυν, ἔφη, μὴ πρὸς τοῦτο ὁ Ἐμπεδοκλῆς πεποίηκε τὸ ἐπίθετον, ὅτι τῶν ἄλλων καρπῶν τὸ ἔξωθεν ὑπὸ τοῦ φλοιοῦ περιεχομένων, καὶ τὰ καλούμενα λεπύχανα, καὶ πελύφη, καὶ ὑμένας, καὶ λοβοὺς ἐπικολῆς ἐχόντων, ὁ τοῦ μήλου φλοιὸς ἐντός ἐστι πολλῶδης χιτὼν καὶ λιπαρὸς, ᾧ προσίσχεται τὸ σπέρμα· τὸ δὲ ἐδώδιμον ἔξωθεν αὐτῷ περιπεφυκὸς, εἰκότως ὑπέρφλοιον ὠνομάσθαι. Haec *Plutarchi*, quae praemittenda putabam explicationi meae, vertit fere *Caelius Rhodiginus* lect. antiqq. 29, 23. Latine. Meum iam est, vt et ipse quaedam ad illustranda verba Empedoclis afferam. Scilicet σίδαι sunt *mala Punica*. *Hesychius* et *Phauorin*: σίδαι· ῥοαί. *Agatharchides* apud *Athenaeum* 14, p. 650. F. dicit, τὰς ῥοὰς a Boeotis vocari σίδας, quia in confinibus Boeotiae et Atticae regio fuerit, quam Sidas appellassent, et quam Athenienses Epaminondae temporibus vindicare sibi voluissent, malorum Punicorum feracissima, quae inde nomen acceperint. *Casaubonus* ad h. l. p. 927. dubius haeret, vtrum hanc traditionem statuat veram esse, an potius copiam σιδῶν loco illi Sidae nomen dedisse arbitretur, sed tamen tandem eo inclinat, vt praeferat senten-

Digitized by Google

tiam priorum. Ὑφίγονον vocantur, ut recte explicant *Plutarchus* et *Hesychius*, videlicet, quia tarde maturescunt. Vtrum autem, quid ὑπέρφλοια significent, perspicuum non est. Primo de verbo φλοίειν videndum est, quod *Plutarchus* refert in poetis citatis dici, ut sit *vigere*, *florere*, atque adeo ὑπέρφλοια ea sint mala *egregie vigentia*, *nimium vividitatem florentia* *nimia exuberantia*. Et fatear, mihi hanc interpretationem opprime placere. Nam 1) φλοίειν, ut *Schellenbergius* de hac voce recte obseruauit, forma quidem, at non potestate, differt a verbis φλέειν, φλύειν, φλύσειν, et φλύειν. Iam vero φλύειν *Hesychius* interpretatur verbis γέμειν, πιμπράναι, πολυπαρεῖν, et *Aelianus* V. H. 3, 42. τὸ πολυπαρεῖν, inquit, ἀπὸ ἀρχαίων ῥημάτων φλύειν, vbi tamen *Perizonius*, cuius notis omnibus diligenter legenda est, malit φλύειν. Neque nimium recte dixit a vero nidetur, qui etiam Latinum verbum *florere* cognatum putet. Certa φλόος in *Iliad.* loco laudato, quod apud *Plutarchum* exponitur ἄνθος τῶν παρεῶν, nusquam est. *Hes.* 2) Consentit cum hac explicatione non solum locus *Antimachi*, vbi φλοίειν est *florere*, *abundare*, *plenum esse*, sed etiam loci Homerici supra laudati, vbi μηλέαι nominantur ἀγλαόκαρποι. 3) Altera explicatio, quae *Lambino* prius tribuitur, quemadmodum valde contorta videtur esse, ita nimis haereret vulgari notioni nominis φλοιὸς, quod *corticem* significat. Posterum vero est, exquisita et recondita et vetusta sectari. 4) Quamuis negari nequeat *Lambini* interpretationem quodammodo insigniter sequi mitis arum malorum Punicorum, quippe quae constat praeter Vputamen *quasi* ineptum induta esse cortice, qui est est quasi cortigem, recte ait *Lamprias*, ὑπέρφλοιον vocari posse omnem tamen, admissa hac explicatione ratio patet, cur ipsa mala nominentur ὑπέρφλοια. Et haec tenus dixi eam posse recte tortam videri, quoniam epitheton, quod proprie inortici esculento debetur, toti malo tribuatur? minus ea

Versum 290. exhibet *Plutarchus* quaest. naturn. 2, Tom. II. opp. p. 912. C. praefatus haec: ἡ πάνυ ἔοικεν εἶναι σῆψις.

ἀνθ' Ἐμπεδοκλέους μαρτυρεῖ. Habet item *Stephanus* in poesi philos. pag. 6. ubi *Scaliger* p. 226. pro οἷον legi vult οἶνον. Non bene. Nam *Plutarchus* in eodem libro quaest. 9. pr. fin. ita dicit: φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, οἶνον ἀπὸ φλοιοῦ κισσίνου ἀφαιρεθέντα ποιεῖν ἐρυθρόν. Utroque loco *Menin.* pro ἐκ φλοιοῦ legi iubet ὑπὸ φλοιοῦ. *Aristoteles* topic. 4. 3. δεῖ τὸ γένος φαίνεσθαι κατὰ τῶν εἰδῶν, ὑδρώδους οὐδὲ οἴνου ὕδωρ ἐστὶ σεσηπός, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι, σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ· ἅμα γὰρ οὐκ ἔστιν ὕδωρ. Et *Alexander Aphrodis.* ad h. l. φανερὸν δὲ τοῦτο καὶ Ἐμπεδοκλέους περὶ τοῦ οἴνου λέγοντος ὅτι, οἶνός ἐστι σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ. Cf. *Hieron. Bluemmalius V. L.* 1, 2. qui hoc loco vitiatur, vt demonstrauerit, concoctionem mere antiquo σῆψιν vocari, atque adeo σαπὲν reddi concoctum. Caeterum ordo verborum est: ὕδωρ ἐκ φλοιοῦ σαπὲν ἐν ξύλῳ κέλεται οἶνος. Parsitur Empedocles, v. s. ita sentiret; metus eo est, quod vites vidisset tempore verno lacrymare. Potuit igitur statuere, lacrymas illas vitium, quae in ligno remanent, concoctas fieri vinum. Cf. *Casaub.* ad *Athenaeum* 7. 2. p. 475. et *Ritterhus.* ad *Porphyr.* vit. Pythag. §. 41.

Versum 291. sq. habet *Philoponus* ad *Aristot.* de generat. animal. 5. 8. fol. 59. a. Ego verborum ordinem paululum immutare debui. v. §. 14. ad n. 275. p. 433. Εὐαρίθμητον, scil. ἐστὶ, *innumeri generis*, significat *facile misceri*, et ἀδάπεδα, *impedita*, alias κέφαλα.

Versum 293. construxi ex his verbis *Plutarchi* de defectu oraculorum c. 11. Tom. II. opp. p. 433. B. τῆς μὲν πορφύρας ὁ πάμμορος σὴψ δὲ πόντου τὸ πίτυον ὀσπεῖ τὴν βαφὴν ἀγένη μεμιγμένην ἐβύσσῳ δὲ γλαυκῆς πράσου καταμίσγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε. Nam corrupta esse Empedoclis verba, quilibet intelligit. Quis enim ferat crocum glaucum s. caesium? aut πρόσον in genere femmino dictum? Et quo referres genitivum? quomodo versui medederis? Has difficultates omnes tollit mea emendatio. Si tamen quis ferre

nolaeriť, quod ponit τὸ πρόπαν, is recipere poterit βέ-βρ. πρόκου ὑπαταμίγεται ἀ. vel pro πρόπαν legere πόπου, omisso articulo. Incertum sane est, virum pro τῆς πόπου apud *Plutarchum* legendum sit τῆς πρόκου, an apud Empedoclem πόπου pro πρόκου. Sed ἄνθρος h. l. eum necessarium videbatur vt adderetur, et poterat illud nomen facile absorberi a sequente ὥστε. Commodum succurrit locus *Oppiani* cynog. 1. 95. vbi lyncibus tribuitur προκέαν τε θέειν τ' εἶναλον ἄνδρα. Et *Euripidis* Hecub. 467. vbi ἀνθεμώδεις πέπλοι sunt *tapetes pannis* cyaneo *colore* variis. Verbum eodem fere sensu addendum putabam αἴθος, quod formula *Lucretiana* (6. 208.) verti potest *color flammeus*. Cf. quae de hoc verbo dixi in *Commentat. societ. philol. Lips.* Vol. I. p. 269. sq.

Versum 294. affinxi e loco *Theophrasti*, supra §. 44. n. 585. ad n. 124. allato. Sed ex alio eiusdem loco quem ibidem ad n. 125. posui, potest versus etiam ita constitui:

ἤ γε φύσις τὰ ὑπέρπυρ' ἄγει εἰς ὕδατα πυρός.

Vel sic:

ἤ γε φύσις μετάγει τὰ ὑπέρπυρ' ἐς ὕδατα πυρός.

Cf. quae dixi in Commentariis modo laudatis p. 267. sq. in quorum Vol. IV. p. 35. *Buttmannus* rationem versum non male sanatus est sic:

εἰς ὑγρὸν γὰρ ἄγει τὰ ὑπέρπυρα γεννήσασα,

vocabulo φύσις e praecedentibus intellecto.

Versus 295 — 299. qui egregium argumentum continent Empedoclem praeclare de Deo sensisse, quippe quem prorsus carere corpora et nil nisi animum esse statuerit, referuntur ab *Anumonio ad Aristot.* περὶ ἑρμηνείας fol. 54. ed. *Ald.* Venet. 1503. fol. (fol. 272. b. ed. Venet. 1546. 8.) et a *Tzetza* chill. 13. 80. sqq. Et quae ille quidem versibus Empedocleis verba praemisit, habes in §. 21. ad n. 118. p. 294. sq. *Tzetzes* autem ita praefatus est: Ἐμπεδοκλῆς, τί ὁ θεὸς, τάδε πως ἔπος λέγει. Habet etiam hos versus e *Tzetzae* chiliadibus *Stephanus* in poesi philos. p. 30. et, ver-

Digitized by Google

sus 295 — 297. *Grotius* ad epist. ad Rom. 1, 23. Cur vero eos ad librum tertium retulerim, causa patebit ad vers. 298.

Versu 295. in *Ammonio* et apud *Grotium* legitur nominativus: ἀνδρομέη κεφαλή, sed ablativum posui, partim auctore *Villoisono* in literis ad me datis, partim quia *Tzetzes* legit: οὐ μὲν γὰρ βροτέῃ κεφαλῇ, vbi βροτ. minus placebat quam ἀνδρομέῃ, partim quoniam ablativum poscere videbatur verbum πέκασται. Quod verbum si ad Deum referas, prodibit hic sensus: *Neque enim Deus in membris instructus est humano capite.* Sed potest etiam compositum κατακέκασται per tmesin diuisum statui, ita vt ad γυῖα pertineat, et totus versus vertendus sit sic: *Neque enim eius* (Dei) *membra instructa sunt capite humano.* Quae ratio magis placet. Nam pronomen αὐτοῦ, vel potius ei s. αὐτῷ, supplendum etiam est ad versum sequentem, et ad Deum, cuius haud dubie antea mentio facta, pertinere patandum. Videtur igitur Empedocles declarare voluisse, Deum ex ipsius sententia neque corpus habere, neque, etiamsi haberet, humana id praeditum esse figura.

Vers. 296. apud *Ammon.* legitur δύω. At formae Atticae (v. *Fischer.* ad *Weller.* grammat. Gr. Vol. II. p. 156. sq.) non erat hic locus. Κλάδοι sunt *brachia*, atque adeo ἀΐσσειν, quod alias *prorumpere* significat, h. l. est *crassi*. Sic ap. *Hesiod.* theog. 150. 152. ἀΐσσοντο et ἐπόφυκον fere idem valent.

Versu 297. *Ammonius* et *Tzetzes* male exhibent γοῦνα, Grotius γοῦν. Sed γοῦν scribendum esse, h. e. *genua*, non tantum *Villoisonus* vidit, sed iam ante eum *Scaliger* in notis ad *Stephani* poes. philos. p. 216. qui praeclare emendauit γοῦν, οὐ pro γοῦνα καί, quod habet *Tzetzes*. Μήδεα λαχνήεντα sunt *pudenda hirsuta*.

Versus 298. et 299. leguntur etiam in alio *Tzetzae* loco chill. 7, 526. sq. (v. §. 121 p. 295.) vbi diserte dicuntur petiti esse e libro physicorum tertio. *Ammonius*, postquam

nolueris, quod posui τὸ πρόπαν, scribere poteris τὸ δ' ὑπὲρ πρόκου ὀφθαλμὸς ἔχεται ἄνω, vel pro πρόκου legere πέκτου, omisso articulo. Incertum sane est, virum pro σῆς πέκτου apud *Plutarchum* legendum sit σῆς πρόκου, an apud Empedoclem πέκτου pro πρόκου. Sed ἄνθρωπος h. e. coitus necessarium videbatur vt adiectivum, et potest illud πρόκου facile absorberi a sequente ὥστε. Commodum succurris, locus *Oppiani* cynog. 1. 95. vbi lyncibus tribuitur προκάλεσ τε θεείῳ σ' εἶναλον ἔνδον. Et *Euripidis* Hecub. 457. vbi ἐνδυπρόσωπος πέπλος sunt tapetes, pannus croceo colore tinctus. Vel eodem fere sensu addendum putabam πέπλου, quod formula *Lucretiana* (6, 208.) verti potest calor flumenque. Cf. quae de hoc versu dixi in *Commentat. societ. philol. Lips.* Vol. I. p. 269. sq.

Versum 294. effinxi e loco *Theophrasti* supra §. 24. n. 585. ad n. 124. allato. Sed ex alio eiusdem loco quem ibidem ad n. 123. posui, potest versus etiam ita constitui

ἥ γε φύσις τὰ ὑπέρπυρ' ἄγει εἰς ὕδατα ψυχρά.

Vel sic:

ἥ γε φύσις μετάγει τὰ ὑπέρπυρ' ἐς ὕδατα ψυχρά.

Cf. quae dixi in Commentariis modo laudatis p. 267. sq. in quorum Vol. IV. p. 55. *Buttmannus* ratiuncula versum non male sanatus est sic:

εἰς ὑγρὸν γὰρ ἄγει τὰ ὑπέρπυρα γεννήσασα,

vocabulo φύσις e praecedentibus intellecto.

Versus 295 — 299. qui egregium argumentum continent. Empedoclem praeclare de Deo sentisse, quippe quem prorsus carere corpora et nil nisi animum esse statuerit, referuntur ab *Ammonio* ad *Aristot.* περὶ ἑρμηνείας fol. 54. a. ed. *Aldi* Venet. 1503. fol. (fol. 272. b. ed. Venet. 1546. 8.) et a *Tzetza* chill. 15. 80. sqq. Et quae ille quidem versibus Empedocleis verba praemisit, habes in §. 21. ad n. 119. p. 294. sq. *Tzetzes* autem ita praefatus est: Ἐμπεδοκλῆς, τί ὁ θεὸς, τάδε πως ἔπος λέγει. Habet etiam hos versus e *Tzetzae* chiliadibus *Stephanus* in poesi philos. p. 30. et, ver-

Digitized by Google

sus 295 — 297. *Grotius* ad epist. ad Rom. 1, 23. Cur vero eos ad librum tertium retulerim, causa patebit ad vers. 298.

Versu 295. in *Ammonio* et apud *Grotium* legitur nominativus: ἀνδρομέη κεφαλή, sed ablativum posui, partim auctore *Villoisono* in literis ad me datis, partim quia *Tzetzes* legit: οὐ μὲν γὰρ βροτέῃ κεφαλῇ, vbi βροτ. minus placebat quam ἀνδρομέῃ, partim quoniam ablativum poscere videbatur verbum πέκασται. Quod verbum si ad Deum referas, prodibit hic sensus: *Neque enim Deus in membris instructus est humano capite.* Sed potest etiam compositum κατακέκασται per tmesin diuisum statui, ita vt ad γυῖα pertineat, et totus versus vertendus sit sic: *Neque enim eius* (Dei) *membra instructa sunt capite humano.* Quae ratio magis placet. Nam pronomen αὐτοῦ, vel potius οἱ s. αὐτῷ, supplendum etiam est ad versum sequentem, et ad Deum, cuius haud dubie antea mentio facta, pertinere putandum. Videtur igitur Empedocles declarare voluisse, Deum ex ipsius sententia neque corpus habere, neque, etiamsi haberet, humana id praeditum esse figura.

Vers. 296. apud *Ammon.* legitur δύω. At formae Atticae (v. *Fischer.* ad *Weller.* grammat. Gr. Vol. II. p. 156. sq.) non erat hic locus. Κλάδοι sunt *brachia*, atque adeo ἀΐσσειν, quod alias *prorumpere* significat, h. l. est *crasci*. Sic ap. *Hesiod.* theog. 150. 152. ἀΐσσοντο et ἐπέφυκον fere idem valent.

Versu 297. *Ammonius* et *Tzetzes* male exhibent γοῦνα, Grotius γοῦν. Sed γοῦν scribendum esse, h. e. *genua*, non tantum *Villoisonus* vidit, sed iam ante eum *Staliger* in notis ad *Stephani* poes. philos. p. 216. qui praeclare emendauit γοῦν, οὐ pro γοῦνα καί, quod habet *Tzetzes*. Μήδεα λαχνήεντα sunt *pudenda hirsuta*.

Versus 298. et 299. leguntur etiam in alio *Tzetzae* loco chill. 7, 526. sq. (v. §. 11. p. 295.) vbi diserte dicuntur petiti esse e libro physicorum tertio. *Ammonius*, postquam

hos versus attulit, addit hoc interpretamentum: διὰ τοῦ ἱερῆ, καὶ τὴν ὑπὲρ νοῦν αἰτιτάμενος αἰτίαν. vbi *Villoisonus* pro αἰτίαν legi vult οὐσίαν, quae coniectura firmatur verbis *Tzetzae* supra allatis: τίς ἡ οὐσία τοῦ θεοῦ ἄῤῥητος est *ineffabilis*, et pro ἔπλετο in editione *Aurelii* Aldina perperam extat ἔκλαττον. Verba κόσμον ἅπαντα καταΐσσουσα puto verti posse: *totum mundum pernadens*, vel *in totum mundum descendens*. Caeterum *Tzetzes* utroque loco habet θεῆσιν.

Versus 300. et 301. extant apud *Clementem Alexandr.* stromm. 5. p. 615. A. etiam in *Stephani* poesi philos. p. 28. De vocabulo πραπίδων Hesychii verbis exposui §. 15. p. 447. Sensus est: *beatus est, qui sibi amplam comparauit et claram rerum diuinarum scientiam, miser vero, cui obscura de diis opinio placet.*

Versus 302 — 304. suppeditarunt *Clemens Alexandr.* l. l. p. 587. B. et *Theodoretus* de curat. Graec. affect. diss. I. Vol. IV. p. 713. e quo recepi cum *Stephano* in poesi philos. l. l. πελάσασθ', οὐδ' pro πελάσασθαι, ἐν. Sed ad πελάσ. intelligendum esse τῷ θείῳ, docet *Clemens*. Ostendit ergo Empedocles, numen diuinum esse inaccessum, nec conspici oculis aut manibus prehendi posse. Nam ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτὸν proprie esset: *ad quod peruenire potest oculis*. Verbum ἔστιν, pro quo apud *Theodoret.* non minus recte (v. ad vers. 45.) legitur ἔστι, ad ἐφικτὸν relatum, significat *est*, sed ad πελάσασθ' et λαβεῖν, *licet*. Verba ἠπεφαδοῖσι πίστει significant: *qua maxime ratione hominibus persuadetur*, s. *homines persuadere sibi de re aliqua possunt*, s. *credere aliquid solent*. Nam ἁμαξιτὸς μεγίστη proprie est *via latissima*, improprie *ratio frequentissima*, et πίπτειν aeque bene dici via potest, ac φέρειν et ἄγειν. Pro τε malim γε, vt ἀπίθ γε sit *quae quidem*.

Versus 305 — 311. debemus *Athenaeo* 12. p. 510. C. et *Porphyrio* de abstinent. 2. p. 157. e quo eosdem exhibet *Stephanus* in poesi philos. p. 29. sq. vbi etiam habet versus

312 — 314. ex eodem *Porphyrio*, qui versum 312. affert p. 158. et 172. in quo posteriore loco ei adiungit versus 313. et 314. Hi tres versus postremi leguntur item apud *Eusebium* de praep. euang. 4, 14. p. 152. Videtur autem Empedocles tribus versibus primis, qui apud *Eustathium* quoque ad *Homer.* Il. χ, p. 1261. extant, demonstrare voluisse, priscos homines non nisi vnum numen diuinum coluisse, non Martem, quia bella non gesserint, non Iouem, neque Saturnum, neque Neptunum, quia nec horum beneficiis auxiliisque eguerint, quippe in aetate aurea viuentes, sed Venerem solam, tanquam vitae et generationis et amoris voluptatisque non minus quam amicitiae et cuiuslibet coniunctionis causam. In reliquis versibus ostendit, etiam sacrificia, quibus Venus olim placaretur, ex solis frugibus, iisque sponte nascentibus, non caesis animalibus, facta fuisse. Caeterum locum hic ita exhibui, vt eum legendum putabam, supra vero (§. 15. p. 464. sq.), vt apud *Porphyrium* legitur, nisi quod potiora sphalmata ibi quoque sustuli. Eligat iam lector, quae ipsi visa fuerint magis Empedoclea.

Vers. 305. *Κυδοιμὸς* ex mea opinione non est *bellum* aut *tumultus bellicus* proprie dictus, sed *deus tumultus bellici*, vt apud *Homer.* Il. σ, 535.

Vers. 306. verba *οὐδὲ Κρόνος* desunt apud *Eustathium*. Deleui autem cum *Athenaeo* articulos ante *Κρόνος* et *Ποσειδῶν*, quoniam iis prorsus non opus erat.

Vers. 308. *εὐσεβῆ ἀγάλματα* interpretor *simulacra*, *pietatis argumenta*.

Vers. 309. *γραπτὰ ζῶα*, *animalia picta*, explicat *Dalechampius* ad *Athenae.* l. l. de columbis ad currum Veneris iunctis. Non male. Sed *Schweighäuserus* *ζώοισι* rectius explicari putat *formis*, *figuris*. Ante *ζώοισι* e *Porphyrio* pro *δὲ* reposui *τε*, quia haec particula saepius sequitur. Sed *δαιδαλεόδμοις* verius putaui quam *δαιδαλεόσμοις*, quoniam *ὀδμὴ* erat dialecti Ionicae.

Vers. 310. eadem ob causam haud dubie vera lectio ἀπρήτῳ apud *Athenaeum*. Cf. vers. 148. 322.

Vers. 311. ἔσυσθ' ἰών *Casaubonus* ad *Athenaeum* l. I. p. 326. postionem putabat pro ἔσσυθ', quod *Athenaeus* habet. Eadem de causa *Athenaei* ῥίπτοντες ponendum putavit *Porphyrius* ῥιπτοῦσιν. Quod vero idem *Casaubonus* dicit, melius scribi a *Porphyrio* μέλιτα pro μέλιτται, non ego capio. Nam apud *Athenaeum* editur μελίτεων, ut sit genitivus pluralis neutrius μέλι. Quodsi *Casaubonus* voluit μελιττῶν, ut apud *Porphyrium* legitur, plane assentio. Nam μελιττᾶν, ut cum *Hesychio* est κηρίον, h. e. *favus*, vel τὸ ἐφθὸν γλεῦκος, h. e. *mulsum*, quae explicatio perquam apta est ad nomen σπονδεῖος, quod constat de libamentis vini aliisque liquidis dici.

Vers. 312. vocabulo φόνος non *caedes* significatur, sed potius *sanguis*, vt vers. 252. Adiectivum ἀκρήτοισι, quod *Scaligeri* ingenio debetur, possis quia ad copiam sanguinis referre, vt apud *Thucyd.* 2. 49. διάῤῥοια ἄκρατος est *profluvium intimum et assiduum*. At locus non est omnino similis, et intelligi potius debet *sanguis merus*, quemadmodum alias vinum merum libari solebat. Neque offendere debet pluralis. En enim locum prorsus similem *Sexti Empirici* adu. Mathemm. 9, 128. Pythagorei ἀσεβεῖν ἔφασκον τοὺς ἀνθρώπους,

βωμὸν ἐρεύθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνοισι.

Vigerus ad *Euseb.* l. l. illud ἀκρήτοισι *Porphyrii* explicat de *caedibus promiscuis* vel *iniustis*, quasi miserae animantes indicta causa damnatae iugularentur. Sane haec posterior interpretatio valde mihi probaretur, si verum foret ἀκρήτοισι.

Vers. 313. μῦσος est *placulum*, *scelus*.

Vers. 314. θυμὸν ἀκορρύσειν significat *animum* s. *animam adimere* s. *destruere*. Idem fere esset, si quis pro ἀκορρέσαντας reponeret ἀκορρέσαντας. Sed praestat ἀκορραίσαντας, non solum quia sic facilius patet, quomodo

illud pro hoc scribi potuit a librariis, qui etiam saepius confudisse inter se reperiuntur ει, et αι, sed etiam quia Empedocles hanc ipsam formulam ὑμὸν ἀπεόλαιεν iterum vsus est vers. 380. Caeterum ἔδμεναι est *edere*, *esui*, et ὗς, *homini vel potius nonnisi humanis solis*. Porphyrius apud *Stobaeum* Ecl. phys. cap. 1056. nisi quod forsan etiam *Etymologicum Magnum* habet in voce ἄμβλυς, vbi tamen male legitur ἀπροόπτους, ex quo emisit est ἔσω. Omnino vide ad Diog. Laert. 7. 159. inprimis p. 442. sqq. et *Menag.* ad Diog. Laert. 7. 159.

Vers. 318. αἵματος ἐν πελάγεσι (*Cantero* perperam πλάγεσι) nihil aliud esse, quam ἐν αἵματι, facile patet, licet πέλαγος proprie dicatur *altum* s. *profundum maris*. Pro vitioso τετραμμένον bene *Grotius* et *Heeren* emendarunt τρεφόμενον, *nutrita*, *quae nutritur*, ita vt hoc participium referatur ad nomen ψυχή, vel νόησις, vel simile, cuius haud dubie antea mentionem Empedocles fecit. Ἀνηρόωντος *Heeren* recte recepit e Codice MS. pro ἀνηρῶντος, et aeque recte explicat *ebullientis*, quoniam ῥοιζεῖν proprie omnino est *strepitum edere*, *turbare*, non tantum *loqui*. Fortasse tamen malit quis ἀνηρόοῦντος.

Vers. 316. τῇ est *vbi*, et νόημα significat non solum *cogitata*, sed etiam *mentem*, *vim cogitandi*, vt vers. 317. Κυκλίσκεται, *versatur*, *voluitur*, egregie e Codd. restituit *Heeren* pro vitioso κικλήσκεται, *nomen habet*.

Vers. 317. αἷμα περικάρδιον, *sanguis cordi vicinus*, *cor complectens*, a *Cicerone* Tusc. 1, 9. vertitur *cordi suffusus*.

Versus 318 — 320. edidi ex *Aristot.* de anima 1, 2. et metaphys. 2, 4. et *Philopono* ad *Aristot.* de generat. et corrupt. 2, 6. fol. 59. b. Consentit de lectione *Sextus Empir.* adv. Mathematt. 7, 92. et 120. nisi quod in priore loco vers. 320. habet δέ γε pro δέ τε. Sed idem 1, 303. legit ἠέρι δ' ἠέρα δῖον, et apud *Philoponum* l. l. perperam editur δῖον. *Chalcidius* ad Timaeum non solum p. 305. Latine red-

Digitized by Google

didit versus 318. et 319. (v. §. 15.) ad n. 33. p. 43. y sed etiam p. 131. omnes tres:

Terram terreno comprendimus, aetherea flammis,
Humorem liquido, nostro spirabile flatu,
Pacem tranquillo, Litem quadque litigioso.

Quae ille praeterea ad rem ipsam illustrandam addidit, habes iam §. 9. ad n. 183. p. 205. sq. *Argyropylus* eosdem versus paulo melius ita vertit:

Terram nam terra, lympha cognoscimus aquam,
Aetheraque aethere, sane ignis dignoscitur igni,
Sic et amore Amor, ac tristi Discordia lite.

Vbi in primo versu librarios *vndam* scribere debuisse pro *aquam*, iam *Erasmus* animaduertit chill. 1, 2, 29, qui postquam attulit istam versionem, etiam suam adiecit, quae quia tanto viro dignissima est, itidem afferenda videbatur. Est autem haec:

Terra quidem terra sentitur, lymphaque lympha,
Aetherque aethere purus, at igni noxius ignis,
Dulcis amore Amor, atque odio funesta Simultas.

Versum 318. saepissime veteres afferunt, vt *Galenus* περὶ τῶν κατ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων 7, p. 516. T. I. ed. Basil. *Philoponus* ad *Aristot.* de anima lib. 1. E, 4. (fol. 34. b.) bis: γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὁπώπαμεν. P, 2. (fol. 41. b.) eadem verba, et rursus: γαίῃ μὲν γαῖαν ὁπώπ. ὕδ. δ' ὕδωρ. F, 3. (fol. 42. a.) γ. μ. γὰρ γαῖαν ὁπ. καὶ στοργῇ δὲ στοργὴν, νεῖκος δέ γε νείκεϊ λυγρῷ. Lib. 3. P, 5. (fol. 115. a.) γαίῃ — ὕδατι ὕδωρ. R, 11. (fol. 164. a.) γαίῃ γαῖαν ὁπώπαμεν. *Themistius* ad *Aristot.* de anima a, fol. 66. b. ὡς γαίῃ μὲν γαῖαν ὁπ. ὕδ. δ' ὕδ. fol. 67. b. γαίῃ μ. γὰρ γ. ὁπώπ. ὕ. δ' ὕ. fol. 72. a. γαίῃ μὲν οὖν γαῖαν ὁπώπ. καὶ ὕδατι ὕδωρ. *Proclus* ad *Timaeum* g, p. 252. γαίῃ μ. γ. γ. ὁπ. ὕδ. δὲ ὕδωρ, καὶ στοργῇ στοργὴν, νεῖκος δέ γε ν. λ. omisso versu 319. Sensus versuum satis supra fuit a me declaratus, etiam ipsorum veterum

verbis. Scilicet docebat Empedocles voluit, animum humanum compositum esse e quatuor elementis, atque adeo, cum in qualibet re, quam cognoscimus, elementa ista mixta sint, quodlibet elementum, quod est in animo, seruire cognoscendis singulis elementis eius rei, quam cognoscimus. Sed Στοργήν h. l. vocauit, quam alias nominat Φιλότητα vel Ἁρμονίαν vel Ἀφροδίτην vel Κύπριδα.

Versus 321 — 323. debentur *Aristoteli* inprimis (de anima 3, 3. et metaphys. 3, 5.). De ratione locum interpretandi non minus quam de corrupta eiusdem lectione emendanda satis exposui §. 15. ad n. 189. sqq. p. 493. sqq. ita vt nihil hic addendum sit, nisi noua interpretationis meae confirmatio ex his verbis *Clementis Alexandr.* stromm. 5, p. 589. C. ἡ μάθησις κατ' Ἐμπεδοκλέα —

τὰς φρένας αὔξει.

Si cui tamen non placet, vt, quamuis mecum pro *μετέφην* legatur *μετέην*, h. e. *μετῆν*, hoc verbum ad omissum pronomen *τις* referatur, accipiat ille per me licet *μετέην* pro *μετῆσαν*. *Bisetus* enim ad *Aristoph.* Lysistr. 1262. σημειωσαι δὲ, inquit, τὸ ἦν ἀντὶ τοῦ ἦσαν κατὰ συγκοπὴν εἰρῆσθαι. οὕτω καὶ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ἐν Τραχιν. (vers. 529.) ἦν δὲ ἀμφίπλεκτοι πλίνθοις, ἀντὶ τοῦ ἦσαν. καὶ Ἡσίοδος (theogon. 321.), τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί. *Moschopulus* ad *Hesiod.* l. l. p. 44. ed. *Heins.* τὸ ἦν ἀντὶ τοῦ ἦσαν, laudato eodem *Sophoclis* loco, vbi cf. *Schol.* v. etiam *Casaub.* ad *Athenae.* 7, 6. p. 498. et *Wolf.* ad *Hesiod.* l. l. qui opinatus, formam hanc, quae postea Atticis propria mansit in nominibus neutrius generis, ab iis poetis, qui sermonem nondum recentiae grammaticae legibus adstrinxerant, promiscue primum adhibitam, deinde aliis etiam subinde placuisse, qui ad illorum imitationem se componerent. Verum quid multa? Recorderis modo, Graecam formulam esse ἔστιν οἳ pro εἰσὶν οἱ, *sunt qui*, h. e. *nonnulli*. Possis etiam, si quis παρίσασιν verius putet quam παρέ-

στατο, ita legi: ὅσσον κ' ἀλ. μετέῃ, vt dictum sit pro ὅσον ἂν τις ἀλλοίοις μετῇ.

Versus 324 — 332. seruauit *Sextus Empiricus* adu. Mathematt. 7, 123. sq. Quomodo illi emendandi viderentur, dixi §. 15. ad n. 174 — 178. p. 487. sq. Videamus iam de iisdem explicandis.

Versus 324. verti potest: *Arcta s. arctis finibus circumscripta facultas intelligendi per corpus diffusa est.* Nam haud raro παλάμη est *ars s. ratio astute excogitata*, vt apud *Aristoph.* Vespp. 643. Vnde *Bisetus* ad eiusdem Nubb. 176. verbum παλαμᾶσθαι interpretatur verbis τεχνᾶσθαι et μηχανᾶσθαι. Cf. infra vers. 347. Ex Empedoclis autem philosophia facultas cognoscendi sane dici potest per totum corpus diffusa. v. vers. 315 — 317. Caeterum propter hunc, quem tractamus, locum *Lactantius* diuinn. institutt. 3, 28, 12. scripsisse putandus est, quae p. 486. sq. retuli.

Versu 325. ἔπεσον mihi placere pro ἔπεα, iam supra monitum fuit. Ita sensus est: *multa mala incidunt s. accidunt.* Sic *Pindar.* Olymp. 12, 14. πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. vbi Schol. ἔπεσεν interpretatur συνέβη, et dictum esse ait ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν κύβων. Si tu tamen ἔπεα malueris, δεινὰ ἔπεα erunt *solerter dicta.* Μερίμνας h. l. interpretor *studia quae in vero inueniendo collocantur*, atque adeo ἀμβλύνειν, *impedire.*

Vers. 326. ἀθρεῖν, *videre, contemplari*, poetice dictum est pro *frui.*

Versum 327. habet etiam *Plutarchus* de Is. et Osir. c. 24. sed nomine auctoris omisso.

Versum 328. verto: *non nisi id persuasum s. exploratum habentes, in quod casu quisque incidit*, ita vt huius versus sententia parum differat a sententia versuum 322. et 323. Cf. supra vers. 182. Scilicet vers. 326. sqq. nihil aliud significatur, quam quod Apostolus 1 Corinth. 13, 9. scripsit: ἐκ μέρους γινώσκομεν, aut, quod vulgo iactatur: „Vita breuis: ars longa." Ostendit enim Empedocles, vitae

humanae breuitatem obstare cognitioni rerum omnium, atque adeo cognitionem humanam semper esse mancam et imperfectam: quare cuilibet satis esse debere, si ea saltem, quae forte cognoscere liceat, cognouerit. Videtur igitur hic locus non recte referri ad philosophi nostri de fide sensibus parum habenda sententiam, ad quam illum a *Sexto Empirico* relatum fuisse supra vidimus.

Vers. 329. πάντοσ' ἐλαυνόμενοι, *dum undiquaque agitantur.* Videntur haec referenda esse ad perpetuam animi humani, vel elementorum, e quibus ille compositus est, per elementa rerum, in quas incidit et quas cognoscere studet, agitationem. (v. quae monui ad vers. 6.) Sed possunt etiam eo pertinere, quod animus humanus in tanta vitae breuitate coactus est multarum rerum contemplatione quasi distrahi, ita vt ad singula parum attendere nec nisi pauca e tanta rerum copia cognoscere possit. Verba sequentia, τὸ δὲ οὖλον — αὔτως, intelligenda sic puto: *totum vero s. vniuersum inuenire s. cognoscere optat quilibet frustra.* E praecedentibus enim repeti debet ἕκαστος.

Vers. 330. sq. οὐδ' ἐπιδερκτὰ — περιληπτὰ, *et homines haec neque oculis auribusue percipere, neque mente assequi possunt.* Etiam *Plato* in Timaeo T. III. p. 28. A. dixit νοήσει — περιληπτόν.

Vers. 331. sq. σὺ οὖν — ὄρωρε, *cum igitur sic erraueris s. circumuagatus fueris* per res multas earumque elementa, vel *cum huc deuerteris s. veneris, audies s. intelliges haec: Plus non efficere solet mortalium prudentia s. ingenium.*

Versus 333 — 335. exhibet *Clemens Alexandr.* stromm. 5. p. 549. B., atque inde *Stephanus* in poesi philos. p. 27. qui versu 333. legit ἔκ τ' ἀληθείῃ, vt *Potterus*, pro qua vitiosa lectione vir quidam doctus in *Villoisoni* epistolis Vinariensibus (Turici 1783. 4.) p. 96. reponi iubet ἔν τ' ἀληθείῃ, quae coniectura sensum quidem iuuat, metrum violat. In editione Colon. 1688. legitur ἔτ', quae lectio etsi non est

Digitized by Google

omnino contemnenda, minus tamen bona videbatur, quam ὅτ', quae *Hoeschelio* debetur. Verbum πάρα, vt aliae, explico per πάρεστι, *inest*, et μῦθοι sunt *verba*, *oratio*.

Vers. 334. male *Steph.* pro ἐγὼ scripsit ἔγωγ', melius *Hoeschelius*: γ' ἐγώ. Ἀργαλέος est *molestus*; et τέτυκται, vt saepius apud poetas, i. q. ἐστί.

Vers. 335. verba ἐπὶ φρένα poterant abesse. Δύσζηλος est *inuidiosus*, *inuisus*; et ὁρμὴ vel *studium* reddi potest, vel *impetus*, vt πίστιος ὁρμὴ sit periphrasis nominis πίστις, sicuti etiam apud Latinos interdum nomen *impetus* facit eiusmodi periphrasin, v. c. apud *Cic.* Manil. 12. „belli „impetus nauigauit." apud *Lucret.* 5, 201. „impetus coeli." Sic *Parmenides* vers. 66. ed. *Fülleborn.* πίστιος ἰσχύς. Sensus igitur horum versuum est: Mihi persuasum est, me vera dicere: sed non nisi difficulter et inuiti homines fidem dictis habent, quae pertinent ad res non sensuum imperio subiectas.

Versus 336 — 338. idem *Clemens* seruauit stromm. 5. p. 554. C. et ex eo *Stephanus* l. l. p. 27. sq. *Clemens* ita explicat verba prima: τοῖς μὲν γὰρ κακοῖς τοῦτο σύνηθες, φησὶν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, τὸ ἐθέλειν κρατεῖν τῶν ἀληθῶν διὰ τοῦ ἀπιστεῖν. At quomodo haec erui sententia possit, me perspicere nego. Immo κρατέοντα, *vincentia*, interpretor *ea quae refutare argumentis ipsi nequeant*. Nam talibus quoque rebus, quae quin vere dictae sint dubitare nemo sanus potest, fidem denegare solent homines maligni, qui omnia, quae ipsi non dixerint, male peruerseque dicta et fide indigna putare non erubescunt. Itaque πέλει explico: *hic mos est*. Sic *Iulianus* in Caesaribus p. 28. ed. *Hensinger.* τοῦτό γέ ἐστι καὶ τοῖς πονηροτάτοις λέγειν, hoc etiam *pessimi solent dicere*. Firmatur interpretatio mea his verbis *Theodoreti* diss. I. de Graec. affect. Vol. IV. p. 712. Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος εἴρηκεν· Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι· φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι. ξυμ-

φωνεῖ δὲ τῷ Ἐφεσίῳ καὶ ὁ Ἀκραγαντῖνος Ἐμπεδοκλῆς, λέγων ὧδε

ἀλλὰ — ἀπιστεῖν

ὧδε γὰρ ἡμ. — Μούσης.

τῆς τῶν κακῶν ἄρα μερίδος, κατὰ τὸν Ἀκραγαντῖνον, οἱ ἄπιστοι.

Versus 337. et 338. sensum fundere existimabam hunc: *Me vero Musa iubente argumentis validis et fidem concilianti-bus vti, cognosce ipse, vbi orationem meam tecum per singula momenta expenderis.* Nam σπλάγχνα, vt καρδία et φρένες et πραπίδες, non raro apud poetas significant *animum*, (v. *Vorst.* de Hebraismis N. T. 2, 12.) διατέμνειν autem proprie est *dissecare*, atque adeo improprie *per singulas partes considerare.* Similis est Latinorum formula, cum dicunt *sententiam diuidere*, de qua v. *Brisson.* de formulis 2, 59.

Versus 339 — 351. extant apud *Sextum Empir.* adu. Mathematt. 7, 124. v. §. 15. ad n. 179 — 185. p. 489. sq.

Vers. 339. μανίη γλώσσης est γλῶσσα μαινομένη, *sermo furens* s. *furente potius quam sano dignus*, et ἀποτρέπειν verti debet *auerruncare.* Genitiuus τῶν haud dubie pertinet ad homines vanos, qui se plura cognoscere aiunt, quam fas esse mortalibus constat.

Vers. 340. ὅσια στόματα, *ora sancta*, significant os hominis sancti nec scelere polluti. Fortassis Empedocles seipsum significauit. Καθαρὰ πηγὴ est h. l. καθαρὸς λόγος, *oratio pia.*

Vers. 341. Musa, scientiae literarum praeses, recte vocari potest πολυμνήστη, siue explices: *a multis tanquam a procis ambita*; siue intelligas: *multum memoria valens.*

Vers. 342. ordinem verborum arbitror hunc esse: ἄντομαι ἀκουειν ἐκείνων, ἃ ἄντεσθαι θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν, *supplex rogo, vt audias, quae rogare licet breuis aeui hominibus.*

Vers. 343. verba πέμπε et ἐλάουσ' videntur alterum alterius notionem tollere. Qui enim currum mittit, is non ipse

cum agit, et contra. Quare aliquando [illegible] ἐλεοῦσ', *miserata, miseri ordia commota.* Verum [illegible] mihi satis placet, et potest πέμπειν verti, *ducere*, vt in formula πομπὰς πέμπειν. Scribendum ergo potius duxi [illegible] πάρ', vt dictum sit pro παράπεμπε, *deduc.* Ita vers. [illegible] erat ἔχῃ κατά. Cf. ad vers. 155. 389. 391. 392. et [illegible] Certe hoc verius puto, quam vt e vulgari scriptura [illegible] tivus εὐσεβίης pendeat a praepositione παρ'. Tum [illegible] παρ' εὐσεβίης accipiendum foret pro π. εὐσ. δοθὲν, [illegible] vers 345. ad verba πρὸς θνατῶν suppleri potest [illegible] siue δωρηθέντα. Caeterum ex hac versione: *deduc ipse agens currum pietatis, moderate currentem*, videtur haec [illegible] sententia: *fac vt aeque pie ac docte loquar, nec temeritate mea delinquam.* De comparatione meditationis philosophicae cum itinere per arduas vias ope currus suscepto, et cum rebus vehicularibus, v. *Fülleborn.* ad *Parmenid.* vers. 1. Cf. *Plat.* Phaedr. T. III. opp. p. 253. sq. et *Plutarch.* quaest. Platon. 9. 1.

Vers. 344. ἄνθεα τιμῆς εὐδόξοιο significant i. q. τιμὴ εὔδοξος. Sed tamen nomen ἄνθος potissimum [illegible] iussum fuit isti circumscriptioni et ornatui poetico, quia coronis vel struppo ornatus incessisse Empedocles legitur v. §. 7. p. 99. sqq. Nam cum Musam suam alloquitur, se ipsum alloqui putandus est. Sic *Eustathius* ad *Homer.* [illegible] p. 9. ἐν τῷ ἄειδε θεὰ, θεὰν ὁ ποιητὴς τὴν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ γνῶσιν λέγει, τερατωδέστερον τὸν λόγον ὑψῶσαι. θεῖον μὲν γάρ τι ἡ γνῶσις, ὥσπερ καὶ ἡ ψυχὴ, οὐ μὴν θεά. ὅλως δὲ, ἡ ποίησις πᾶν τὸ παρηλλαγμένον καὶ ξενίζον καὶ ἐξαίρετον καὶ τεράστιον ἢ καὶ τερατῶδες, εἴς τε θεῖον γένος καὶ εἰς θεὸν ἀποκαθιστᾷ. τοιοῦτον δέ ἐστιν ἐνταῦθα, θεὰν εἰπεῖν καὶ Μοῦσαν. Cf. quae ille plura in hanc sententiam disputat. Itaque continetur hoc versu et sequenti consilium nihil nisi vera et pie et quae dicere fas sit dicendi, quicquid ei honoris obtulerint populares. Verbum βιάζεσθαι, sequente infinitivo, recte

dici [illegible] impellere, movere neque ne[illegible]

Vers. 345. Ad verba ἐρὸς θνατῶν supplendum putabam [illegible] vel θωρηχθέντα vel simile participium. Nam, ex mea quidem ratione, infinitivus ἀνελέσθαι, suscipere, aggredi, pendet a verbo βήσεται, atque adeo εἰπεῖν pendet ab [illegible]. Sed ἐφ' ᾧ — εἰπεῖν dictum videbatur pro ἐπὶ τούτῳ ὥστε ἐκεῖνο δ' εἰπεῖν ὅσιη ἐστι, h. e. dicere plura quam fas sit de. Nam ἐπὶ cum dativo significat praeter. Caeterum Clemens Alexandr. stromm. 5. p. 576. A. qui hunc versum eodem praecedente attulit suppresso Empedoclis nomine habet θνητῶν et ὁσίης. Potest etiam hic verborum ordo constitui: μηδὲ ἄνθεα τιμὴν εὐδόξοιο πρὸς θνατῶν ἀνελέσθαι, βήσεται δέ γ' ἐφ' ᾧ — εἰπεῖν, ut ἄνθεα τ. εὐδ. π. θ. ἀνελ. sit honor a mortalibus tibi exhibitus, atque adeo ἀνελέσθαι sit accepisse, ad hunc infinitivum suppleatur participium τά, neque post θν. sed post ἀνελ. sit interpungendum, et ὁσίης cum Clemente legendum, quod pendeat a pomperatino πλέον, denique ἐφ' ᾧ θ' simpliciter significet ut. Quae fortassis vera et lectio et interpretatio fuerit. Praecedunt autem apud Clementem haec: Ἴσως δὲ καὶ τὸ δεινὸν ἐκεῖνο εἶδος τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου, τὸ ἐν τοῖς λόγοις ἐνδοξόν τε καὶ (quae particula vulgo abest) ἀποπροσωπούμενον καλούμενον, οὐκ ἀπήλλακται, διαιρεῖν δύ' εἶναι αὐτὸ τε ὑπάλειαν καὶ ἀλήθειαν. Quae me non magis intelligere fatcor, quam quae versus Empedocleos sequuntur αἰγυπιοὶ λίθοι Μοῦσαι (qua formula alias significatur Homerum ἀμφρήσθην λέγουσι, τοὺς μὲν πολλοὺς καὶ δοκησισόφους ὄμμων δοιδοῖσιν ἔκεσθαι, καὶ νόμοισι χρέεσθαι, εἰδότας ὅτι πολλοὶ κακοί, ὀλίγοι δὲ ἀγαθοί· τοὺς ἀρίστους δὲ τὸ κλέος μεταδιώκειν· αἱρεῖνται γάρ, φησὶν, ἐναντία πάντων οἱ ἄριστοι, κλέος ἀέναον θνητῶν· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ κεκορημένοι ὅκως κτήνεα, γαστρὶ καὶ αἰδοίοις καὶ τοῖς ὑπερίσταις τῶν ἐν ἡμῖν μετρήσαντες τὴν εὐδαι-

Digitized by Google

μονίαν. Formula ὅσίη ἐστὶ infinitivo iuncta legitur ap. *Herodot.* 2, 45.

Vers. 346. σοφίης ἐπ' ἄκρησι θοώσεις, *in sapientiae vertice sedebis* (v. *Plutarch.* de aud. poet. c. 5.), h. e. *sapientiam consequeris quantum potest summam.* Similis loquendi forma est apud *Platon.* in Timaeo T. III. opp. p. 29. A. φιλοσοφίας ἐπ' ἄκρον ἀπάσης ἐλήλυθε. it. apud *Pindar.* Isthm. 7, 25. σοφίας ἄωτον ἄκρον ἐξίκηται, sed alio sensu.

Vers. 347. Cum ἀθρεῖν sit *videre*, πυλάμῃ ἀθρεῖν est *mente contemplari, considerare.* v. ad vers. 324. Pro πῇ scripsi πῆ, h. e. *quomodo, qua ratione.* Nam vers. 351. pro eo est ᾗ.

Vers. 348. τιν' ὄψιν ἔχων, *aliqua videndi facultate s. acie praeditus.* Fortassis pronomen illud additum fuit, vt declararetur, quam imperfecta sit rerum cognitio per visum, quamuis acrem. Πίστει accipio pro imperatiuo verbi πιστεῖν, atque adeo reddo *crede.* Cum enim ἀπιστεῖν dicatur, quidni etiam πιστεῖν? Praepositio κατὰ verti potest *per.*

Vers. 349. ad verba ἀκοὴν ἐρίδουπον repete participium ἔχων, sed ὑπὲρ τραυώματα γλώσσης dictum est pro πίστει πλέον ἢ κατὰ τραυ. γλ. Adiectiuum ἐρίδουπος *valde sonans*, reddi h. l. potest *facilis, bonus, laises Gehör.* Τραυώματα γλώσσης, *indicia linguae*, est propriae *orationis, disertae.* Cf. Ies. 35, 6. et Sapient. 10, 21. Sed h. l. omnino intelligenda videtur *oratio.* Sensus igitur versus vtriusque est: *nobis, visui quamuis excellenti magis fidem habere, quam auditui, nec auditui quamuis egregio magis credere, quam orationi s. narrationi aliorum.* Cf. *Parmenidis* vers. 32. sqq.

Versum 350. vbi iterum ad τι supplendum est ἔχων, ita intelligo: *neque vllo alio sentiendi instrumento instructus, quo intelligi aliquid potest.* Nimirum τῶν ἄλλων refero ad ea, quae similia sunt ὄψει, ἀκοῇ, et γλώσσῃ, et πόρος

ἐστι est s. q. ἔξεστι. Vnum ὁπόσῃ me torquet, quanquam video idem esse quod ᾗ, atque adeo verti posse *ex quo, vnde*. Mallem ὁπόσοις, *per quae*, vt pertineat ad τῶν ἄλλων.

Vers. 351. γυίων πίστιν ἔρυκε, *corporis fidem cohibe*, significat *noli temere corporeis cognoscendi instrumentis*, h. e. *sensibus, fidem habere*.

Versus 352. et 353. vnus *Clemens Alexandr.* stromm. 3, p. 432. B. nobis seruauit, e quo etiam *Stephanus* eos inseruit poesi philos. p. 29. vbi *Scaliger* in notis p. 216. legendum esse monuit ὦ δειλὸν, vt ego edidi, non ἦ δ. vt vulgo apud *Clementem* legitur. *Sylburgio* etiam vel ἆ placebat, vel ὦ. Δειλὸν h. l. *miserum* esse, non est quod demonstretur; et ἔριδες, *lites*, sunt vires naturae sibi inuicem aduersantes, s. partes Φιλότητος et Νείκους, quarum fere viginti commemoratas vidimus vers. 11 — 17.

Versus 354. particula extat in *Porphyrii* scholiis ad *Homer.* Il. ω, 54. (ad calcem fabularum *Syntipae*, ed. Cel. *Matthaei*, Lips. 1781. 8. p. 94.) et apud *Eustathium* ad Il. ω, p. 1338, 46. qui minus honeste Empedoclem locutum esse quam Homerum, ostendere per hunc versiculum conatur. Apud *Homerum* enim l. l. cadauere Achillis circa sepulcrum Patrocli tracto Apollo dicit: κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων. Sed Empedocle auctore mortui magis eiiciendi sunt et magis eiiciuntur ac contemnuntur, quam stercora. *Scholiastes Villoisoni* ad Il. l. l. dicit haec: καλῶς τὸ ἀναίσθητον γῇ παρείκασεν· ἢ ὅτι ἀπὸ γῆς τὸ σῶμα, καὶ ὅτι βαρὺ καὶ γεῶδες, καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι, νέκυες κοπρ. ἐκβλ. Caeterum versus mutilus, qui iterum, sed sine auctoris nomine, ab *Eustathio* affertur ad *Homer.* Il. γ, p. 384. restitui ita possit, vt ab initio ponantur verba: εἰς δὲ τέλος, et in fine addatur γε. Memoriae autem errore factum videtur, vt *Stephanus* in thes. ling. Gr. T. I. p. 677. D. Heraclito tribueret verba Empedoclea.

Digitized by Google

Versus 355. petitus est e *Plutarcho* de exilio, c. 17. *Stobaei* sermone 38. p. 230. ed. 3. *Gesner.* et *Clement. Alexandr. stromm.* 4, p. 479. C. v. §. 15. ad n. 68. sqq. p. 450. *Μῆκος ὄλβου* dictum est pro *μέγεθος ὄλβου*, et praepositio *ἐξ* omninoque vniuersa orationis forma satis declarant, nonnulla ad plenam sententiam deesse. Voluit enim Empedocles haud dubie demonstrare, quanta felicitate excidexint animi *θεόθεν φυγάδες* (v. vers. 7.) in corpora humana ingredientes.

Versus 356 — 359. suppeditarunt *Plutarchus* et *Eusebius.* (v. §. 15. ad n. 73. sqq. p. 454.) Habet etiam *Arsenius* in praeclaris dictis philosophorum etc.

Vers. 356. *αἰθέριον μένος* est *αἰθὴρ*, *aër*; et *πόντονδε*, *in aquam.*

Vers. 357. *χθονὸς οὐδας* est *terra.*

Vers. 358. *ἀκάμας*, *indefessus*, est visitatum et facile intellectu Solis epitheton. Sed *αὐγαὶ ἠελίου ἀκάμαντος* hoc quidem loco significant nil nisi *πῦρ* elementum, vt democope *αἰθέρος δίναι* iterum per periphrasin poeticam indicant *aërem.* Male *Arsenius*: *γαῖα δ' ἐσαῦθις.*

Versus 360. apud *Simplicium* ad *Aristot.* phys. 2, fol. 74. b. legitur sic:

τῇδε μὲν ἰότητι τύχης κεφρ. ἄπ.

Sed cum nomen *ἰότης* antepenultimam et penultimam semper corripere soleat, malui versum vno pede claudum esse, quam prorsus non posse intuedere. Poteram tamen ita rescribere:

τῇδέ γε δὴ ἰότητι etc.

Caeterum *ἰότης* significat quidem alias *consilium*, sed h. l. vt quilibet facile perspicit, cum nomini *τύχης* iunctum sit, de consilio explicari nequit, sed *ἰότης τύχης* est i. q. *τύχη*, *casus fortuitus*; *κεφρόνησεν* autem explico: *vim intelligendi accoperunt.*

Versus 361. debetur *Sexto Empirico* adu. Mathemat. 8, 286. qui, *ῥητῶς*, inquit, *ὁ Ἡράκλειτός φησι τὸ, μὴ εἶναι*

Digitized by Google

λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔτι παραδοξότερον πάντα ἠξίου λογικὰ τυγχάνειν. καὶ οὐ ζῶα μόνον, ἀλλὰ καὶ φυτὰ, ῥητῶς γράφων·

πάντα γὰρ etc.

Vbi νώματος αἶσα est pars intelligentiae. Nam νῶμα dictum est pro νόημα.

Versus 362. et 363. satis tractati sunt §. 15. ad n. 116 — 130. p. 466 — 471. Nihil igitur addo, nisi eos Latine sic versos esse a *Chalcidio* ad Timaeum p. 286.

Namque ego iam dudum vixi puer, et solida arbos,
Et tali sexu inde animal, tum lactea virgo.

Grotius, qui *Chalcidii* locum inseruit libello de fato p. 134. ed. Amst. 1648. 12. eosdem versus ita vertit:

Ipse fui quondam iuuenis virgoque frutexque,
Atque auis, eque mari portatus piscis ad ignem.

Quae ipsa *Grotii* versio extat in Anthologia Graeca ab *Hieronymo de Bosch* edita Vltraiecti 1795. 4. T. I. p. 339. Praetermittere tamen non possum, *Arsenium* in praeclaris dictis philosophorum etc. hos ipsos versus ita attulisse: Ἐμπεδοκλέους δ' εἰπόντος,

ἤδη γ. π. ἐ. γ. κ. τ. κ. τ. θ. τ' οἰ. τ. κ. εἰν ἁ. ἔ. ἰχθὺς,

Εὐριπίδης οὕτω λέγει·

θνήσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
διακρινόμενον ἄλλο πρὸς ἄλλο,
μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν.

Est hoc nobile fragmentum ex deperdita tragoedia Chrysippo, (cf. *Clem. Alex.* stromm. 6, p. 627. D. e quo *Arsenius* videtur sua hausisse, nisi quod *Clemens* scripsit: κἀκεῖνο τὸ Ἐμπεδοκλέους, — Εὐριπ. ἐν Χρυσίππῳ μεταγράφει, Θνήσκει — γινομένων, διακρ. δὲ) quod extat T. II. p. 455. ed. Cel. *Beck.* vbi quaedam lectionis varietas notata est e variis scriptoribus. Apparet ex hoc *Arsenii* loco,

Digitized by Google

eum metempsychosin Empedocleam, aeque ac me interpretatum esse improprie. Ne quid tamen dissimulem, in loco Euripideo alii pro ἑτέραν legunt ἰδίαν, quam lectionem si quis praetulerit, minus ad id, quod volo, demonstrandum valebit. Caeterum ἔλλοπος reddo *mutus* (cf. §. 16. ad n. 19. p. 509.), quae versio quam praeclare in piscem conuenit, docet vel prouerbium illud: ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, de quo v. *Erasm.* chill. 1, 5, 29. Codex *Diogenis* Vindobon. habet ἔμπειρος.

Versus 364. 365. et 367 — 74. seruauit *Diogenes Laert.* 8. 62. qui sect. 54. vbi affert verba ὦ φίλοι — πόλεως, diserte dicit, Empedoclem haec posuisse ab initio τῶν Καθαρμῶν. Cf. §. 7. ad n. 51. p. 111. Habet eosdem versus *Stephanus* in poesi philos. p. 23. et in Anthologia Graeca p. 117. vt *Brodaeus* p. 169. et Latine *Grotius* l. l. sic vertit:

O quibus excelsa sedes Acragantis in arce est,
Egregii ciues, solidae virtutis amantes,
Viuite; non vobis homo nunc ego, sed Deus expers
Mortis ago: sic me sancto venerantur honore,
Et vittis populi sertisque virentibus ornant.
Nam simul intraui florentes ciuibus vrbes,
Femineae gentes atque agmina magna virorum
Accurrunt, et opem deposcunt rebus egenis,
Seu quibus oraclis opus est, seu corpora quorum
Vsta diu variis quaerunt solatia morbis.

Vers. 364. quaeri potest, quinam sint illi amici, quibus poeta carmen istud sacrauerit. Et ego quidem intelligendos putabam Pausaniam et Telaugem, de quibus v. ad vers. 1. sq. Quo minus enim omnes Agrigentini intelligantur, impediri videtur non solum nomine φίλοι, sed etiam verbis ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλιος, *habitatis in summa vrbis parte*, vbi certe non omnes ciues habitasse putari possunt, quanquam omnino vrbs in monte Acragante posita fuit (v. *Virgil.* Aen. 3, 703.), denique magna illa laude, qua h. l. ornantur illi amici. Nam Agrigentinos in vniuersum ipse Empedocles

Digitized by Google

reprehendisse legitur ob nimiam securitatem et luxuriam. v. supra §. 4. ad n. 2. p. 21. et §. 7. ad n. 55. p. 113. Agrigentum autem recte vocatur *μέγα ἄστυ*. Nam *Diodorus Siculus* 13, 84. *κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον*, inquit, nempe Olymp. 93, 3. atque adeo triginta fere annis post Empedoclis tempora, *Ἀκραγαντῖνοι μὲν ἦσαν κλεινοὺς τῶν δισμυρίων, οὐδὲ τοῖς κατὰτὴν τοῦσι ξένοις οὐκ ἐλάττους τῶν εἰκοσι μυριάδων*. *Wesselingius* ad h. l. lectionem *δισμυρίων* defendit contra *Bochartum* (Phaleg 4, 20. p. 286. sq.), qui volebat *δεκαπεντμυρίων*. *Diogenes Laert.* 8, 63. Agrigentum dicit habitatum fuisse adeo per *μυριάδας ὀγδοήκοντα*. Sed *Bochartus* l. l. recte *ὀγδοήποντα* mutari iubet in *εἴκοσι*. Librarios enim perperam *π'* scripsisse pro *κ'*. Caeterum *Ἀκράγας* est h. l. fluuius, id quod vel epitheton docet, et Codex Vindob. LIX. pro *οἳ μέγα* dat *ἣ μέγα*.

Vers. 365. *ἀγαθῶν μελεδήμονες ἔργων* sunt *bonorum operum s. virtutis studiosi*. Pro *πόλεως* Codex Vindob. in priore loco habet *πόληος*, in altero *πόλευς*, quam formam Aeolicam (v. *Eustath.* ad Odyss. 1, p. 1630, 43.) non solum habent *Steph.* et *Brod.* in anthologia, sed etiam *Menagius* obtrudere Empedocli voluit, qui in altero tamen loco edidit *ναίετ' ἄκρην πόλεως*, et in priore *ν. ἂν ἄκρα πόλεως*. Equidem dedi Ionicam formam *πόλιος*, auctore *Brunckio* lectt. in Analecta poetar. Graecor. p. 216. Sic *Villoisonus* ap. *Homer.* Il. *β*, 811. (catalog. nauium v. 318.) e Codice Mss. *πόλιος* pro *πόλεως* edidit. Quod vero h. l. dicitur *ἄκρα πόλιος*, id illustrari potest ex oraculo antiquo ap. *Apollodor.* 3, 15, 6. et *Tzetz.* ad *Lycophr.* 494. *πρὶν ἐς ἄκρον Ἀθηναίων ἀφίκηαι*, coll. *Schol. Eurip.* Med. 679. qui habet *πρὶν γαυνὸν Ἀθην. ἀφικέσθαι*. Saltem sic edi solet. Sed vix dubito, quin auctor scholii scripserit *βουνὸν*, quod esset interpretamentum vocabuli *ἄκρον*.

Versum 366. qui apud *Diodor. Sicul.* 13, 85. legitur, interponere ausus sum, quoniam illo auctore pertinet et ipse ad Agrigentinos, et praeclare iungi praecedentibus videba-

Digitized by Google

tur. Empedocles autem populares suos et amicos appellat *αἰδοίους λιμένας ξείνων*, partim quod egregie hospitales erant, quippe qui plures in aedibus *ξενῶνας*, plura coenacula, habebant, et ad portas vrbis collocabant seruos, qui omnes hospites s. aduenas inuitarent *ἐπὶ ξενίᾳ*, quod etiam alii opulenti Agrigentini fecerunt, teste *Diodoro* l. l. partim quod ipsi se de hac humanitate et liberalitate non efferebant, sed verecundi et modesti erant, omninoque vitiorum (*κακότητος*) expertes.

Versum 367. habet praeter *Diog. Laert.* 8. 66. etiam *Sextus Empir.* adu. Mathematt. 1, 302. qui sequentem quoque versum vsque ad *τετιμένος* addidit, et *Lucianus* pro lapsu inter salutandum T. I. p. 496. sed hic tamen omisso Empedoclis nomine. Nam, *τὸ χαίρειν*, inquit, *ἔλυγον — καὶ ἤδη ἀπιόντες ἀπ' ἀλλήλων, ὡς τὸ, χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θ. ἄ. οὐκ ἔ. θ.* Habent item *Philostratus* vit. Apollon. 1, 1. p. 2. et *Suidas* in *Ἐμπεδοκλῆς*, in quo vtroque loco scriptum est, probante *Menagio*, *ὔμμιν* pro *ὑμῖν*, quod a reliquis exhibetur. *Cedrenus* vero T. I. chronic. p. 157. pessime corruptum dedit sic: *χαίρετε, ἐγὼ ὅδ' εἰμὶ θεὸς ἄμβρ.* etc. Male etiam *Anthologia Steph.* *ἡμῖν*. Caeterum *ὑμῖν* istud vel redundat, vt saepius datiuus commodi et incommodi, vel pendet a sequente praepositione *μετὰ*, *inter*; imperatiuum autem *χαίρετε* non e mente *Luciani* vertendum arbitror *valete*, sed *saluete*, cum non sit abituri h. l.

Versus 368. vt iam dixi, extat etiam, praeter duo vltima verba, apud *Sextum Empir.* l. l. vbi ante *Fabricium*, vt in Cod. Vindob. *Diogenis*, legebatur *τετιμημένος*, quod manifesto est glossema nostri *τετιμένος*. *Πωλεῦμαι* est *versor*. Codex Vindob. male *πολεῦμαι*, et *ἔοικα*.

Vers. 369. *ταινίαι*, *fasciae*, *infulae*, sunt fere i. q. *στέμματα*, de quibus dixi §. 7. p. 102. sq. *ornamenta lanea*, qualia maxime sacerdotes gestabant in capite. *Hesych*: *ταινία· στέμματα τῶν ἱερέων, διαδήματα ἀρχιερατικὰ* etc. Cf. lexicon Xenophont. in h. v. Quemadmodum autem h. l.

στέμμασι iungantur στέφεα θαλείης (*Anthelog.* θαλείοις), *coronis convivalibus*; ita saepius iungi solent *taeniae* et στέφανοι. v. *Miret.* ad *Cornel. Nep.* Alcib. 6, 3. et *Benius* in indice *Coetarum* recentiorum iuncta ταινίαις et περίστεπτος posui praeeuntibus *Stephano* in anthologia et in poesi philos. et *Brodaeo*.

Vers. 370. τοῖσιν refero ad στέφεσιν, et ἅμα, vt *morbis aliis in loco*, dictum est pro ἅμα σὺν, ita vt τοῖσιν ἅμα idem sit, quod σὺν οἷς, siue οἷς περίστεπτος. Ἅπτομαι τῆ θαλείᾳ sunt *vrbes florentes, opulentae*.

Vers. 371. ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶ est nouus Graecismus pro ἐκ' ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Vers. 372. pro μύριαι, *decem millia*, cum *Stephano* in poesi philos. scripsi μυρίοι, *innumeri, permulti. Antimenius*: μύριος, ἐπὶ ἀριθμοῦ· μυρίοι δὲ, οἱ πολλοί. Ἐπερόωντες, *interrogantes, percontantes*. Ὅκη κερδὸς πάρεσται ἀκαμπὲς, *innelli* ἔσῃ vel φέρῃ, *vbi via ad lucrum ferat*.

Vers. 373. μαντοσυνέων κεχρημένοι, *vaticiniis indigentes, vaticinia postulantes*. Deinceps vulgo legitur οἱ δέ τι νούσων. Iam si τι verum est, vix verti Latine potest, huic reddere velis *fonte*, quod non placet, et Genitiuus νούσων explicandus videtur *de morbis*, vt supplentur supra. Fortasse tamen praestat, δέ τι mutare in δ' ἐπὶ, vt ἐπὶ νούσων ποικίλων significet *variis morbis vexati*, vel potius simpliciter *in* (*hoc*) *variis morbis*. Neque enim ipsi aegroti doctrinam Empedoclis ad recuperandam valetudinem suam petiisse dicuntur ex mea opinione, sed homines lusui cupidi ad morbos aliorum sanandos. Firmatur coniectura mea verbis *Clementis Alexandr.* stromat. 6, p. 630. D. quae tamen et ipsa corrupta sunt: παραπολουθῶν τε αὐτῷ ἔλεγεν (leg. ἔλεγεν, nempe Empedocles, de quo antea dixerat *Clemens*), τοὺς μὲν μαντοσυνῶν κεχρημένους, τοὺς δ' ἐπὶ νοῦσον σιδηρὸν δὴ χαλεποῖσι πεπαρμένους. vbi facile patet, *Clementem* scripsisse ἐπὶ νούσοισι δηρὸν δὴ χαλεπῶς κεκ. atque adeo verba Empedoclea ad ipsos aegrotos per-

Digitized by Google

peram retulisse. Sed patet tamen etiam, eum δ' ἐπὶ legisse, non δέ τι. Itaque illud edidi.

Vers. 374. ἐπύθοντο πλύειν, *interrogarunt ut audiant.* Intelligi enim ad infinitiuum debet coniunctio ὥστε, atque adeo sensus est: *audire cupiunt.* Βάξις εὐήκης est *sermo acutus, oratio* s. *institutio prudens, docta.* Neque enim opus videbatur coniectura *Rittershusii* ad *Porphyr.* vit. Pythag. §. 29. p. 37. qui legendum putat εὐηχέα. In anthologia Steph. vitiose editum extat βάξειν.

Versus 375. et 376. seruauit *Sextus Empiricus* l. l. Verba τί τοῖσδ' ἐπίκειμαι interpretor: *cur his insumbo? cur huic urgeo. Περίειμι, supero, antecello. Πολυφθορῆς* videtur l. l. nihil aliud significare, quam βροτὸς s. θνητός. Quia tamen praecedit nomen θνητῶν, quaerendum est, annon πολυφθορεῖς ἄνθρωποι significare possint *homines multorum interfectores*, vt spurii medicorum filii intelligantur, quos vulgo medicastros vocant, qui insciitia sua ac temeritate leto dant multos.

Versus 377. et 378. debemus *Porphyrio* de abstinent. 2, p. 281. Ὅσ' accipio pro ὅτι, vt vers. 333. *Νηλεὲς ἦμαρ, immisericors dies*, est *inexorabile fatum.* Sensus verborum πρόσθεν πρὶν — μητίσασθαι est: *priusquam carnibus animalium vescerer.* Nam σχέτλια ἔργα βορᾶς interpretandi sunt *nefaria opera* s. *actio edendi.* περὶ χείλεσι, *circa labia, in labiis, in ore.* μητίσασθαι, *cogitare, aggredi, moliri.*

Versus 379 — 381. petii ex *Aristot.* rhetor. 1, 13. cuius haec sunt verba: Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μὴ πτείνειν τὸ ἔμψυχον· τοῦτο γὰρ οὐ τισὶ μὲν δίκαιον, τισὶ δὲ οὐ δίκαιον, σ quibus verbis effinxi versum 379. quem tamen etiam sic poteram constituere: τοῦτο γὰρ οὐ τοῖς μὲν δίκαιον, τοῖς δ' οὐ θέμις ἐστί. Duo sequentes versus exhibet etiam *Neander* op. aur. T. I. p. 526. sed legit πρῶτον pro πάντων, et καὶ ἀπλέτου pro ὁπᾶ τ' ἀπλέτου. Εὐρυμέδων αἰθὴρ, *aether late regnans, late diffusus*, et ἄπλετος αὐγὴ, *ingens lux*, nempe solis, faciunt periphrasin mundi.

Digitized by Google

Ἠνεκέως est *diu, ex multo tempore, vel continua neque interrupta serie*; (v. *Steph.* in indice thesauri.) et τέτατai, *expansum est, sparsum s. diuulgatum est.* Quae *Bruckerus* hist. crit. philos. T. I. p. 1120. de hoc loco disseruit, exscribere nolo. De natiuine αὐγή v. ad vers. 72.

Versus 382 — 389. exhibet *Sextus Empir.* adu. Mathemm. 9, 129. et inde *Stephanus* in poesi philos. p. 24. v. omnino supra §. 15. ad n. 107 — 109. p. 463.

Vers 382. φόνος δυσηχὴς, *caedes horrisona*, videtur intelligi debere de caede, cui iunctus est horribilis animalium, quae mactantur, clamor. Verbum compositum ἐσορᾶτε accipio pro simplici ὁρᾶτε, h. e. γιγνώσκετε, *cernere*. Recte autem, id quod satis notum est, huic verbo comes addi potuit nominatiuus participii, δάπτοντες, ita vt verti possit: *unum intelligitis, vos deuorare*. Quod genus loquendi constat etiam Latinos scriptores, maxime poetas, saepe imitari, vt *Horat.* 3, od. 27, 73. *vxor inuicti Iouis esse nescis.* v. *Vechner.* hellenolex. p. 368. sqq. ed. *Heusinger.*

Vers. 385. ἀπηδείη est *incuria, socordia.*

Vers. 384. μορφὴν ἀλλάξαι dicitur filius, cuius animus in bestiae cuiusdam corpus immigrauit. Sed siue proprie intelligas istam metempsychosin, siue improprie, verba illa non vertenda sunt *formam mutasse*, quippe quod apparet non in cuiusquam potestate situm esse, sed *formam mutatam s. aliam accepisse s. habere.* Pater dicitur filium ἀείρειν, *tollere*, nempe in altare.

Vers. 385. ἐπευχόμενος, *preces addens.* Οἱ δὲ, *alii*, videntur ii esse, qui sacrificio epulisque intersunt.

Vers. 386. pro λισσόμενοι cum *Stephano* scripsi λισσόμενον, vt referatur ad victimam, cuius corpus habitet anima filii, et quae clamando quasi supplicet, ne mactetur. Ex hac ratione ἀνήκουστος, np. pater, est *non exaudiens vocem supplicem*, sed ὁμοκλέων, *minaciter inclamans.*

Vers. 387. παπὴν ἀλεγύναο δαῖτα, *parat s. apparat epulas funestas s. impias.*

Digitized by Google

Vers. 389. quid sit θυμὸν ἀπορράίειν, dixi ad vers. 314. et praepositio κατὰ per tmesin seiuncta est a verbo ἔδουσι. Caeterum hos versus Empedocleos in mente habuisse *Ouidium* met. 15, 130 — 140. et 158 — 175. obseruauit iam *Vossius* de theologia gentili 3, 41. p. 471. ed. Amst. 1668. fol.

Versum 390. dubitanter posui inter Empedocleos. Nam a nonnullis ille affertur suppresso auctoris nomine, vt a *Clemente Alexandr.* stromm. 5, p. 435. D. μυστικῶς ἀπαγορεύουσι Pythagorei κυάμῳ χρῆσθαι· οὐχ ὅτι πνευματοποιὸν, δύσπεπτον, καὶ τοὺς ὀνείρους ταραγμένους ποιεῖ τὸ ὄσπριον· οὐδὲ μὴν ὅτι ἀνθρώπου κεφαλῇ ἀπεικασται κύαμος, κατὰ τὸ ἐπύλλιον ἐκεῖνο, ἰ. τ. κ. τ. κ. τ. τ. μᾶλλον δὲ ὅτι κύαμοι ἐσθιόμενοι ἀτόκους ἐργάζονται τὰς γυναῖκας. vbi pessimum interpretem egisse *Clemens* videtur. Similiter a *Plutarcho* sympos. 2, 3, 1. ἐνέχεσθαι δόγμασιν Ὀρφικαῖς, ἢ Πυθαγορικαῖς, καὶ τὸ ὠὸν, ὥσπερ ἔνιαι καρδίαν καὶ ἐγκέφαλον, ἀρχὴν ἡγούμενος γενέσεως ἀφοσιοῦσθαι· καὶ προὔφερεν Ἀλέξανδρος ὁ Ἐπικούρειος ἐπὶ γέλωτι τὸ, ἰ. τ. κ. ἔσθειν κ. τ. τ. ita vt τοκῆες sint *aues* ova parientes. Item ab *Athenaeo* 2, p. 65. F. οἱ φιλόσοφοι, φάσκοντες τοὺς αὐτῶν (sc. ἐγκεφάλων χοιρείων) μεταλαμβάνοντας ἴσον καὶ κυάμ. τρ. κεφαλάς τε οὐ τοκήων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων βεβήλων. Ab aliis *Orpheo* tribuitur, vt a *Didymo* in Geoponic. 2, 35, 8. quam rationem sequitur *Niclas* ad h. l. vbi ostendit, Pythagoreos adoptasse quaedam Orphica. *Pythagoras* denique esse dicitur a *Caelio Rhodigino* antiqq. lectt. 27, 17. *Iohannem Chrysostomum* forsitan secuto. v. supra §. 5. ad n. 13. p. 14. Ego vero neque ab Orpheo, neque ab Empedocle, neque fortassis ab ipso Pythagora, versum putabam profectum esse, sed cum *Casaubono* ad *Athenae.* l. l. p. 136. omnino scholae Pythagoricae scitum fuisse, cuius auctorem indicare velle temerarium foret, quanquam omnium minime mihi displicere eorum rationem profiteor, qui ipsum Pythagoram agnoscunt auctorem. Quemadmodum enim *Hieroclis* ad

Digitized by Google

aurea carmina p. 318. ed. *Needham.* haec docet non vnius auctoris, sed ὅλου τοῦ ἱεροῦ συλλόγου ἀπόφθεγμα ποινὸν fuisse: ita etiam hunc versum arbitror incertae esse originis, quippe ab omnibus Pythagoreis adhibitum, quorum alius eum aliter attulit, vt modo vidimus, prorsus vt iusiurandum illud, quod infra retuli vers. 425. sq. Cf. vers. 396. sq. Nam 1) nullus veterum, praeter *Didymum*, certum quendam versiculi auctorem nominauit. 2) *Athenaeus* simpliciter et in vniuersum laudat τοὺς φιλοσόφους, haud dubie Pythagoreos intelligens. 3) *Clemens* nominat versum simpliciter ἐπύλλιον, tanquam omnibus notum, quippe Pythagoreis omnibus solemne. 4) *Eustathius* ad *Homer.* Il. ν, p. 948 itidem simpliciter dicit: τοῖς παλαιοῖς λόγον φασὶν εἶναι ἱερὸν τοιοῦτον, ἰ. τ. κυάμους τε φαγεῖν κ. τ. τ. Atqui τοῦ ἱεροῦ λόγου constat eandem rationem esse, quam aureorum carminum et iurisiurandi Pythagorici. Alii enim eum *Pythagorae* ipsi, alii *Telaugi*, alii *Cercopi* tribuebant. v. *Menag.* ad *Diog. Laert.* 8, 7. 5) Alludunt ad hunc versum, quasi omnium ore celebratum, etiam alii scriptores, v. c. *Lucianus* in dialogo Menippi et Aeaci, Pythagorae et Socratis: ΠΥΘΑΓ. φέρε ἴδω, εἴ τι τοι ἐδώδιμον ἡ πήρα ἔχει. ΜΕΝΙΠ. κυάμους, ὦ γαθὲ, ὥστε οὐ τοῦτό σοι ἐδώδιμον. ΠΥΘΑΓ. δὸς μόνον· ἄλλα παρὰ γεπροῖς δόγματα (ἔμαθον γὰρ) ὡς οὐδὲν ἴσον πύαμοι καὶ κεφαλαὶ τοκήων ἐνθάδε. Recepi tamen versum inter Empedocleos, partim quia probabile est, eum, vt alios Pythagoreos, illo vsum esse in suis carminibus, partim propter haec verba *Hieronymi* lib. 2. adu. Iouinian. T. II. opp. p. 52. D. „probabo, non Empedoclis et Pythagorae „nos dogma secuti, qui propter μετεμψύχωσιν omne quod „mouetur et viuit, edendum non putant: et eiusdem cri„minis reos arbitrantur, qui abietem quercumque succi„derint, cuius parricidae sunt et venefici." quae saltem ex parte pertinere ad hunc versiculum videntur, partim quia viri me multo doctiores Empedocli eum tribuere non

Digitized by Google

dubitarunt, v. c. *Vossius* de philosophorum sectis 6, 38. p. 43. ed. Ien. 1705. 4. *Needham* ad Geoponic. l. l. *Fabricius* biblioth. Graec. Vol. I. p. 160. ed. *Harles*. vbi p. 159. legitur κυάμων φαγέειν, et φοκείων. Hoc quidem vitiose. Aeque male in edit. Colon. *Clementis Alexandr.* legitur κυάμου, cum accusatiuus κεφαλὰς sequatur. Sed *Schweighäuserus* ap. *Athenae.* κυάμων et κεφαλῶν dedit. De ipso dogmate Pythagorico v. ad versum sequentem.

Versum 391. Empedocli tribuit *Gellius* N. A. 4, 11. sed Orpheo *Didymus* l. l. *Marcilius* ad aur. carmina v. 21. ipsi Pythagorae. *Gronouius* vertit:

O miseri, miseri, tactum vitate fabarum.

Sed *Erasmus* chill. 1, 1, 2.

Ah miseri, a cyamo, miseri, subducite dextras.

Scilicet prudenter seruauit nomen Graecum, quia non satis constat, quid per κύαμον intelligendum sit. Sunt enim, qui proprie accipiant de legumento, vt *Gellius* dicit, v. c. *Cicero* de div. 1, 30. *Plutarch.* sympos. 8, 8, 2. *Diogenes Laert.* 8, 33. *Plinius* H. N. 18, 12. *Didymus* in Geopon. 2, 35, 6. Et sane videatur haec sententia non solum per versum praecedentem confirmari, sed etiam per ea, quae *Herodotus* 2, 37. de Aegyptiis narrat, quippe ex quorum placitis haurire potuit Pythagoras. Sed, eodem *Gellio* auctore, „qui diligentius anquisitiusque carmina Empedocli „arbitrati sunt, κυάμους hoc in loco *testiculos* significare „dicunt, — iccircoque et Empedoclem versu isto (Ita *Gronou.* pro *iccirc. in Empedocli versu isto*) non a fabulo edendo, sed a rei Venereae proluuio, voluisse homines deducere." Possit iam quis vtramque rationem coniungendam putare, et ideo fabis vesci vetitum fuisse dicere, quod esitatae illae flatus pariant, atque adeo libidinem Veneream et coitus appetitum excitent. Quam in rem conferri possunt, quae *Plutarchus* de Is. et Osir. c. 5. de sacerdotibus Aegyptiis tradit. Aliam causam elici posse ex alio *Plutarchi*

Digitized by Google

loco.) ostendi §. 5. ad n. 20. p. 42. Alias causas ad vers. 390. retuli e *Clemente Alexandr.* *Didymus* et *Plinius* ll. ll. fabarum esum vetitum a Pythagora aiunt, *διὰ τὸ καὶ ἐν τῷ ἄνθει αὐτῶν εὑρίσκεσθαι πένθιμα γράμματα.* Auctor libelli de pueror. educatione, qui vulgo *Plutarcho* tribuitur, 17., 14. *κυάμων ἀπέχεσθαι* interpretatur *οὐ πολιτεύεσθαι, magistratus fugere*, quoniam magistratus olim suffragiis per fabas latis creabantur. Similiter *Eudocia* p. 368. formulam *κυάμους μὴ ἐσθίειν* explicat verbis: *μὴ προδιδόντας τὸ δίκαιον, ὠροδοκεῖσθαι χρήμασιν*, quod Athenis olim iudices in condemnando vsi sint fabis pro calculis. Alterutra interpretatio placeret, si certum esset, etiam Agrigenti aliquando hunc morem fuisse. *Diogenes Laert.* 8, 24. et ex eo *Suidas* in *Πυθαγόρα τὰ σύμβολα· τῶν κυάμων ἀπέχεσθαι, διὰ τὸ πνευματώδεις ὄντας μάλιστα μετέχειν τοῦ ψυχικοῦ· καὶ ἄλλως, ποσμιωτέρας ἐργάζεσθαι* (*Suid. ἀπεργ.*) *τὰς γαστέρας, μὴ παραληφθέντας* (quae si sana sunt, accipi debent pro *μὴ sine τοὺς μὴ παραλελειμμένους*) *καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς καθ' ὕπνους φαντασίας, λείας τε καὶ ἀταράχους ἀποτελεῖν.* Vt autem redeam ad *Gellii* locum, qui omnino legendus est, probatur eius sententia *Mongitori* in bibliotheca Sicula. Et *Gronovius* e *Pausania* (8, 15. p. 630.) ostendere conatur, certe fabam in sacris Eleusiniis nominari fas non fuisse, (Cf. *Salmas.* ad *Solin.* p. 527. sq.) ac tandem videtur eo inclinare, vt pudendum femininum intelligat, cuius formam fabam referre dicit *Aristoteles* apud *Diog. Laert.* 8, 34. Cf. *Lucian.* in vitarum auctione T. III. opp. p. 204. ed. Basil. 1619. 8. Vnde *κυαμίζειν* dicuntur puellae, quae maturae virum appetunt (v. *Aristoph.*), et Iacchus *κυαμήτης* nominabatur (*Hesych.* et *Phauorin.: Κυαμήτης· ὁ Πάνκος καλούμενος.*) a muliebris membri contrectatione, cuius Orphica meminerunt apud *Clement. Alexandr.* admonit. ad gentes p. 15. C. Ita *κύαμος* diceretur, a verbo *κύειν*, prorsus vt *Gellius* ostendit, *κυάμους testiculos*, appellatos esse more Pythagorae operte atque sym-

Digitized by Google

bolice, quia sint εἰς τὸ κύειν δεινοὶ καὶ αἴτιοι τοῦ κύειν, et geniturae humanae vim praebeant. Eodem modo *Caelius Rhodiginus* l. l. et *R. R.* de Pythagorae *Κυάμῳ*, in *Obss. Misc. Crit.* Vol. VI. T. III. p. 417 — 451. intelligunt *ova*, quod in iis sit animalium κύησις. Sic *Plutarchus* sympos. 2, 3. 1. vbi laudauit versum 390. subiungit haec: ὡς δὲ πυθόμενός τὰ ὠὰ διὰ τὴν κύησιν αἰνιττομένων τῶν ἀνδρῶν, διαφέρειν δὲ μηδὲν οἰομένων τὸ ἐσθίειν ὠὰ τοῦ χρῆσθαι τοῖς τίκτουσι τὰ ὠὰ ἀῴοις. Omnino alii aliter explicant. v. *Pseudo-Origenis* philosophum. c. 2. p. 42 — 44. *Erasm.* l. l. *Neander* in opere aureo T. I. p. 78. *Phil. Caroli* animaduerss. in *Agell.* 4, 11. p. 263. sq. *Castoni Wormii* diss. de faba Pythagorica, Haun. 1696. 4. *Iust. Gotofr. Rabeneri* anfocultates hist. philolog. Lips. 1695. 8. dissert. 26. p. 200. sqq. *Niclas* ad Geopon. ll. ll. et ad §. 4 vt multos alios taceam. Non vero praetermittenda est singularis illa sententia *Iacobi Windeti* de vita functorum statu sect. 5. (p. 64 — 88. ed. *Cren.*) qui proprie quidem interpretatur de legumine fabaceo, sed cum Pythagoras in Aegypto institutus fuerit, et *Pausanias* l. l. Aegyptiaco isti instituto subesse dicat sacram quandam s. arcanam rationem, putat vnice verum esse quod *Diogenes Laert.* 8, 34. ex *Aristotele* retulit, fabas a Pythagora vetitas esse, ὅτι ὅμοιοί εἰσιν ᾅδου πύλαις· ἀγόνατον γὰρ μόνον, h. e. *sola enim faba geni ulli et articulis caret*, qui in aliis sarmentis ac segetibus extant. (*Grotius* ad Matth. 16, 18. interpretatur: *nihil de se gignit.*) Vnde apud *Lucian.* l. l. pro πρῶτον μὲν γὰρ τὸ πᾶν γονυ εἰσι (sc. οἱ κύαμοι) legendum putat π. μ. γ. ἀγόνατοι εἰσι. *Mericus Casaubonus* de verbis *Diogenis* ita exponit, vt inclementiam opinetur sub hoc inuolucro vetari. Supplices enim genua eius, cui supplicarent, prensasse, genibus autem carentes fabas, quasi misericordiae clementiaeque spe praeclusa, eo nomine portis Inferni similes euadere, ideoque illis Pythagoram abstinuisse. *Windetus* vero, hac interpretatione refutata, postquam multa de Pythagoreorum

ἐχεμυθίᾳ et silentio disserunt, vt ostenderet, non sine arcana quadam causa eos rationem, cur fabis abstinendum esset, vel vitae periculo ac dispendio colasse, exponit Pythagorae opinionem illam, qua animos dixit primo in puro aethere degentes stellis vti vehiculis, et sic mundum vniuersum vna administrare (v. *Proclus* ad Timae. 5. p. 326.), deinde in sequiorem naturam propensos Letheum fluuium ad sobrietatem vsque potantes, suique mox oblitos et περορόμησιν passos, per foramen septentrionale, qua circulus lacteus ad Tropicum Cancri cum Signifero committitur, in orbem inferiorem delabi, atque adeo plagam septentrionalem esse sedem daemonum malorum, quam ipsam ob causam in templo augurali dispertiundo pro infausta habita sit regio septentrionalis, et apud *Homerum* (Odyss. ν, 109 — 112.) antrum Nympharum habeat ianuam septentrionalem animabus in humana corpora descendentibus. Porro qui in his terris honeste vixerit, iterum ad συννόμου (*comparis*) stellae contubernium redire vita beata fruiturum; qui praue, secunda generatione sexum mutare, tertia prorsus homine exuto pro scelerum indole brutescere (v. *Plato* Timae. T. III. opp. p. 42. B. et *Timaeus* de anima mundi; in *Platonis* opp. T. III. p. 104. D. E.), sensimque a malo ad peius lapsum tandem degenerare ad plantam vsque deterrimam, inde autem per easdem periodos ad deos redire: Et sursum quidem tendentes animas recta ad Deum recedere, sed deorsum tendentes recta εἰς βόθρον καὶ εἰς κακίας βαπτισμὸν ferri. (v. *Nicomachus Gerasenus* in quinario.) Cum autem ἄδης (localiter) sit *regio naturae corruptibilis*, animas coeleste solum vertentes atque λούσας εἰς γένεσιν, dici etiam καταλθεῖν εἰς ἄδου (cf. *Plato* l. l. p. 44. C.), et animam mori dici, quando vitam illam vitalem, qua in coelo fruebatur, deserat et amittat, voluptatis corporeae illecebris inescata, atque tum eam descendere in regionem hanc corruptibilem atque infimam. Itaque operam dandam esse, vt animae separentur a natura corporea, et duram sortem per-

Digitized by Google

petuae reciprocationis in hoc orbe experiri desinant, vt quam citissime ad pristinam in coelo patriam redeant. Iam cum Pythagoras per symbola tradere res sublimiores solitus fuerit, fabam quoque ei fuisse symbolum generationis recta tendentis, propterea quod faba fere sola ex plantis semini conferentibus scapo penitus perforato sit, nec vllibi articulorum (γονάτων) interpositis obturationibus impedito, perinde ac porta inferni nunquam oppessulata animabus εἰς γένεσιν κατιούσαις perpetuo pateat. Pythagoram ergo, fabas vetando, cauisse a generatione continua ac perpetua, insinuantem suis, satius fuisse, pollutum corruptibilis huiusce regionis hospitium nunquam intrasse, sed quando id integrum iam non fuerit, saltem vt admissi, quam primum generationem sistant, atque ad superiora redire nitantur. Haec *Windeti* sententia, quam, nisi obscurius, non poteram referre breuius, probata fuit *Baylio* in Dictionnaire hist. et crit. T. III. p. 744. sq. ed. Amst. 1730. fol. *Lomeiero* in Epimenide s. de veterum gentilium lustrationibus c. 24. p. 302. aliisque. Quaenam vero ex his omnibus vera sit explicatio, non equidem dixerim. Caeterum perperam in antiquioribus *Gellii* editionibus legitur ἑλέσθαι. Nam ἄπο — ἔχεσθαι constat per tmesin dici pro ἀπέχεσθαι, et possit hic infinitiuus pendere ab omisso verbo χρὴ vel δεῖ, vt saepius apud poetas. Recepi tamen ἔχεσθε e Geoponicis. Cf. *Gesner.* chrestomath. Graec. p. 194. Pro δειλοὶ, πάνδειλοι *Neander* l. l. habet δειλοί πως δειλοί. *Marcilius* autem in aurea carmm. 21. verba illa exponit verbis κακοὶ, παγκάκιστοι.

Versum 392. exhibet *Plutarchus* sympos. 3, 1, 2. v. omnino supra §. 14. ad n. 48 sqq. p. 359. sq.

Versus 393. extat apud eundem de ira cohibenda T. II. opp. p. 464. B. (T. IX. p. 451. ed. *Hutten.*) Iam cum νηστεύειν sit *ieiunare*, patet metaphorice significare posse *non gustare*, *non participem esse*, *abstinere*. Cf. *Cael. Rhodigin.* antiqq. lectt. 14, 3. p. 732. E.

Versus 394. et 395. petii e *Clement. Alexandr.* protrept. p. 17. A. e quo eosdem poesi philosoph. p. 27. *Stephanus* intulit: *Κάλεπαι κακότητες* sunt *saeua* s. *atrocia vitia*, et verbum *ἀλύειν* verti potest vel *turbatum esse*, vel *anxium esse*, vel *furere*: v. *Xylander* ad *Plutarch.* de audiendis poetis c. 5. vbi *ἀλύειν* quidem bene explicat *vexari et angi*; sed quod *κακότητα* de *miseria* interpretatur, minus mihi probatur, quanquam sic est ap. *Homer.* Odyss. τ, 360. Cf. *Plutarch.* l. l. Potest autem syllaba λύ in verbo *ἀλύειν* recte produci, quia duae breues praecedunt. Cf. ad vers. 405. et 45. et *Theognis* 230. Malim tamen *ἀλύσσοντες*. *Hesych*: *ἀλύσσειν τρέμειν*.

Vers. 395. *λωφᾷν ἀχέων δειλαίων* reddi potest: *requiescere* s. *liberari a curis miseris*, vel, si nomen *δείλαιος* nomine *timidus* explices, *a solicitudinibus iunctis cum timore*, np. ne poena sequatur vitia. Accusatiuus *θυμὸν* pendet ab omissa praepositione *κατά*.

Versus 396. et 397. vulgo vltimum locum occupare constat in aureis carminibus, quae *Pythagorae* auctori adscribuntur, sed quorum auctorem Empedoclem esse *Fabricius* ad *Sext. Empir.* adu. Mathematt. 1, 302. p. 283. ideo statuit, quia diserte ei in *Iamblichi* theologumenis arithmet. tribuantur versus duo a me hic positi. Iam etsi nondum, quod ego sciam, ille *Iamblichi* liber, quem se in Bibliotheca Graeca editurum esse promisit *Fabricius* (Biblioth. Graec. Vol. V. p. 770. ed. *Harles.*), editus fuerit: possumus tamen facile viro fide dignissimo fidem habere, quanquam non opus est, vt aurea carmina pro Empedoclis opere habeamus. v. quae dixi ad vers. 390. Possit illa *Fabricii* coniectura confirmari videri per hunc locum *Luciani* in Icaromenippo T. II. p. 195. ed. *Graeu.* *ἐφίσταται κατόπιν ὁ σοφὸς Ἐμπεδοκλῆς, ἀνθρακίας τις ἰδεῖν, καὶ σποδοῦ πλέως, καὶ κατωπτημένος. κἀγὼ μὲν, ὡς εἶδον, — ὑπεταράχθην, καί τινα σεληναῖον δαίμονα ᾠήθην ὁρᾷν. ὁ δὲ, θάῤῥει, φησὶν, ὦ Μένιππε·*

οὔτις τοι θεός εἰμι. τί μ' ἀθανάτοισιν ἐίσκεις;

qui est versus *Homericus* Odyss. π, 187. Et pluribus ibi in hanc sententiam ridetur Empedocles, quod deus immortalis haberi cupiuerit. Quam infirmam vero vim habeat hic locus ad confirmandam opinionem Fabricianam, non opus est verbis. Ad rem illustrandam non solum ea faciunt, quae *Hierocles* ad aur. carmm. p. 226. sqq. ed. *Needham.* annotauit, et quae in praefatione attuli, sed etiam haec *Plutarchi* de defectu oraculor. c. 10. extr. ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βέλτιονες ψυχαὶ τὴν μεταβολὴν λαμβάνουσιν. ἐκ δὲ δαιμόνων ὀλίγαι μὲν ἔτι χρόνῳ πολλῷ δι' ἀρετῆς καθαρθεῖσαι παντάπασι θεότητος μετέσχον. Versiculos nostros *Chalcidius* ad Timae. p. 219. ita Latine reddidit:

Corpore deposito cum liber ad aethera perges,
Euades hominem, factus deus aetheris almi.

ita vt legisse videatur ἐλεύθερος pro ἐλεύθερον. Et sane nominatiuum arbitror esse aptiorem. Similes locos attulit, praeter alios, *Tennulius* ad *Iamblichi* commentarium in Nicomach. Gerasen. p. 208. Caeterum si ponamus, Empedoclem hos duo, de quibus agimus, versiculos in carmen suum recepisse: aptissime illi cohaerent cum iis, quos statim subiunxi, 398. sqq.

Versus 398 — 406. suppeditant *Diogenes Laert.* 8, 59. *Eudocia* p. 170. *Suidas* in v. ἄπνους, *Tzetzes* chil. 2, 966. sqq. *Stephanus* in poesi philos. p. 23. primum versum etiam *Neander* in opere aureo T. I. p. 524. Cf. supra p. 49. sq.

Vers. 398. *Tzetzes* habet φάρμακα ὅσσα, *Neander* p. 2 ὅσ. Γεγᾶσι, h. e. γεγάασι, verbi γάω, interpretor *extant, reperiuntur.* Κακῶν, *morborum, aduersus morbos.* Dubium tamen videtur, vtrum φάρμακα putandum sit subiectum, et κακῶν — ἄλκαρ praedicatum, vt apud *Tzetzem* editum est, an φάρμ. cum κακῶν iungendum, atque adeo post hoc nomen interpungendum. Equidem illam rationem prae-

Digitized by Google

tuli. Ita enim sensus est: *medicamina saluberrima quaeque, quae et morbos sanant, et vires roborant, vt ad senectutem possis peruenire.*

Vers. 399. πεύσῃ simpliciter est *cognosces;* κρανέω autem vel *perficio* reddo potest, vel potius *perficiam.* In editione *Diogenis*, quae Coloniae Allobrog. 1615. 8. prodiit, perperam legitur κρανόω. Cui autem Empedocles se haec praestiturum esse promittat, difficile dictu est. Potes tamen Pausaniam intelligere, quippe qui non solum medicus fuit (v. vers. 415.), sed etiam Empedoclis amasius (v. *Diog. Laert.* 8, 60.), cui ille opus περὶ φύσεως certe inprimis inscripsit. v. ad vers. 1. et 2.

Versus 400—402. habet etiam *Clemens Alexandr.* stromm. 6, p. 630. D.

Vers. 400. pro μένος *Suidas* per glossema exhibet βίας. Codex *Diogenis* Vindob. totum versum ita corrupit: παύσῃ δ' ἐκ καμάτων ἀναειμένος.

Vers. 401. *Tzetzes* habet ἀρούρας, sed *Clemens Alex.* θνητοῖσι καταφθ. ἀρούραις. Quorum illud satis bonum, hoc corruptum esse patet. Nam debebat hic quoque ἀρούρας scribi, quod etiam extat in Codice *Diog.* Vindob. litera ν̄ tamen supra literam s̄ posita.

Vers. 402. verba καὶ πάλιν apud *Clementem*, *Suidam* et *Eudociam* separata sunt a verbis Empedoclis reliquis, vt significetur, illum alio in loco iterum similia scripsisse. Ego vero putabam esse Empedoclis, atque adeo πάλιν vertebam contra. Pro ἦν κ' ἐθέλῃσθα *Clemens* non male habet εὖτ' ἐθέλῃσθα, et apud *Suidam* vitiose editum est ἐθέλεσθα. Idem *Clemens* legit πνεύματα θήσεις pro πνεύματ' ἐπάξεις, et apud *Tzetzem* male extat ἐπάξης. Pro παλίντιτα (Cod. Vindob. παλίντητα), quod adiectiuum fortassis de ventis *reuertentibus* potest intelligi, vel etiam pro aduerbio πάλιν accipi, *Tzetzes* habet πάλιν τι τὰ, sed *Suidas* παλίντονα, quae fieri potest vt vera sit lectio. Nam παλίντονα πνεύματα explicare potes *ventos frementes iam, qui*

Digitized by Google

antea quieuerant, vel *contra se inuicem frementes*, et comparare *Virgilii* Aen. 1, 53. *luctantes ventos tempestatesque sonoras*. Commendari haec lectio videatur etiam his verbis *Plutarchi* de Is. et Osir. c. 45. παλίντονος γὰρ ἁρμονίη κόσμου, ὥσπερ λύρης καὶ τόξου, καθ' Ἡράκλειτον. Cf. *Homer.* Il. θ, 266. et *Sophocl.* Trach. 514. sq. Possit quis etiam παλίντυπα reponendum putare, h. e. *ventos repercussos*, vel πάλιν τε τὰ legere, quod si cui placuerit, debebit etiam ἐπάξῃ recipere.

Vers. 403. *Tzetz.* στήσεις, *Suidas* στήσει, qui etiam ῥόον καίριον dedit pro καίριον αὐχμόν. Ἐξ h. l. et vers. 404. valet *post*.

Vers. 404. *Tzetzes* iterum habet στήσεις pro θήσεις, et male θέρειον pro θερείου. *Suidas* autem θερείου prorsus omittit, et totum versum sic legit: αὐχμὸν ἀνθρώποις. θήσεις δὲ κ. ἐξ αὐχμοῖο.

Versu 405. nullum interpretum offensum fuisse, valde miror. Nam ῥεύματα δενδρεάθρεπτα haud dubie explicari debent *torrentes* s. *imbres* s. *humores*, *quibus arbores nutriuntur*. Nemo autem nouit vnquam *torrentes flantes* s. *spirantes*, et tamen participium ἀήσαντα neque aliter videbatur explicari posse, neque ad nomen πνεύματα referri, quippe quod vers. 402. legitur, atque adeo nimis remotum est, neque ῥεύματα in πνεύματα mutari, quia diserte opponuntur ὄμβρος et αὐχμὸς aeque atque αὐχμὸς et ῥεύματα. Quo magis miror, *Maium* in Obss. sacr. P. III. p. 33. vertere potuisse: *fecundos flatus ventorum, qui aestate spirare solent*. Peperit fortassis haec difficultas varietatem lectionis. Nam *Tzetzes* habet: ῥ. δ. τά τ' αἰθέρινα θήσονται, et *Suidas*: ῥ. δ. τά τ' ἐν θέρει ἔσονται. Quarum lectionum neutra satisfacit. Nec magis probatur, quod ipse aliquando cogitaueram reponere, αὐανθέντα, *fluuii* s. *torrentes qui aestate exarescunt*. Nam nimis longe recederet hoc a lectionis receptae vestigiis. Quae cum ita sint, et cum nec Codex Vindobonensis LIX. quicquam auxilii praestet, legens

Digitized by Google

τὰ τ' ἐν θέρει ἀήσαντα; nec iuuant quae in Tabb. ad Hermogenis vindic. p. 390. ed. Ald. leguntur: τῆς γῆς πολλὰς ἐφύσησε ῥωγμὰς καὶ ἀναφύσας, τὸ ὕδωρ εἰσδυόμενον πάντα κατέβρα. restat ne interpretatione locum iuuare conemur. Nullam autem adhuc meliorem excogitare potui, quam quae ipse in Commentatt. societ. philolog. Lips. Vol. I. p. 272. primo fuit propedita: nimirum vt verterim *flatus* s. *venti* τὰ δὲ αὖτε *aestuo vapores exhalant*, quemadmodum Ouidius met. 15, 602. sq. dixit: *flumina natas exhalant nebulas.* Cl. Lobeck. p. 464. Cum vero multa verba actiua passiue interdum ponantur, possit quis forsitan participium ἀήσ. eum Latino *vaporatus* conferre, quando idem est quod *exsiccatus, exaestuatus*, vt apud Columellam de R. R. 2, 16. extr. quod solidiores glebas diutius sustineat et suspendat, vt „cum cretibus aestuis vaporatae resolnantur." Verum, vt dixi, omnia hic mihi incerta videbantur, et fortassis vnice verum est, quod Ioach. Kühnius ad Dion. l. l. statuit, vnum vel alterum versum post hunc nostrum deesse. Caeterum neminem, opinor, offendet prima syllaba verbi ἀήσαντα hic producta, quamquam alias tam ab aliis poetis, quam ab ipso Empedocle vers. 277. corripitur. Est enim eadem ratione, quam vers. 594. esse in verbo ἀλύειν. His diu scripsi vera lectio videbatur mihi haec esse: τά τ' ἐν θέρει ἀνηέσαντα, *quae aestuo tempore vaporant* s. *vaporem emittunt*. Commendat enim hanc lectionem non solum orationis nexus et rei ipsius natura, sed etiam similitudo scripturae Codicis Vindob. Quare non dubitaui sic rescribere. Hermannus supra laudatus per epistolam mihi significauit, se veram lectionem putare τά τ' αἰθέρι αἰθύσσονται, *quae in aere mouentur*. h. e. pluuia. Buttmannus l. l. p. 35. emendat τά τ' αἰθέριν' ἀΐσσονται.

Vers. 406. ἐξ Ἄϊδαο dictum esse pro ἐξ Ἀ. δόμων vel χώρης, et μένος ἀνδρὸς pro ἄνδρα, satis notum est. Sic vers. 400. ἀνέρων μένος. Ostendendum potius est, Empedoclem sine vlla arrogantiae specie recte e philosophiae

Pythagoricae sententia hos versus scribere potuisse, neque vllo modo γοητείας accusari propter illos debere a quoquam. Scilicet non loquitur de hac vita, quae in his terris vivitur, sed de illa, quam philosophus omnino vir probus agit, vbi ad deum reuersus est, τὸν ἀπὸ νοῦ ἀνιόντα verbis *Procli* ad Timae. 5. p. 326. ἀθλον καὶ καθαρσεῖς καὶ ἀστροειδέσιν ὀργάνοις χρώντα, καὶ συμπεριφερόμενον ταῖς τῶν θεῶν, καὶ συνδιαπονοῦντα τὸν ὅλον κόσμον. Cf. quae *Windeto* maxime duce dixi ad vers. 591. Cf. etiam vers. 409. Agitur igitur de ἀνόδῳ seu reditu hominis in Deum Pythagorico, de quo *Ioh. Friedem. Schneidewin* peculiarem dissertationem edidit Hal. 1760.

Versus 407 — 409. debentur *Clementi Alexandr.* Stromatt. IV, p. 534. C. et *Theodoreto* de curat. Graec. affect. disp. 8. T. IV. opp. p. 911. Extant etiam in *Stephani* poesi philos. p. 27.

Vers. 407. ὑμνοκόλοι sunt *poetae*. Hos autem non minus quam medicos in egregio honore habitos a Graecis fuisse, nimis notum est. Sed quod prima nominis ἴαμβος syllaba, quae non solum ab *Homero* et aliis, sed etiam ab ipso Empedocle vers. 415. producti solet, hic et vers. 439. corripitur, id novum est. Idem tamen factum apparet ex *Diogene Laert.* 3, 45.

Vers. 408. πρόμοι, qui alias sunt i. q. πρόμαχοι, *autesignani*, h. l. significant omnino *duces, praesides, magistratus*.

Vers. 409. *Theodoretus* minus bene legit ἔνθεν ἀναβλαστάνουσι. Nam ἔνθεν refero ad vitae genesa modo commemorata, atque adeo explico: *inde, vbi haec peregrinatae sunt*. Sed ἀναβλαστεῖν, *renasci*, recte dicuntur hominum sapientum animi, quoniam ante quoque fuerant daemones. Cf. omnino ad hos versus, quae dixi §. 15. ad n. 96 — 103. p. 459 — 461. *Tiraquellus* apud *Fabric.* bibliath. Graec. Vol. XIII. p. 149. sic vertit:

Hymnidici vates, artis medicaeque periti
Mortales cunctos primi post tergа relinquunt,
Sunt vbi dii superi magnis in honoribus aucti.

Digitized by Google

Versus 410 seq. seruauerunt *Clemens Alexandr.* strom. 5. p. 609. Sedet *Eusebius* praep. euangel. 13. 13. Habet etiam *Stephanus* in poesi philos. p. 88. De varietate lectionis et virorum doctorum emendationibus satis supra exposui §. 15. ad n. 99 et ad p. 469.

Versus 412. ἄνυστος ἀδρείου ἀχέων sunt, ni fallor, expertes malorum, quibus affici homines solent; ex ἀπόνηρος, ἄπονος bonus, honestus, immortalis, i. q. ἀτειρὴς nunquam interiturus. Nam verbum τείρω est Latinum *tero* et consumi et perdi et interire sunt verba fere eadem valentia. Cf. ad vers. 412. Videtur menti Empedoclis, haec scribentis, obuersatus fuisse locus *Homerici* Odyss. λ. 601. seq.

Νεῖκος δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεῆσι
τέρπεται ἐν θαλίῃσι —

Versum 412. *Theon Smyrnaeus* in eorum, quae in Mathematicis ad Platonis lectionem utilia sunt, expositione, nouis illustrata ab *Ismaele Bullialdo*, Paris. 1644. 4. cap. 1. p. 1. ita laudat καὶ ὁ πολιτικῶν (all. κοινητικῶν) λόγων παράφρασιν τὸ μὲν πρῶτον ἔχει καθαρμόν τινα· οἷον ἡ ἐν τοῖς προσήκουσι μαθήμασιν ἐκπαίδων συγγυμνασία· ὁ μὲν γὰρ Ἐμπεδοκλῆς,

πρηνέσσιν ἀπὸ κ. ἀσιμώντα, φησὶν, ἀτηρεῖ χαλκῷ
δεῖν ἀκαρύστασθαι· ὁ δὲ Πλάτων ἀπὸ πέντε μαθημάτων
φησὶ ποιεῖσθαι τὴν κάθαρσιν. ταῦτα δέ ἐστι, ἀριθμητικὴ, γεωμετρία, στερεομετρία, μουσικὴ, ἀστρονομία. *Bullialdus* p. 224. nihil fere annotat, nisi in tribus codd. regiis legi ἀπειρεῖ, sed legendum esse ἀτειρεῖ χ. *indomito* aere, qua formula Empedoclem dicit propterea vsum esse, vt constantiam et perseuerantiam necessariam ostenderet, quoque religioni sacrisque ritibus haec materia aptior credita fuerit. Laudat eam in rem *Seruium* ad *Virgil.* Aen. 1, (448.) vbi flaminem Dialem ait aereis cultris tonsum fuisse. Item *Scholiasten Theocriti* 2, (56.) et *Eustathium* ad Il. π, 408. quorum ille sic disserit: ὁ χαλκὸς — ἐνομίζετο καθα-

Digitized by Google

ρὸς εἶναι καὶ ἀπελαστικὸς τῶν μιασμάτων. διόπερ κρῆναι πᾶσαν ἀφοσίωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν αὐτῷ ἐχρῶντο, ὡς φησι καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῷ περὶ Θεῶν. Eustathius: ἴσως ἤνοπα λέγει τὸν ἔνοπα, ὅ ἐστι, ἔμφωνον. μόνος γὰρ τῶν ἀψύχων δοκεῖ φωνὴν ἔχειν, καὶ Πυθαγορικοί φασι τὸν χαλκὸν παντὶ συνηχεῖν θειοτέρῳ πνεύματι, διὸ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι τρίπους τοιοῦτος ἀνάκειται. Multa alia huius generis attulit *Lomeierus* in Epimenide c. 25. et res est sabiis nota. De reliquis vero Empedoclis verbis, quae multo difficiliora videntur, nihil *Bullialdus* monuit. Itaque quid ego statuerem de quinque fontibus, e quibus hauriendum sit ei, qui velit ablui, h. e. purgari a vitiis, breuiter ostendendum putaui. Neque enim Platonica quinque μαθήματα, quae *Theon* huc illustrandi causa attulit, locum habere arbitrabar, et *Plutarchi* commentarius in Empedoclem περὶ τῆς πέμπτης οὐσίας (v. §. 9. n. 3. p. 135.), qui fortassis rem omnem explanauerat, per temporis iniuriam nobis periit. Scilicet haud dubie Empedocles in mente habuit Pythagoricam de numeris, atque adeo de quinario, doctrinam. Hunc autem numerum, qui, si secum vel cum praecedentibus iungitur, efficit numeros sequentes, 6, 7, 8, 9, 10, inprimis *iustitiae* nomine ornarunt Pythagorei, vt δικαιοσύνη sit δύναμις ἀποδόσεως τοῦ ἴσου καὶ προσήκοντος, ἐμπεριεχομένη ἀριθμοῦ τετραγώνου περισσοῦ μεσότητι, quae definitio Pythagorica legitur apud *Iamblichum* in *Nicomachi* arithmeticam p. 20. *Camerarius* in explicatione in lib. 2. *arithmet. Nicomachi* p. 48. omisit καὶ post ἴσου, et legit ἐμπεριεχομένῃ — μεσότητος, et totam definitionem sic vertit: *iustitia est vis s. facultas tribuendi aequalitatem cuique congruentem, comprehensi medii quadrato numero impari.* Imo legendum est ἐμπεριεχομένη — μεσότητι, et in versione ponendum *comprehensa medio.* Verum quanquam *Camerarius* locum perperam scriptum inuenit et male Latine reddidit, tamen bene explicuit designatione iugi in libra s. trutina, in quo esset examen medium: §. Quam interpretationem.

Digitized by Google

apud ipsum legi, quam hic exscribi, satius est. Sed si illam definitionem sequimur, potest haec prodire ex Empedoclis verbis sententia: *cum constantia quadam studendum est iustitiae* (quo pertineat symbolum Pythagoricum: *τὸν ἀγρὸν μὴ ὑπερβαίνειν*), *vt a vitiis sceleribusque purus euadat animus.* At, dixerit quis, si tu ita explicare velis, debebat Empedocles scribere *ἀπὸ πέμπτης πρήσης.* Audio. Sed quidni *ἀπὸ πέντε πρηνάων* scribere potuerit eodem sensu? Nam vnum numero cuique applicatur, duo duobus siue addita siue multiplicata efficiunt numerum perfectum 4 non minus, quam duo addita tribus, qui et ipse, cum extremo ex duobus prodeat, putabatur perfectus numerus, efficiunt 5, quo numero praecedentes cum ipso comprehenduntur. Vix igitur, hoc quidem in loco, differre videantur quinque numeri a numero quinario, quoniam hic, vt dixi, quinque complectitur. Cum tamen ipsi mihi paulo contortius haec dicta videantur, videndum est, an non alio modo, et fortasse rectius aeque ac facilius, locum interpretari possimus. En igitur duas rationes alias. Primo enim Pythagorei, cum quinque componantur e duobus, primo numero pari, et tribus, primo impari, cumque pares numeri omnes ab iis dicerentur feminini, impares autem mares, quinarium numerum (etsi alii etiam senarium, vt *Iamblichus* l. l. p. 47. Cf. *Tennul.* p. 131. sq.) fecerunt symbolum coniunctionis virium naturae, atque adeo *Γάμον* et *Ἀφροδίτην* nominarunt. Cumque natura per varias mutationes semper gignere soleat eadem, vt numerus quinarius per se ipsum multiplicatus producit 25, et sibi ipsi impariter additus semper se ipsum producit, v. c. ter quinque sunt 15, septies quinque 35, (v. *Plutarch.* de defectu oraculor. c. 36.) fecerunt etiam symbolum naturae semper in sese redeuntis, et *Φύσιν* vocarunt. v. *Plutarch.* de *Ei* apud Delphos c. 8. qui rem ita illustrat: *ὡς γὰρ ἡ φύσις λαβοῦσα πυρὸν ἐν σπέρματι καὶ χειμένῃ, πολλὰ μὲν ἐν μέσῳ φύει σχήματα καὶ εἴδη, δι' ὧν ἐπὶ τέλος ἐξάγει τὸ*

Digitized by Google

ἔργον, ἐπὶ πᾶσι δὲ πυρὸν ἀνέδειξεν. ἀποδοῦσα τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ τέλει τοῦ παντός· οὕτω τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν ὅταν αὐτοὺς πολλαπλασιάζωσιν εἰς ἑτέρους, τελευτώντων τῇ αὐξήσει, μόνος ὁ τῶν πέντε καὶ ἑξ γενόμενος τοσαυτάκις αὐτοὺς ἀναφέρουσι καὶ ἀναφώζουσιν. ἑξάκις γὰρ τὰ ἑξ, τριακοντάεξ, καὶ πεντάκις τὰ πέντε, εἰκοσιπέντε γίνεται. v. quae ille plura in hanc sententiam disputat. Omnia enim transcribere non potui. Videatur igitur versus Empedocleus ad doctrinam de ortu et interitu pertinere, quam supra passim tractauimus, et πάντας κοῦρους intelligi fortassis possint de aetate infantis, pueri, adolescentis, viri et senis, quas aetates perlustrare oportet hominem, donec a vitiis liberetur. Trahi huc possunt verba *Plutarchi* de *EI* ap. Delph. c. 18. φθείρεται μὲν ἀπομάζωμα γινομένου γέροντος, ἐφθάρη δ' ὁ νέος εἰς τὸν ἀπομάζοντα, καὶ ὁ παῖς εἰς τὸν νέον, εἰς δὲ τὸν παῖδα τὸ νήπιον. Verum nec haec ratio satis placet. Forsitan igitur intelligenda sunt quatuor elementa et coelum siue aether. Spectat huc eiusdem *Plutarchi* locus ex eodem libro c. 11. vbi hunc mundum dicit quodammodo ἐκ πέντε συγκείμενον κόσμων καὶ συνηρμοσμένον εἶναι, ὧν ὁ μέν ἐστι γῆς, ὁ δὲ ὕδατος, τρίτος δὲ πυρὸς, καὶ τέταρτος ἀέρος· τὸν δὲ πέμπτον, οὐρανὸν, οἱ δὲ φῶς, οἱ δ' αἰθέρα καλοῦσιν, οἱ δ' αὐτὸ τοῦτο, πέμπτην οὐσίαν, ἣ τὸ κύκλῳ περιφέρεσθαι μόνη τῶν σωμάτων, κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἄλλως συμβεβηκότος (np. τοῦ κύκλῳ περιφέρεσθαι). Ex hac ratione locus noster pertineat ad doctrinam de metempsychosi, secundum quam animis peragranda sunt elementa, (v. §. 15.) atque e singulis semper et constanter ea hauriendo, quae ad augendam rerum cognitionem inprimisque ad animum emendandum faciant. Iam ex his interpretationibus eligat quisque, quam volet. Equidem praeferebam hanc, quam vltimo loco posui.

Vers. 413. aq. afferunt, praeter *Diogenem Laert.* 8, 65. etiam alii, quos iam §. 7. ad n. 33 — 38. p. 107. memorani.

Digitized by Google

Secutus autem sum *Diogenem*. Reliqui ἰατρὸν legunt. De *Acrone* cf. *Plutarch.* de Is. et Osir. c. 79. Accusativus ἄκρον et Genitivi ἄκρου et ἀκρόπατης, (prō quo *Menagius*, qui etiam ἰάτρου probat, malit ἀκροτάτας,) id quod facile patet, intelligendi sunt, vt in Latina lingua *vir summus*, de nōminis celebritate et meritorum tam magnitudine quam multitudine. Fortassis etiam verba κατρὸς ἄκρου vertī possint: *summo loco natum*. Sed κρημνὸς ἄκρος est *tumulus excelsus*. Totum enim epigramma iocose scriptum esse putari debet, et *Fabricio* biblioth. Gr. Vol. XIII. p. 33. illud propter illusionem ad nomen Graecum Acronis et Agrigenti reddi Latine nisi frigide videtur vix posse. *Grotius* tamen periculum fecit, et hanc quoque eius versionem ex Anthologiae Boschianae T. III. p. 333. huc transscribere non piguit:

Summus erat medicus, summo patre, summa sed hora
Venit: Acron dcram nunc Acragantis habet.

Vel sic:

Venit: summa tenet nunc Acragantis Acron.

Quae de potestate nominis ἄκρος metaphorica monui, confirmari tum aliis locis multis possunt, quae lexica suppeditant, tum his *Euripidis* Phoeniss. 433. et 1251. vbi ἄκροι sunt *viri principes*, atque *Plutarchi* de genio Socr. c. 12. vbi ἄκρος διαλέγεσθαι est διαλεκτικώτατος, vt vtar forma *Xenophontis* memorr. 4, 5, 12. Sic Mercurius ap. *Lucian.* in vitarum auctione T. III. p. 102. ed. Basil. 1619. 8. Pythagoram vocat μάντιν ἄκρον. De prosodia nominis ἰητρὸν monui ad vers. 407.

Versus 415 — 418. seruauit *Diogenes Laert.* 8, 61. Habent etiam *Stephanus* in poesi philos. p. 31. et Anthologiae Stephaniana quidem p. 240. Wecheliana p. 348. Boschiana T. II. p. 148. Brunckiana T. I. p. 163. et ex hac *Koeppen* griech. Blumenlese T. III. p. 196. sed tres priores inter ἄδηλα.

Digitized by Google

Vers. 415. *Anthol. Steph. Wechel. Bosch.* habent Παυσανίαν ἰητρὸν, et Ἀγχίτεω υἱὸν, quam posteriorem lectionem sane praetulerim. *Brunck.* et *Koeppen:* Παυσανίην ἰατρὸν — Ἀγχίτου υἱόν. De Anchito et de Pausania medico dixi §. 5. ad n. 92 — 98. p. 65 — 67. Cf. ad vers. 399. *Koeppen* ad illustrandum vocabulum ἐπώνυμον apte laudauit *Homer.* Il. ι, 558.

Vers. 416. Ἀσκληπιάδην interpretor *artis medicae peritum.* Tales enim constat Aesculapii filios fingi a poetis. Pro Γέλᾳ, quae fuit nobilis vrbs Siciliae, ad Gelam fluuium sita, *Anthol. Steph.* et *Bosch.* habent πόντῳ. Sed eaedem et *Brunck.* et *Koeppen* pro ἔθρεψε, quod in reliquis extat, aptius exhibent ἔθαψε, quod edidi.

Versu 417. μογεροὶ κάματοι sunt *aerumnosi morbi.* Anthol. ὃς πλείστους κρυεραῖσι μαραιν. ὑπὸ νούσοις.

Versu 418. ἀποστρέφειν reddendum putabam *liberare a.* Codex Vindob. LIX. ἀπέστρεψε. Pro Περσεφόνης ἀδύτων *Brunck.* et *Koeppen* ex Anthologia dedere Φερσεφόνας θαλάμων. quae lectio neque per se bona, neque genuina videbatur, sed ex eius ingenio profecta, qui fortasse perperam statueret, Empedoclem Dorica lingua scripsisse, in quo eodem errore est *Menagius* ad *Diog. Laert.* 8. 65. v. ad vers. 413. sq. Totum epigramma *Grotius* in anthologia Boschiana T. II. p. 149. sic vertit:

Hic iacet in patria, cuius pater Anchita, gentis
Phoebigenae, vero nomine Pausanias.
Multos quippe virum morbis crudelibus vstos
Abstinuit thalamis, Persephonea, tuis.

Alia versio extat in *Fabricii* biblioth. Graec. Vol. XIII. p. 539.

Versus 419 — 424. exhibent *Porphyrius* in vita Pythagorae §. 30. et *Iamblichus* vit. Pyth. §. 67. quorum ille haec praemisit: αὐτὸς (Pythagoras) τῆς τοῦ παντὸς ἁρμονίας ἠπροᾶτο, συνεὶς τῆς καθολικῆς τῶν σφαιρῶν καὶ τὴν

κατὰ ταύτας κινουμένων ἀστέρων ἁρμονίας. — τούτοις καὶ Ἐμπεδοκλῆς μαρτυρεῖ, λέγων περὶ αὐτοῦ, ἦν δέ τις etc. *Iamblichus* autem haec: τοῦτο φαίνεται καὶ Ἐμπεδοκλῆς περὶ αὐτοῦ αἰνίττεσθαι, καὶ τῆς ἐξαιρέτου καὶ θεοδωρήτου ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως, ἐν οἷς φησιν· ἦν δέ τις etc. Versus 419. et 420. habet etiam *Diogenes Laert.* 8, 54. et *Stephanus* in poesi philos. p. 30. Omnes ad Pythagoram pertinere aiunt has laudes, nisi quod, teste *Diogene*, nonnulli ad Parmenidem retulere. *Porphyrius* et *Iamblichus* allatis his versibus addunt ista: τὸ γὰρ, περιώσια, καὶ, τῶν ὄντων πάντων λεύσεσκεν ἕκαστον, καὶ, πραπίδων πλοῦτον, καὶ τὰ ἐοικότα, ἐμφαντικὰ (*Porphyr.* ἐμφατ.) μάλιστα τῆς ἐξαιρέτου καὶ ἀκριβεστέρας παρὰ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως ἦν, ἔν τε τῷ ὁρᾷν, καὶ τῷ ἀκούειν, καὶ τῷ νοεῖν, τοῦ Πυθαγόρου. (Verba τοῦ Πυθ. omisit *Iambl.*)

Versu 419. verba ἐν κείνοισιν, *inter illos*, quo pertineant, non liquet. Περιώσια εἰδὼς, *eximia sciens*, est *longe doctissimus*.

Versu 420. μήκιστος πραπίδων πλοῦτος, *amplissimae mentis diuitiae*, est *subtilissima et amplissima rerum cognitio*. Comparari potest formula Paulina Rom. 11, 33. βάθος — σοφίας.

Versu 421. παντοίων ἔργων σοφῶν μάλιστα ἐπιήρανος, *variarum rerum ad sapientiam spectantium studiosissimus*, h. e. *in varias sapientiae humanae partes studiosissime incumbens*. Significat Empedocles, non soli philosophiae, aut medicinae, aut disciplinis mathematicis, sed his omnibus, operam dedisse.

Versu 422. πάσῃσιν ὀρέγεσθαι πραπίδεσσι (*Iambl.* πάσαισιν ὀρ. πραπίδεσσιν) est *tota mente appetere s. studere*.

Versu 423. λευσέσκειν significat *videre, perspicere, intelligere*. *Iamblichus* habet ἕκαστον.

De versu 424. dixi ad vers. 6.

Digitized by Google

Versus 425. et 426. diserte Empedocli tribuuntur in *Theologumenis arithmet.* p. 20. Et potest ille sane carminibus suis eos inseruisse, quanquam in vniuersum Pythagoreorum iusiurandum fuisse dicunt permulti, vt *Sextus Empir.* adu. Mathematt. 7, 93. sq. *Porphyrius* vit. Pythag. §. 20. *Iamblichus* vit. Pyth. §. 150. et 162. *Plutarchus* plac. philos. 1, 3. *Theon Smyrnaeus* in libro ad vers. 412. laudato c. 38. p. 147. *Stobaeus* ecl. phys. p. 302. Auctor carm. aur. v. 47. sq. habet priorem versum et prima tria verba alterius, et priorem solum *Macrobius* in Somn. Scip. 1, 6. Reliqui, quos laudaui, scriptores, multique alii, habent versum vtrumque. Verum non omnes eodem modo legunt aut explicant, v. c. apud *Theonem* male editum est ἀματέρᾳ, sed Codex reg. 2. habet ἠμετέρᾳ, cod. 3. ἀμετέρᾳ. In *Theolog. arith.* perperam itidem ἀμετέρα, iota non subscripto, et τετραπτὴν, quod vtrumque vitium extat in Cod. reg. 1943. *Iambl.* §. 150. ita legit: ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρας σοφίας εὑρόντα τετρ. sed §. 162. οὐ μὰ τ. ἀμετέρᾳ γενεᾷ παραδ. τετρ. *Porphyr. Plut. Theo, Macrob.* etiam *Sextus Emp.* adu. Mathemm. 4, 2. et *Aur. carm.* pro γενεᾷ habent ψυχᾷ, sed *Sextus* 7, 94. et *Stob.* κεφαλᾷ, in cuius codicibus etiam ἐκιθέντα reperit *Heeren* pro παραδόντα, et recepit. *Iulianus* orat. 6. p. 196. C. ed. *Spanhem.* οὐ μὰ τὸν ἐν στέρνοισιν ἐμοῖς παραδ. τετρ. *Methodius* in Conuiuio decem virginum orat. 6. extr. p. 81. ed. *Petr. Possin.* Paris. 1657. fol. ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρας ζωᾶς δείξαντα κελεύθους. Ego vero reliquis omnibus praetuli γενεᾷ, in Empedocle quidem, non solum quia auctor *Theologumenon arithm.* diserte illum sic scripsisse ait, et quia *Iamblichus* altero loco eandem lectionem attulit, sed etiam quia lectio γενεᾷ persona Empedoclis videbatur esse dignior. Primo enim ex hac lectione non proprie ἀποθεωθεὶς apparet Pythagoras. Deinde parit illa sententiam faciliorem, quam caeterae. Supra autem (§. 6. p. 96. sq.) vidimus, nostrum philosophum ideo a reliquis Pythagoreis odio habitum fuisse, quod ianuolucra,

Digitized by Google

quibus schola Pythagorica multas res texerat, retexisset. Pro *παγαν* apud *Sextum* in vtroque loco et ap. *Theonem* editum est *πηγὴν*, sed in codicibus *Theonis* MSS. quibus *Bullialdus* vsus est, scribitur *παγάν*. Pro *ἀενάου* Cel. *Beckius* et *Huttenus* in *Plutarcho* dederunt *ἀενναόν*, etiam *Heeren* in *Stobaeo*. Et hoc ipsum *ἀενναόν* extat in *Porph.* et *Iambl.* etiam in *Proclo*. v. infra. Quia tamen versus hoc minus ferre videbatur, retinui *ἀενάου*, in qua lectione non opus est vt duae vltimae syllabae coalescant. v. *Theocrit.* idyll. 25, 102. et epigr. 4, 5. Pro *φύσεως* e *Porphyrio* et *Stobaei* codd. recepi *φύσιος*. Et parum aberat, quin vbique Ionismum restituerem. *ἡμετέρῃ γενεῇ — πηγὴν*, nisi vidissem, dubium esse, an Empedocles, si quidem in carmen suum recepit hoc iusiurandum, in hac tanta eius solemnitate omnino recedere a Dorismo non veritus sit. Fuit enim *μέγιστος ὅρκος*, auctoribus *Plutarcho* l. l. et de Is. et Osir. c. 75. atque *Luciano* pro lapsu inter salutandum T. III. p. 199. ed. Basil. 1619. 8. Praeterea etiam *φύσιος* Dorice dicitur. Sic *Theocrit.* idyll. 7, 2. habet *πόλιος* etc. Cum vero post nomen *φύσεως* in *aur. carm.* legantur verba: *ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον*, satis apparet, ibi saltem recte legi *φύσεως*. Eodem modo dubius haerebam, annon potius scribendum esset *ῥιζώμά τ'*, vt legitur in *Sext. Emp.* 7, 94. *Iambl. Plut* ed. *Wyttenb.* et *Hutten.* Iam cum per se pateat, *τὸν παραδόντα* esse Pythagoram, tum veteres, quos nominaui, pene omnes consentiunt. Sic a *Porphyrio* *ὡς θεόν τινα τὸν Πυθαγόραν ἐπιφθέγγεσθαι* dicuntur omnes Pythagorei, et *Iambli hus* § 150. dicit: *ἀναφέρεται εἰς τοὺς Πυθαγορικοὺς καὶ τοιόσδέ τις ὅρκος, αἰδῶ μὲν ποιουμένους ὀνομάζειν Πυθαγόραν (ὥσπερ καὶ τοῦ θεῶν ὀνόμασι χρῆσθαι πολλὴν φειδὼ ἐποιοῦντο), διὰ δὲ τῆν εὑρέσεως τῆς τετρακτύος δηλούντων τὸν ἄνδρα.* *Sextus* autem 7, 94. quem primo loco ponere debebam: *τὸν μὲν παραδόντα λέγοντες Πυθαγόραν. (τοῦτον γὰρ ἐθεοποίουν.)* Viri quidam docti recentiores intelligunt Deum, v. c. *Ioh. Ge. Michaelis*

Digitized by Google

in exercitatione inferius nominanda, qui intelligit deum per vniuersum mundum diffusum, adeo vt per ipsum omnia subsistant, cum natura vero confusum ac permixtum, it. *Moshem.* ad *Cudworth.* syst. intellect. p. 452. sq. et *Tiedemannus* de primis Graeciae philosophis p. 425. sq. At cum hi iidem lectionem ψυχᾶ caeteris praeferant, non video quomodo tueri sententiam suam possint. *Moshemius* enim per τετρακτὺν intelligit *animam sentientem et percipientem*, quippe secundum Empedoclem *e quatuor elementis conflatam*. Et *Tiedemannus* satis obscure dicit, tetractyn etiam in animo nostro reperiri. Quia vero dicere poterit: „Deus animo nostro dedit animam?“ Aut quae est illa tetractys, in animo nostro versans? *Moshemius*, vt Cel. *Heeren* ad *Stob.* p. 303. ita se expedire conatus est, vt ἀμετέρᾳ ψυχῇ acciperet pro ἡμῖν, quod quam durum sit, etiam *Tiedem.* intellexit, qui tamen tetractyn, quae sit in animo, non explicauit. Neque enim sufficiunt, quae *Plutarchus* plac. philos. 1, 3. aliique de ea tradiderunt. Praeterea hi duumuiri aeque dure verbum καραδιδόναι h. l. accipiunt pro διδόναι. Debebant saltem ἐπιθέντα rescribere cum *Stobaeo* MS. vel potius: ἀμετέροις στέρνοις ἐνθέντα. Ex *Moshemii* ratione esset nomen τετρακτὺς duplici sensu accipiendum: primo de animo, deinde de elementis. Quis hoc ferat? Videamus iam, quomodo veteres nonnulli scriptores locum interpretati sint. *Sextus* 7. 94. τετρακτὺν, inquit, ἀριθμόν τινα, ὃς ἐκ τεσσάρων ἀριθμῶν τινων τῶν πρώτων συγκείμενος, τὸν τελειότατον ἀπήρτιζεν, ὥσπερ τὸν δέκα· ἓν γὰρ καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα, δέκα γίνεται. Similiter *Stobaeus* p. 300. Pythagoram docuisse ait, εἶναι τὴν φύσιν (τοῦ ἀριθμοῦ) δεκάδα· μέχρι γὰρ τῶν δέκα πάντας ἀριθμοῦσιν, ἐφ' ἃ ἐλθόντες, πάλιν ἀναποδίζουσιν ἐπὶ τὴν μονάδα. καὶ τῶν δέκα πάλιν, φησὶν, ἡ δύναμίς ἐστι ἐν τοῖς τέτταρσιν, ἐκ γὰρ τῆς τετράδος, καὶ τῶν αὐτῆς μερῶν, ἀναπληροῦνται· ἐὰν δὲ ὑπερβαλῃ τις τῆς τετράδος, καὶ τῶν δέκα ὑπερεκπεσεῖται. Cf. *Plutarch.* plac.

philos. 1, 3. *Theo* l. l. *τοιαύτη μὲν ἐν μουσικῇ τετρακτὺς πάντα σύνθεσιν οὖσα, ἐπειδὴ ἐντὸς αὐτῆς πᾶσαι αἱ συμφωνίαι εὑρίσκονται. οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνοι πᾶσι τοῖς Πυθαγορικοῖς προτετίμηται, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ δοκεῖ τὴν τῶν ὅλων φύσιν συνέχειν. διὸ καὶ ὅρκος ἦν αὐτοῖς*, etc. *Theolog. arithmet.* l. l. *ἡ σφαιρικὴ* (forma) *τῇ τετράδι ἐφαρμόζεται· σωμάτων γὰρ πάντων τελειότατόν τε καὶ τῶν ἄλλων μάλιστα περιεκτικώτατον φύσει, καὶ μυρίοις ὑπερφέρον τι ἐστὶν ἡ σφαῖρα, τεσσάρων περιοχή τις οὖσα, κέντρου, διαμέτρου, περιφερείας* (Recte sic Codex pro *περιφερείας*, quod est in editione), *ἐμβαδοῦ, ὅ ἐστιν, ἀντιτυπίας. τοιαύτης δὲ οὔσης, ἐκόμνιον* (Ita cum *Needhamo* in praefat. ad *Hieroclem.* (p. 17.) et *Heumanno* ad *Fabricii* biblioth. Graec. Vol. I. p. 794. ed. *Harles.* legendum est pro *ἐκώνυμον*) *δι' αὐτῆς τὰ Πυθαγόρου οἱ ἄνδρες θαυμάζοντες δηλονότι καὶ ἀνευφημοῦντες ἐπὶ τῇ εὑρέσει, παθά που καὶ Ἐμπεδοκλῆς, οὐ μα* etc. *Ἄένναον* (Codex regius *ἀέναον*) *γὰρ φύσιν τὴν δεκάδα ἠνίττοντο τὴν οἱονεὶ ἀΐδιον καὶ αἰώνιον* (Ita Codex recte pro *αἰόνιον*) *τῶν ὅλων φύσιν καὶ εἰδῶν ὑπάρχουσαν· καθ' ἣν συνεπληρώθη καὶ πέρας τὸ ἁρμόζον καὶ περικαλέστατον ἔσχε τὰ ἐν κόσμῳ. ῥιζώματα δ' αὐτῆς τὰ μέχρι τετράδος, ᾱ, β̄, γ̄, δ̄· πέρατα γὰρ ταῦτα καὶ οἱονεὶ ἀρχαί τινες τῶν ἀριθμοῦ ἰδιωμάτων.* Posui totum locum, quamvis non admodum luculentum, quia Theologumena illa consulendi non cuivis copia est. Cf. *Proclus* ad Timae. 1, p. 6. vbi memorat etiam *τὴν τετρακτὺν, παχὰν ἀεννάου φύσεως*, et 3. p. 155. *τὴν τετρακτὺν, π. ἀγεννάου φ.* Mitto reliquos supra a me laudatos, quoniam parum iuuant. Mitto etiam varia recentiorum virorum doctorum commenta de tetracty, satis habens nonnullos nominasse, e quorum scriptis illa peti possunt, quales sunt *Camerarius* in librum 2. arithm. *Nicomachi* p. 46. sq. *Neander* oper. aur. T I. p. 75. vbi dicit, male feriati hominis fore, in numeris Platonicis aut Pythagoreis explicandis nimium laborare velle. *Gu. Arn. Bargerus*

Digitized by Google

in diss. de tetracty Pythagorica, Ien. 1672. 4. *Erhardus Weigelius* in tetracty. Annexa est societatis Pythagoricae diss. de tetracty Weigeliana tetracty Pythagoreae correspondenti, Ien. 1673. 4. *Ioh. Ge. Michaelis* in exercitatione de tetracty Pythagorica, Frcf. ad Viadr. 1735. 4. iterum edita in eiusdem Obss. sacris, Arnhem. 1752. 8. nr. VIII. Cf. *Ritterhus.* ad *Porphyr.* l. l. et quos commemorant *Moshemius* ad *Cudworth.* p 449 — 452. et *Bruckerus* hist. crit. philos. T. I. p. 1063. sqq. Equidem, cum res tota satis illustrari vix possit, paucis possum defungi. Scilicet τετρακτὺς, *numerus quaternarius*, cum praecedentibus numeris, 1, 2, et 3, compositus, efficit denarium, vnde numerando progredientes priora numerorum nomina, 1 vsque ad 9, repetere solemus, v. c. vndecim, duodecim etc. dicentes. Quare primos quatuor numeros Pythagorei vocarunt radices et elementa numeri, et quaternarium putarunt esse numerum perfectum, atque etiam γνώμονα, *regulam* s. *normam*, nominarunt. Inde facile transferri potuit ἡ τετρακτὺς ad *quatuor elementa* rerum, quae mundum constituunt, omnium significanda, quemadmodum omnino ista numerorum doctrina saepe varie adhibita et accommodata fuit. *Tiedemannus* enim v. c. lib. laud. p. 414. sqq. ostendit, tetractyn omnino significare coniunctionem numerorum quatuor diuersorum, vt 1, 3, 5, 7, et 2, 4, 6, 8. et symbolum *ignis* esse. Significat etiam sex et triginta, quippe τεσσάρων μὲν ἀρτίων τῶν πρώτων, τεσσάρων δὲ τῶν περισσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συντιθεμένων, interprete *Plutarcho* de Is. et Osir. c. 75. qui idem dicit, tetractyn nominatam fuisse κόσμον. Cf. de *EI* apud Delphos c. 10. Et *Sextus Emp.* adu. Mathemm. 7, 94. insiurandum istud, de quo agimus, appellat τὸν φυσικώτατον ὅρκον. Potuit igitur Empedocles quoque, quo maior appareret ipsius dogmatum cum Pythagorae decretis consensus, tetracty sic vti, vt quatuor elementa cuperet intellecta. Haec autem recte dici possunt *fons aeternae naturae initia in se continens.* Iam cum ἀμετέρα γενεὰ recte

Digitized by Google

verti possit *homines huius aetatis*, *homines nunc viuentes*, puto verbum παραδιδόναι, quod supra dixi ad Pythagoram pertinere, reddendum esse *tradere*, *docere*. Nam ex Pythagorae disciplina haustam esse Empedoclis de quatuor elementis doctrinam, iam supra §. 9. ad n. 54. sq. p. 151. sq. significauimus. Totum igitur dubitandum, apud Empedoclem quidem, ita intelligendum arbitror: *Non per eum, qui homines nunc viuentes*, atque adeo me ipsum, *docuit quatuor naturas, hoc est, fontem quo continentur aeternae naturae initia atque semina*. Si quis tamen certiora docere me potuerit, facile me consentientem habebit. Caeterum his omnibus dudum scriptis, vidi etiam *Theodorum Marcilium* in commentario ad aur. carmm. l. l. eandem fere, quam ego dedi, explicationem attulisse.

Digitized by Google

VARIAE LECTIONES AD EMPEDOCLIS, SI DIIS PLACET, SPHAERAM.

Enotatae illae sunt e Codicibus MSS. Parisiensibus MCCCX et MMCCCLXXXI. ex Ambrosianis Mediolanensibus *I.* CCII. et *N.* CCXXXIV. quos *Vincentius Pinellius* olim possederat, et e Marciano Veneto DCXXXVI. Quos codices ita significandos putaui, vt per literam V. intelligerem Venetum, per A. Mediolanenses, per P. Parisienses, quibus, si non consentiunt, numerum apponendum curaui. Collati omnes sunt ad editionem *Fabricii* in bibliothecae Graecae Tomo I. qui nec prologum breuem neglexit p 467. (p. 814. ed. *Harles.*) nr. IX. incipientem a verbis: *οἱ παρόντες στίχοι Ἰαμβικοί εἰσι* etc. In hoc igitur prologo Cod. A. 234. verba *παρὰ Δημητρίου* ita correcta exhibet: *παῤἀ* et in margine *ἐμοῦ*, vt sit *παρ' ἐμοῦ Δημητρίου*, e quo intelligitur, a *Demetrio* codicem istum descriptum fuisse. Non vero eum posse Sphaerae auctorem putari, patet ex iis, quae in eodem codice secunda manus finito prologo in margine addidit: *καὶ ὅτι ἐξ ἑτέρου βιβλίου ταῦτα ἐγράφη.* In hoc ipso codice variantes lectiones omnes emendatae sunt secundum editiones a manu recentiori. E reliquis codicibus nihil tale annotatum accepi. Inscriptio in Cod. P. 1310. haec est: *Ἐμπεδοκλέους ἀπλανῶν ἄστρων σφαῖρα*, a qua non valde differunt codd. A. *Ἐμπεδοκλέους ἀπλανῶν* ⁂ *σφαῖρα.* In altero codice (254.) duobus illis asteriscis su-

Digitized by Google

perscriptum est ἀστέρων. In carmine ipso haec reperitur lectionis diuersitas:

v. 1. P. 1310 ἄδ' ἐστιν
2. P. 1310. ἄρπτους δυσμὰς τιρὸς πωτα (sic)
3. Omnes habent ἀλλήλων
4. Omnes φιλιὸς εἴργει
13. P. 1310. χειρὶ
14. Omnes πυκλοίμενος πάλιν
16. P. 1310. δ' ἐν θεριναῖς ἐντροπαῖ (sic)
18. A δ' ἑπαυτον
P. 1310. ἁρματηλάτης πέλει.
20. P. 1310 Ζηνος ἔξεστι
21, P. 1310. ὃν αὐτὸν ἄστροις
22. P. 1310. πρόνων πρατήσας
24. A. κατ' ἄκρας χεῖρας
30. A. et V. τῶν δὲ νῦν
33. A. ἔσθ' ἅρπην. *Fabricius* in prima editione (Hamb. 1705.) Morellum secutus recte ediderat ἐσθ' ἅρπην ἔχων. Sed postea per operarum errorem ortum est ὅσθ' ἅρπ. quod seruauit etiam Harleiana editio.
35. P. 1310. ἵππου δὲ
A. συνάρπτους
P. 1310. τοῦ πράτους
36. P. 1310. κοινὸν γαστρὶ
37. A. μετὰ δ' ὄρνιθος
38. P. 1310. λύρα τέταρτον
39. P. 1310. ἀνατολὰς δὲ. P. 2381. ἀντολὰς δὲ.
41. P. αἰγόκερων
42. A. κατ' αὐτὸν
43. P. 1310. ἀετός.
45. P. 1310. τήν δε γε κάραν
46. Omnes στεφάνῳ ξυνάπτει
48. Omnes τὴν τάξιν ἐκπερᾷ
49. P. 1310. ἐκ' αὐτὸ

Digitized by Google

v. 50. P. 1310. *γηλαῖς καὶ ὑπ' αὐτῆις.* A. *ὑπ' αὐτῇ.* Mox P et V. *Σκορπίου τε σώματος.*

52. Omnes, vt *Morellus* et in prima editione *Fabricius*, *χεροῖν δὲ τοδδί.*

53. V. *ἐμπροσθίων.*

55. P. *ἐνθένδε δ' ἄλλος*(?)

58. A. *δὲ παρπίνον*

60. A. *καμπεῖν*

62 P. 1310. *ἐξαριστεραῖς* (sic)

63. A. et V. *ὑπ' αὐτοῖς*

65. A. *κύνα.* Eodem versu P. *πελάξεται*, vt *Fabricius* in editione prima, cum in reliquis bibliothecae graecae editionibus legatur *πελάξεται.*

67. A. *μέγεσι*

74. P. 1310. *ἕξον.* Idem et P. 2381. et V. *ἀστέρα.*

76. A. *ὡρημένον*

77. Omnes *ἀμήτωρ*, quod etiam est in edit. *Harles.*

78. A. *τηλωγὸν*

79. P. 1310. *πάντως*

80. A. *βρότοιος*

81. A. et V. *τοὺ δέ τ' αἰῶνος.* P. 1310. *τὸν δι' αἰῶνος δρόμου.* P. 2381. recte *τὸν δι' αἰῶνος δρόμον.*

83. V. *κρῶτον*

84. Omnes *εἴθ' ὅτι*

85. V. *ταυτὸ τοῦτο*

89. A. *ἀντειλλάξατο*

90. P. *παρ θεῶν.* A. pro *ἔχει* habent *εὐοχει.*

91. A. et V. *τ' οὔνομα*

93. P. 1310. *ὅσην* mendose. Post hunc versum in omnibus MSS. sequitur hic: *τὴν ἐν σφαίρῳ δίνησιν οὐρίῳ δρόμῳ*, nisi quod in A. est *τὸν* et *ὑρίῳ.* In margine tamen A. 2354. legitur *τὴν* et *οὐρίῳ.*

Digitized by Google

96. V. γεωμόρος.
97. P. 1310. καμψοῖς — γέας
98. A. et V. ὡς πάλαι
100. P. 1310. ὥστερ
102. A. ἐπεὶ τόδ'
103. P. 1310. ὁλόη (sic) — ἄρξεται
105. P. εὐδιεινὴν. — A. ἠέρα
108. P. 1310. ἐκ τοῦ τέλειου (sic) — Ad verba γῆς — ἐμφαίνων in margine A. 234. apposita sunt haec: τοῦ — ἐμφαίνειν.
111. P. 1310. σιαίνεται. In A. ante γὰρ insertum est μὲν, sed in iisdem et in V. deest καὶ post εἶτα.
112. P. πυριφλόγοισι δ'. — A. et V. similiter δ' ἡλίου
118. A. 234. οὐδέπω τόν. — *Morellus* πειρὰν. — V. εἰληφὸς. — P. 1310. φθορᾷ.
121. A. χεῖσιν.
122. A. 234. in margine et V. χώματ'
126. P. 1310. ἡ δ' ἐκκομίζει
134. A. et V. κεκριμμένα
136. A. σκώμματος. Eodem versu operarum vitio in quadam bibliothecae Fabricianae editione est μήλη. Sed *Morellus* et omnes MSS. habent μέλη.
138. A. et V. τετύχηκ'
140. A. et V. ὄπισθεν θαλάσσαις ἰχθύος. Margo A. 234. ante θαλ. addit ἐν. P. 1310. ὄπισθεν ἐνθαλάσης (sic) ἰχθύος. P. 2381. ὄπ. ἐνθαλασαις (sic) ἰχθύος.
142. P. 1310. γλαυκοπόρῳ
143. Omnes ταυτὸ δ' ἤχθη. — A. et V. θνητὴ φύσις
144. P. et Margo A. 234. et V. κἀκξηρὰς
145. V. et Margo A. 234. δεινὴν, P. 1310. ξεινὴν.
146. A. εἰδῦναι δέπας. P. et V. εἰσδῦναι, et sic quoque emendatum est in A. 234.

Digitized by Google

v. 50. P. 1310. *χηλαῖς καὶ ὑπ' αὐτῆις.* A. *ὑπ' αὐτῇ.* Mox P et V. *Σπορκίου τε σώματος.*

52. Omnes, vt *Morellus* et in prima editione *Fabricius*, *χεροῖν δὲ τοῦδε.*

53. V. *ἐμπροσθίων.*

55. P. *ἐνθένδε δ' ἄλλος*

58. A. *δὲ παρκίνον*

60. A. *καμπεῖν*

62. P. 1310. *ἐξαριστεραῖς* (sic)

63. A. et V. *ὑπ' αὐτοῖς*

65. A. *κύνα.* Eodem versu P. *πελάξεται*, vt *Fabricius* in editione prima, cum in reliquis bibliothecae graecae editionibus legatur *πελάξεται.*

67. A. *μέχεσι*

74. P. 1310. *ἕτον.* Idem et P. 2381. et V. *ἀστέρα.*

76. A. *δωρημένον*

77. Omnes *ἀμήτωρ*, quod etiam est in edit. *Harles.*

78. A. *τηλωγὸν*

79. P. 1310. *πάντως*

80. A. *βρότοιος*

81. A. et V. *τοὺ δέ τ' αἰῶνος.* P. 1310. *τὸν δι' αἰῶνος δρόμου.* P. 2381. recte *τὸν δι' αἰῶνος δρόμον.*

83. V. *πρῶτον*

84. Omnes *εἰθ' ὅτι*

85. V. *ταυτὸ τοῦτο*

89. A. *ἀντειλλάξατο*

90. P. *παρ θεῶν.* A. pro *ἔχει* habent *εὐοχει.*

91. A. et V. *τ' οὔνομα*

93. P. 1310. *ὅσην* mendose. Post hunc versum in omnibus MSS. sequitur hic: *τὴν ἐν πλῳ δίνησιν οὐρίῳ δρόμῳ*, nisi quod in A. est *τὸν* et *ὑρίῳ.* In margine tamen A. 2354. legitur *τὴν* et *οὐρίῳ.*

Digitized by Google

V. 96. V. γεωμόρος.

97. P. 1310. καμψοῖς — γέας

98. A. et V. ὡς πάλαι

100. P. 1310. ὥσπερ

102. A. ἐπεὶ τόδ'

103. P. 1310. ὁλόη (sic) — ἄρξεται

105. P. εὐδιεινὴν. — A. ἠέρα.

108. P. 1310. ἐκ τοῦ τέλειου (sic) — Ad verba γῆς — ἐμφαίνων in margine A. 234. apposita sunt haec: τοῦ — ἐμφαίνειν.

111. P. 1310. σιαίνεται. In A. ante γὰρ insertum est μὲν, sed in iisdem et in V. deest καὶ post εἶτα.

112. P. πυριφλόγοισι δ'. — A. et V. similiter δ' ἡλίου

118. A. 234. οὐδέπω τὸν. — *Morellus* πειρὰν. — V. εἰληφὸς. — P. 1310. φθορᾷ.

121. A. χεῖσιν.

122. A. 234. in margine et V. χώματ'

126. P. 1310. ἡ δ' ἐκκομίζει

134. A. et V. κεκριμμένα

136. A. σκώμματος. Eodem versu operarum vitio in quadam bibliothecae Fabricianae editione est μήλη. Sed *Morellus* et omnes MSS. habent μέλη.

138. A. et V. τετύχηκ'

140. A. et V. ὄπισθεν θαλάσσαις ἰχθύος. Margo A. 234. ante θαλ. addit ἐν. P. 1310. ὄπισθεν ἐνθαλάσης (sic) ἰχθύος. P. 2381. ὄπ. ἐνθαλασαις (sic) ἰχθύος.

142. P. 1310. γλαυκοπόρῳ

143. Omnes ταυτὸ δ' ἤχθη. — A. et V. θνητὴ φύσις

144. P. et Margo A. 234. et V. κἀκξηρὰς

145. V. et Margo A. 234. δεινὴν, P. 1310. ξεινὴν.

146. A. εἰδῦναι δέπας. P. et V. εἰσδῦναι, et sic quoque emendatum est in A. 234.

Digitized by Google

v. 147. P. 1310. *πάγει*. P. 2381. A. et V. *πάγοις*.

148. P. 1310. *νοτίδος*. — Omnes *διαρπάσας*.

150. P. 1310. *τόσμῳ*. Librarius scribere voluerat *πόσμῳ*.

151. *πύκλου* est etiam in P. Nam vitiosa putanda est lectio *πύλου*.

152. A. *τοῦτο*. In margine A. 234. est *τόδ'*, quod ipsum reperitur in P. et V.

153. A. 234. in marg. *ὑδρηχόος*

155. A. *σχήματα*

156. A. et V. *δόμοισιν*

157. P. *οὐ γὰρ — οὔτ'*. Etiam A. et V. habent *οὔτ'*.

159. P. 1310. *βορείῳ πλίματι πρὸς νεύων* (sic) *πόλου*. P. 2381. *β. π. προσνεύων πόλου*. A. 234. emendat *βορείῳ πλιμάτοις*. Datiuus *βορείῳ πλίματι* est etiam in V. et hic aeque ac A. habet et *προσνεύων*.

161. P. 1310. *διόδοις*. — A. *τ' ἐν βυθῷ πεπριμμένα*.

162. P. 1310. A. et V. *ἔδειξεν*

164. Omnes *ἐκ δ' ἐπιστροφῆς*

165. A. et V. *ὕδατι*.

In fine A. leguntur haec: *τέλος τῆς τῶν πλανομένων ἀστέρων σφαίρας*.

Sphaeram sequitur in omnibus quinque codicibus carmen de stellis errantibus, praemissis in P. 1310 his verbis: *τοῦ αὐτοῦ Ἐμπεδοκλέους πλανήτων ἄστρων σφαῖρα.* In P. 2381. *τοῦ αὐταῦ Ἐμπ. πλανητῶν ἀστέρων σφαῖρα.* In V. *τοῦ αὐτοῦ Ἐμπ. πλανομένων ἀστέρων σφαῖραι διὰ μέτρων ἡρωϊκῶν.* In A. vtroque: *τοῦ αὐτοῦ πλανομένων* $\bar{*}\,\overset{\chi}{*}$ (i. e. *ἀστέρων*) *σφαῖρα ἐν ἡρωϊκοῖς μέτροις.* In margine A. 234. secunda manus adscripsit haec: *Ἐμπεδοκλέους πλανήτων ἀστέρων σφαῖρας.* Praeter hos quinque codices extat hoc idem carmen in Codice Parisiensi MMMXLVII. et in duobus codicibus Marcianis, qui Anthologiam continent, altero nr. CCCCLXXXI. maxima ex parte, atque adeo etiam quoad hoc ipsum epigramma, manu *Maximi Planudis* anno 1302 exarato; altero anni 1472. manu *Demetrii Triboletae* Spartani. Vterque codex (quos in enotanda lectionis varietate insigniui litera M.) illud exhibet sine auctoris nomine statim post *Euclidis* epigramma, quod est in *Brunckii* analectis veterum poetarum Graecorum T. I. p. 168. Carmen ipsum est hoc:

ἑπτὰ πολυπλανέες κατ' Ὄλυμπιον ἀστέρες οὐδὸν
εἰλεῦνται· καὶ τοῖσιν ἀεὶ κανονίζεται αἰών·
νυκτιφαὴς Μήνη, στυγιὸς Κρόνος, Ἥλιος ἡδύς,
παστοφόρος Παφίη, θρασὺς Ἄρης, εὔπτερος Ἑρμῆς,
καὶ Ζεὺς ἀρχιγένεθλος, ἀφ' οὗ φύσις ἐβλάστησεν.
οἱ δ' αὐτοὶ μερόπων γένος ἔλπουσ'· ἔστι δ' ἐν ἡμῖν
Μήνη, Ζεύς, Ἄρης, Παφίη, Κρόνος, Ἥλιος, Ἑρμῆς.
οὕνεκ' ἀπ' αἰθερίου μεμερίσμεθα πνεύματος ἔλπειν

Digitized by Google

δάπρυ, γέλωτα, χόλον, γένεσιν, λόγον, ὕπνον, ὄρεξιν.
δάπρυ μέν ἐστι Κρόνος, Ζεὺς δὲ γένεσις, λόγος Ἑρμῆς,
Θυμὸς Ἄρης, Μήνη δ' ἄρ' ὕπνος, Κυθέρεια δ' ὄρεξις,
Ἥλιος δὲ γέλως· τούτῳ γὰρ ἅπασα δικαίως
καὶ θνητὴ διάνοια γελᾷ, καὶ κόσμος ἀπείρων.

Quintus Septimius Florens Christianus in epigrammatibus (Lutet. 1608. 8.) p. 105. ita latine reddidit:

In septem planetas, eorumque in nos vires et affectus.

Per coeli anfractus errantia sidera septem
Voluuntur, quorum ad normam componitur aeuum:
Nocte nitens Phoebe, tristis Saturnus, hians Sol,
Cinguliporta Venus, Mars audax, aliger Hermes,
Naturaeque parens, atque ortus Iuppiter auctor.
Ipsa quoque humanas agitant res, nosque gubernant
Luna, Venus, Mars, Saturnus, Sol, Iuppiter, Hermes.
Scilicet aethereis omnes sortimur ab astris
Risum, iram, lacrymas, somnum, ortum, verba et amorem;
Saturnus lacrymas, verba Hermes, Iuppiter ortus,
Mars iram, somnum Phoebe, dat Cypris amorem,
Sol risum, immensus merito qua lampade mundus,
Et genus humanum et mortalia secula rident.

Hugo Grotius in Dictis poetarum quae apud Ioh. Stobaeum extant emendatis et Latino carmine redditis, p. 134. et in Anthologia Graeca ab *Hieronymo de Bosch* edita T. III. p. 289. ita vertit:

Orbis in aetherii texto septena vagantur
Sidera, queis longum pariter conuoluitur aeuum,
Saturni sidus graue, Solis dulce, Dianae
Noctiuagum, Veneris fax pronuba, Marspiter (*Antholog.* habet: Mars Deus) audax,

Digitized by Google

Mercurius felix (*Anthолog.* volucer), nascendi Iuppiter auctor.

Diuisere homines stellae quoque, vt omnibus insint
Saturnus, Sol, Luna, Venus, Mars, Iuppiter, Arcas.
Aetherio nobis namque haec a semine manant,
Ortus, vox, lacrymae, risus, sopor, ira, cupido.
Saturnus lacrymae: Mars ira: Diespiter ortus:
Mercurius vox: Luna sopor: Cytherea cupido:
Sol risus. nam sole simul mortalia secla,
Omnis et immensi laetatur machina mundi.

v. 1. Pro vitioso ἐπὰ, correcto iam a *Cantero*, *Grotius* in notis p. 183. monuit e MS. et Florilegio epigrammatum reponendum esse ἑπτά. — Ὀλύμπιον dedi cum P. 2381. Ald. Steph. Stob. Grot. et Brunck. (v. §. 6. p. 92 — 94.) Sed V. et A. habent Ὄλυμπον, P. 1310. et 3047. Οὐλύμπιον. Pro οὐδὸν Wechel. vitiose οὐδέν.

v. 2. Grot. et Brunck. e Stobaeo ediderunt εἱλεῦνται. V. et A. habent εἱλεύονται. Mox ita legitur in Stobaeo: μετὰ τοῖσιν, ἀεὶ δ' ἐπινήσεται αἰὼν, quam lectionem etiam Grotius seruauit. Wech. καὶ τοῖσι.

v. 3. A. et Grot. et Brunck. νυκτιφανὴς, M. vitiose νικτιφαὴς. — A. μήνει στρι·γνός. *Canterus* in Stobaeo edidit: νυκτὶ φανεὶς μήνην, ἥλιος ἡδύς. Tres Stobaei codd. MSS. habent νυκτιφανὴς μήνη (vt etiam *Heeren* edidit) νυκτὸς ἡλ. ἡδ. Verba στυγνὸς Κρόνος, Cantero in margine duce, iam addiderat Grotius.

v. 4. P. 3047. corrupte dat ἑσπερος pro εὔκτερος, quod in reliquis codd. extat. Sed Canterus habet εὔσπερος, quod Grotius ex ingenio mutauit in εὔσποροs, vt e duobus codd. edidit etiam Heeren, qui explicat *aptus ad sermones serendos, facundus*, coll. *Horat.* 1, od. 4, 1. Idem Heeren nomen παστοφόρος, quod Grotii emendationi debetur pro πεστο-

Digitized by Google

φόρος, confert cum nomine γυμοστόλος in *Orph.* hymn. 54, 8. et vertit *quae thalamum affert, pronuba.*

v. 6. μερόπων γένος ἕλκουτ'. Ita legitur in A. et P. 1310. et 2381. Sed P. 3047. et M. vt Ald. Steph. Wech. exhibent ἑλάουσι γένος, Brunck. et Grot. e Stobaeo ἕλαχον γένος. Wech. paulo post dedit ὑμῖν.

v. 8. Grot. et Brunck. e Stobaeo ediderunt τοὔνεκ'.

v. 9. iidem vt P. 3047. item Ald. et Steph. et Wech. exhibent χολὴν pro χόλον. — In A. male est ὄρειειν.

v. 10. P. 2381. et 3047. M. A. Ald. Steph. Wech. habent δὴ post Ζεὺς, sed Grotius e Stobaeo ἦ.

v. 11. A. δ' ὀρέξεις.

v. 12. Ἥλιος δὲ reperitur in P. 3047. et Brunckius quoque edidit. Sed in P. 2381. est ἠέλιός τε, in A. et Stob. ἠέλιός τε, in P. 1310. γέλιος τε. In hoc eodem codice pro τούτῳ est οὕτω.

Ad initium carminis duo codices *Stobaei* in margine habent Ἑρμοῦ, vnus περὶ εἱμαρμένης Ἑρμοῦ. Vltimo versui in A. subnexa sunt haec: τέλος τῆς τοῦ Ἐμπεδοκλέους σφαίρας.

Caeterum quae ad emendandam Pseudo-Empedoclis Sphaeram obiter annotata videram a viris doctis, huc retulisse non piguit. *Corayus* igitur, vir doctissimus, de cuius in rem literariam meritis in praefatione dictum est, in literis ad me datis scripsit haec: „vers 33. interpres pro ΩΚΥΣ ΟΣ Θ' legisse videtur ΩΚΥ ΠΟΥΣ. quae est genuina lectio. Περσέα *Lycophron* v. 839 vocat ὀρβυλόπτερον, Auctor Epigramm. L. IV. (up. *Anthologiae*, in *Brunckii* analectis T. II. p. 172. epigr. XIII.) πτερόεντα τὰ πέδιλα, et *Orpheus* de lapidib. c. 15. v. 32. ὠκυπέτης." Sed hac emendatione non opus esse, patebit ex iis, quae dixi in catalogo variarum lectionum. Potuit interpres etiam nomen ὠκὺς vertere nomine *celeripes.*

Digitized by Google

Ios. Scaliger ad *Manilium* p. 90. sq. edit. 1599. 4. versum 83. ita laudat:

πρῶτος χορείας πόκλοῦ ἡγεῖται πριὸς,

sed p. 83. edit. Argent. 1655. 4. sic:

πύκλου χορείας πρῶτος ἡγεῖται πριός.

Vtroque in loco haec addita reperiuntur: „quanquam duas tantum stellas veteres magistri χορευτὰς ἀστέρας vocarunt, nempe duas illas de tribus, quae in cauda Cynosurae circa polarem, quae immobilis videtur esse, circumducuntur in morem saltantium. v. *Hygin.* (poet. astron. 3, 2. p. 419. ed. *Muncker.*) et Scholiast. Germanici. (p. 90. editionis Sanctandreanae 1589. 8.)" Idem *Scaliger* ibid. p. 82. ed. Lutet. 1579. 8. vers. 143. habet τοῦτον, haud dubie e Codice MS.

Iac. Ph. de Medenbach Wakker in amoenitatibus literariis (Traiecti ad Rhen. 1770. 8.) cap. 10. plures Sphaerae locos emendare conatus est. Nam p. 60. versu 28. pro ὑπ' αὐτὴν corrigit ὑπ' αὐτῆς. „Auis enim illa, inquit, est olor. v. *Hygin.* astron. 3, 7. ex quo aliquis pro πόδα scribere malit πόδας, quando vertendum:

Sub cuius alam dirigit pedes equus.

Sed habet vulgata lectio, quo se tueatur." — v. 39. legi iubet Δελφῖνος, vt iam interpres voluit. et pro τε τῶν δε corrigit τούτων τὸ, vt τούτων pertineat ad ἀστέρας. — p. 61. interpretem v. 50. bene correxisse ait σώματι. — v. 52. legi vult

νέρθεν χεροῖν δὲ τοῦ θυτηρίου δέμας,

propter verba *Hygini* p. 579. (poet. astron. 3, 37. p. 458. edit. *Muncker.*) „capite prope caudam Hydrae contingens, „hostiam dextra manu tenens supinam." et *Eratosthenis* Catasterism. 40. ἔστι δὲ τὸ θηρίον ἐν ταῖς χερσὶ, πλησίον τοῦ θυτηρίου, ὃ δοκεῖ προσφέρειν θύσων. Reliquo vitio quomodo medear, inquit, nunc non succurrit. — p. 63

Digitized by Google

scribit: Videant eruditiores, an v. 98. legendum: ἡ δ' ἀστέρος μὲν τάξις. — v. 106. sq. coniicit:

ὁ δ' ἀλλαγὴν στοιχηδὸν ἀντιλαμβάνων
παρκίνος ὑπάρχων ἐν χρόνοισι παρκίμοις.

p. 64. transponit versus 111. et 112. et ita legit:

θερμὸς πυριφλόγοισιν ἡλίου βολαῖς,
λεαίνεται γὰρ εἶτα καὶ χαράσσεται.

p. 65 v. 124. legendum putat:

παρέχει βροτοῖσι μηδ' ἐνηριθμημένας.

Digitized by Google

INDEX VOCABVLORVM

QVAE

EX MEA QVIDEM RECENSIONE

LEGVNTVR

IN CARMINIBVS EMPEDOCLIS GENVINIS

In quo indice componendo eam secutus sum rationem, vt vocabula, quorum nulla in Indice thesauri linguae Graecae Stephaniani fit mentio, asterisco (*) notarem, quae porro Empedocles, quippe Gorgiae magister, verisimiliter primus finxerit vel composuerit, nota crucis vnius (†), quibus denique idem primus hanc vel illam notionem peculiarem aut singularem tribuerit, duarum (††) insignirem figuris. Reliqua autem vocabula, in quae nihil horum cadit, vel omisi prorsus, vel nude indici inserui.

Numerorum notae simpliciter positae pertinent ad versuum reliquias, vt quidem ego disposui.

ἄβιος ζωὴ vers. 326. Cf. pag. 488.
ἀγλαοῶπις νύξ 185.
Ἄγχιτος 1. 415.
ἀδαήμων 197.
ἀέναος 426.
ἄημι 277. 405.
ἀθέμιστος 379.
ἀθέσφατος 298.
†† αἴγλη 209. Cf. p. 317. sq.
αἴθηλος 319. *edax* vel *lucidus*.
Αἴδης 406.
†† Ἀϊδωνεύς 27.

Digitized by Google

αἴη s. αἶα 73.
αἶσα 199. 361.
ἀΐσσειν 296.
†† Αἰσχρὴ vel potius Αἴσχρη 13.
αἰὼν 424.
ἀκηδείη 383.
ἀκίνητα plur. vltima producta 45. 104.
Ἀκραγαντῖνος 413.
Ἀκράγας 364.
ἄκρος 413. Cf. 346. 365.
Ἄκρων 413.
ἀλαῶπις v. not. ad 185.
ἀλεγύνεσθαι 387.
ἁλίζεσθαι 169.
ἄλκαρ κακῶν 398.
ἀλλάσσειν 39. 103. 384.
*† ἀλλογνὼς 194.
ἀλλοιωτὸς 81.
†† ἀλοιτὴς, caedens, interficiens. v. θάνατος.
ἄλοξ 251.
ἅλς 187.
ἀλύειν 394.
†† ἄλφιτον 25.
†† ἁμαξιτὸς πειθοῦς 304.
ἄμβροτα 71.
ἄμβροτος ὁρμὴ 146.
ἀμείβειν 81. 159.
* ἀμεμφέως 142. 146.
* ἀμμίσγειν 247.
*† ἀμουργὸς c. gen. 276.
ἄμουσος 235.
ἀμπλακίη 4.
ἀμφιβρότη χθὼν §. 4. p. 33.
* ἀμφινάειν 282.
ἀμφιπρόσωπος 214.
ἀμφίστερνος 214.
ἀναβλαστεῖν 409.
ἀνάγειν 196.
Ἀνάγκη δύστλητος 192.
ἀναιρεῖσθαι 345.
ἀναπέμπειν 200.
ἀναύχην 219.
ἄνδιχα πέλεσθαι 74.
— πλάζεσθαι 224.
ἀνδρόμεος 295.
ἀνδρόπρωρος 215. Cf. Index rerum.
*† ἀνδροφυὴς 216.
ἀνήκουστος 386.
ἀνήνυστος 125.
ἄνθος 293.
ἄνθεα τιμῆς 344.
ἀνιμᾶν 412.
†† ἀνόπαιον §. 12. ad n. 5. p. 308.
ἀνορούειν ἐς τιμὰς 168.
ἀνταυγέειν 170.
ἀντιᾶν 246.
* ἀντιθροεῖν 315.
ἀπατᾶν ἑαυτὸν φρένα 90.
ἄπο 391. 392. 412.
* ἀπόκηρος 411.
ἀπόλειψις 35.
ἀποπλάζεσθαι 129.
ἀποῤῥαίειν θυμὸν 314. 389.
ἀπόῤῥοιαι 117. Cf. Index rerum.

Digitized by Google

ἀποσκευάζειν 174.
*† ἀποσκνιφοῦν 175.
ἀπόσκοπος 197.
ἀποστόγάζειν 262.
ἀποστέγειν 282.
ἀποτρέπειν 339.
ἄραιος 191.
ἅρμα εὐσεβίης 343.
ἀργέτι 71.
ἀργὴς 27.
ἀργύφεος 259.
Ἄρης 305.
ἄρθρα pro σῶμα 54.
ἀριδείκετος 220.
ἁρμονίῃ 85.
†† Ἁρμονίη 12.
ἄρτιος 127.
†† Ἀσάφεια 14.
ἀσκεῖν 217.
Ἀσκληπιάδης 416.
ἀστεμφὴς 16.
ἀσυνήθης χῶρος 10.
ἀτάλαντον ἁπάντη 30. 51.
ἀτάρβητα πρόσωπα 170.
ἀταρπὸς 372.
ἀτειρὴς 279. 411. 412.
ἀτερπὴς χῶρος 18.
Ἄτης λειμὼν 20.
ἀτραπὸς λόγων 33.
αὐγὴ †† 71. 381.
αὐγαὶ 174. 357.
αὔξειν v. not. ad 321 — 323.
αὔξεσθαι c. inf. 34. 48.
αὐτά ἐστι, sind selbststündig, 66. 80. 95. Cf. 127.
αὔτως 330.
αὐχμὸς 403. 404.
ἀφίπτασθαι 38. 327.
†† Ἀφροδίτη 56. 131. Cf. λιμένες.
†† Βαυμὼ v. quae inter fragmenta et annotationes posui, p. 537.
βάξις 374.
† βαρύνωτος 237.
βήλος 279.
βιάζεσθαι c. inf. 344.
βλαστεῖν 77. 219.
βορὰ 378.
βουγενὴς 215. Cf. index rerum.
* βούκρανος 216.
βύσσος 293.
Γέλα 416.
γενεὰ 425.
γένεσις 36.
γέννα 59. 133.
γένος 113. 156. 178.
†† Γηθοσύνη 56.
γῆρυς 202.
γλαυκῶπις 176.
γομφοῦν 193.
γραφέες ἀνέρες 82.
γυῖα 4. 212. 217. 222. 270. 295. 314. 324. 351. Cf. pag. 381.
*† γυναικοφυὴς 217.
δαέειν. δεδάηκα 57.
— δεδαὼς c. ἀμφὶ et gen. 83.

Digitized by Google

*† δαιδαλέοδμος 309.
δαίειν. δεδῄει 230.
δαίμων 5.
δαΐφρων 1.
δάπτειν 383.
†† δαψιλὸς 180.
δέεσθαι 71.
δέμας ἐρατὸν 201.
†† δέμας τέρεν ὕδατος 259.
*† δενδρεόθρεπτος actiue 405.
δέρπεσθαι 53. 68.
δεύεσθαι 71. 312.
†† Δηναιὴ vel potius Δηναίη 13.
†† Δῆρις 12.
* διαθρώσκειν 278. 285.
διάλλαξις 107.
διαλλάσσειν 44. 148.
* διάμορφος 74.
διαμπερὲς 39. 44. 63. 103. 252.
διὰ νύκτα 275.
διάπτυξις 81.
διασκᾰ́ν 244.
διατέμνεσθαι 223. 358.
διαφύεσθαι 38.
διαφῦναι 101. c. inf. 35. 42. 49.
διὰ χρόνον 163.
* διειπετὴς 257.
διηνεκὲς 67.
δίνη 358. †† 137.
δίοδος 253.
διολλύναι 377.
δίχα 41. 98. c. gen. 30. 51. 212.
*† δολιχαίων 79. 89.
*† δολιχόφρων 109.
*† δυσάνολβος 352.
δυσδαίμων, v. πότμος.
δύσζηλος 335.
δυσηχὴς 267. 382.
δυσμαὶ βίου v. not. ad 224.
δύστλητος, v. Ἀνύγλη.
†† Ἔγερσις 15.
ἐγχύειν 215.
ἐθέλειν 292.
ἔθνεα θηρῶν 96.
— θνητῶν 240.
— πηρῶν 19.
εἰ 69.
* εἰλίποδος §. 14. p. 377. Saepe enim e genitiuis formantur noui nominatiui. v. *Priscian.* 6, p. 172. ed. Basil. 1554. 8. et *Schol. Apollon. Rhod.* 1, 132. qui hanc rationem Ionibus tribuit. item *Eustath.* ad Il. α, p. 114. ad Odyss. α, p. 1395, 23.
εἰνάλιος 285. Cf. 363.
ἐκβλητότερος 354.
* ἑκμαπτὸς 153.
*† ἐκτελέθειν 42. 101. 245.
ἐκχύεσθαι διὰ στομάτων dicuntur verba loquentium 182.

Digitized by Google

ἐλάειν 343.
ἐλαία 286.
*† ἔλλοπρ- 363. Huius nominis eadem ratio est quae nominis εἰλίποδος.
ἐλπίζειν 110.
* ἐμμίμνειν 144.
ἔμπαλιν ἢ 268.
* ἐμπεδόπαρπος 287.
ἐμπεδόφυλλος 287.
†† ἐν 34. 35. 40. 42. 48. 49. 100. 101. 138. 221.
ἐν c. dat. Oppon. δίχα 52.
†† ἐναρίθμιος 291.
ἐνοπὴ 202.
ἐξεστηκέναι et ἐξίστασθαι 29. 143.
ἐπαΐσσειν 254. 271.
ἐπακουστὸς 330.
ἐπαρκὴς c. acc. 130.
* ἐπαυξεῖν 64.
ἐπεύχεσθαι 329. 385.
ἐπὶ 373.
ἐπιδερκτὸς 330.
ἐπιήρανος 421.
ἔπιηρος 208.
ἐπίπειμαι 375.
* ἐπιφρίσσειν 234.
ἐποχεύεσθαι 158.
ἐρείδειν 126.
ἔρημον 65.
†† Ἔριδες καναὶ 223. Cf. 353.
†† ἐρίδουπος 349.
ἐρόεις 14.
ἔρχεσθαι. τὸ πᾶν πόθεν ἐλθὸν 64. exortum.
†† εὐήκης 374.
εὐήνιος 345.
†† Εὐναίη 15.
εὔνιες 411.
εὐπορία 253.
εὐρυμέδων 380.
†† εὔστερνος 208.
εὖτε c. indic. 256. 273.
— c. coniunct. 4. 112. 115. 258.
— c. ἄν et coniunct. 370.
ἐφημέριος 342.
ἐφικτὸς 302.
ἐφ' ᾧ 345.
†† Ἔχθος 132. Cf. Νεῖκος.
ἐχῖνοι 233.
Ζείδωρος v. quae inter fragmenta et annotationes posui, p. 537.
†† Ζεὺς 27.
Ζεὺς βασιλεὺς 306.
†† Ζωρὸς 148.
ᾗ refertur ad τῇ 42. 100.
— — ad ταύτῃ 44. 103.
†† ἠέλιος, ignis, 70. 155.
ἠὴρ, i. q. ἀὴρ, 50. 288.
ἠλάσκειν 20.
†† ἠλέκτωρ 128.
ἥλιξ γένναν 59.
*† Ἡλιόκη 11.
†† ἥλιος 165. Sed 171. proprie.
ἠνεκέως 381.

Digitized by Google

†† Ἥρη 27.
ἧσθαι 53.
ἠΰκομος 228.
ἠΰς 314.
†† Ἥφαιστος 204. 210.
†† θάλασσα 128. 156.
*† θαλασσονόμος 237.
θαλέθειν 222.
θαλεία 369.
†† θανάτοιο τελευτὴ 106.
θάνατος ἀλοιτὴς p. 478.
θαῦμα c. inf. 150.
Θεανὼ 2.
θέειν dicitur aër 184.
θέειν δι' ἀλλήλων, inter se misceri, 66. 80. 95.
* θέλυμνος 73. 139.
θεμερῶπις 12.
θερμὰ 245.
θερμότερον γαίης 241.
θνατοὶ 345.
θνητὰ 36. 129. 147. 149. 163. Cf. ἔθνεα.
θοάζειν 546.
†† Θόωσα 13.
θρύπτεσθαι 38.
θύειν 272. 386.
θυμὸς 314 389.
θυώδης 310.
ἰητρὸ prima correpta 407.
— eadem producta 415.
† ἱλάειρα 240.
†† ἰότης 360.
ἰσθμὸς 267.
ἵστασθαι 126.
κάζειν 295.
καθαρὸς 340. Cf. not. ad 245.
*† Καινὼ 16.
†† Καλλισπὼ 18.
καμασῆνες 235. 2858
καρκὸς 211.
κατὰ c. gen. 364.
— c. acc. 112. sqq.
καταΐσσειν 299.
* καταμίσγειν 293.
καταφθίμενος 406.
καταφθινύθειν 401.
κεύθειν 233.
κεχρημένος 573.
κήρυκες 238.
κλαδάσσειν 270.
†† κλάδος 296.
κλεψύδρα 257.
κλῦμι 1. 46.
κλυτὸς 2.
κόγχαι 237.
κόρσαι 219.
κορυφαὶ μύθων 32.
κότος 19. †† 74.
κούρη 281.
κοῦρος i. q. υἱὸς 2.
κρανέω 399.
κρᾶσις 130. 133.
κρατέειν 61. 93.
†† κρατέοντα 336.
κρατύνειν 267.
κρημνὸς 414.
κρῆναι κέντε 412.

Digitized by Google

†† κρινόμενον πῦρ 196.
*† κριόχηλος §. 14. p. 377.
κρύκον s. κρόκος 293.
Κρόνος 306.
†† κρούνωμα βρότειον 28.
κτίζειν dicuntur pictores 87.
κτίλος 229.
Κυδοιμὸς 305.
†† κύκλος 45. 93. 143.
— σεληναίης, ὀφθ. 177.
κύκλου κούρη 281.
κύμβαι 226.
Κύπρις βασίλεια 307.
†† Κύπριδος λιμένες 205.
†† — παλάμαι 218.
* κώνη 24.
λαγχάνειν βίοιο 5.
†† λάϊνα σελήνη 171.
λαμπρὸς ὁρᾷν 70.
λαμπτὴρ 276.
λελιημένος 266.
λευκώλενος Μοῦσα 341.
λιάζεσθαι 331.
λιθόῤῥινος 238.
λιμένες ξείνων 366. Ἀφροδίτης v. ad vers. 205.
λιπόζυγον 69.
λίσσεσθαι 386.
λίφαιμος 249.
λωφᾷν 396.
μακραίων βίος 5.
μανθάνειν 100. 147.
μανίη γλώσσης 339.
μαντεύεσθαι 118.
μαντοσύνη 373.
μάργος 255.
μάρπτειν 84. 157.
μάσσειν 85.
†† Μεγιστὼ 16.
†† μέθη 46.
μεθιέναι χειρὶ 268.
† μελάγκαρπος 14. et §. 4. p. 33.
μελεδήμων 365.
μελιτὸν 311.
μὲν οὖν 120 333.
μένος αἰθέριον 356.
— ἀνδρὸς 406.
— ἀνέμων 400.
μέριμναι 109 325.
μέρος. ἐν μέρει 61. 93. 94.
μετὰ c. dat. 368. Oppon. δίχα 31.
οὔτις μεθ' ἅπασιν 57.
μετάγειν 294.
μετάρσιος 142.
μετεῖναι c. dat. 322.
μῆκος ὄλβου 355.
μήνη 176.
†† μήνιγξ 280.
μητίζεσθαι 118. 378.
μῆτις 321. 332. Cf. not. ad 83.
μινυνθάδιος 240.
μισγέντα c. κατὰ et acc. 112.
Μοῦσα 337. 341.
μῦσος 313.
μυχόνδε 271.

Digitized by Google

†† ναιετάειν pro εἶναι 239.
*† νειπεογεννέστης 135.
†† Νεῖπος 29. 136. 142. 320.
μαινόμενον 8.
μέγα 151.
οὐλόμενον 30. 51. p. 230. 233.
Νείπεος ἔχθος 41. 98.
νεφεληγερέτης ἀὴρ §. 4. p. 33.
†† Νημερτὴς 14.
νηπτεύειν c. gen. 393.
†† Νῆστις 28. 209. Cf. index rerum.
νόημα 316. 317.
νόμος. ἐν νόμῳ 116.
νόος 53. 331. 383.
νόσφι c. gen. 213.
νῶμα 361.
ξουθὸς 311.
ὄαρος 68.
ὀγδόατος 248. Sic pro μέσος dicitur μέσατος et μέσσατος, it. τρίτατος pro τρίτος, etc.
ὄγκος 220. 261.
ὀθόνη 281.
οἶδμα 255. 272.
οἷος 213.
Ὄλυμπος 170.
†† ὄμβρος 72. 204. 260. 266. Sed 403. proprie.
ὁμέστιος 410.
ὁμοπλέειν 386.
*† Ὀμφαίη 17.
ὀξυβελεῖς χαῖται 284.
*† ὀξυμελὴς ἧλιξ 171.
ὀπλίζεσθαι 274.
ὀπὸς 193.
ὁπόσῃ 350.
ὀπώπαμεν 318.
ὀρέγεσθαι 422.
* ὀρειλεχὴς 227.
*† ὀρειμελὴς 226.
ὁρμὴ πίστιος 355.
ὁρμίζεσθαι 205.
ὄρπηκες ἐυσθχιοι 196.
ὄρφνη 352.
ὅσιος 340.
ὁσίη 345.
οὐδαμᾶ 39. 44. 103.
οὔδας 311. 357.
οὖδος, οὔδεος 199.
*† οὐλοφυὴς 198. Cf. pag. 370. 374. 376. sq.
†† οὐρανὸς 128.
ὀχετεύειν 340.
ὄψ 284.
ὀψίγονος 289.
ὄψις 348.
* παγὰ 426. Cf. πηγή.
παλάμη 347.
παλύμαι 218. 324.
παλίνορσος 271.
†† παλίντιτος 402.
†† παλίντονος v. not. ad 402.
παμφανόων 204.
πάρα pro παρὰ 92. 153. 343.
— pro πάρεστι 60. 120. 333.

Digitized by Google

παραδιδόναι 425.
†† παρίσταται 323. Cf. p. 500. sq.
Παυσανίης 415.
παφλάζειν 255.
πειθὼ 304.
πείρατα μύθων 47.
†† πελάγη αἵματος 315.
πέλει 336.
* περικάρδιον αἷμα 317.
περιληπτὰ νόῳ 351.
περιπλόμενος κύκλος 93.
— — χρόνος 61.
περιστέλλειν 194.
* περίστεπτος 369.
περιώσιος 419.
Περσεφόνη 417.
πέψις 247.
πῇ 65. 347.
πηγὴ 91. 340. Cf. παγά.
πήγνυσθαι 121. 187.
πίπτειν 304. 325.
* πιστεῖν 348.
πιστώματα Μούσης 337.
πιφαύσκειν 47.
πλάζεσθαι 224.
πλάσις 218.
πλάσσεσθαι 213.
†† πλατέες ὅρκοι 123. Cf. 153.
πλοῦτος πραπίδων 300. 420.
πνεῦμα 263. 269. 277. 402.
πολυαίματον ἧπαρ §. 4. p. 33.
†† πολύκλαυτοι γυναῖκες actiue 195.
πολυκύμων 167.
πολυμνήστη 341.
†† πολυσπερὴς actiue 235.
* πολυφθορὴς 376.
πολύχροος 84.
πόντος 167.
πορθμὸς 258. 265.
πόρος 265.
πόρος ἐστὶ c. inf. 350.
πορσυνέειν 86.
Ποσειδῶν 306.
πότμος δυσδαίμων p. 478. Cf. p. 265. sq.
πραπίδες 300. 420. 422.
†† πρόμος 408.
πρόοδος 274.
προσηνὴς 229.
* προσκύρειν 328.
*† πτεροβάμων 226.
Πυθαγόρας 2.
πύλαι ἰσθμοῖο 267.
πύον 248.
πωλεῦμαι 368.
ῥεῦμα 272. 405.
ῥηγμὶν βίοιο 224.
†† ῥίζαι tribuuntur aëri 179.
ῥιζώματα πάντων 26. 160.
— φύσιος 426.
ῥιπαὶ ἠελίοιο 187.
ῥόος 262.
σεβίζεσθαι passiue 371.
σήπεσθαι 290.

Digitized by Google

σίδαι 289.
†† σκιερὰ γυῖα 217.
σκοτόεσσα δόξα 301.
†† Σοφίη 17.
σκλαγγνα 338.
στεινωπὸς 324.
στερεὸ· 75.
στέψος 369.
†† στόλος λόγων 58.
στόμα 340.
στόμιον 251.
†† Στοργὴ 320.
†† στροφάλιγξ 137.
συγκύρσειν 184. 190. 191.
συμφῦναι 99. 203.
συνέρχεσθαι c. inf. 138.
συνίστασθαι 139.
σύνοδος πάντων 37.
†† σύριγγες σαρκῶν 250.
σφαῖρον §. 11. p. 278.
†† σφαῖρος 24. Cf. index rerum.
σφίγγειν 168.
† σχεδύνη §. 10. p. 280.
ταναὸς 278 283.
*† ταναῶπις 11.
ταύτη v. ἧ.
τε post δὲ redundat 189.
τέγγειν δακρύοις 28.
τεθηπὼς ὄμμασι 53.
τέμνεσθαι 253
τέρεν αἷμα 254. 270.
— δέμας 259.
τέρθρον 252.
τέρματα μελέων 236.
τετρακτὺς 425.
τῇ 7. 216. 217. Cf. ἧ.
τηλεθόων 370.
Τηλαύγης 2.
τιμὴ 60.
Τιτὰν 168.
τορῶς 92.
*† τρανώματα γλώσσης 349.
τρέφεσθαι. ἐθρέφθη 151.
τύπος 198.
ὑδατοθρέμμων 78. 88.
*† ὑδρομέλαθρος 225.
ὕδωρ penultima producta 25. 263. 269. 290. 318. bis.
— eadem correpta 50. 161. 199. 259. 264. 282. 291. Cf. 188.
ὑμνοπόλος 407.
* ὑπεκθεῖν 269.
ὑπεκπροθέειν 145.
ὑπένερθε γίνεσθαι 99.
ὑπέρφλοιος 289.
†† ὑπόστεγον ἄντρον 9.
ὑφίστασθαι 186.
φάρμακα 1) *pigmenta* 84. 2) *medicamenta, remedia* 398.
φερέσβιος 27.
†† Φθιμένη 15.
φθίνειν εἰς ἄλληλα 94.
φίλα φρονέειν 55.
†† Φιλίη 31.

Digitized by Google

†† Φιλότης 40. 52. 75. 97. 137. 146. 221.
φλοιὸς 290.
†† φλόξ 240.
φόνος 252. 312. 382.
†† Φορίη 17.
φρένες v. not. ad 321 — 323. Cf. 90.
φυγὰς θεόθεν 7.
φῦλον 235.
φύσις 105. 108. 244. 294. 426.
*†† Φυσὼ 15.
χαμαιεύνης 227.
Χάρις v. not. ad 192.
χεῖσθαι 140. 149.
χέλυς 238.
χεύεσθαι 281.
†† Χθονίη 11.
χόανον 208.
χρῆμα ἀνάγκης 3. 122.
χύεσθαι 324.
ψήφισμα θεῶν 3. 122.
ὠγύγιον πῦρ 280.
ὠκύμορος 327.
ὠοτοκεῖν 286.
†† Ὥρα 6.
ὡς c. acc. et inf. 90.

Digitized by Google

σίδαι 289.
†† σκιερὰ γυῖα 217.
σκοτόεσσα δόξα 301.
†† Σοφίη 17.
σκλαγγνα 338.
στεινωπὸς 324.
στερεὸ· 75.
στέψος 369.
†† στόλος λόγων 58.
στόμα 340.
στόμιον 251.
†† Στοργὴ 320.
†† στροφάλιγξ 137.
συγκύρειν 184. 190. 191.
συμφῦναι 99. 203.
συνέρχεσθαι c. inf. 138.
συνίστασθαι 139.
σύνοδος πάντων 37.
†† σύριγγες σαρκῶν 250.
σφαῖρον §. 11. p. 278.
†† σφαῖρος 24. Cf. index rerum.
σφίγγειν 168.
† σχεδύνη §. 10. p. 250.
ταναὸς 278 283.
*† ταναῶπις 11.
ταύτη v. ἧ.
τε post δὲ redundat 189.
τέγγειν δακρύοις 28.
τεθηπὼς ὄμμασι 53.
τέμνεσθαι 253
τέρεν αἷμα 254. 270.
— δέμας 259.
τέρθρον 252.
τέρματα μελέων 236.
τετραπτὺς 425.
τῇ 7. 216. 217. Cf. ἧ.
τηλεθόων 370.
Τηλαύγης 2.
τιμὴ 60.
Τιτὰν 168.
τορῶς 92.
*† τρανώματα γλώσσης 349.
τρέφεσθαι. ἐθρέφθη 151.
τύπος 198.
ὑδατοθρέμμων 78. 88.
*† ὑδρομέλαθρος 225.
ὕδωρ penultima producta 25. 263. 269. 290. 318. bis.
— eadem correpta 50. 161. 199. 259. 264. 282. 291. Cf. 188.
ὑμνοπόλος 407.
* ὑπελθεῖν 269.
ὑπεκπροθέειν 145.
ὑπένερθε γίνεσθαι 99.
ὑπέρφλοιος 289.
†† ὑπόστεγον ἄντρον 9.
ὑφίστασθαι 186.
φάρμακα 1) *pigmenta* 84. 2) *medicamenta, remedia* 398.
φερέσβιος 27.
†† Φθιμένη 15.
φθίνειν εἰς ἄλληλα 94.
φίλα φρονέειν 55.
†† Φιλίη 31.

Digitized by Google

†† Φιλότης 40. 52. 75. 97. 137. 146. 221.
φλοιὸς 290.
†† φλόξ 240.
φόνος 252. 312. 382.
†† Φορίη 17.
φρένες v. not. ad 321 — 323. Cf. 90.
φυγὰς θεόθεν 7.
φῦλον 235.
φύσις 105. 108. 244. 294. 426.
*†† Φυσὼ 15.
χαμαιεύνης 227.
Χάρις v. not. ad 192.
χεῖσθαι 140. 149.
χέλυς 238.
χεύεσθαι 281.
†† Χθονίη 11.
χόανον 208.
χρῆμα ἀνάγκης 3. 122.
χύεσθαι 324.
ψήφισμα θεῶν 3. 122.
ὠγύγιον πῦρ 280.
ὠκύμορος 327.
ὠοτοκεῖν 286.
†† Ὥρα 6.
ὡς c. acc. et inf. 90.

Digitized by Google

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Acron medicus pag. 106.
αἱρεῖν 120.
aestas 316. 340. sq.
Aetna 126 — 128.
Agrigentum 2. sq.
  eius luxus 113. sq.
  ἄθροισμα τῶν χιλίων 100.
ἀλεξανέμας 48. sq.
ἀλουργὴς 99.
ἀμνίον 436 — 438.
ἀμπελογενῆ 373.
Ἀμύκλαι et Ἀμυκλαῖδες 101.
ἀναιρετικὰ 299.
ἀνδρογενῆ 369.
ἀνδρόκρωρα 368 — 371. 373 — 377.
ἀνδροφυῆ 368.
ἀνέξοιστος 487. 508.
animus fere i. q. sensus 206.
  constat ex elementis 206. 443 — 446.
  animi origo et sedes 440 — 443.
  — aduentus ad generationem poenae loco 448 — 457.
  — immortalitas 459 — 461.
ἄντρον 455.
ἁπλοῦσθαι 364.
ἄπνους 59 — 65.
ἀπολείπειν 296. 298.
ἀπόῤῥοιαι 349. sq. 416. sq.
ἀπόσπασμα 330. sq.
aqua dulcis in mari 315.
arbores cur folia retineant 348.
ἁρμονία αὐστηρὰ 31.
articuli membrorum 415. sq.
ἀρχὴ, v. στοιχεῖον.
ἀτερκὴς χῶρος 451. 455.
Ἄτης λειμὼν 452. 455. sq.
atheus 117. sq.
auditus 421.
bestiae rationis participes 432.
βουγενῆ 368. sq. 371. 373 — 377.
βούκρανα 368.
βούκρωρα 369. 371.
gemini 402 — 404.
generatio 382 — 404.
germinum auctor aër 317.

Digitized by Google

γέρας 509.
γόης et cognata 37—48. 53.
daemones 299. 457. sq.
δὲ, v. μέν.
δεξιὰ, plaga mundi septentrionalis 336. 400. 401.
dialecti Siciliae 95.
quaenam dialectus apta carmini epico 97.
δυσόργητος 121.
εἰρεσιώνη 103.
ἔλεγεῖον 107.
ἔλλοπος 476.
ἔλλοψ 509.
ἐμβάδες 100.
embryo nondum homo 439.
Empedocles ap. Themistium 505 — 507.
alius ap. Plutarchum 508.
iunior 510.
Empedoclis inimicitia 121. 247.
ἔμπνοος 468.
ἔμπορος 469.
ἔμπυρος 468. sq.
τὸ ἓν 158 — 166. 236. 242.
ἐπὶ, *insuper* 409.
ἐπίηρος 410.
ἐπιτεύγματα 28.
εὔστερνος 410.
ἐχθρωδεῖν 121.
fraus 499.
frigidus cur dictus Empedocles 446. sq.
fulgur 339. sq.
furor 486.
θάνατος 265.
θεσμοὶ 507.
θώραξ metaphorice 383.
hiems 316. 340. sq.
homines olim quam nunc robustiores 503.
incrementum 404. sq.
interitus, v. ortus.
ἴσα elementa 176 — 182.
ἵστασθαι, *cessare* 344.
καθαρμοὶ 80 — 83.
καθαρὸς 388. sq.
καὶ pro τουτέστι 388. 393. 396.
canis in eadem tegula dormiens 207.
caro 407 — 409. 411.
καταλογάδην 84.
πηλεῖν 120.
πινεῖν 24.
πλεφύδρα 429. sq.
τὰ ποῖλα i. q. οἱ πόροι 346. 433. sq.
πρύσταλλος 322. 335.
πύπλος 381.
πωλυσανέμας 49.
lac 406. sq.
lacryma 413. sq.
laurus 102. 360. sq.
liberorum et parentum similitudo 396. sq. 401. sq.
λιτότης, *vita priuata* 98. sq.
λογοπλοπεία 97.
λόγος 84. 407 — 414.
lux 309. 324. sq.

Digitized by Google

magia 36.
magnes 341. sq.
Manichaeorum parens an Empedocles 234. sq.
mare 312 — 315.
membrorum in vtero formatio 438. sq.
μὲν et δὲ duplicantur 474. sq.
μῆτις 497.
μίγμα στοιχείων 197. sq. 202. 226. 258.
mixtura et *Sphaerus* idem valent 283.
it. *mistum* et *Sphaerus* 220. sq. 229.
it *confusio* et *Sphaerus* 233.
monstra 367 — 382.
mors vnde 431.
mortis genus saepe incertum 132.
motus an sit in rerum natura 267. sqq.
mouere 24. sq.
mulus 452 — 435.
mundi anima 354. 462.
interitus per ignem 273 — 275.
partes dextrae et sinistrae 336 — 338.
νωτὰ i. q. πυπνὰ 346. 454.
nerui 412.
νῆστις 212. sq. 317. sq. 411.
νόησις 497.
νοῦς et ψυχὴ idem significant 432.
nox 310.
oculus vim videndi accipit ab igni 308.
oculi caesii et nigri 418 — 420.
ὄζος σάρκινος 421.
οἰκεῖος 383. 495.
οἰκίζειν 119.
olfactus 422.
ὁμοιομερῆ 146.
ὀρρός 414.
ortus et interitus 257. sqq. 472.
ossa 407 — 412.
οὔπω 36.
partus decimestres et septimestres 328. 404.
πεπερασμένα elementa 183 — 185.
περιαπλοῦσθαι 364.
ὁ περιέχων, *coelum* 309. 322. 354.
πολιτεία 109.
πόροι 341 — 350. 417. sqq.
praecipitia 343.
πρώρα. Composita ex hoc nomine 371.
Πυθαγορισταὶ 19. sq.
πύον 406.
radicum causa terra 317. 320. sq.
ῥάχδην 297. sq.
ratio, v. sensus.
respiratio 423 — 428.
saxa et scopuli 342. sq.
semen animalium 390.

Digitized by Google

sensus et ratio num non differant 493. sqq.
sensuum iudicium 136. sq. 486 — 502.
sensibus elementa insunt 204 — 207.
Sephirae (סְפִירוֹת) 301 — 305.
sexuum differentia 389.
somnia 498. sq.
somnus 431.
speculi figurae 350.
στέμμα 100. 102 — 104.
στοιχεῖον 202. sqq. 252.
differt ab *ἀρχῇ* 255. sq.
quodlibet est *ψυχὴ* 208.
it. deus 209 — 214. 289. sq.
στρόφιον 100.
succi 310. sq.
sudor 413.
συμβλητὰ στοιχεῖα 177 — 181.
σύμβολον 390.
σύμμετρος 431.
sylua 145.
σφαῖρα 88.
σφαῖρος 225 227. sq. 236. 246. 269. 277 — 292. 374. sq.
Cf. *μίγμα*.
ab Empedocle vocatur deus 222. 240. 244. 278. 287 — 290.
τέρας 37.
terrae distantia a coelo 323.
it. a luna 333. sq.
τῇ 449.
τῇδε 451.
thermae 311.
τὸ δὲ μετὰ τοῦτο 423.
tragoediae hexametris scriptae 86.
vacuum esse negat Empedocles 344. sq. 347. sq.
venti 338.
visus 349. sq. 416 — 420.
ὕμνοι φυσικοὶ 209.
vngues 412. 414.
ὑπάγεσθαι τέχνῃ 36.
ὑπὸ pro *περὶ* 380.
ὑφηγεῖσθαι 59.
φόνος 426.
φρένες 447.
φύσις 217. 265. 478.
χόριον s. *χωρίον* 437. sq.
ψυχὴ, v. *νοῦς*.

Digitized by Google

ADDENDA:

Carol. Ludov. Struue in diss. de elementis Empedoclis, Dorpati 1805. 8. edita, versum 28, vt nuper ex amico quodam audiui, sic legi iubet:

Νῆστις δ' ἡ δακρύουσα κέλει προύνωμα βροτοῖσι.

Vbi saltem *βροτοῖσι* mihi quidem valde probatur.

De versu 187. fere eodem modo, quo ego, disputat *Ioh. Corn. de Pauw* in praefatione ad *Phrynichum* ***** 2.

Versus 293. possit fortassis in hunc modum legendus videri:

βύσσῳ δὲ γλαυκῇ πόκλου παραμίσγεται αἷμα.

vt *πόκλος* sit *murex*, vt in *Naumachii* monitis nuptialibus v. 62.

εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι πόκλου.

Verba *Plutarchi* saltem ita refinxerim: *τῆς μὲν πόππου ὁ πόαμος, τῆς δὲ πορφύρας τὸ νίτρον* etc. Nam fabarum flori colorem esse coccineum, nemo nescit. De nitro autem haec narrat *Plinius* H. N. 31, 10. „Optimum putant Lydium, „probatio, vt sit minime ponderosum, et maxime friabile, „*colore pene purpureo.*"

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THIS BOOK IS DUE ON THE LAST DATE STAMPED BELOW

AN INITIAL FINE OF 25 CENTS
WILL BE ASSESSED FOR FAILURE TO RETURN THIS BOOK ON THE DATE DUE. THE PENALTY WILL INCREASE TO 50 CENTS ON THE FOURTH DAY AND TO $1.00 ON THE SEVENTH DAY OVERDUE.

MAY 9 1845

LD 21-100m-12,'43 (8796s)

U. C. BERKELEY LIBRARIES
C046207691
YB 40739
301606
Empedocles
UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY